
Punem țara înainte de orice, datoria înainte de propria persoană, suntem mândri știind că tot ceea ce facem este pentru România!

(Deviza Serviciului de Informații Externe)

PERISCOP

Anul XVI, nr. 4/64, octombrie-decembrie 2023

**Publicație trimestrială a Asociației Cadrelor Militare
în Rezervă și în Retragere din Serviciul de Informații Externe**

CONSULTANȚI:

Prof. dr. Ilie BĂDESCU – membru corespondent al Academiei Române

Conf. dr. Mihai MILCA – membru al conducerii Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România

Jurnalist - Dan ANDRONIC

Acad. Dinu C. GIURESCU

COLEGIUL DE REDACȚIE:

Redactor-șef: I. Popa

Redactor-șef adjunct: A. Botez

Membri: C. Barbu, C. Biriș, I. Constantin,
I. Gatea, D. Ionescu,
I. Pavel, D. Stîngă, L. Guzu,
G. Bărbulescu, P. Neghiu

Grafica: D. Roșu

Cu prilejul Sărbătorilor de iarnă, Consiliul director al ACMRR-SIE și Colegiul de redacție al revistei Periscop adresează membrilor Asociației, colaboratorilor și cititorilor noștri calde urări de sănătate, viață îndelungată, bucurii și noi împliniri, alături de toți cei dragi.

LA MULȚI ANI, 2024!

SUMAR

EDITORIAL

- **Reflecții asupra crizei** pag. 8
Când „țara”, ca noțiune și categorie pivot de gândire și îndrumare, este eliminată din gândirea strategică, rezultatul este dezastruos. (I. Bădescu)

SERVICII SECRETE

- **Spionaj - Contraspionaj** pag. 11
Serbia: demisia șefului Agenției de Informații și Securitate; Germania sub amenințări crescânde de spionaj, extremism și terorism; Anchetarea unor „memorialiști” din serviciile speciale franceze și daneze (Ghe. Bărbulescu, I. Gatea)
- **Spionajul rusesc văzut de un istoric de la Harvard** pag. 14
Calder Walton, istoric la Kennedy School of Government din Harvard, este autorul unei noi lucrări (Spionii), o cercetare despre spionajul rusesc de-a lungul timpului, cu deosebire despre implicarea acestuia în conflictele cu SUA și Occidentul, în general. (I. Popa)
- **Saga defectorilor (XII)** pag. 16
„Cazul” Noel Field: spion dublu, defector dezabuzat sau idealist manipulat cu cinism?. (M. Milca)

CULTURA DE SECURITATE, CULTURA POLITICĂ

- **O cercetare academică cu răspuns complex: care este avuția națională a României?** pag. 22
În cadrul UE, România, cu o avuție națională totală pe locuitor de 32,7 mii euro, ocupă locul 24, doar înaintea Bulgariei și Greciei. După indicele capitalului uman, țara noastră se clasează pe ultimul loc, ceea ce reflectă nivelul precar privind asistența sanitară, gradul de școlarizare și calitatea educației. (D. Constantin)
- **Dezinformarea în istoriografia Tezaurului României evacuat la Moscova** pag. 25
Prin arhive, pe urmele Tezaurului României; Miturile Tezaurului României. (I. Schipor)
- **Memoriu adresat de Consiliul Național al Românilor din Ucraina (CNRU) conducerii politice ucrainene**..... pag. 46
(BucPress)
- **1919 – O glorioasă pagină a istoriei naționale (III)** pag. 51

Publicăm, în continuare, partea a treia (ultima) a articolului inspirat de cartea istoricului Gheorghe I. Brătianu, fiul fostului prim-ministru Ionel I. C. Brătianu (Acțiunea politică și militară a României în 1919), apărută în 1939, despre lupta României pentru recunoașterea și apărarea drepturilor sale la Conferința de pace de la Paris. (M. Milca)

ANALIZE POLITICO-STRATEGICE

- **Războiul dintre Israel și Hamas pag. 59**
„Zborul frânt al unei păsări rănite”; Riposta și reacții internaționale; Cum a fost posibil? Opiniile lui Henry Kissinger; Ce soluții se întrevăd? (I. Popa, L. Guzu)
- **Perspectivile Războiului din Ucraina pag. 69**
Înghetarea războiului din Ucraina printr-o abordare „luptă și în același timp negociază” este mai greu de realizat decât consideră susținătorii acesteia. (A. Botez)
- **România încurajată de China pune problema Basarabiei în discuțiile cu sovieticii pag. 77**
Primele contacte semnificative România-China s-au realizat la începutul anilor 1960, când s-au pus bazele schimbului de informații și chiar a unei colaborări operative între serviciile speciale românești și cele chineze, antamate de Emil Bodnăraș și Kang-Sheng (șeful serviciilor secrete și de securitate ale Beijingului), foști colegi la școala de agenți a OGPU (GRU) de la Moscova, în anii 1934-1935. (I. Constantin)
- **Devine Europa irelevantă geopolitic? pag. 89**
În prezent, singurul exemplu pe care Europa îl mai poate oferi Occidentului și întregii lumi este prudența. (A. Botez)

ARHIVA PERISCOPULUI

- **1970 - Un moment de răscruce în relațiile româno-sovietice (II) pag. 97**
Ceaușescu către Brejnev: „Noi avem unele date din care reiese că unii oameni sovietici desfășoară o anumită activitate informativă în România. Noi - vă aduceți aminte - și în 1964 am ridicat problema și apoi de câteva ori. Eu aș ruga să ajungem la o înțelegere ca să se pună capăt acestei activități”. (I. Popa)

MOZAIC CULTURAL

- **Din ziare adunate pag. 131**
Național, Adevărul, Formula As, Lumina. (P. Neghiu)
- **O carte de referință închinată eroilor români căzuți în timpul Primului Război Mondial pag. 140**
Cartea domnului Nicolae Mareș, Eroii veșnic vii. Tragedia a peste 10.000 de eroi români morți în Primul Război Mondial pe teritoriul prusac și austro ungar, actualmente al Republicii Polone, este extrem de utilă

pentru cunoașterea unui capitol dureros din istoria României de la care au trecut peste o sută de ani. (I. Constantin)

- **Gazeta Vâlceană: Revista Periscop, a veteranilor din SIE, face lumină în probleme controversate pag. 143**
(Crișu Popescu).

- **Calendar 2024 pag. 144**
De această dată, fundalul este asigurat de o imagine de sezon specifică fiecărei luni, jalonată de o serie de citate relevante despre importanța serviciilor de informații și despre oamenii acestora. (L. Guzu)

CUVÂNT DE ÎNVĂȚĂTURĂ

- **Nașterea Domnului Dumnezeu și Mântuitorului nostru Iisus Hristos**
..... pag. 146
IISUS, în limba iudeilor, înseamnă MÂNTUITOR. Fiindcă El este Mântuitorul lumii, de aceea s-a numit Iisus. HRISTOS înseamnă UNS, pentru că Iisus, ca un om, s-a uns nu cu untdelemn, cum se ungeau preoții și împărații, ci cu Duhul Sfânt (M. Vîrtejanu)

DIN ACTIVITATEA ASOCIAȚIEI pag. 152
(G. Iordache)

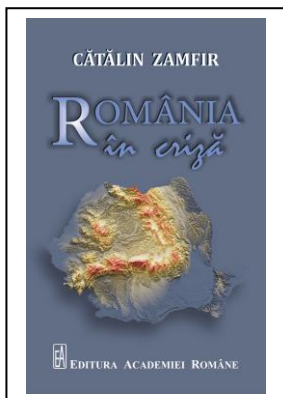
**Cinste și onoare membrilor Serviciului
care au contribuit la apărarea independenței
și suveranității României**

REFLECȚII ASUPRA CRIZEI

Ilie Bădescu, m.c. al Academiei Române

Cartea recentă a academicianului Cătălin Zamfir („*România în criză*”, *Editura Academiei*, 2023) ne oferă o cheie pentru explicarea riguroasă a strămutării întregului Răsărit în orizontul unei crize ruinătoare care se perpetuează. Dacă societatea nu va ieși dintr-un asemenea orizont al îndrumărilor evident eronate, declinul se va agrava spre riscul alunecării pe panta unei formidabile distrugerii substructurale pe raza întregului „Est apropiat” denumit de experți UE8, adică Uniunea Europeană la raza celor opt țări foste comuniste.

Integrarea în UE a fost, în general, o poveste scrisă cu cerneala oficială sau a zilei. În realitate, fenomenul este unul grav, ne spune sociologul de excepție, academicianul Cătălin Zamfir în cartea sa. Procesul acesta poate fi înțeles în cheia unuia mai cuprinzător care descrie nașterea metasistemului politic mondial. Acest proces de rază planetară se derulează în două orizonturi, pe care autorul cărții le descifrează în termenii unei teorii de mare surpriză. Condiția lumii noastre și criza agravată în tot Estul, dar mai cu seamă în România, decurge din alternarea celor două modele de societate în Vest și în Est.

Modelul de societate „impus” în Est a fost cel mondialist-neoliberal, ne spune autorul în cartea sa. „Ipoteza pe care o supunem atenției este că diferențele substanțiale dintre Romania (inclusiv Bulgaria) și celelalte țări în tranziție se explică mai mult prin *politica mondialist-neoliberală adoptată în Romania, spre deosebire de celelalte țări în tranziție, care au adoptat un model mai apropiat de cel al Occidentului european*” (op. cit., p 36).

Modelul de societate dominant în Vest este unul inteligibil în celălalt orizont descifrat în termenii modelului „global-național”, precizează autorul cărții. „Acest model este dominant în Occidentul european. Dincolo de diferențele dintre țările occidentale, se poate distinge un model comun al acestor țări. L-aș rezuma astfel: Societatea internațională este un sistem tendențial, dar ea este compusă din țări. Țările sunt sistemele cu coerența cea mai ridicată, independente, cu propriile interese pe care le promovează în relațiile cu celelalte țări. **Țările sunt cheia strategică a lumii**” (idem, p 24).

Într-una dintre intervențiile la dezbateră cărții academicianului Cătălin Zamfir au fost menționate trei noțiuni memorabile: *decalaje*, *slugărnicie* și

lichidare, care dintr-o dată ne conduc spre întrebarea, *cine sunt lichidatorii?* Dacă s-a procedat la lichidare însemnează că a existat o inițiativă în această direcție, adică a fost conceput un program. Ceea ce a spus autorul cărții când s-a referit la alternativa celor două modele sau viziuni asupra capitalismului, modelul „global național”, vestic și cel „mondialist neoliberal”, estic, cuprinde răspunsuri inclusiv la această chestiune. Opțiunea pentru viziunea mondialist-neoliberală a condus exact aici, adică la situația de acum a unei societăți fără industrialism național (industria, câtă este ține de corporațiile transnaționale), cu multă sărăcie în locul bunăstării etc.

Modelul analitic propus de autor este cuprinzător, cu o putere explicativă remarcabilă. Voi prelua aici un citat dintr-un studiu elaborat în colaborare asupra celor două extraordinare contribuții ale domniei sale, cea referitoare la *metasistemul puterii* și cea referitoare la *metoda SEDA de diagnosticare predictivă a crizelor*. „În spatele sistemului de putere, cu partide, cu competiții electorale, precizează autorul, se află adevărata putere denotată (inferențial) în Vest de sistemul globalist național și în Est de sistemul mondialist-neoliberal. Deci, dinamica puterii este inteligibilă în trei termeni: termenul ascuns, semnalat, în această interpretare, de cele două modele sau viziuni (acestea nu sunt nemijlocit vizibile și pot fi cunoscute inferențial) și cei doi termeni la vedere: partidele politice și rețeaua ONG-urilor. Altfel spus, dinamica puterii la scara lumii presupune o substructură ascunsă (semnalată de cele două viziuni alternative: globalist-națională și mondialist neoliberală,) și un sistem pluripartidist și ONG-ist, la vedere, în deplinătate vizibil în cadrul competițiilor electorale și apoi în disputele bine controlate din umbră pe durata guvernărilor. Tot în planul de la suprafață survine, subliniem încă o dată, un al treilea termen, alocat *puterii civice* (care o completează pe cea politică) exercitată prin și de rețeaua ONG-urilor. Putem denumi acest trio-compozitum *metasistem*. Acesta operează prin cele două brațe la vedere, partidele și ONG-urile și un nucleu ascuns semnalat de substructura invizibilă a celor două viziuni geoeconomice: globalist-națională și mondialist-neoliberală. Așadar, pentru a controla din amonte reacția populației pe durata ciclurilor postelectorale (dintre alegeri), metasistemul a dezvoltat o a doua platformă de distribuție a puterii civice și anume rețeaua ONG-urilor” (Ciprian Bădescu și Ilie Bădescu, „Nașterea metasistemului politic mondial și explicarea crizelor sistemice. Considerații asupra cărții academicianului Cătălin Zamfir, „România în criză”, în www.Sociologia-azi.ro).

Să reținem ideea axială a modelului teoretic elaborat de autorul cărții. Condiția lumii noastre și criza agravată în tot Estul, dar mai cu seamă în România, decurge din alternarea celor două modele de societate în Vest și în Est. În Vest, precizează autorul, „țările sunt cheia strategică a lumii” (idem, p 24). Vestul, altminteri spus, folosește comunitatea interesului național și deci țara ca unitate de acțiune și categorie de gândire strategică pentru că este sistemul cu cea mai mare coerență. Când se distruge această unitate și deci **când „țara”, ca**

noțiune și categorie pivot de gândire și îndrumare, este eliminată din gândirea strategică, rezultatul este dezastruos. În momentul în care, cum spune autorul, a fost introdus în societatea românească un model nou pentru structura organizatorică a societății constând din înlocuirea comunității naționale (a interesului național) cu o comunitate difuză de ONG-uri (prin care este asigurată promovarea intereselor trans și supranaționale), s-a produs implicit și o dizoluție a comunității cognitive românești. Un asemenea proces a provocat, altfel spus, dizolvarea capacității de autocunoaștere a societății în lăuntrul căreia funcționează și capacitatea de cunoaștere a comunității sociologilor. „Rețeaua aceasta controlează circuitele banilor cu care se cumpără influența, discursul public și percepția socială, astfel încât acolo unde partidul de la guvernare are mâna prea scurtă intervin ONG-urile. Cazurile dezagregării Complexului energetic Oltenia, al blocării lucrărilor la autostrada care traversează Transilvania pentru că amenință o specie de gândaci și deci, chipurile, ecosistemul, distrugerea mineritului în condițiile în care este relansat în Germania etc., sunt exemple referitoare la puterea ONG -urilor și de fapt a finanțatorilor din spate, care fac parte din nucleul ocult al sistemului corporatist-plutocratic. Aceste exemple arată și efectul dizolvant pe care-l exercită rețeaua ONG-urilor asupra Comunității naționale și deci asupra interesului național. Triumful metasistemului și deci a viziunii mondialist neoliberal în Est este garantat de sistemul de la suprafață, compus din rotativa electorală a partidelor și din rețeaua ONG-urilor” (ibidem).

Pentru a evidenția efectul negativ al aplicării modelului mondialist neoliberal în Est și, în particular, în România, autorul utilizează un pachet de indicatori multidimensionali sub forma unor serii temporale de lungimi variabile, de la momentul interbelic până la cel actual. În primii 10 ani ai tranziției, de pildă, PIB-ul în România scade la 79% față de nivelul acestuia în 1989. Față de celelalte țări care „au reușit în toți acești ani o reformă cu creștere”, în România a fost „o reformă cu declin economic marcat” (ibidem, p 39).

Cartea academicianului Cătălin Zamfir este una de excepție. Contribuția sa la explicarea crizelor întregului Răsărit și, ad ultimam, a sistemului mondial modern, este una de hotar. Alături de alte cărți dedicate explicării crizei lumii noastre, această lucrare devine una dintre cele așezate în rafturile de sus ale unei biblioteci românești în care se pot găsi explicații decisive asupra situației României și a lumii în ceasul de față.

SERVICII SECRETE**SPIONAJ – CONTRASPIONAJ****Gheorghe Bărbulescu și Ioan Gatea****Serbia: demisia șefului Agenției de Informații și Securitate**

Șeful Agenției de Informații și Securitate a Serbiei (BIA), Aleksandar Vulin, a demisionat după ce Statele Unite i-au impus sancțiuni în luna iulie.

Washingtonul l-a acuzat pe șeful serviciului secret sârb că ajută Moscova în activitățile „nocive” ale acesteia și că are legături cu un comerciant de arme și cu o grupare traficantă de droguri.

Întrucât este și președinte al Mișcării Socialiștilor, formațiune membră a coaliției de guvernare de la Belgrad, în scrisoarea sa de demisie, Vulin menționează că renunță la funcție pentru a elimina riscul „amenințărilor și șantajelor” occidentale la adresa președintelui Aleksandar Vucic cu privire la sancțiunile impuse Rusiei, sancțiuni la care Serbia a refuzat să se alăture.

Dacă Serbia va accepta aceste sancțiuni, următoarea cerere va fi să accepte „valorile occidentale”, mai notează Aleksandar Vulin în demisie. „Nu îmi voi permite să fiu cauza șantajului și presiunii asupra Serbiei și sârbilor. De aceea îmi înaintez demisia irevocabilă”.

Aleksandar Vulin a fost anterior ministru al apărării și ministru de interne. El este primul înalt oficial sârb sancționat de SUA de când Aleksandar Vucic a devenit președinte în 2017. Acesta din urmă a declarat în iulie că Serbia va investiga acuzațiile formulate atunci de SUA la adresa șefului serviciului de informații sârb (*Reuters*).

**Germania sub amenințări crescânde
de spionaj, extremism și terorism**

Serviciile de informații germane sunt solicitate mai mult decât acum câțiva ani, în condițiile intensificării amenințărilor precum spionajul, extremismul și terorismul – afirmă șefii acestor instituții. Direcția pentru Protecția Constituției, de pildă, are indicii că cercurile germane de extremă dreaptă și Rusia lucrează în rețea. Ipoteza de lucru a Serviciului de informații interne este că bani din Rusia ajung la anumiți protagoniști ai scenei de extremă dreapta, probabil pentru a finanța grupări cu o astfel de orientare.

Directorii serviciilor de informații ale Republicii Federale relatează că, în clipa de față, în toate domeniile de activitate sunt tensiuni în creștere, influențate în mod semnificativ de situația volatilă de securitate. Potrivit declarației făcute în comisia parlamentară de control din Bundestag de către

doamna Martina Rosenberg, șefa serviciului militar de contrainformații (MAD), între preocupările structurii pe care o conduce figurează atât prevenirea spionajului rusesc, cât și chestiuni legate de staționarea permanentă a unei brigăzi germane în Lituania, precum și de înrăutățirea situației de securitate din Mali. Totodată, în Germania, în contextul măsurilor de instruire a soldaților ucraineni, serviciul militar de contrainformații a observat că aceștia sunt „abordați” prin survoluri ostentative ale unor drone care, chiar dacă nu li s-a stabilit exact originea, dincolo de orice îndoială este „relativ limpede în ce direcție merg lucrurile”.

La rândul său, președintele Serviciului de Informații Externe (BND), Bruno Kahl, a declarat în fața comisiei parlamentare că mediul de securitate însuși se află în acest moment într-o stare de bulversare. Kahl, al cărui serviciu a fost parțial criticat după izbucnirea agresiunii rusești în Ucraina pentru că nu ar fi fost suficient de precis în anticiparea mișcării Rusiei, a dat asigurări că tendința generală a Rusiei de a folosi forța militară a făcut subiectul rapoartelor întocmite de BND. Chiar dacă avertizările cu privire la Rusia nu au venit la timp, BND „a tras învățăminte și a început să elaboreze scenarii alternative, cărora le atribuie diverse grade de probabilitate”.

Șeful BND a mai precizat că instituția pe care o conduce nu duce lipsă de cunoscători excelenți ai Rusiei și Chinei. În schimb, recrutarea de specialiști în domeniul tehnic și păstrarea lor permanentă se dovedesc a fi complicate. Angajații mai tineri insistă să poată lucra de acasă și văd o problemă în faptul că nu li se dă voie să vină la serviciu cu telefoanele mobile personale.

În fine, președintele Oficiului pentru Protecția Constituției, Thomas Haldenwang, a declarat că interdicțiile privind activitățile organizației palestiniene Hamas și ale rețelei Samidun în Germania, anunțate de cancelarul Olaf Scholz, reprezintă o decizie corectă. În ceea ce privește efectele escaladării situației din Orientul Mijlociu asupra securității instituțiilor evreiești din Germania, Haldenwang a menționat că deocamdată nu există indicii concrete de pericol. „Avem, în schimb, un risc abstract ridicat”.

Anchetarea unor „memorialiști” din serviciile speciale franceze și daneze

La 15 septembrie a.c. s-a pronunțat rechizitoriul împotriva unui fost angajat al DGSE, arestat cu trei zile mai devreme. Potrivit publicației *Le Canard Enchaîné*, „Richard Volange” a fost acuzat pentru detaliile oferite în cartea sa, „*Espion 44 ans à la DGSE*”, despre urmărirea și capturarea lui Peter Cherif, un veteran al jihadului francez, suspectat, în special, pentru relația cu Chérif Kouachi, atacatorul de la Charlie Hebdo, în 2015. Conform săptămânalului satiric, lui „Richard Volange” i s-a interzis să intre în contact cu Jean-François Lhuillier, pensionar, de asemenea, al DGSE și autor al unei cărți despre experiența în cadrul Serviciului. În „*Omul de la Tripoli*”, publicat în iunie, fostul

locotenent-colonel povestește despre timpul petrecut în calitate de șef de rezidență în Libia, din 2009 până în 2012.

La începutul lui octombrie, Jean-François Lhuillier a fost arestat și el, la domiciliul său din Compiègne (Oise), pentru motive similare, de către serviciul francez de informații intern, DGSI.

Potrivit presei de specialitate, în ceea ce privește saga publicării de memorii ale unor foști lucrători în serviciile de securitate, Franța nu se ridică, nici pe departe, la nivelul Danemarcei.

Cu un an în urmă, șeful Serviciului de Informații al Apărării (FE) din Danemarca, suspendat și inculpat, Lars Findsen, a publicat o carte în mijlocul campaniei electorale. Cartea a stârnit agitație la Copenhaga, în special din cauza afirmațiilor la adresa unui înalt oficial, Barbara Bertelsen, șef de departament în Ministerul Justiției, descrisă drept „neprofesionistă” și „nerezonabilă”.

Lars Findsen fusese arestat pe aeroportul din Copenhaga, în decembrie 2021, împreună cu alți trei angajați ai serviciilor de informații și acuzați de activități dăunătoare țării prin scurgerea de informații înalt clasificate către mass-media.

Potrivit cărții lui Findsen, la scurt timp după arestare, serviciul intern de securitate (PET), a încercat să îi ofere șefului celui alt serviciu, cel extern (FE), „un tratament blând” dacă va dezvălui numele jurnaliștilor care aveau surse în PET. În „*Spionchefen – reminiscențe din celula 18*”, pe care a scris-o în colaborare cu jurnalista Mette Mayli Albæk, Lars Findsen povestește versiunea sa despre contextul care a dus la arestare. Cartea nu abordează rechizitoriul, ci descrie relația tensionată cu Barbara Bertelsen, care joacă un rol cheie în cazul de spionaj, și care, în calitate de șef de departament în cadrul Ministerului Justiției, reprezenta interesele serviciului de securitate internă.

Intervievat în urma publicării cărții, Lars Findsen a afirmat că este de părere că o anchetă în cazul FE poate fi inițiată înainte ca dosarul său penal să se încheie; o investigație nu despre el, ci despre procesul în sine. Lars Findsen nu vrea să „investigheze motivele” intențiilor guvernului, dar insistă că premierul a fost implicat în anchetarea lui. De asemenea, crede că, în ultimii ani, sub actualul guvern, a devenit mai dificil să se mențină integritatea serviciilor de informații daneze.

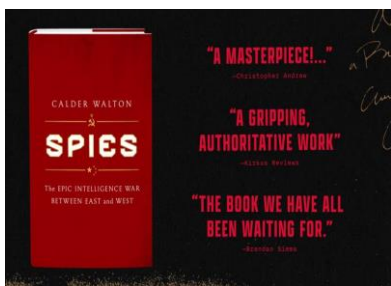

SPIONAJUL RUSESC VĂZUT DE UN ISTORIC DE LA HARVARD

Ioan C. Popa

Calder Walton, istoric la Kennedy School of Government din Harvard, este autorul unei noi lucrări (*Spionii*), o cercetare despre spionajul rusesc de-a lungul timpului, cu deosebire despre implicarea acestuia în conflictele cu SUA și Occidentul, în general.

Autorul are un doctorat în istorie la Trinity College, Cambridge, unde a ajutat și la scrierea istoriei autorizate a MI5. Este redactor al *Cambridge History of Spionage and Intelligence*. Cartea sa anterioară, *Empire of Secrets*, a câștigat premiul Longman-History Today Book of the Year.

În noua sa carte, apărută în vara acestui an, Walton explorează arhive secrete, istorii interne clasificate până nu demult, memorii și interviuri cu factori de decizie și oameni din agențiile secrete și argumentează că liderii occidentali au recunoscut doar cu întârziere vulnerabilitățile societăților deschise și amploarea amenințării reprezentate de serviciile de informații sovietice. El se întreabă dacă aceste greșeli se repetă astăzi în cazul Chinei.

Potrivit unor comentarii elogioase apărute în mass-media occidentale, noua lucrare reprezintă *o poveste captivantă despre ce este mai bun și mai rău în omenire: curaj, onoare, trădare. Narațiunea se mută pe continente și peste decenii, de la străzile înghețate din Sankt Petersburg în 1917 până la plajele sângeroase ale Normandiei, de la lovituri de stat în țări îndepărtate până la Moscova de astăzi, unde ferme de trol și atacuri cibernetice găsesc Occidentul nepregătit. Este vorba despre ascensiunea și căderea superputerilor estice, trecutul și prezentul Rusiei și ascensiunea globală a Chinei.*

Într-un interviu acordat presei în iulie 2023, autorul a răspuns la o serie de întrebări. Una dintre ele sună astfel: „De ce este spionajul o parte atât de vitală a existenței Rusiei?”

Walton: „Probabil există o mulțime de răspunsuri diferite. În primul rând, se poate spune că există ceva inerent în ADN-ul rusesc care îi face pe ruși să fie deosebit de interesați și susceptibili la spionaj. Ar putea fi asta. (...) Dar cred că, mai important, este că, din primele zile după ce bolșevicii au preluat puterea la Moscova în 1917, statul sovietic era de fapt incredibil de fragil. Iar primii bolșevici, Lenin și Stalin, au folosit informațiile, spionajul, înșelăciunea, dezinformarea ca modalități de a căpăta greutate pe scena internațională, în special împotriva dușmanilor lor ideologici din Occident”.

O altă întrebare s-a referit la „o operațiune clandestină, descrisă în carte, în care Rusia a încercat să ucidă un informator CIA din Miami. Și asta reprezintă o escaladare, Rusia încercând să ucidă un informator valoros pentru guvernul SUA pe pământul american”.

Walton: *„Reprezintă cu siguranță o escaladare dramatică. În timpul Războiului Rece a existat întotdeauna o linie roșie de netrecut, iar serviciile de informații sovietice nu ar fi efectuat asasinat pe teritoriul SUA, în timp ce Europa, Marea Britanie erau chestiuni diferite.*

Și acest lucru a continuat până în epoca post-sovietică. Și Putin – până la momentul poveștii din cartea mea - a aderat la acea linie roșie. În cazul menționat, Putin și serviciile sale de informații se aflau în faza ulterioară de planificare a unui asasinat pe teritoriul SUA, o escaladare dramatică.

Ce spune asta despre el? Arată că era pregătit să-și asume riscuri și că era încurajat. Marea mea întrebare, la care nu am reușit să răspund, dar sper că o vor face alți jurnaliști de investigație, este dacă acest calcul de risc din partea lui, comportamentul său astfel încurajat, a contribuit și la calculul de risc făcut de Putin cu privire la Ucraina.”

În fine, autorul riscă și o apreciere: *„epoca serviciului secret a trecut”*. *„Într-o lume care va fi din ce în ce mai dominată de informații open-source, viitorul informațiilor se află în sectorul privat, nu în guverne”*, consideră Walton. O apreciere care are unele părți de adevăr, dar este contrazisă zilnic de realități.

În revista *Periscop* au fost publicate numeroase articole despre transformările pe care le suferă serviciile de informații stimulate de noile provocări ale epocii contemporane (externalizarea unor activități către companii private, reevaluarea spațiului de acțiune în contextul extinderii pe scară largă a surselor deschise etc.), dar nu s-a pus niciun moment problema că intelligence-ul s-ar retrage în cărțile de istorie.

SAGA DEFECTORILOR (XII)

Dr. Mihai Milca

Cele mai multe afaceri de spionaj, prin natura și caracteristicile lor intrinseci, prin datele lor la vedere sau trucate, prin ingredientele cu care sunt asezonate aproximează paradigma a ceea ce în arta dramatică este îndeobște definit printr-un termen de împrumut din limba italiană: *imbroglio*. O piesă de teatru sau un episod dramatic cu acțiune sau intrigă complicată, voit confuză și cu deznodământ surprinzător și clarificator, edificator, mai mult sau mai puțin. Protagoniștii îndeplinesc anumite roluri prescrise sau asumate cu învrednicire. Succesiunea scenelor este punctată de intervenții ce modifică ritmul evenimentelor, induc stări de îndoială și confuzie și reclamă identități fictive sau devoalate din anumite motivații și rațiuni: Personajele apar și dispar supunându-se unor deconcertante travestiuri și deghizări care încurcă și descurcă, după cum este cazul, anumite ițe pe care păpușari nevăzuți le acționează, oferind adesea variante înșelătoare și contradictorii ale uneia și aceleiași povești. O poveste instrumentată cu concursul unor actori principali ori secundari înconjurați de figuranți și mase de manevră ce oferă o credibilitate interesată, *arrière plan*-uri butaforice, *quid pro quo*-uri de natură să deruteze și să mistifice întreaga înlănțuire a faptelor ce par reale sau sunt doar presupuse și pe care narațiunea contrafăcută se străduiește să ne-o ofere.

*

„Cazul” Noel Field: spion dublu, defector dezabuzat sau idealist manipulat cu cinism?

Biografia lui Noel Field, marcată de ascensiuni și coborâșuri până în abisul închisorilor comuniste, este plină de paradoxuri și etape de viață ce se bat cap în cap. După o briliantă carieră în cadrul Departamentului de Stat al Statelor Unite, la Societatea Națiunilor în perioada interbelică și în OSS, serviciul de informații american în anii celui de Al Doilea Război Mondial, în mai 1949 Field a dispărut după Cortina de Fier, împreună cu soția sa Herta. În octombrie același an, diplomatul american a fost adus în secret la Budapesta, arestat și condamnat ca agent provocator și spion, la cinci ani de închisoare. În noiembrie 1954, când a fost eliberat după expirarea perioadei carcerale, surprinzător, el a cerut azil politic în Ungaria, mai curând decât să se întoarcă în SUA.

Field a petrecut anii '50 ai veacului trecut fiind implicat în desfășurarea epurărilor și proceselor politice din țările democrației populare aservite sovieticilor, mărturia sa contribuind la incriminarea și executarea lui Laszlo Rajk, fostul ministru al afacerilor externe al Ungariei. El a furnizat informații compromițătoare și în alte anchete ale poliției secrete maghiare AVH contra unor militanți antifasciști, unii dintre ei comuniști cu vechi ștate de funcțiune, divulgându-și acțiunile sale perfide ca agent OSS.

Field a fost martor la revoluția maghiară antisovietică din octombrie-noiembrie 1956, care a fost reprimată cu brutalitate, soldată cu zeci de mii de victime, întemnițări și un exod masiv în Occident al intelectualității ungare. Descriș de către numeroși prieteni ca fiind un ins animat de idealuri umaniste, un spirit profund religios, nobil și dezinteresat, Field, care cunoscuse experiența traumatică a temnițelor comuniste, a făcut dovada ulterior a unei ipocrizii și adevărați absurde, neverosimile la sistemul ce contravenea principiilor sale declarate: „*Sunt fericit de a fi fost martor și de a fi putut profita de edificarea socialismului în Ungaria. Ceea ce am visat când eram în închisoare s-a împlinit*”. După asemenea declarații și încă altele, în 1956 Departamentul de Stat al SUA l-a depozat de cetățenia americană și i-a retras protecția Statelor Unite.

Afacerea Noel Field a fost și într-o mare măsură a și rămas unul dintre misterele neelucidate ale Războiului Rece. Când a trecut în Cehoslovacia în 1949, Field a evocat oferta primită a unui post în învățământ. Anterior, el lucrase timp de doi ani la Unitarian Service Committee. S-a cazat la Palace Hotel din Praga, de unde în seara de 12 mai a dispărut. A doua zi, un mesaj telegrafic misterios provenind de la Viena a transmis că un mesager neprecizat va trece să ridice bagajele și să achite nota cazării. Soția sa Herta, care s-a aflat la Geneva, a pornit în căutarea sa, dispărând la rândul ei. Fratele său Herman a fost de asemenea „absorbit” dincolo de Cortina de Fier, în căutarea cuplului volatilizat. Sora lui Noel, Elise Field Doob, a venit și ea în Europa în căutarea fraților săi și a cumnatei. N-a dat de nicio urmă în Europa occidentală, fiind sfătuită să nu se aventureze în spatele Cortinei de Fier. Cei trei membri ai familiei Field nu dispăruseră din viață ci deveniseră „oaspeții” pușcăriilor maghiare și poloneze. Toți trei au fost eliberați în 1954 de către guvernul Imre Nagy, singurul întors în SUA fiind Herman, profund marcat de detenție, fizic și psihic.

Noel și Herta au schimbat celula închisorii cu o vilă spațioasă din cartierul budapestan Gellert, în fotografiile puse în circulație de un birou de informații al autorităților ungare apărând un Noel Field cu alură aristocratică, păr grizonat aducând cu actorul Barrymore, privirea-i căutând un orizont imaginar. Vestimentația de o neglijență studiată îi accentua aerul de eleganță autentică. Herta, căutându-l cu o privire afectuoasă, coafată cu grijă și îmbrăcată cu sobrietatea unei persoane desprinse parcă din filmul german „*Tinere domnișoare în uniformă*” întregea o imagine cu o vădită tentă propagandistică.

Declarațiile lui Noel Field la eliberarea sa din închisoare erau menite să risipească aura de mister din jurul dispariției sale. În iunie 1957, într-o astfel de declarație difuzată de Radio Budapesta, Field denunța raportul Națiunilor Unite privind Ungaria după intervenția militară sovietică și instalarea regimului Kadar, raport pe care îl califica înțesat de „calomniile contra-revoluționare amestecate în cele mai bune cazuri cu semi-minciuni înșelătoare”. El susținea refuzul Ungariei comuniste de a accepta o comisie de anchetă a Organizației Națiunilor Unite, se bucura de victoria comuniștilor maghiari asupra luptătorilor pentru libertate și prezicea că lumea întreagă va sfârși prin a deveni comunistă.

Dacă ne vom apleca asupra biografiei lui Noel Field vom avea parte de surprize pilduitoare și perdele de fum greu de pătruns. Născut la Londra în 1904, ca fiu al unui zoolog originar din Brooklyn, Noel a fost crescut la Zurich, unde părintele său edita o revistă științifică. El era fiul cel mare secundat de un frate și o soră pe care avea să-i târască, fără voia lor, în psihodrama sa politică și ideologică. A ajuns în SUA în 1922 pentru prima oară când s-a înscris la Harvard unde a obținut o diplomă, trei ani mai târziu. În 1925, în urma unui voiaj în Germania a cunoscut-o pe cea care avea să-i devină soție: Herta Katherina Vieser. În 1926, Field a îmbrățișat cariera diplomatică, activând în cadrul Departamentului de Stat al SUA. În 1936, când a demisionat, ocupa postul de director al Afacerilor Europene. Unul dintre colegii și prietenii săi a fost Laurence Duggan care avea să sfârșească tragic, în cursul unei anchete vizând tendințele sale procomuniste și suspiciuni de spionaj în perioada isteriei mac carthysmului (căzut de la fereastră: sinucidere sau asasinat?). O altă relație a lui Field la Washington era Hede Massing care și-a mărturisit apartenența la o rețea de spionaj sovietică și a fost soția lui Gerhart Eisler, un lider comunist german ajuns în conducerea RDG. Hede Massing a identificat în Field un liberal al anilor '30 flirtând cu marxismul, care a suscitât atenția superiorilor ei sovietici. Aceștia i-au ordonat să-l cultive pe Field în vederea recrutării eventual ca agent. Massing i-a solicitat la un moment dat lui Field să ajute Țara Sovietelor, furnizându-i informații sensibile și documente. Field s-a arătat reticent, dar nu pentru că ar fi avut scrupule în a-și trăda țara, ci mai curând pentru că asemenea unei domnișoare curtate la început de drum într-o astfel de ipostază ar fi lăsat să se înțeleagă că ar mai fi fost angrenat într-o altă „situație” similară. Până la urmă, Massing a avut câștig de cauză. Field a fost racolat. A părăsit Departamentul de Stat pentru a pleca la Geneva, la Societatea Națiunilor, având avantajul că și în ultimii trei ani, 1933-1936, la Departamentul de Stat se ocupase de chestiuni privind Societatea Națiunilor. Până în 1940, când Societatea Națiunilor s-a desființat, Field a lucrat la secția privind problemele dezarmării, îndeplinind și o misiune în Spania legată de evacuarea trupelor străine (italo-germane și interbrigadiste republicane), în anii 1938-1939.

S-a stabilit cu dovezi certe că, sosind la Geneva, Field a devenit membru al unei vaste rețele conduse de generalul Walter Krivitski, șeful serviciilor de informații sovietice pentru Europa occidentală. Krivitski acționa sub acoperirea unei organizații de binefacere numită *Centrale Sanitaire Suisse*, care expedia colete cu alimente familiilor defavorizate. El a defectat în Occident în 1939 și a fost recuperat de americani și adus la Washington pentru a face depoziții privind activitatea serviciilor de spionaj sovietice peste Ocean. A fost lichidat într-o cameră de hotel de către *Spetsburo*, bransa teroristă a poliției secrete staliniste, ce se îndeletnicea cu pedepsirea exemplară a trădătorilor.

Isaac Don Levin, o sursă autorizată în materie de sovietologie, scria la un moment dat că Krivitski i-ar fi spus în 1939 că Noel Field era unul dintre informatorii săi la Geneva. Whittaker Chambers, redactor și editor american, dar

și spion sovietic, autor al unei cărți demascatoare – *Witness*, după o defectare la fel de spectaculoasă ca a lui Krivitski, semnala la rândul său: „M-am întrebat de ce serviciul paralel l-a lăsat pe Noel Field să părăsească Departamentul de Stat. Generalul Krivitski a fost cel care mi-a spus primul că Noel Field a plecat de la Departamentul de Stat la ordin prin care și-a predat rețeaua spre a lucra pentru Krivitski”. Când Field s-a dus în Spania în 1938 pentru a ajuta la evacuarea combatanților străini, el a avut o relație de amiciție, mai mult decât strânsă, cu Erica Glaser, o tânără evreică germană, care ulterior, după dispariția sa dincolo de Cortina de Fier, a venit în căutarea lui, fiind arestată și condamnată la moarte tot pentru spionaj, ajungând în lagărul de la Vorkuta (Siberia), de unde a fost eliberată în 1955 după moartea lui Stalin.

Doctorul Glaser, tatăl Ericăi, evreu pomeranian, a fugit din Germania nazistă pentru a ajunge în Spania, unde și-a oferit serviciile armatei republicane în războiul civil contra naționaliștilor lui Franco sprijiniți de Hitler și Mussolini. A trecut apoi în Brigăzile Internaționale Comuniste organizate de conducerea de la Moscova. Erica, în vârstă de 16 ani, urma cursuri de infirmiere și a servit cauza republicană alături de părinții ei până s-a îmbolnăvit de febră tifoidă și a fost relocalată într-un oraș de la frontiera Pirineilor. I-a cunoscut pe soții Field de care s-a legat afectiv și care s-au gândit chiar să o înfieze pentru a-i permite să studieze la Zurich, unde Field ajunsese director pentru Europa al Unitarian Service Committee. Grație influenței lui Noel Field, Erica a devenit însă comunistă și agent secret.

În timpul războiului, Field a jucat un rol complex, servind ca agent OSS, care a desfășurat o susținută activitate de spionaj în Elveția și în zonele limitrofe (Franța, Italia, Germania). Allen Dulles, șeful rezidenței OSS din Elveția, ulterior ajuns directorul CIA, a confirmat că Field acționase ca transportator al fondurilor alocate rețelelor americane și aliate cu baza la Zurich, precum și ca agent de legătură între OSS și grupurile comuniste utilizate de Rezistența antihitleristă. Field, cu experiența dobândită în Elveția și contactele stabilite cu rețelele comuniste, s-a dovedit un agent prețios pentru a asigura mariajul de conivență între serviciile de informații americane și grupurile Rezistenței de factură comunistă în special din Franța. Prin Field, Allen Dulles a făcut să parvină formațiunilor Rezistenței comuniste din sudul Franței de la Vichy 10.000 de dolari. Field asigura totodată un flux constant de rapoarte de informații parvenite din Franța în Elveția transmise prompt de către Dulles. Field a folosit-o pe Erica pentru diverse misiuni OSS, utilizând o filieră pusă la punct de comuniști germani în sectorul de frontieră franco-elvețian. Field a participat activ la operațiuni ale OSS, fiind descris de dosarele secrete sovietice, făcute publice mai târziu, ca posibil agent american ce cultiva contactele sale comuniste. Ultima misiune a lui Field ca agent OSS a fost legată de o întrevvedere cu Dulles la Berna, în 1945, în cursul căreia el a propus un plan pentru reorganizarea postbelică a Germaniei. El sugera crearea unui „Comitet vest-german” care să fie alcătuit din foști șefi antifasciști ai Rezistenței. Acest comitet urma să devină în final un

guvern de reconstrucție a Germaniei cu susținere americană. Dulles l-a trimis pe Field la Paris pentru a prezenta acest plan lui Arthur M. Schlesinger care era unul dintre factorii decidenți din OSS. Schlesinger a intuit intențiile insidioase ce stăteau în spatele acestei propuneri de inspirație comunistă: „Proiectul lui Field implica extensiunea în Europa occidentală a operațiunilor Comitetului Germaniei Libere, controlat de Moscova. Field, după părerea mea – avea să specifice Schlesinger – se comporta ca un agent comunist”.

În paralel cu activitatea de agent OSS și de agent de influență al Moscovei, Field a efectuat numeroase acțiuni în contul unitarienilor, care asigurau totodată o camuflare perfectă pentru unii antifasciști și comuniști infiltrați în Unitarian Service Committee, ajunși ulterior în SUA, precum Leo Bauer sau ex-secretara sa Herta Tempel.

Datorită activității sale cu înclinații procomuniste de după război, Field nu a scăpat, când s-a reîntors în SUA, de anumite suspiciuni care au început să se manifeste în rândul taberei unitariene și la nivelul unor structuri atente la emergența acțiunilor diplomației și spionajului Kremlinului, având ca teatru de operații Occidentul. Legăturile lui Field cu Alger Hiss, înalt funcționar american ce avea să fie demascat și dovedit ca spion sovietic în contextul revelațiilor senzaționale ale lui Whittaker Chambers au furnizat acele elemente compromițătoare care l-au determinat pe Field să revină în Europa și să dezerteze dincolo de Cortina de Fier. Opțiunea sa s-a arătat în cele din urmă contra-productivă, Field fugind de perspectiva încarcerării într-o închisoare americană pentru a ajunge pentru câțiva ani într-una maghiară. Vârtejul creat de dispariția sa la Praga și implicarea în procesele de la Budapesta i-a antrenat și pe membrii familiei: soția, fratele și apropiați precum Erica Glaser. Field și-a ales prost momentul defectării. Schisma titoistă în raport cu Kremlinul a provocat un lanț de represii împotriva unor lideri comuniști deveniți suspecți întrucât trăiseră și acționaseră la comanda Moscovei prea multă vreme în Occident (în perioada războiului civil spaniol în Rezistența franceză, în structurile Kominternului sau în serviciile de spionaj sovietice).

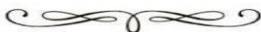
Field avusese relații apropiate cu mulți comuniști ce urmau să figureze în prim-planul proceselor-spectacol sau derulate cu ușile închise în țările din Europa de Est satelizate de URSS.

Rolul lui Field în procesele de la Budapesta a fost descris de Joseph Swiatlo, adjunctul șefului securității poloneze care a fugit în Occident în 1953: „Am vorbit cu Field, Noel Field, un cetățean american arestat la Budapesta. Cu ocazia procesului lui Rajk, un important conducător comunist, s-a declarat că Noel Field recunoscuse că era agent american și că Rajk era agentul său, informatorul său, că Rajk, altfel spus lucra pentru Noel Field. Or, Field mi-a spus el însuși că, primo, nu era cătuși de puțin un agent american și, secundo, că el a aflat pentru prima oară în închisoare că era agent american, din gura ofițerului care îl ancheta. Din acest motiv Field n-a compărut niciodată ca martor în procesul lui Rajk: el n-a vrut să mărturisească. Astfel au fost produse depoziții

scrise, dar el nu a compărut [la proces, nota ns.] în persoană.”. Docilitatea lui Field, arătată în instrumentarea procesului lui Rajk a influențat sentința pronunțată împotriva sa, extrem de blândă după canoanele staliniste. În 1952, Field a fost folosit, cu aceleași „bune” rezultate și în procesul lui Rudolf Slansky – fost secretar general al Partidului Comunist Cehoslovac – care a sfârșit în ștreang.

Field și-a făcut datoria de „bun comunist” declarând tot ceea ce era necesar pentru ca „trădătorii titoiști” să-și primească pedeapsa meritată.

După ieșirea din pușcărie, Field s-a întrecut în a face declarații de fidelitate față de cauza comunistă, rămânând în Ungaria lui Kadar, păstrând însă discreția asupra carierei sale de spion american și/sau sovietic, asupra dezertărilor și abdicărilor sale, asupra duplicității sale existențiale în pofida principiilor liberale, umaniste, comuniste, unitariene proclamate și împărtășite cu emfază de-a lungul anilor.

***CULTURA DE SECURITATE,
CULTURA POLITICĂ***

**O CERCETARE ACADEMICĂ CU RĂSPUNS
COMPLEX: CARE ESTE AVUȚIA NAȚIONALĂ A
ROMÂNIEI?**

Dan Constantin

Cât de bogați sunt românii? Întrebarea în oglindă se pune mai des și cu mai multă acuitate. Când se încearcă definiții și metode pentru a evalua gradul de pauperitate al populației apar pentru decidenți probleme în individualizarea celor care au nevoie de asistență socială sau de acordarea de compensări.

Cel mai recent exemplu: în criza prețurilor la energie, compensările și ajutoarele au fost acordate prin plafonarea tarifară în funcție de praguri de consum, nu aplicat consumatorului vulnerabil. Sărăcia, paradoxal, este o componentă a avuției, fiind plasată pe scara inferioară a deținerii de bunuri acumulate. În lipsa unor evidențe cât mai exacte a bunurilor și mai ales a veniturilor, este greu să ajungi de la simplu la compus în stabilirea avuției unei națiuni. Chiar definirea noțiunii a suferit schimbări și sunt accepțiuni diferite privind cuprinsul acesteia. Calculele devin și mai complicate în România în absența unor serii de date istorice sau prin acoperirea parțială a declarațiilor de venituri fiscalizate și relativitatea unor raportări din mediul economic. De aici se deschide cercetătorului în economie un vast câmp de acțiune și o provocare intelectuală pentru studiul avuției naționale. Această sarcină și-a asumat-o profesorul Florin Georgescu, al cărui efort de investigare științifică este materializat în lucrarea *AVUȚIA NAȚIONALĂ A ROMÂNIEI*.

Lansarea volumului a prilejuit o interesantă dezbatere la care au participat, semnificativ pentru densitatea subiectului și implicațiile practice pentru conducerea politicilor economice, majoritatea premierilor României de după 1989, perioada care și-a pus pregnant amprenta asupra avuției naționale. Ideile și aprecieri numeroase venite cu precădere din mediul academic au fost preluate și introduse după acel moment într-un circuit mai larg, date fiind calitatea lucrării, pe de o parte, la care se adaugă interesul pentru ansamblul producțiilor editoriale semnate de profesorul Florin Georgescu, autor cu mare autoritate prin contribuțiile sale la știința economică, dublate de o activitate didactică îndelungată, de parlamentar și, succesiv, în conducerea unor ministere și în poziția de prim-viceguvernator al Băncii Naționale a României. Timpul trecut de la lansarea volumului în Editura Publica ne permite, prin adâncirea

lecturii, să subliniem și să adăugăm dezbaterii alte câteva idei care se degajă din valoarea lucrării.

Să remarcăm de la început că volumul este o premieră, caracterul de noutate decurgând din faptul că, după 1989, analiza conținutului, a structurii, a metodologiei privind determinarea avuției naționale a României se realizează pentru prima dată în această lucrare cu puternic caracter de cercetare științifică. Necesitatea cercetării are un impact direct de utilitate, deoarece dimensiunea și calitatea avuției naționale a unei țări la un moment dat condiționează potențialul economic și standardul de viață al populației în perioadele următoare. Definirea cu claritate a conceptului dă o deschidere largă ariei de investigare și de raportare în perspectiva adoptării integrale de către România a regulamentului european în materie, în prezent țara noastră beneficiind de unele derogări din partea Eurostat, referitoare la identificarea, evaluarea și includerea în avuția națională a unor componente - valoarea terenurilor agricole și forestiere, a zăcămintelor minerale. Cercetarea, plecând de la nivelul de dezvoltare al României, extinde aria de studiu, de la componentele clasice ale avuției - activele fizice și de capital financiar - spre alte două componente ale avuției naționale: capitalul uman și capitalul social. De altfel, **Banca Mondială estimează că activele necorporale, inclusiv ideile, cultura, obiceiurile, reprezintă aproximativ o treime din avuția totală a țărilor dezvoltate.** În acest sens, credem că lucrarea profesorului Florin Georgescu se așază nu doar doctrinar, ci oferă componente metodologice de cuantificare a acestui capital încă insuficient cercetat și valorizat, pentru care pledează, la nivel național și universal, cel mai angajat for al culturii și științei - Academia Română.

Analiza capitalului uman devine astfel obligatorie pentru a putea decide asupra unor direcții de acțiune care contribuie la dinamica avuției naționale, autorul relevând că, în cazul României, potrivit Băncii Mondiale, acesta avea în 2018 o pondere de 62 la sută din totalul avuției naționale. Această „greutate”, ca aport majoritar, transformă capitalul uman în componenta critică a avuției unei națiuni, **aspectele de politică demografică, în cazul nostru, natalitatea și emigrarea populației active, devenind semnele unui regres îngrijorător.** Lucrarea trece în revistă metodologia evaluării capitalului uman, bazată pe indicatori sau pe măsurători monetare, care duc cercetarea spre calcule matematice rafinate. Potrivit Băncii Mondiale, indicele capitalului uman (HCI) măsoară capitalul uman pe care un copil se poate aștepta să-l atingă până la vârsta de 18 ani, având în vedere riscurile de sănătate și educație din țara sa. **România se plasează, după HCI, pe ultimul loc în UE, ceea ce reflectă nivelul de asistență sanitară și gradul de școlarizare și calitatea educației, plasarea acestora între priorități angajate în programele politice fiind doar declarativă.**

Un merit deosebit al echipei de cercetare este că lucrarea se concentrează pe evidențierea datelor care susțin cel mai elocvent extragerea de concluzii practice pentru politicile economice. Dat fiind că știința economică nu poate fi

experimentată în laborator, reținem că transformările politice fundamentale și reformele profunde, din punct de vedere economico-social, aplicate după anul 1989, au generat mutații structurale semnificative, reflectate asupra volumului și calității avuției naționale, care a crescut în perioada 2003-2020 de 2,6 ori. Aceste dinamici cu ritmuri diferite (avuția firmelor, de 3,6 ori; avuția sectorului public, de 1,4 ori; a populației, de 2,9 ori; a societăților financiare, de 3,9 ori) conțin și elemente nefavorabile, numite cu exigență de studiul la care ne referim. Erodarea avuției prin majorarea rapidă a datoriei financiare, deteriorarea patrimoniului companiilor, subcapitalizarea cronică, la care se adaugă polarizarea extremă a capitalului, în special în favoarea firmelor mari, cu acționariat străin și creșterea creanțelor cetățenilor, inclusiv prin împrumutarea propriilor firme, conduc la tensiuni economice. Să reținem că **avuția națională totală pe locuitor este de 32,7 mii euro, locul 24 în UE, doar înaintea Bulgariei și Greciei**. Repartiția activelor financiare ale populației este polarizată foarte accentuat, numai 0,4% dintre deponenți, 59,5 mii persoane, cu o medie de 1,08 milioane de lei, cumulau acum un an peste un sfert din totalul depozitelor. Ca imagine semnificativă, milionarii României ar „umple ochi” un stadion de 60.000 de locuri, lăsând restul de 14,1 milioane deponenți pe dinafară, să privească „meciu bogăției”.

Lucrarea profesorului Florin Georgescu alocă o parte consistentă soluțiilor pentru creșterea mai rapidă a avuției naționale a României. De aceea cred că analiza în detaliu a acesteia și dezvoltarea ei se cuvin a fi plasate nu doar în centrele de cercetare ale Academiei Române și în universitățile de profil economic, ci și în centrele de decizie care influențează dinamica avuției naționale.

CIFRE-CHEIE ALE AVUȚIEI NAȚIONALE A ROMÂNIEI

- * ACTIVELE NEFINANCIARE FIXE - 744 MILIARDE EURO
- * ACTIVELE NEFINANCIARE PE LOCUITOR - 38 MII EURO
- * AVUȚIA FIRMELOR - 256 MILIARDE EURO
- * AVUȚIA POPULAȚIEI - 247 MILIARDE EURO
- * AVUȚIA TOTALĂ PE LOCUITOR - 32,7 MII EURO
- * AVUȚIE SOCIETĂȚI FINANCIARE - 15 MILIARDE EURO

DEZINFORMAREA ÎN ISTORIOGRAFIA TEZAUROLUI ROMÂNIEI EVACUAT LA MOSCOVA

Col. (r) dr. Ilie Schipor

Este cunoscut faptul că, încă din antichitate, regii, împărații, satrapii, faraonii și chiar unii conducători locali de mai mică anvergură erau preocupați de imaginea cu care aveau să rămână în posteritate. Ca urmare, consemnările și scrierile istorice redactate în timpul vieții lor erau cel mai adesea cenzurate de către slujitori specializați să le preaslăvească viața și faptele, să amplifice aspectele glorioase și să atenueze ori chiar să eludeze evenimentele mai puțin onorante ale stăpânilor lor. În felul acesta s-a ajuns la coexistența a cel puțin trei tipuri de istorii: oficiale, secrete și publice.

În timp, acest fenomen s-a diversificat și perfecționat permanent – prin tehnici precum negarea (unor fapte și evenimente), ascunderea și secretizarea (unor documente), eludarea (unor decizii, hotărâri, acțiuni), deformarea (prin prezentarea unor versiuni publice avantajoase), extrapolarea sau confuzionarea (unor realități), minimalizarea sau exagerarea (unor informații cuantificabile) etc. – situație identificată și în cazul istoriografiei Tezaurului României evacuat la Moscova.

Prin arhive, pe urmele Tezaurului României

Având șansa să studiez timp de un deceniu (2009-2019) în șase arhive de stat ruse, am reușit să identific zeci de mii de documente (cele mai multe necunoscute specialiștilor și publicului din țară) referitoare la: militarii români ajunși în prizonieratul sovietic (1941-1956), victimele române ale represiunii staliniste (1937-1938), prizonierii români (ardeleni din Armata austro-ungară) în Rusia țaristă și sovietică (1914-1924), emigrația politică românească în Uniunea Sovietică (1919-1948), militarii și civilii români arestați, judecați și condamnați de către tribunalele militare și speciale sovietice (1940-1956), voluntarii români în Războiul civil din Spania (1937-1938), pregătirea evacuării Parlamentului, Guvernului, Armatei, ministerelor, industriei și a unei părți a populației României în Rusia (1916-1917), agentura sovietică creată în diviziile de voluntari români și – nu în ultimul rând – Tezaurul României sechestrat, în ianuarie 1918, la Moscova.

O parte din documentele de interes pentru istoria recentă a României descoperite în aceste arhive au fost valorificate în lucrările *Prizonieri de război români în Uniunea Sovietică. Documente 1941-1956*, Editura Monitorul Oficial, București, 2013 (coautor), *România și Rusia în timpul Primului Război Mondial*, Editura Top Form, București, 2018 (coautor), *Deportarea în fosta URSS a etnicilor germani din România. Argumente arhivistice ruse*, Editura Honterus, Sibiu, 2019 (autor) și *Destinul Tezaurului României – Argumente din arhivele*

ruse (publicată la Editura Oscar Print din București, în 2021 și denumită în continuare ca *Destinul*).

Depart de a se pretinde a fi un studiu istoric axiomatic (gen *Adevărul despre...* sau *Dezvăluiri incendiare privind...*), această ultimă lucrare este fundamentată strict pe documente identificate personal în arhivele ruse și obținute de la instituțiile deținătoare în fotocopii autentificate.

Într-o prezentare sintetică, *Destinul* însumează 446 de pagini, dintre care puțin peste 100 o reprezintă studiul propriu-zis, iar diferența constă în prezentarea a 162 de documente, dintre care 150 provin din arhivele ruse și sunt prezentate încopii scanate ori fotocopyate, însoțite de traducerea lor în română.

Lucrarea abordează ambele componente ale Tezaurului României evacuat în Rusia: cea bancară („aurul Băncii Naționale a României”), conținută în primul transport plecat spre Moscova la 14 decembrie 1916, și cea identitară (valorile arhivistice, cultural-artistice, arheologice, numismatice și bisericești) plecată din gara Iași la 28 iulie 1917.

Cum se constată din inventarul¹ de mai jos, aurul BNR era format din monede de aur (nr. crt. 1-9), care reprezentau 99,9 % din Tezaurul bancar propriu-zis, și 3 lăzi cu lingouri de aur (nr. crt. 10), a căror valoare nu depășea 0,1% din suma totală a valorilor (calculate în lei-aur) depuse în noaptea de 20/21 decembrie 1916 într-unul din depozitele Băncii de Stat ruse aflat la subsolul Palatului Armelor din Kremlinul Moscovei. Pe lângă aurul BNR, s-au mai predat delegaților împuterniciți de către Ministerul de Finanțe de la Petrograd și două casete cu bijuteriile Reginei Maria (nr. crt. 12), cu o valoare declarată de 7.000.000 lei aur, care sporeau valoarea totală a monedelor, lingourilor din aur și materialelor de depozitare a aurului României (314.580.456,84 lei-aur) cu încă 2,18 %:

Nr. crt.	Numărul de:		Bunuri de Tezaur (natura monedei)	Valoarea totală (în moneda de referință)	Cursul, în lei aur, 1917	Valoarea totală (în lei aur)
	lăzi	saci				
1.	111	885	Lire engleze	886.482,00	25,22	22.357.076,04
2.	550	4.387	Coroane austriece	87.789.560,00	1,05	92.188.488,00
3.	726	5.801	Mărci germane	116.050.000,00	1,235	143.321.750,00
4.	48	377	Lire otomane	379.074,75	22,70	8.604.996,82
5.	7	52	Caroli	1.065.705,00	1,00	1.065.705,00

¹ Apud *Tezaurul Băncii Naționale a României la Moscova*, Ed. Oscar Print, 2019, p. 215

			români			
6.	288	2.304	Napoleoni	46.117.140,00	1,00	46.117.140,00
7.	2	13	Monede rusești (n)	139.130,00	2,66	370.085,80
8.	1	4	Monede rusești (v)	37.983,45	20,60	101.298,40
9.	1	-	Monede diverse	103.605,12	1,00	103.605,12
10.	3	-	Lingouri de aur	337.247,80	1,00	337.247,80
11.	1	-	Ladă de fier	13.063,86	1,00	13.063,86
TEZAUR BNR	1.738	13.823	Monede și lingouri din aur, materiale pentru depozitare			314.580.456,84
12.	2	-	Bijuteriile reginei	7.000.000,00	1,00	7.000.000,00
TOTAL TEZAUR	1.740	13.823	Tezaurul BNR și bijuteriile reginei Maria			321.580.456,84

Analizarea contextului plecării aurului BNR la Moscova (pag. 9-18 din *Destinul*) evidențiază faptul că evacuarea acestuia s-a făcut din inițiativa și chiar la presiunea autorităților guvernamentale și militare ruse

În ziua de 28 octombrie 1916 – cu o lună și jumătate înainte ca Guvernul României să aprobe, pe 12 decembrie 1916, să se pună „în siguranță în Rusia tezaurul Băncii Naționale a României” – Piotr Lvovici (Liudwigovici) Bark (ministrul de finanțe al Imperiului Rus între 30 ianuarie 1914-28 februarie 1917) a transmis generalului-adjutant Mihail Vasilevici Alekseev (șeful Statului Major General al Comandamentului Suprem/Stavka între 18 august 1915-februarie 1917) adresa nr. 496 (Doc. nr. 1) prin care generalului cu cea mai înaltă funcție în Armata țaristă i se cerea să sugereze autorităților de la București ca Banca Națională a României să fie evacuată în interiorul Imperiului Rus:

„Ca urmare a evenimentelor care au loc pe teatrul românesc, al acțiunilor militare și – în legătură cu acestea – a unei posibile evacuări, într-un viitor mai mult sau mai puțin apropiat, a Bucureștilor, vă semnalez, Excelența Voastră, dacă nu ar fi oportună adoptarea măsurilor corespunzătoare în sensul protejării rezervei de aur a Băncii Naționale a României.

În cazul în care împărtășiți acest punct de vedere, v-aș ruga cu supunere, Excelența Voastră, să nu ezitați ca – prin intermediul autorităților militare din România – să propuneți Guvernului României serviciile noastre în ceea ce privește transportul aurului românesc în una din filialele Băncii de Stat (subl. I.S.), unde acesta ar putea fi păstrat în viitor până la evenimente mai favorabile”, iar în cazul „acordului Guvernului României privind propunerea noastră – să-mi comunicați acest lucru neîntârziat, pentru ca eu să transmit din timp

instrucțiunile necesare pentru organizarea primirii aurului românesc la Iași și transportarea în continuare a acestuia în interiorul Imperiului” (Doc. 1 din Destinul).

Din acest moment, generalii de la Stavka și cei aflați pe frontul românesc s-au conformat solicitării ministrului civil Bark și au făcut tot ce era necesar pentru cauza rusă, dar complet neuzual (și incorect din punct de vedere politic și diplomatic) în relațiile dintre două state aliatare (Doc. 2-9 din *Destinul*).

După aproape o lună de insistențe și pertractări, pe 25 noiembrie 1916 ambasadorul Rusiei la Iași a putut comunica ministrului său de externe dorința Guvernului României (exprimată verbal de către Emil Costinescu, ministrul de finanțe, și nicidecum printr-o notă oficială, cum era firesc și în conformitate cu uzanțele diplomatice) de a transfera la Moscova „fondul său de aur” (tezaurul bancar al țării – n.n.). Peste doar două zile, pe textul telegrammei a fost pusă rezoluția: „MAJESTATEA SA IMPERIALĂ a scris cu mâna sa «Trebuie să fim de acord», Țarskoe Selo, 27 noiembrie 1916” (Doc. nr. 10 din *Destinul*).

Insistențele generalilor ruși pentru grăbirea plecării aurului României în interiorul propriului Imperiu rezultă nu doar din atitudinea și mai ales acțiunile noului ambasador (generalul A. A. Mosolov) pe lângă familia regală și guvernul de la Iași, ci și dintr-o scrisoare a generalului V. I. Romeiko-Gurko (șef interimar al Stavka între 10 noiembrie 1916 și 17 februarie 1917), în care acesta preciza că „eu recunosc necesitatea ca Fondul de aur al României să ne fie predat nouă pentru păstrare și schimbarea în această privință a intențiilor Guvernului României o consider indezirabilă și inacceptabilă” (Doc. nr. 17 din *Destinul*).

După abdicarea țarului Nicolae al II-lea (20 martie 1917), arestarea familiei imperiale ruse (20 martie), tentativa trupelor ruse cantonate în Moldova de arestare a regelui Ferdinand (ultima decadă din aprilie 1917), execuția, la Ekaterinburg, a ultimului Romanov, țarinei Alexandra și celor cinci copii ai lor (în noaptea de 3/16 spre 4/17 iulie 1917) și consumarea Marii Revoluții Socialiste (25 octombrie/7 noiembrie 1917), îngrijorările românilor privind riscurile reale ce planau asupra integrității Tezaurului BNR și a celui identitar depozitate la Kremlin și Ssudnaia Kazna din Moscova au devenit tot mai justificate.

Arestarea ministrului Constantin Diamandi și a celorlalți membri ai Reprezentanței României la Petrograd (31 decembrie 1917, orele 21.00) a constituit nu doar un act de ostilitate diplomatică, ci și începutul unui șir încă nefârșit de evenimente ce au afectat integritatea Tezaurului BNR.

La 13 ianuarie 1918 a fost emis Decretul Sovietului Comisarilor Poporului nr. 233 privind ruperea relațiilor diplomatice cu România, sechestrarea tuturor valorilor românești depozitate la Moscova și expulzarea diplomaților români acreditați în Rusia Sovietică. În aceeași zi, bolșevicii din Moscova au pus propriile sigilii pe ușile de acces la Tezaurul BNR din Palatul Armelor.

După această dată, informațiile despre destinul Tezaurului bancar al României pribegit și sechestrat la Moscova nu au mai putut fi verificate direct sau documentate arhivistic timp de un secol.

Se pare că monografia *Destinul* reprezintă o contribuție importantă de etapă, întrucât a pus la dispoziția cercetătorilor un corpus consistent de documente, provenite din arhivele de stat ruse, prin care se poate reconstitui parcursul sovietic al aurului României predat legal autorităților ruse, la Moscova, prin Protocolul din 16 februarie 1917. Mai mult decât atât, acestea pot deveni – în orice dezbateră profesionistă – argumente imbatabile pentru demontarea falsurilor istorice care au fost create în timp pentru a se încerca escamotarea responsabilității autorităților bolșevice, sovietice și ruse (în calitatea lor de entități succesoare ale Guvernului țarist) în gestionarea unei creanțe bancare ce dăinuie de peste un secol.

Poate din aceste motive lucrarea a fost premiată de către Academia Română (7 decembrie 2023) și Fundația culturală *Magazin Istoric* (iunie 2022), iar pe 20 noiembrie 2023 a fost lansată, la Banca Națională a României, varianta ei în limba engleză.

Dintre zecile de documente inedite (necunoscute în România și efectiv „ascunse” în Rusia), care se referă la existența integrală a aurului României (până în mai 1921), utilizarea lui treptată (începând cu a doua parte a anului 1921) și devalizarea Tezaurului BNR în ianuarie-februarie 1925 (prin transferarea ultimei treimi din masa de monede-aur în Banca de Stat a RSFSR, pentru „creșterea capitalului de bază” a acesteia) le voi prezenta doar pe acelea care ajută direct la demantelarea dezinformărilor sovietice și ruse articulate mai ales după întâlnirea bilaterală, la cel mai înalt nivel din septembrie 1965.

Un prim document, care este un fel de „cronică rezumativă a evoluției aurului României” până în 1921 a fost redactat (în decembrie 1924), de către Serghei A. Bubiakin, funcționar superior în Comisariatul Poporului pentru Finanțe (Doc. nr. 121 din *Destinul*). Printre altele, acest document este important pentru precizarea că „Prima deschidere a acestor depozite a fost făcută, în februarie 1919, de către directorul Băncii Poporului, tov. comisar Ia. S. GANEȚKI care a ridicat valorile (brilantele) familiei regale” și prezentarea evacuării (în toamna lui 1919) a unei părți din aurul românesc la Samara-Tașkent și Perm, respectiv revenirea acesteia la Moscova, în 1921, aspecte descrise mult mai riguros în alte documente prezentate mai jos.

Din aceeași categorie, a documentelor ce prezintă aurul românesc pe o perioadă mai mare de timp, face parte și studiul „Evoluția fondului nostru de aur în perioada 1918-1926. Inventarul valutei noastre” realizat, în anul 1940, de către economistul K. K. Fediaevski (Doc. nr. 159 din *Destinul*).

Întrucât „specialiștii” (ruși și nu numai!), care s-au străduit decenii de-a rândul să facă „pierdut” aurul României până la venirea bolșevicilor la putere sau în primii doi ani de guvernare a lor, au invocat (și susțin pe mai departe!) că acesta ar fi fost utilizat de guvernele anterioare lui octombrie 1917, a fost evacuat în Siberia în vara lui 1918 (unde a căzut în mâinile albgardiștilor sau voluntarilor cehoslovaci), a fost topit la Ekaterinburg (undeva pe la „mijlocul verii lui 1918”) sau cu el a fost plătită către Germania datoria asumată de Lenin prin Tratatul de

la Brest-Litovsk (septembrie 1918) etc., documentul prezentat mai jos (în fotocopie și traducere în română) demonstrează că la 14 august 1919 întregul fond monetar al Tezaurului BNR depus în decembrie 1916 era intact și se găsea în gestiunea contabilă a Băncii Poporului (Doc. nr. 53 din *Destinul*, pag. 204-205).

РОССИЙСКАЯ СОЦИАЛИСТИЧЕСКАЯ
ФЕДЕРАТИВНАЯ СОВЕТСКАЯ
РЕСПУБЛИКА.

К. Ф.

НАРОДНЫЙ БАНК.

Главный Комиссар Управляющий

Августа 14 1919 г.

№ 2458

МОСКВА, Никитский бульвар, 12.

Тел. 5-32-44.

СПРАВКА О ЗОЛОТОЙ МОНЕТЕ.

Английские соверены - 886.482
Австрийские кроны - 87798.560
Германские марки - 116050.000
Турецкие лиры - 379.074 3/4
Румынские леи - 1.065.705
Французские франки - 46.117.140
Русская монета:
I/ новой чеканки - 139.130
2/ старой чеканки - 37.983,45

Главный Комиссар Управляющий
Народного Банка

Taluzhin

După cum se poate constata mai jos – printr-o simplă comparație cu *Inventarul* anexă la Protocolul semnat la Moscova pe 16 februarie 1917 – cifrele (cantitățile valutare) sunt egale până la subdiviziunile monetare, dar lipsesc cele două casete cu bijuterii (ridicate din „depozitul românesc” în februarie 1919) și lingourile din aur (documentul făcea referire, așa cum se precizează în titlu, doar la monede), pe care le vom regăsi în întregime într-un inventar din mai 1921:

РЕПУБЛИКА СОЦИАЛИСТĂ
ФЕДЕРАТИВĂ СОВИЕТІКĂ РУСĂ

Comisariatul pentru Finanțe

БАНКА ПОРОЛУИ

Comisar șef, director

14 august 1919r.

No 2.458

Moscova, Bulevardul Nikitin, nr. 12

Tel. 5-32-44

DOCUMENT INFORMATIV PRIVIND MONEDELE DE AUR

1

Lire englezești	886.482
Coroane austriece	87.798.560
Mărci germane	116.050.000
Lire turcești	379.074 3/4
Lei românești	1.065.705
Franci francezi	46.117.140
Monede rusești:	
1/ monede noi.....	139.130
2/ monede vechi.....	37.983,45

Comisar șef, director
al Băncii Poporului
[semnătura olografă a lui Ia.S. Ganețki]

Informarea privind fondul de aur existent, redactată la 28 ianuarie 1920 (doc. nr. 55 din *Destinul*), detaliază raportul lui S. A. Bubiakin (Doc. nr. 121 din *Destinul*) și aduce precizări importante privind cele trei filiale ale Băncii Poporului (Perm, Samara și Moscova) în care se găsea aurul BNR la începutul lui 1921.

Ca și documentul anterior, cifrele consemnate în Informare demonstrează că toate susținerile false privind risipirea, topirea, utilizarea monedelor românești din aur în primii doi ani de la sechestrarea acestora de către bolșevici (ianuarie 1918-ianuarie 1920) sunt mituri utilizate pe post de adevăr.

Doc. nr. 55 – Informare privind fluxul de numerar al Fondului de aur

Monede străine din aur	Suma (în valută)	În sumă de (ruble aur)	Unde se află
Mărci germane	12.240.000 m.	5.665.896 -	La Perm
«» «»	103.810.000 m.	48.053.649 -	La Samara
TOTAL	116.050.000 m.	53.719.545 -	
Coroane austriece	87.798.560 ca.	34.575.072 - 93	La Perm
Sovereni (lire) englezești	888.000 sv.	8.383.903 - 52	La Samara
Lire turcești	376.000 l.	3.222.135 - 38	La Samara

Lei românești	1.065.000 l.	399.639 - 38	La Moscova
Franci francezi	46.117.140 ff.	17.293.927 - 50	La Moscova
Alte monede străine din aur	-	39.792.000 -1)	La N. Novgorod
« » « » dolari	9.940 d.	38.831 - 90	La Moscova, în depozitul românesc
« » « » taleri	2 1/2 t.		
« » « » ducăți austrieci	1.025 d.		
« » « » diferite resturi	41.849 l. 02 b*.		
TOTAL		157.425.055 - 61	

1) Informații aproximative (rotunjite) la sute de mii de ruble.

* A se citi 41.849 lei și 02 bani

După apariția la București a lucrării *Destinul*, care a arătat că există șanse ca în arhivele ruse să fie descoperite documente relevante despre soarta Tezaurului BNR, la Moscova a fost publicată trilogia lui A. G. Mosiakîn *Aurul Imperiului Rus și al bolșevicilor, 1917-1922. Documente cu comentarii și analize*, Editura „Relații internaționale”, 2021 (denumită mai departe ca *Aurul*), în care se regăsesc câteva zeci de documente și referiri („comentarii” sau interpretări explicative) la aurul României evacuat la Moscova.

Mai întâi, în volumul III, la pag. 199-200, este prezentat (în fotocopie) un document care prezintă detaliat evacuarea din Moscova (în august și octombrie 1919) a unei părți din tezaurul BNR, ceea ce aduce completări necesare și utile documentului nr. 121 din *Destinul*, plus că precizează indubitabil că „*Până în august 1921, bolșevicii nu s-au atins de acest aur (al României – n.n.), dar apoi l-au valorificat*”:

„În august 1919, au fost trimise la Samara 808 cutii cu monede de aur englezești, turcești și germane, de unde au fost duse la Tașkent 159 de cutii cu lire (*sovereni*) englezești și lire turcești, iar – în octombrie 1920 – 140 de cutii cu monede de aur aflate la Tașkent au fost returnate la Moscova.

La 27 octombrie 1919, 627 de cutii cu mărci germane și coroane austriece de aur au fost duse de la Moscova la Perm.

Ca urmare, spre mijlocul lui mai 1921, depozitarea aurului românesc era următoarea:

- la Casa centrală a Narkomfin din Moscova, aur în valoare (echivalată – n.n.) de 18.035.950 de ruble;

- în Perm erau 627 de cutii cu monede de aur în valoare (echivalată – n.n.) de 40.240.968 de ruble;

- în Samara erau 649 de cutii + în Tașkent 19 cutii + Moscova (în *Krebil*) 140 de cutii cu o valoare (echivalată – n.n.) totală de 59.659.687 de ruble.

Total: 117.936.605 ruble aur. Până în august 1921, bolșevicii nu s-au atins de acest aur, dar apoi l-au valorificat”.

Un alt document, identificat în Arhiva de Stat Economică Rusă și fotocopiât, este o *Informare privind situația monedelor de aur românești aflate la dispoziția guvernului bolșevic. Mai 1921*² (Aurul, Vol. 1, pag. 219):

Monede / lingouri aur	Cantitatea	Echivalentul în ruble aur
Lire englezești	886.482 lire	8.393.903 ru. 52 kop.
Coroane austriece	87.798.560 coroane	34.575.972 ru. 93 kop
Mărci germane	116.050.000 mărci	53.719.545 ru. 00 kop
Lire turcești	379.074 ³ / ₄ lire	3.222.135 ru. 30 kop
Lei românești	1.065.705 lei	399.639 ru. 38 kop
Franci francezi	46.117.140 franci	17.293.927 ru. 50 kop
Monede rusești	monede (ruble) noi	139.130 ru. 00 kop
	monede (ruble) vechi	37.983 ru. 45 kop
Alte monede	9.940 dolari	38.831 ru. 90 kop
	2 ¹ / ₂ taleri	
	1.025 ducați	
	41.019,02 lire	
Lingouri de aur		126.467 ru. 93 kop
TOTAL în sumă de:		117.936.636 ru. 99 kop

Cum se poate constata mai jos, folosind doar trei documente identificate în arhivele ruse, rezultă că în mai 1921 – la patru ani de la depunerea aurului BNR în depozitele din Kremlin (decembrie 1916), respectiv după trei ani de la sechestrarea acestuia de către bolșevici (ianuarie 1918) – Tezaurul bancar al României era încă intact și se afla sub controlul regimului sovietic:

Document, data	Protocolul de predare din 16 februarie 1917*	Raportul din 14 august 1919**	Raportul din mai 1921***	Diferențe (%)****	
				1919/1916	1921/1916
Valute străine					
Mărci germane	116.050.000,00	116.050.000	116.050.000	0,00	0,00
Coroane austriece	87.798.560,00	87.798.560	87.798.560	0,00	0,00
Lire englezești	886.482,00	886.482	886.482	0,00	0,00
Lire turcești	379.074,75	379.074 ³ / ₄	379.074 ³ / ₄	0,00	0,00
Lei românești	1.065.705,00	1.065.705	1.065.705	0,00	0,00
Franci/napoleoni	46.117.140,00	46.117.140	46.117.140	0,00	0,00

² A. G. Mosiakin *Aurul Imperiului Rus și al bolșevicilor, 1917-1922. Documente cu comentarii și analize*, Moscova, Editura „Relații internaționale”, 2021, vol. 1, pag. 219.

fr.					
Monede rusești noi	139.130,00	139.130	139.130	0,00	0,00
Monede rusești vechi	37.983,45	37.983,45	37.983	0,00	0,00

* Inventarul anexat la Protocolul încheiat la Iași, la 14/27 decembrie 1916 (Apud *Tezaurul Băncii Naționale a României la Moscova*, Ed.2019, p. 215)

** Doc. nr. 53 din „*Destinul Tezaurului României. Argumente din arhivele ruse*”.

*** Mosiakin, *Aurul*, Vol. 1, pag. 219

**** Sumele valutilor străine sunt exprimate, în documentul din mai 1921, fără subdiviziuni monetare)

Miturile Tezaurului României

Multe din miturile lansate de către oficialii ori istoricii ruși și sovietici au fost (și încă sunt!) promovate, în scris sau declarații, sub formă de ipoteze de lucru, fără nici o acoperire documentară, ceea ce contravine flagrant, oriunde în lume, corectitudinii politico-diplomatice și deontologiei profesionale a slujitorilor lui Clio.

Lipsa documentelor oficiale care să ajute la reconstituirea întortocheatului traseu sovietic al *Tezaurului bancar, patrimonial-cultural și istoric al României*, predat autorităților ruse între decembrie 1916 și august 1917, constituie cea mai facilă justificare pentru punerea în circulație a unor „spuse” lipsite de orice argumentație, care sunt etichetate adeseori drept aserțiuni imuabile.

În timp ce deținătorii ruși ai acestor acte oficiale s-au străduit mai bine de un secol să le facă de negăsit, istoricii și analiștii fenomenului clamează lipsa documentelor arhivistice. Cel mai adesea aceștia declară, uneori cu sinceritate, că „Partea rusă nu a găsit nici un fel de document. [...] Cercetătorii noștri au lucrat în arhive și, în pofida calificării lor înalte, n-au reușit să găsească nimic. [...] Istoricii ruși s-au străduit să găsească documentele din 1916 și 1917 privind Tezaurul românesc, dar nu le-au găsit. [...] Despre Tezaurul BNR nu putem spune nimic, deoarece partea rusă nu a găsit nici un document. [...] Există asemenea documente, dar nu le-am studiat. [...] La cea mai importantă întrebare – «Unde este aurul» – nu s-a găsit un răspuns” (Apud: Marian Voicu, *Tezaurul României...*, pag. 306-334).

Este adevărat că – și după 100 de ani de la evacuarea Tezaurului României – la Moscova și Sankt-Petersburg sunt fonduri arhivistice secretizate, interzise accesului la acestea a specialiștilor ruși și străini (**Doc. nr. 161 și 162 din Destinul**).

Dar, așa cum o dovedesc documentele folosite pentru redactarea acestui studiu, în arhivele ruse se pot identifica – prin tenacitate și determinare – sute de documente încă nevalorificate istoriografic privind destinul sovietic al Tezaurului României ajuns în depozitele Kremlinului în decembrie 1916 și iulie 1917.

Minimalizarea nivelului de negociere, pregătire și efectuare a evacuării aurului României în Rusia

Documentele prezentate în lucrare – care nu mai pot fi puse la îndoială, întrucât provin chiar din arhivele ruse și sunt certificate pentru conformitate de către instituțiile deținătoare – demonstrează faptul că evacuarea la Moscova, în decembrie 1916 – iulie 1917, a Tezaurului României s-a făcut cu implicarea directă a celor mai înalte instanțe imperiale ruse: țarul Nicolae al II-lea (**Doc. nr. 10, 16, 21, 23, 26**); șefii guvernului de la Petrograd (**Doc. nr. 11, 20, 21, 22, 23** etc.), miniștrii de finanțe (**Doc. nr. 1, 2, 5, 9, 24** etc.) și externe (**Doc. nr. 10, 12, 14, 18, 19** etc.), șeful Stavka, generalul cu cea mai înaltă funcție în Armata rusă (**Doc. nr. 1, 6, 8, 9, 12, 13, 16, 17** etc.), ambasadorii Poklevski- Kozell și Mosolov (**Doc. nr. 10, 11, 15, 17, 24, 25, 26, 31, 33** etc), zeci de demnitari, generali și funcționari angrenați în mecanismul birocratic, dar eficient, de finalizare a unei operațiuni financiare interstatale care a fost inițiată de către partea rusă (**Doc. nr. 1-24**) și finalizată prin folosirea tuturor metodelor clasice de dezinformare, intimidare și presiune asupra partenerilor de coaliție.

Cu toate acestea, în urmă cu aproape 60 de ani, în timpul discuțiilor româno-sovietice din 3-11 septembrie 1965, L.I. Brejnev a susținut că „în decembrie 1916, un reprezentant necunoscut, o figură nu prea reprezentativă – această acțiune a avut loc în condițiile când nemții ocupau țara dv. și prezentau o mare primejdie – el, chipurile, în numele curții regale, a transmis Comandamentului Frontului de sud-vest, comandant era Miloradovici – aceste casete de aur” (**Doc. nr. 160**).

Demontarea acestei susțineri derutante și false a celui ce a fost conducătorul efectiv al Uniunii Sovietice timp de peste 18 ani (14 octombrie 1964-10 noiembrie 1982) este un demers facil pentru oricine cunoaște istoria participării Rusiei la Primul Război Mondial.

În 1914-1917, Comandamentul rus al Frontului de Sud-Vest a fost dislocat succesiv la Rovno, Lukov, Kamenet-Podolski și Berdicev, localități din vestul Ucrainei, aflate la distanțe de 1.050-1.200 km depărtare de Moscova, unde a fost predat, între 23 decembrie și 16 februarie 1917, Tezaurul BNR.

Frontul de Sud-Vest (creat în iulie 1914 și desființat în februarie 1918) a avut 10 comandanți: generalul de infanterie Ivanov Nikolai Iudovici /Иванов Николай Иудович, 19.07.1914 – 17.03.1916/, generalul de cavalerie Brusilov Aleksei Alekseevici /Брусилов Алексей Алексеевич, 17.03.1916 – 21.05.1917/, generalul-locotenent Gutor Aleksei Evghenevici /Гутор Алексей Евгеньевич, 22.05.1917 – 10.07.1917/, generalul de infanterie Kornilov Lavr Gheorghevici /Корнилов Лавр Георгиевич, 10.07.1917 – 18.07.1917/, generalul-locotenent Baluev Piotr Semenovici /Балуев, Пётр Семенович, 24.07.1917 – 31.07.1917/, urmași (în perioada 2 august 1917 – februarie 1918, după evacuarea în Rusia a celor două transporturi ale Tezaurului României) de: generalii-locotenent Denikin Anton Ivanovici, Ogorodnikov Fiodor Evlampievici, Volodcenko Nikolai

Gherasimovici, Stogov Nikolai Nikolaevici, respectiv de generalul-maior Egorev Vladimir Nikolaevici.

Întrucât generalul invocat de către Brejnev nu se regăsește între comandanții Frontului de Sud-Vest, am extins căutările pentru a identifica în *Corpul generalilor Armatei și Marinei Imperiale Ruse* (apelând la cea mai credibilă și documentată sursă – care prezintă biografiile a 23.726 generali și amirali ruși – accesibilă în format electronic pe http://www.rusgeneral.ru/general_m4.html) unde am identificat 8 generali ai fostelor armate țariste (care proveneau din mari familii cu origini sârbe stabilite, începând cu secolul al XVII-lea în Rusia) cu numele Miloradovici, derivat din Milorad (Милорад): Mihail Andreevici Miloradovici (1771-1825), Grigori Aleksandrovici (1839—1905), Andrei Nicolaevici (1785-1830), Andrei Stepanovici (1728-1796), Mihail Aleksandrovici (general-maior în 1761), Piotr Mihailovici (1835-1893), Piotr Stepanovici (1723-1799) și Nicolai Emmanuilovici (1847-1917).

După cum se poate constata, doar ultimul dintre cei 8 generali ruși Miloradovici era în viață în decembrie 1916, când a început predarea către oficialii ruși a Tezaurului bancar al României evacuat la Moscova.

Prezentarea ultimelor decenii de carieră și viață ai generalului-locotenent (din 1904) Nicolai Emmanuilovici Miloradovici (Николай Эммануилович Милорадович) demonstrează imposibilitatea ca acesta să fi fost (în 1916-1917) comandant al Frontul rus de Sud-Vest:

După ce a luat parte la Războiul ruso-româno-turc din 1877-1878, la 21 iulie 1878 a fost detașat în Districtul Militar Moscova, iar din 1882 a servit ca ofițer de stat major pentru misiuni la sediul aceluiași district militar.

Ulterior, a fost șef de stat major al Diviziei 32 Infanterie (1884-1891), a comandat Regimentul 44 Infanterie Kamceatka (1891-1897) și Brigada 2 a Diviziei 3 Infanterie (1897-1900). În 1900, a fost numit comandant al Brigăzii 52 de Rezervă Infanterie, care a fost dislocată în garnizoana Divizia 52 Infanterie (activă) în 1904.

La 29 ianuarie 1907 a fost trecut în rezervă, cu dreptul de a purta mundir (uniforma de general). După pensionare, a locuit la Kiev și a fost membru fondator al Clubului Naționaliștilor Ruși din Ucraina.

Din 1876 a fost căsătorit cu Vera Andreevna Nasekina, cu care a avut opt copii. A murit la 6 aprilie 1917 la Kiev.

Singurul general al cărui nume se apropie de cel invocat de către L.I. Brejnev este cel al generalului-maior (cu o stea) Milodanovici Evgheni Aleksandrovici (Милоданович Евгений Александрович), comandant (între 3 august 1915 și 19 septembrie 1917) al Diviziei 5 infanterie Siberiană (care a luptat la flancul drept al frontului rusesc, în zona Polonia-Țările Baltice) și nicidecum comandant al Frontului de Sud-Vest

Așadar, nici un general Miloradovici sau Milodanovici nu a fost la comanda Frontului de Sud-Vest în anii Primului Război Mondial.

Apoi, deși liderul sovietic recunoaște că „În general, cantitatea totală corespunde cu ceea ce arată tov. Bârlădeanu” („în decembrie 1916 au fost transportate la Moscova un număr de 1.738 casete conținând aproape întregul tezaur al Băncii Naționale a României, precum și două casete cu bijuterii ale fostei case regale”, iar „În iulie 1917, s-a efectuat un al doilea transport, conținând 188 casete cu restul tezaurului în aur și cu alte valori ale Casei de Depuneri. În total, s-au depozitat la Moscova 93.452 kg aur fin, aproape în întregime format din monezi de aur și o serie de valori istorice și artistice”, **Doc. nr. 160**), Brejnev mai aruncă un mare neadevăr: „ele au fost transmise pe încredere”, ca și cum procesele verbale (protocoalele) de predare-primire semnate, în 16 februarie 1916 și 5 august 1917 la Moscova, ar fi fost simple înțelegeri verbale (Gentlemen’s Agreement) fără consecințe juridice.

Cu toate acestea, minimalizare voită a nivelului perfectării – între predători și primitori – a operațiunii de evacuare la Moscova a aurului României a devenit o marotă pentru mulți oficiali, istorici, analiști, experți sau specialiști sovietici și ruși.

Aurul BNR ar fi fost folosit pentru finanțarea comuniștilor români

„Aurul ar fi fost folosit atunci, în deplină cunoștință de cauză, pentru finanțarea comuniștilor din România [...] dar, în decursul timpului, s-au scos bunuri și valori din Tezaurul României, s-au vândut obiecte prețioase pentru finanțarea partidelor comuniste, inclusiv a Partidului Comunist din România. Au fost mulți comuniști români care au trăit la Moscova, unde au fost întreținuți de sovietici, între aceștia Alexandru Nicolau, Bazil Sârbu, Eugen Zalick. De asemenea, organizația *Ajutorul Roșu pentru România* dispunea de fonduri, probabil tot din Tezaurul României” (Apud: Marian Voicu, *Tezaurul României...*, pag. 310 și 334).

Guvernele României din perioada interbelică nu au solicitat niciodată, nici unei autorități sovietice ca mișcarea comunistă sau partidul comunist din România (scos în afara legii în 1924) ori emigranții politici români autoexilați în URSS să fie finanțați de către Moscova.

Sprijinul financiar și logistic oferit firavei mișcării comuniste din România, de către Komintern, CC al PC(b) din Rusia ori diferite comisariate sau agenturi sovietice, era destinat tocmai subminării sau chiar răsturnării – prin acțiuni subversive, atentate, greve, revolte sau răscoale (de genul celei orchestrate de către sovietici, în septembrie 1924, la Tatarbunar) – ordinii de stat din România.

În fostele arhive ale Kominternului (actualele RGASPI) de la Moscova sunt păstrate dosarele personale ale 2.568 „membri ai Partidului Comunist din România”, care reprezintă doar 2,2 % din comuniștii celor 92 de țări ale lumii care s-au aflat în evidențele structurilor de cadre ale Internaționalei Comuniste create la 2 martie 1919.

Plecând de la succinta prezentare de mai sus, susținătorii acestui deșăntat mit kominternist ar trebui să își pună în cel mai serios mod o întrebare ce pare a fi

logică: Dacă României i-au fost confiscate peste 93 de tone de aur pentru finanțarea a mai puțin de 2.600 de emigranți comuniști aflați sub controlul și în subzistența Kominternului, ce datorii istorice au alte state ai căror comuniști au fost finanțați de către Internaționala a III-a?

Pentru a le ușura acest demers pseudoștiințific (care s-ar înscrie în „logica” argumentelor lor), enumăr țările cu un număr mai mare de emigranți politici titulari de dosare personale în Fondul RGASPI nr. 495, opis-urile nr. 186-277: SUA (6.693 dosare), Germania (13.882), Polonia (11.581), Franța (8.900), Ungaria (6.376), Spania (4.102), Italia (3.635), Cehoslovacia (3.634), China (3.442), Bulgaria (2.853), Austria (2.816) etc.

Teza privind **topirea monedelor din aur ce formau Tezaurul BNR** în scopul transformării în lingouri a fost lansată pe piața dezinformării istorice oficiale de către Larisa Sapogovskaia și Elena Osokina care susțin că „Într-unul dintre centrele de exploatare a aurului, cel de la Ekaterinburg, după luarea în evidență imediată a seifurilor sucursalelor locale ale băncilor locale din Siberia, Azov-Don, Volga-Kama, [și] ruso-asiatice, a fost topit și trimis în capitală – către mijlocul verii lui 1918 – aproximativ 165 puduri (adică 2.703 kg – n.n.) de aur.

Pe lângă obiectele confiscate, aici a fost adus și depus în grabă stocul de aur al Imperiului Rus evacuat din Petrograd și, de asemenea, a fost topită și transformată în lingouri rezerva de aur a României (Tezaurul BNR – n.n.), evacuată în Rusia în timpul ofensivei germane asupra Bucureștiului din 1916”.

Cum este ușor înțeles, această „făcătură istorică”, nesusținută de nici o sursă bibliografică, este anulată de documentele provenite din arhivele ruse, mai sus prezentate, care demonstrează că aurul României era intact nu doar la sfârșitul lui 1918, ci și a următorilor doi ani, până – cu siguranță – în mai 1921.

Presupusa lipsă de consistență juridică a documentelor semnate de către împuțerniciții români și ruși la predarea-primirea celor două componente ale Tezaurului României evacuat la Moscova este invocată de Ghidirim, membru al delegației ruse la cea de-a doua Sesiune a Comisiei Mixte, Moscova, 21-22 iunie 2005: „În calitate de jurist, am constatat că în 1916 și 1917, a fost semnat un acord (sic!) între două bănci și, ca urmare, guvernul rus nu este responsabil pentru păstrarea Tezaurului românesc” – Apud: Marian Voicu, *Tezaurul României*, p. 312.

Procedura urmată de către cele două state în decembrie 1916 – februarie 1917 și iulie – august 1917 a respectat întocmai practica juridică internațională uzuală în epocă, situație ilustrată în alte două documente semnate în august 1916.

Tratatul de alianță cu Antanta și Convenția militară din 4/17 august 1916 au fost semnate de către ambasadorii (contele Saint Aulaire/Franța, Sir George Barclay/ Marea Britanie, Stanislav Poklevski Kozell/ Rusia și Carlo Fasciotti/ Italia), respectiv atașajii militari (col. Desprès/ Franța, lt.col. Thomson/ Marea Britanie, lt.col. Ferigo/ Italia și col. Tatarinov/ Rusia) ai celor patru state cărora România li s-a alăturat în efortul comun de campanie:

Din câte se știe, nici una din părțile semnatare (inclusiv Rusia!) sau vreun jurist specializat în drept internațional din aceste state nu a contestat, în secolul trecut de la încheierea Primului Război Mondial, valabilitatea celor două documente cu valoare de tratate.

Și aceasta pentru că ambasadorii semnatori erau „autorizați în chip special de respectivele lor guverne” (Tratatul, preambul), iar atașajii militari au fost anterior „autorizați special de către Comandamentele Supreme ale Armatelor respective” (Convenția Militară, pag. 1).

Conform normelor dreptului internațional, ambasadorii ruși Mosolov (14/27 decembrie 1916) și Poklevski-Kozell (27 iulie/9 august 1917) au fost împuterniciți de către guvernele lor să semneze, la Iași, procesele-verbale de preluare, iar V.I. Kovalnițki, N.V. Veniaminov și V.I. Iakovlev au semnat, la 16 februarie 1917, în calitate de „delegați ai Ministerului de Finanțe” pentru primirea, la Moscova, a „celor 1.740 lăzi sigilate cu sigiliul BNR”.

Aceiași trei împuterniciți ruși (Kovalnițki, Veniaminov și Iakovlev) au semnat, la 5 august 1917, pentru primirea și „depozitarea în compartimentul de tezaur al Sucursalei din Moscova a Băncii de Stat (Kremlin, Sala Armelor) a 188 de lăzi închise și sigilate cu sigiliul BNR”, iar M. Zarembo și E. Levițki au semnat, tot pe 5 august 1917, pentru primirea „în virtutea dispozițiilor Ministerului de Finanțe al Rusiei” a 1.621 de lăzi care au fost depozitate – în Casa de Împrumuturi și Depuneri (Ssudnaia Kazna) din Moscova – „în respectivele compartimente, sub garanția Guvernului rus”.

Bijuteriile reginei Maria ar fi fost predate lui Constantin Diamandi, ambasadorul român la Petrograd, sau „au fost salvate” de colonelul Boyle.

Așa cum o dovedesc arhivele ruse, „Prima deschidere a acestor depozite (în care era depozitat aurul BNR – n.n.) a fost făcută, în februarie 1919, de către directorul Băncii Poporului, tov. comisar Ia.S. Ganețki, care a ridicat valorile (briliantele) familiei regale” (**Doc. nr. 121**).

Reprezentantul României la Petrograd a fost arestat pe 31 decembrie 1917, din ordinul lui Lenin, a fost eliberat pe 2 ianuarie 1918 și obligat apoi să părăsească Rusia, în 24 de ore, împreună cu întregul personal al Legației.

Cât despre povestea autobiografică a căpitanului George Alexander Hill (*Ma vie d'espion*, Payot, Paris, 1933), cel care l-a secondat în aventura din Rusia pe colonelul Joseph Boyle, cea mai corectă caracterizare ar trebui să fie includerea ei între scriiturile tipice unui mit istoric, construit pe neadevăruri flagrante, distorsiuni evenimentiale și fantezii publicistice.

Cei doi au ajuns în Petrograd la începutul celei de-a doua decade a lui decembrie 1917, de unde s-au deplasat la Moscova (oraș în care au rămas două zile), apoi – prin Odessa și după alte 9 zile de călătorie – au ajuns, în ajunul Crăciunului (24 decembrie 1917), la Iași.

În timpul prezenței lor în capitala Imperiului Rus, aceștia s-ar fi întâlnit (pe 14 sau 15 decembrie 1917) cu ambasadorul Diamandi, care li s-ar fi plâns că

„rezervele de aur, bijuteriile Coroanei, arhivele statului, stocurile de bilete de bancă și tipografia, toate sunt confiscate de bolșevici”.

E surprinzător că fostul spion-povestitor invocă evenimente („arestarea” Tezaurului BNR, bijuteriilor regale, arhivelor României etc.) care aveau să se întâmple peste exact o lună (la 13 ianuarie 1918) și nu constată că era imposibil să „recupereze”, în decembrie 1917, valori românești ce **au fost confiscate ulterior** (subl. I. S.) de către bolșevici.

Dacă bijuteriile aduse de Boyle de la Moscova i-ar fi fost returnate Reginei Maria după ajungerea acestuia la Iași (când cei doi s-au și întâlnit pentru a sărbători „Crăciunul românesc”, întrucât în „Ziua Crăciunului în țările apusene, marți 12/25 decembrie 1917, regina a participat „la o slujbă a bisericii anglicane, la legația americană” din Iași, iar „Regele din Klondike” plănuia, la Petrograd, recuperarea încă neconfiscatului aur românesc), Maria, Regina României, nu ar fi notat – joi, 18/31 ianuarie 1918, în *Povestea vieții mele*, vol. III, pag. 314-315 – că „Azi am primit vestea că bolșevicii ne-au declarat război și au pus mâna pe tezaurul nostru și pe toate bijuteriile mele, care sunt la Moscova. Ministrul nostru Diamandi a fost gonit din Petrograd, nu știm încă unde”.

Așadar, mitul privind absolvirea rușilor de însușirea bijuteriilor Reginei Maria este contrazis atât de faptul că cele două „lăzi cu briliante” au fost scoase din Kremlin, în februarie 1919, de către comisarul sovietic Ganețki, cât și de constatarea logică că acestea erau păstrate în siguranță în Kremlin și nu trebuiau „salvate” – de Diamandi (în primele zile din ianuarie 1918) sau Boyle (în decembrie 1917) – înainte de a fi sechestrate de către Lenin (la 13 ianuarie 1918).

Tezaurul României ar fi fost utilizat de către regimul țarist sau Guvernul provizoriu rus (martie-octombrie 1917), ceea ce ar absolvi autoritățile sovietice de orice responsabilitate privind risipirea acestuia în primii ani ai puterii bolșevice: „O altă parte (din tezaurul României – n.n.), e doar o ipoteză, e posibil să fi fost folosită de regimul țarist în anii 1916-1917, pe vreme de război, într-o perioadă de mare criză financiară, pentru înzestrarea armatei” (interviul acordat TVR, pe 21 noiembrie 2013. Apud Marian Voicu, *Tezaurul României ...*, pag. 333) și „Țarismul a fost înlăturat și toate aceste casete (cu aurul BNR – n.n.) au căzut în mâinile guvernului provizoriu. Aici sfârșesc informațiile” (L.I. Brejnev – **Doc nr. 160**).

Pe lângă impardonabile confuzii istorice (Tezaurul BNR a fost predat rușilor pe 16 februarie 1917, iar Nicolae al II-lea a abdicat la 2 martie 1917, ceea ce reduce posibilitatea utilizării abuzive a aurului românesc de către regimul țarist de la „anii 1916-1917” la doar două săptămâni), această „ipoteză” fantezistă este contrazisă de fapte documentate arhivistice și bine cunoscute în istoriografia rusă: Tezaurul (din Kremlin) și depozitele (de la Ssudnaia Kazna) erau intacte pe 8 și 15 noiembrie 1917 (P. Guèrin), 13 ianuarie 1918 (sechestrarea Tezaurului, aplicarea sigiliilor bolșevice pe ușile depozitului românesc din Kremlin), 8 iulie 1918 (Zaremba, semnatar al Procesului-verbal din 5 august 1917, i-a comunicat lui Maklakov, fostul ambasador rus în Franța, că „în 4 iunie 1918, Tezaurul era

intact”), februarie 1919 (cele două lăzi cu bijuteriile Reginei Maria au fost ridicate de către comisarul Iakob Stanislavovici Ganețki, directorul Băncii Poporului), 14 august 1919 (Informare No 2.358, referitoare la existența în Banca Poporului a întregului stoc de monede din aur aparținând Tezaurului BNR – **Doc. nr. 53**), 28 ianuarie 1920 (Informare detaliată privind Fondul de aur existent în *Depozitul românesc* din Moscova – **Doc. nr. 56**), recente documente publicate de A. G. Mosiakin în *Aurul* etc.

Teza falsă privind restituirea, către România, a aurului BNR în 1935 și/sau 1956 este vehiculată de către mai mulți istorici ruși, unii dintre aceștia fiind autori consacrați de lucrări consistente referitoare la rezerva de aur a Rusiei țariste și a celei sovietice.

Astfel, același A. G. Mosiakin susține în voluminoasa sa lucrare *Soarta aurului Imperiului Rus de-a lungul istoriei. 1880-1922*, Editura KMK, Moscova, 2017, 658 pag. (în continuare: Mosiakin, *Soarta aurului Imperiului Rus...*) că „URSS a recunoscut faptul depozitării temporare a aurului românesc. O parte din acest aur a fost returnat României în 1934 (sic !). N.S. Hrușciiov a returnat o altă parte în 1956. Dar dezbaterea despre această temă este încă în desfășurare” (Mosiakin, *Soarta aurului Imperiului Rus...*, pag. 425).

Admițând că prolificul autor rus nu a studiat sau nu l-au interesat documentele păstrate în arhivele sovietice despre utilizarea integrală de către bolșevici a aurului românesc evacuat în 1916 la Moscova, sigur el cunoaște contribuțiile unui confrate istoric, V.Iu. Katasanov, care conchide că „treptat, rezerva de aur și alte metale prețioase (ale României – n.n.) s-au «scurs» din Comisariatul Poporului pentru Finanțe către Banca de Stat și acest proces s-a încheiat, în mare, în 1925” când ultima treime a aurului românesc a fost utilizată pentru mărirea capitalului Băncii Poporului al URSS (V.Iu. Katasanov, *Aurul lui Lenin...*, p. 259).

Apoi, deontologia științifică l-ar fi obligat pe Mosiakin să facă o minimă documentare despre invocatele „restituiți” din 1935 (și nicidecum 1934) și 1956, o bună ocazie să afle că URSS nu a returnat României în acele momente nici un gram din aurul evacuat în decembrie 1916 și confiscat de Lenin în ianuarie 1918.

Mai mult de atât, fondul cultural-patrimonial și arhivistic al României predat autorităților ruse în iulie-august 1917 a fost – așa cum rezultă din documentele inedite reproduse în *Destinul* – substanțial jăcmănit de către sovietici, care au restituit României, în 1956, doar 13,17 % din masa celor 17.645 obiecte confecționate din aur, respectiv 20,80 % din cele 35.511 piese de patrimoniu realizate din argint și doar 3,70 % din pietrele prețioase depuse la Moscova în vara lui 1917.

Aurul României a căzut în mâinile albgardiștilor sau a legionarilor cehoslovaci (Brejnev „o parte din aur, în timpul războiului civil, a fost jefuit de armatele albgardiste, care probabil că l-au dat țărilor străine pentru îmbrăcăminte care au primit-o, iar bancherii care au livrat aceste haine, desigur, l-au luat” – (**Doc. nr. 160** din *Destinul*)).

În ultimul secol, în URSS și Rusia, au fost publicate sute de studii cu caracter științific și zeci de lucrări monografice despre evacuarea – în mai-iunie 1918, sub presiunea trupelor lui Denikin asupra Moscovei – a aurului Rusiei spre Siberia. Aceste studii și lucrări prezintă în detaliu **destinul rezervei de aur a Rusiei** (subliniere S.I.) de la părăsirea, în primăvara-vara lui 1918, a filialelor Băncii Poporului din Moscova, Petrograd și guberniile din vestul Uralilor, până la recuperarea de către bolșevici a unei părți importante din aurul Rusiei capturat de către trupele lui Kolceak sau voluntarii cehoslovaci.

În același timp, sunt zeci de documente care arată că tot aurul românesc a rămas – **până în toamna lui 1919** (subl. I.S.) – în Moscova, de unde, o parte (echivalentul a 99.500.000 ruble, respectiv 84,47 % din total) a fost evacuată – în octombrie 1919 – la Samara (oraș eliberat, la 7 octombrie 1918, de către unitățile Armatei Roșii sub comanda lui Vasili Ivanovici Ciapaev /Василий Иванович Чапаев/ și bolșevicului de origine armeană Gaia Dmitrevici Gai /Гая Дмитриевич Гай/) și Perm (ocupat, la 1 iulie 1919, de către trupele Armatei a 3-a sovietice), iar diferența (echivalentul a 18.300.000 ruble) a rămas la Moscova (Raportul lui Bubiakin către Almazov din 13 decembrie 1914 – **Doc. nr. 121** din *Destinul*).

Mai mult, Documentul informativ al Băncii Poporului nr. 2.358 din 14 august 1919 (**Doc. nr. 53** din *Destinul*), Informarea privind fluxul de numerar al Fondului de aur din 28 ianuarie 1920 (**Doc. nr. 56** din *Destinul*) și documentele prezentate mai sus din recenta trilogie *Aurul* a lui A.G. Mosiakin demonstrează că Tezaurul BNR evacuat la Moscova (cu excepția lingourilor din aur, care reprezentau 0,11 % din inventarul general) era intact întrucât nu a fost scos din Kremlin până în octombrie 1919 și, ca urmare, nu a avut soarta Rezervei de aur a Rusiei evacuată în 1918 spre Urali și apoi în Siberia.

Nu în ultimul rând, Informarea – din ianuarie 1920 – privind aurul contabilizat în Filiala Băncii de Stat din Kazan (oraș în care a fost evacuat – mai întâi, în mai 1918 – aurul Rusiei depozitat până atunci în Filiala Băncii de Stat din Moscova, în sumă de 412.284.453 ruble și 49 copeici) este precizat explicit, sub formă de Observație, faptul că „Din Filiala Moscova a fost evacuat (în mai 1918 – n.n.) tot aurul, **cu excepția aurului românesc** (subl. I. S.) a cărei expediere la Secția Kazan nu a avut loc înainte de eliberarea orașului Kazan de către bolșevici” (în dimineața zilei de 10 septembrie 1918, detașamentele albilor „au părăsit Kazanul într-o manieră organizată”, iar în după-amiaza aceleiași zilei „orașul pustiu a fost ocupat de către roșii” – n.n.) – (**Doc. nr. 57** din *Destinul*).

Aurul României ar fi fost utilizat pentru plata datoriilor asumate de către Rusia sovietică prin tratatul de la Brest-Litovsk.

În mod cu totul întâmplător, între greutatea aurului plătit Germaniei (93.535 kg. de aur) și cea a Tezaurului BNR evacuat la Moscova (93.452 kg aur) este o diferență insesizabilă de masă, mai ales atunci când cele două mărimi sunt exprimate, prin rotunjire, în tone (93,5 t.).

Este logic că echivalența dintre cele două categorii de aur ar trebui să se regăsească și în valoarea acestora. Faptul că economiștii și finanțiștii ruși au contabilizat datoria către Germania la 120.799.000 ruble aur, iar aceeași cantitate de aur românesc a fost evaluată la „cca. 117 sau 118 milioane ruble aur” este explicabil, întrucât monedele din Tezaurul BNR (mărci germane, coroane austriece, lire engleze și otomane, franci francezi, ruble vechi și noi etc.) au fost echivalate, la paritate și la rate medii de schimb, cu rubla țaristă din aur.

Cert este că echivalențele de masă și tolerabilele apropiere valorice au alimentat din plin unul dintre cele mai des întâlnite mituri despre destinul sovietic al aurului românesc.

În mod fericit (și deontologic!) această confuzie este desființată de studiile comune sau individuale ale unor istorici ruși – precum Tatiana A. Pokivailova, Serghei Pavlovici Petrov, Vladen Sirotkin sau Mark Veniaminovici Masarski – care susțin, cu documente arhivistice, că „Bolșevicii au plătit Germaniei cu aur provenit din rezervele depozitelor de la Nijni Novgorod” (*Anuarul diplomatic*, editat de MAE și Academia Diplomatică al Federației Ruse, Moscova, 1995, pag. 213-254).

Cele două tranșe (prima având 42.860 kg aur și o valoare de 55.354.000 ruble aur, iar a doua de 50.675 kg și 65.445.000 ruble aur), plătite de către Rusia în contul despăgubirilor asumate prin Pacea de la Brest-Litovsk, au fost achitate pe 10 și 30 septembrie 1918, deci cu cel puțin 11,5 luni înainte de constatarea existenței întregului Tezaur al României evacuat la Moscova în decembrie 1916 (**Doc. nr 53** din 14 august 1919 și **Doc. nr. 56** din 28 ianuarie 1920).

Mai trebuie reamintit că Fediaevski K. K., în studiul „*Evoluția fondului nostru de aur în perioada 1918-1926. Inventarul valutei noastre*”, unul dintre cei mai avizați contabili- principali ai Comisariatului Poporului pentru Finanțe din primul deceniu al regimului sovietic, a dezvăluit faptul că „Lenin nu concepea nici măcar ideea unei posibile utilizări a aurului românesc /118 m.[ilioane] r.[uble] a.[ur]/ în contul cheltuielilor Fondului de aur (al Rusiei – n.n.) efectuate – de către guvernarea Kolciak /250 m.[ilioane] r.[uble] a.[ur]/ împreună cu plățile potrivit Tratatului de la Brest /128 m.[ilioane] r.[uble] a.[ur]” (**Doc. nr. 121**).

Până la reabilitarea treptată, din ultimele decenii, și canonizarea (la 4 august 2000) a lui **Nicolae al II-lea** de către Biserica Ortodoxă Rusă, istoriografia oficială sovietică i-au pus în responsabilitatea acestuia toate vinile reale și imaginea posibilă, inclusiv aceea că **ultimul Romanov ar fi fost primitorul neloidal al Tezaurului României**: „În filiala din Moscova a Băncii de Stat, a fost depozitată rezerva de aur a României, (aproape 70 de tone de lingouri de aur, pietre și obiecte prețioase, predate, în noiembrie (sic !) 1916, de către partea română spre păstrare împăratului Nicolae al II-lea [...]. Dar, în Filiala din Moscova a Băncii de Stat se afla aurul românesc (cca. 70 de tone), transferat la sfârșitul anului 1916, lui Nicolae al II-lea, spre păstrare [...]. Dar acest aur era «al altcuiva» și bolșevicii nu s-au atins de acesta” (A.G. Mosiakin, *Soarta aurului Imperiului Rus...*, pag. 129 și 424).

Este dovedit arhivistic faptul că evacuarea Tezaurului BNR s-a făcut din inițiativa și la presiunea ultimului ministru de finanțe țarist, că Stavka, Guvernul de la Petrograd și diplomația rusă au lucrat coordonat și eficient pentru a îndeplini augusta aprobare a lui Nicolae al II-lea din 27 noiembrie 1916, dar nici o sursă documentară nu îl prezintă pe ultimul țar rus în calitate de primitor, la Moscova, a aurului românesc.

Tot atât de „documentată” este afirmația lui A.G. Mosiakin că „bolșevicii nu s-au atins de acesta” (aurul BNR – n.n.), de parcă nu din ordinul lui Lenin a fost sechestrat (pe 13 ianuarie 1918) „Fondul de aur al României” și altcineva decât regimul bolșevic a cheltuit – în primii 7 ani ai puterii sovietice, până în decembrie 1924 – aproape 70 % din tezaurul bancar românesc depus în Kremlin, iar Sovietul Comisarilor Poporului nu a fost autoritatea care a hotărât, la 9 ianuarie 1925, transferarea „în capitalul principal al Băncii de Stat” a părții necheltuite, până la acea dată, din aurul României.

Apoi, pe site-uri „dedicate” și în publicații „de nișă”, sunt promovate așa-zise „studii” ale unor autori necunoscuți sau anonimizati, dar specializați în **promovarea unor teze fanteziste despre destinul sovietic al aurului românesc.**

Cititorii acestor „surse de informare științifică” pot afla, de exemplu, că „Rușii nu au controlat, până în 1960, lăzile cu aur depuse la Kremlin de către români pentru că nu au avut timp de așa ceva”, constatare care sfidează până și memoria vizionarului Lenin, cel care ordonase Biroului Valutar din Direcția Buget a NKF să i se trimită direct „la fiecare două săptămâni, o situație specială, detaliată, care – potrivit dispozițiilor personale ale acestuia – trebuia să fie întocmită de Biroul Valutar, prin completarea rubricilor (unui tabel standardizat, elaborat chiar de către el la 5 septembrie 1921 – n.n.) cu privire la informații despre rezerva noastră de aur, iar pe un rând distinct despre «aurul românesc»” (**Doc. nr. 121**)

De asemenea, amatorii de povești puerile pot citi cum „În ianuarie 1918, Kremlinul era ocupat pur și simplu de garnizoana românească [...] agenții români și funcționarii BNR, profitând de starea de colaps a Rusiei și de haosul de la Moscova, din 1918 și 1919, au furat tezaurul românesc și l-au scos din Rusia ieșind cu el pe la Samara [...] poziția Fortului Kremlin era de așa natură că se putea scoate din el relativ ușor tezaurul. Pe sub zidurile Kremlinului curgeau apele râului Moscova, râu pe care navigau șleपुरi și vapoare. Nu putea fi nimic mai simplu decât trecerea aurului peste zidul cetății și încărcarea lui pe un șlep [...]. La ora la care paza militară românească a tezaurului părăsea Kremlinul, tezaurul românesc nu mai era la Kremlin, ci fusese furat de chiar autoritățile române de sub nasul rușilor și depus probabil în băncile engleze [...]. Aurul a fost sustras probabil într-o noapte geroasă de ianuarie sau februarie a anului 1918, încărcat pe un șlep sau vapor ancorat sub zidul Kremlinului și dus la adăpostul beznei într-o direcție necunoscută, pe apele râului Moscova”. Mai mult decât atât, românii „au furat de la ruși nu numai propriul lor tezaur dus la Moscova în 1916.

Românii au mai furat rușilor în 1916-1918 cantitatea de 274 tone de aur și în 1956 alte 24 tone de aur”.

Dacă asemenea „studii” pot fi categorisite simple basme (care, mai nou, circulă atât în română, cât și în engleză), propovăduitorii unora din miturile enumerate mai sus se regăsesc față în față – cu colegii români și străini – în reuniuni bilaterale, sesiuni de comunicări științifice ori întâlniri de lucru ale comisiilor mixte.

Le revine istoricilor și experților români în domeniu datoria de a asigura, în relațiile cu colegii lor ruși, un dialog (fie el chiar „de la distanță”) profesionist și documentat, științific și deontologic, onest și curajos, astfel încât împreună să poată arunca la coșul istoriei miturile despre destinul sovietic al aurului românesc evacuat și sechestrat de peste un secol la Moscova.

ROMÂNII DIN UCRAINA ÎI SOLICITĂ KIEVULUI SĂ RENUNȚE LA SINTAGMA „LIMBA MOLDOVENEASCĂ”

Consiliul Național al Românilor din Ucraina (CNRU) a solicitat conducerii politice ucrainene să ia măsuri urgente pentru rezolvarea problemei distincției artificiale dintre limba română și așa-zisa limbă „moldovenească” în Ucraina, care nu a fost rezolvată după o serie de promisiuni ale părții ucrainene formulate în cadrul întâlnirilor bilaterale recente.

În contradicție cu declarațiile oficiale despre „urgența” acestor schimbări, pe teren - în instituțiile de învățământ din regiunea Odesa nu s-a schimbat absolut nimic în ultimele 30 de zile în ce privește eliminarea sintagmei „limba moldovenească” din procesul de învățământ din clasele de limbă română, iar o editură didactică națională continuă să tipărească manuale în așa-zisa limbă „moldovenească”, în baza vechilor comenzi de stat ale Ministerului Educației de la Kiev, arată CNRU într-un memoriu.

După întâlnirea dintre președinții Volodimir Zelenski și Klaus Iohannis și premierii Denis Șmîhal și Marcel Ciolacu, CNRU consideră că promisiunile făcute de Ucraina trebuie transformate în pași politici concreți de interzicere a folosirii sintagmei „limba moldovenească” la nivel oficial în Ucraina. Această sintagmă este „o atitudine disprețuitoare față de limba română și minoritatea națională (comunitatea) românească din Ucraina și un veritabil instrument, armă hibridă și componentă a propagandei sovietice, comuniste și ruse, având scopul de divizare artificială a cetățenilor vorbitori de limbă română din Ucraina după criterii de apartenență națională și lingvistică”, arată CNRU.

Trustul BucPress publică **Memoriul** CNRU trimis conducerii ucrainene:

Președintelui Ucrainei

VOLODIMIR ZELENSKI

Primului ministru al Ucrainei

DENIS ȘMÎHAL

Ministrului Educației și Științei al Ucrainei

OKSEN LIISOVÎ

MEMORIU

Noi, reprezentanții Uniunii Civice „Consiliul Național al Românilor din Ucraina”, care reunește peste 20 de societăți național-culturale și organe de presă ale comunității românești din Ucraina (regiunile Cernăuți, Transcarpatică, Odesa și Kiev) ne adresăm către dumneavoastră cu solicitarea de a rezolva oficial și definitiv problema legată de predarea în „limba moldovenească” în instituțiile de

învățământ secundar general din regiunea Odesa și de a asigura revenirea la predarea în limba română în aceste școli, după o singură programă școlară cu instituțiile de învățământ similare, care activează în regiunile Transcarpatică și Cernăuți.

Reieșind din evenimentele ultimei luni din relațiile bilaterale ucraineano-române, precum și din cele privind procesul de integrare europeană a Ucrainei, și anume:

1. Prima vizită oficială a Președintelui Ucrainei Volodimir Zelenski în România la 10 octombrie 2023 și Declarația comună a președinților României și Ucrainei referitor la mandatul dat guvernelor **de a rezolva, fără întârziere, problema distincției artificiale dintre limba română și așa-zisă limbă „moldovenească” în Ucraina;**

2. Declarația comună a prim-miniștrilor Ucrainei și României, în urma rezultatelor primei reuniuni a guvernelor celor două țări de la Kiev, la 18 octombrie 2023, potrivit căreia guvernele „*țin cont de faptul că limba de stat a Republicii Moldova este limba română; bazându-se pe discuțiile fructuoase ale președinților Ucrainei și României (București, 10 octombrie 2023), partea română salută decizia (...) Guvernului Ucrainei de a rezolva, fără întârziere, problema distincției artificiale dintre limba română și așa-zisă limbă „moldovenească” prin implementarea măsurilor practice corespunzătoare, cu respectarea tuturor aspectelor legale*”;

3. Publicarea de către Comisia Europeană a concluziilor decisive privind Ucraina și recomandarea de începere a negocierilor de aderare la UE din 8 noiembrie 2023, inclusiv recomandările cu privire la problema accesului la educația în limbile minorităților naționale, conform cărora **Ucraina trebuie să implementeze complet recomandările Comisiei de la Veneția a Consiliului Europei privind legile educației și limba de stat, precum și să îndeplinească alte recomandări ale concluziilor Comisiei de la Veneția din iunie și octombrie 2023, rămânând în același timp sub monitorizare în temeiul Secțiunii 23 privind sistemul judiciar și drepturile fundamentale ale omului, și subliniind faptul că, în contradicție cu declarațiile oficiale despre „urgența” acestor schimbări, pe teren – în instituțiile de învățământ din regiunea Odesa nu s-a schimbat absolut nimic în ultimile 30 de zile, în ce privește eliminarea sintagmei „limba moldovenească” din procesul de învățământ din clasele de limbă română, iar Întreprinderea de Stat „Editura panucraineană de specialitate „SVIT” chiar continuă să tipărească manuale în așa-zisa limbă „moldovenească”, în baza vechilor comenzi de stat ale Ministerului Educației și Științei din Ucrainei, ne adresam tuturor autorităților centrale competente și înalților oficiali ai Ucrainei, cu următoarele vechi și noi solicitări:**

1. Să recunoască oficial și public identitatea așa-zisei limbi „moldovenești” cu limba română pe teritoriul Ucrainei și să înceteze folosirea denumirii „limba moldovenească” la nivel de stat și în spațiu public al Ucrainei, în semn de respect pentru denumirea oficială, științifică a limbii române ca fiind

limba maternă a peste 400.000 de cetățeni ai Ucrainei, limbă de stat a două țări vecine și prietene Ucrainei – România și Republica Moldova - și una dintre limbile oficiale ale Uniunii Europene, **în spiritul și litera acordurilor bilaterale recent încheiate la cel mai înalt nivel în chestiune;**

2. Să dispună **înlocuirea urgentă a sintagmelor „limba moldovenească” și „literatura moldovenească”** în documentația școlară internă și în anexele la certificatele de studii medii generale incomplete și certificatele de studii medii generale complete **cu sintagmele „limba română” și „literatura română”**, în documente care vor fi eliberate de instituțiile de învățământ secundar din regiunea Odesa (raioanele Bolgrad, Ismail și Cetatea Albă) la finalul anului școlar curent, 2023-2024;

3. Urgent, pe parcursul anului școlar curent 2023-2024, **să implementeze în instituțiile de învățământ în limba română din regiunea Odesa programa școlară pentru instituțiile de învățământ mediu general cu predare în limba română** în locul actualelor programe educaționale pentru instituțiile de învățământ mediu general cu predare în așa-zisa limbă „moldovenească”. Să ordone instituțiilor de învățământ în care există clase cu așa-zisa limbă de predare ”moldovenească” **să efectueze modificările statutare necesare și să treacă, fără întârziere, la predarea după programa școlară aprobată de Ministerul Educației și Științei din Ucraina pentru instituțiile de învățământ cu predare în limba română;**

4. Ministerul Educației și Științei din Ucraina să dispună **redenumirea imediată a Olimpiadei școlare la așa-zisa ”limbă și literatură moldovenească” din regiunea Odesa în Olimpiada de limba și literatura română și să admită la toate etapele Olimpiadei școlare de limbă și literatura română din Ucraina elevii vorbitori de limbă română din instituțiile de învățământ sau clasele cu predare în limba română din regiunea Odesa;**

5. Să asigure, în regim de maximă urgență, cu toate manualele necesare și alte materiale educaționale în limba română toți elevii care studiază în limba română în școlile din regiunile Odesa, Cernăuți și Transcarpatică. **Să anuleze sau să retragă toate comenzile curente pentru tipărirea manualelor școlare în așa-zisa limbă „moldovenească”** (editurile „Svit”, „Bukrek” și altele);

6. Să anuleze prevederile Ordinului Ministrului Educației și Științei din Ucraina nr. 1201 din 17.09.2019, *privind aprobarea Listei specializărilor pentru pregătirea solicitanților de studii superioare de licență și masterat pentru specialitatea 014.02 „Învățământ secundar. Limba și literatura (cu indicarea limbii)”*, conform căreia se formează și se plasează comanda de stat în ceea ce privește actuala specializare „014.027 Limba și literatura română/moldovenească”, și să restabilească denumirea anterioară a specializării, și anume: „014.027 Limba și literatura română”.

7. Să elaboreze și să implementeze modificările legislative necesare privind **înlocuirea de urgență a denumirii „limba moldovenească” cu „limba română” în toate documentele oficiale, proiectele, evenimentele culturale și**

educaționale și programele de nivel local, regional sau național, precum și în documentele statutare ale instituțiilor de cultură și învățământ, precum și ale organizațiilor non-guvernamentale;

8. Să interzică folosirea sintagmei „limba moldovenească” la nivel oficial în Ucraina, ca fiind o atitudine disprețuitoare față de limba română și minoritatea națională (comunitatea) românească din Ucraina și un veritabil instrument, armă hibridă și componentă a propagandei sovietice, comuniste și ruse, având scopul de divizare artificială a cetățenilor vorbitori de limbă română din Ucraina după criteriile de apartenență națională și lingvistică.

Pe această cale vă informăm că poziția Consiliului Național al Românilor din Ucraina reflectă, de asemenea, cerințele a trei asociații pedagogice care sunt membre ale consiliului nostru: *Asociația Cadrelor Didactice de Etnie Română din regiunea Cernăuți*, *Asociația Cadrelor Didactice de Etnie Română din regiunea Odesa*, *Asociația Științifico-Pedagogică din Ucraina „Aron Pumnul”*.

Așteptăm răspunsul dumneavoastră prompt la apelul nostru, din cauza caracterului urgent al obligațiilor asumate de autoritățile executive centrale de a rezolva fără întârziere problema distincției artificiale dintre limba română și așa-zisa în limba „moldovenească” în Ucraina, și din necesitatea de a preveni îngustarea drepturilor existente ale tinerilor cetățeni vorbitori de limbă română din Ucraina la educație în limba maternă, precum și în contextul general și arealul de bună vecinătate din Sud-Vestul Ucrainei.

Cu respect,

membrii Comitetului Coordonator al Consiliului Național al Românilor din Ucraina,

Eugen Patraș, vicepreședinte al Centrului Cultural Român „Eudoxiu Hurmuzachi”

Vasile Bâcu, președinte al Societății pentru Cultura Românească „Mihai Eminescu” din regiunea Cernăuți

Marin Gherman, președinte al Centrului Media BucPress din Cernăuți

Mihai Mecineanu, președinte al Asociației Cadrelor Didactice de Etnie Română din regiunea Odesa

Notă

Organizațiile membre ale CNRU:

Centrul Cultural Român „Eudoxiu Hurmuzachi”, Societatea pentru Cultură Românească „Mihai Eminescu” din regiunea Cernăuți, Centrul Media „BucPress”, Uniunea Scriitorilor Români din orașul Cernăuți, Asociația Național-Culturală a Românilor din regiunea Odesa ”Basarabia”, Asociația Cadrelor Didactice de Etnie Română din regiunea Odesa, Liga Tineretului Român „Junimea” din regiunea Cernăuți, Societatea pentru Cultură Românească „Grigore Nandriș”, Societatea „Golgota”, Asociația Științifico-Pedagogică din Ucraina „Aron Pumnul”, Fundația de Binefacere din regiunea Cernăuți „Casa Limbii Române”, Asociația Cadrelor Didactice de Etnie Română din regiunea

Cernăuți, Societatea „Anastasia” din Ciudei, Editura „Alexandru cel Bun”, Revista „Glasul Bucovinei”, Societatea pentru Cultură Românească „Petru Movilă” din Kiev, Asociația Național-Culturală a Românilor din raionul Tatarbuniar „Valul lui Traian”, Liga Tinerilor Români din Transcarpatia, Societatea Bibliotecarilor din Bucovina, Organizația Publică „Malanca de la Crasna”.

Trustul BucPress este destinat românilor din Ucraina și de peste hotare, reflectând viața culturală, politică și economică a comunității românești din nordul Bucovinei, Ținutul Herța, nordul Basarabiei (regiunea Cernăuți), dar și din regiunile Transcarpatia și Odesa.

Nota redacției: După reacțiile din mass-media, Ministerul Educației de la Kiev a emis un comunicat în care menționează că *„manualele tipărite se referă la exemplarele aprobate pentru tipar în luna mai a acestui an. Majoritatea acestor manuale au fost tipărite vara, înainte de adoptarea deciziei de a nu se utiliza conceptul de «limbă moldovenească».* Astăzi, Ministerul Educației și Științei din Ucraina a oprit orice tipărire suplimentară a acestor manuale. De asemenea, se dezvoltă un mecanism pentru înlocuirea exemplarelor tipărite anterior cu manuale în limba română.” În comunicat se mai precizează că *„toți funcționarii publici care vor încălca decizia Guvernului vor suporta responsabilitate disciplinară.”*

1919 – O GLORIOASĂ PAGINĂ A ISTORIEI NAȚIONALE (III)

Dr. Mihai Milca

Publicăm, în continuare, partea a treia (ultima) a articolului inspirat de cartea istoricului Gheorghe I. Brătianu, fiul fostului prim-ministru Ionel I. C. Brătianu (*Acțiunea politică și militară a României în 1919*), apărută în 1939, despre lupta României pentru recunoașterea și apărarea drepturilor sale la Conferința de Pace de la Paris (**Red.**).

*

Odată descinsă la Paris, delegația condusă de Ion I. C. Brătianu a realizat că atât circumstanțele desfășurării lucrărilor Conferinței de Pace cât și misiunea ce-i revenea de a prezenta revendicările României înaintea conclavului marilor puteri învingătoare în război, astfel încât pledoaria pentru acestea să fie luată în seamă, comportau serioase dificultăți, întrucât „cei 4” lideri proeminenți ai Antantei nu erau dispuși să discute cu toate părțile implicate în termenii dreptului internațional, ai angajamentelor convenite cu micii aliați, anterior sau pe parcursul conflagrației, ci apelând la condiționări și subterfugii, pseudo-diplomatice, când nu au recurs direct la amenințări și arma șantajului în urmărirea propriilor lor interese de dominație politică și economică, securitare sau pur și simplu expansionist imperiale. Nu mult diferit de modul în care înțelegeau să penalizeze țările învinse, învinovățite de agresiune și pasibile de a plăti uriașe reparații de război și de a suporta drastice pierderi teritoriale. În scurtă vreme, „cei 4” au devenit 3, Orlando, primul delegat al Italiei, fiind pus în situația ingrată nu de a hotărî destinele Europei postbelice, ci de a fi marginalizat și constrâns să se consacre apărării drepturilor vitregite ale țării sale („victoria mutilată”, Trieste, Fiume și litigiile frontaliere cu regatul sârbilor, croaților și slovenilor).

Woodrow Wilson, președintele SUA, părea să fi obținut un statut privilegiat – *primum inter pares* –, un justițiar cu propensiuni protestante, un vizionar deasupra evenimentelor și contingențelor bătrânului continent, cu tensiunile și diviziunile sale seculare, care a propovăduit nevoia unei Ligi a Națiunilor, fără ca SUA să facă parte din aceasta, dar care a mai deschis și cutia Pandorei – a autonomiei pe baze etnice și a statelor naționale pe ruinele defunctelor imperii.

Alături de Wilson, în Consiliu, David Lloyd George, primul ministru britanic, făcea figură de exponent îndârjit al politicii dintotdeauna pe care Anglia insulară o promovase față de Europa, în cuprinsul căreia orice putere continentală în ascensiune se impunea a fi dacă nu neutralizată cel puțin echilibrată, indiferent că era vorba de Spania, Franța, Rusia, Germania, interesele Imperiului propriu primând.

Georges Clemenceau, supranumit Tigrul, „mareșalul civil al războiului” era obsedat ca Franța să obțină la Conferința de Pace toate garanțiile de securitate prin bariere frontaliere pe Rin, alianțe în Estul continentului cu state naționale nou apărute, care să contracareze revanșismul teuton, mittel-european și totodată subversiunea kominternistă. Gheorghe I. Brătianu identifică în relația dintre părintele său și Clemenceau simptomele unui posibil conflict, cu asperități, susceptibilități reciproce și retorsiuni în defavoarea României. *„Între firea sa dictatorială și intransigența lui Ion I. C. Brătianu relațiile nu erau ușoare. Ieșirile sale adesea lipsite de urbanitate, la adresa primului delegat al României, modul sumar în care expedia unele chestiuni din cele mai importante pentru țara noastră, fără să le cerceteze mai îndeaproape i-au făcut o reputație de ostilitate susținută împotriva țării și a lui Ion Brătianu în special”*. Dar Clemenceau nu era totuși un adversar fățiș, constant ireductibil al cauzei românești. Alții erau vrăjmași. „Se pare că lui îi datorăm granița Dobrogei de miazăzi, căci delegații englezi și americani erau gata să restituie Cadrilaterul Bulgariei. Oponerea categorică a primului delegat francez ni le-a păstrat”. De asemenea, în privința spinoasei chestiuni a tratatului minorităților Clemenceau a căutat o formulă care să ușureze pentru România semnarea Tratatului de pace cu Austria.

Pe de altă parte, la Paris, delegațiile erau însoțite de o armată de experți, fără cunoștințe de ordin geografic, care vehiculau hărți, statistici, seturi de argumente culturale, economice sau conjunctural politice, nu scutite de prejudecăți istorice, de puseuri resentimentare distilate și asezonate potrivit așteptărilor conducătorilor Consiliului și comisiilor îndrituite să finalizeze textele tratatelor.

Gheorghe I. Brătianu evidențiază ca moment de referință în demersul delegației române **expunerea făcută de Ion I. C. Brătianu în fața Conferinței la 31 ianuarie 1919**, care a reiterat revendicările recunoscute de tratatul de alianță (din 1916 – nota ns.) bazate pe realitățile etnice, întărite de studii, memorii, hărți, mărturii de tot felul, românești și străine. Plecând de la criteriul lingvistic și etnic, România ar fi putut reclama, fără ca eventualele contestații să stea în picioare, grupuri compacte de români aflați dincolo de Dunăre, în Serbia, între văile Timocului și Moraviei, 100 000 de confrăți de pe malul bulgăresc al Dunării, comunități românești din Câmpia Tisei, vechile populații românești (aromâne) din Peninsula Balcanică. Memoriul ce reflecta punctul nostru de vedere, întregind expunerea premierului țării, înaintat Conferinței, sublinia cu perfectă dreptate și îndreptățire: *„Reclamând toate aceste suflete românești, ar fi putut ușor face abstracție de elementele străine stabilite în lăuntru granițelor naturale ale țării românești. Dar România n-ar fi realizat decât un stat factice și împrăștiat, a cărui dezvoltare economică ar fi întâlnit greutăți, poate de netrecut, și a cărui constituire geografică ar fi fost izvorul unor numărare și nesfârșite conflicte cu statele vecine... Dar România nu cere intrarea în unitatea românească a tuturor acestor populații de dincolo de Dunăre, de Nistru și de Tisa, nici chiar a acelor de cari nu e despărțită decât de lărgimea cursului unei*

ape. România cere numai tuturor statelor vecine de a arăta aceeași moderațiune și de a face aceleași sacrificii în interesul păcii, al liberei dezvoltări a popoarelor și al progresului economic al Europei”.

O primă și la fel de spinoasă chestiune cu care delegația română și Ion I. C. Brătianu se vor confrunta la Conferință va fi cea a Banatului, revendicat cu cerbicie de către sârbi și ocupat manu militari de către armata guvernului de la Belgrad, condus de Pasici, armată încurajată de Aliați să se consolideze pe un aliniament în fața ungarilor care nu se retrăseseră dincolo de Dunăre și nici din Transilvania. În expunerea făcută la 31 ianuarie 1919, Brătianu accentuase și insistase asupra principiului unității geografice și economice a acestei provincii în care locuiau 600 000 de români, 400 000 de șvabi și doar 300 000 de etnici sârbi. „*Aceste revendicări (ale României, nota ns.) sunt dominate de principiul etnic. Le-am formulat în virtutea acestui principiu, în numele dreptului nostru la unitatea națională. Dar acest principiu trebuie să se împace cu celelalte necesități ale vieții popoarelor ce nu s-ar putea concepe independente de condițiile teritoriale, în care popoarele sunt chemate a se dezvolta*”.

România trebuia să manifeste, pe de altă parte, flexibilitate și abilitate diplomatică, depinzând vital de o serie de livrări canadiene de semințe, stofe și material rulant feroviar, pe care SUA și președintele Wilson le-ar fi putut sprijini prin serviciile de aprovizionare americane implicate în ajutorarea noastră, a unui popor înfometat și a unei țări devastate și secătuite de război.

O altă chestiune la fel de spinoasă era aceea a încetățenirii evreilor. Într-o scrisoare către Pherechide care gira treburile incumbând premierului în țară, Brătianu devoala anumite presiuni exercitate asupra sa la Paris. „*Evreii de aici, sub influența sugestiilor și a documentării primite din România, consideră decretul nostru de naturalizare ca neîndestulător. Ei obiectează îndeosebi că naturalizarea rămâne individuală, pentru că e supusă la prea multe amânări și formalități complicate și că impune pe deasupra dovada negativă a nesupușeniei străine, ceea ce este opus tuturor principiilor juridice. În ce privește pe dezertori, ei nu admit decăderea decât în virtutea nașterii lor pe pământ românesc. Această decădere nu s-ar putea aplica numai evreilor, astfel că o amnistie ce ar acoperi faptele de dezertare, ar trebui să folosească de asemenea evreilor*”.

Chestiunea evreiască, ca problemă internațională cu multiple implicații și reverberații, ce îngreunase situația și poziția României în 1878 la Congresul de la Berlin, după războiul de independență, revenea să complice mersul discuțiilor și să distorsioneze atitudinea Aliaților față de revendicările teritoriale ale delegației noastre și în raport cu solicitarea guvernului de la București de a rezista atacurilor bolșevice atât din Est, dar mai ales din Vest, din martie 1919, după acapararea puterii la Budapesta de către Bela Kun. În Transilvania, populația comitatelor din Arad, Bihor, Sălaj, Satu Mare era supusă unui regim de teroare din partea șovinilor maghiari: jafuri, crime, violuri, atrocități. La Seghedin și Arad, sub ochii trupelor franceze, rămășițele armatei maghiare nu-și mai ascundeau preparativele de ofensivă împotriva ținuturilor în care românii erau majoritari.

Dramatismul circumstanțelor din teren nu părea să dea Aliatilor semne de îngrijorare. Într-o telegramă din 25 februarie 1919, Brătianu îi transmitea locțiitorului său la cârma guvernului: „*Telegrama D-tale este un rezumat elocvent al expunerii pe care nu încetez să o fac și pe care am repetat-o în cursul săptămâni trecute înaintea ministrului Afacerilor Străine (francez, nota ns.), în fața Comisiunii pentru delimitarea granițelor ce o voi face din nou mâine, marți, la Versailles, unde ni s-a făgăduit în sfârșit o soluție. Am fost de mai multe ori pe punctul de a protesta, întorcându-mă în România și dându-mi demisia. Un exces de conștiință a datoriei mi-a impus obligația de a îndura totul, cât timp va exista o speranță de a face să înceteze această situație mizerabilă*”.

Când mai marii Consiliului Conferinței au realizat că pericolul bolșevizării Ungariei a atins cote de maximă alertă a fost deja târziu. La 20 martie 1919, colonelul Vix, reprezentantul militar al aliaților la Budapesta a somat guvernul lui Karoly să-și retragă trupele pe noua linie de demarcație care să protegiască populația românească din Munții Apuseni de excesele sangvinare ale ungarilor. Tocmai atunci puterea a fost preluată de Republica Sfatului lui Bela Kun, sucursală a Sovietelor de la Moscova, care a dat frâu liber măcelurilor, jafurilor și prigoanei pe criterii etnice împotriva vecinilor ei, în speță Cehoslovacia și România.

La București, Consiliul de Miniștri, întrunit sub autoritatea supremă a regelui Ferdinand a hotărât intrarea armatei noastre în vestul Transilvaniei pentru a apăra populația românească de actele teroriste ale noilor reprezentanți ai hungarismului. După atacul armat maghiar din noaptea de 15 spre 16 aprilie 1919, armata română a avansat cu succes în NV și SV ajungând în Câmpia Tisei, în postura de a putea ocupa, printr-o acțiune rapidă, Budapesta. De această dată, liderii francezi și generalul Franchet d'Esperey, comandantul trupelor aliate în zonă, înclinau să acorde sprijinul lor total pentru o ripostă energetică dată bolșevismului maghiar, având ca vârf de lance trupele române.

Evoluția ulterioară a ostilităților a condus, la începutul lunii august, la ocuparea Budapestei și lichidarea Republicii Sovietice conduse de Bela Kun. În vremea aceasta la Paris se consumau alte secvențe, cu negocieri și pertractări diplomatice dar și de ordin economico-financiar menite să pună România într-o degradantă poziție de servitute. Gheorghe I. Brătianu devoalează în lucrarea sa inextricabila conexiune ascunsă între problemele păcii și cele ale petrolului în lunile mai-iunie 1919. „*Fațada Conferinței era desigur dintre cele mai impunătoare: pace și justiție, înfrățirea popoarelor; în dosul ei însă, o puternică mașinărie economică determina schimbările de decor, impunând adesea și personagiilor atitudini corespunzătoare*”. La 20 aprilie 1919, în subsidiar și în culisele Conferinței reprezentanții statului român depuneau eforturi susținute pentru obținerea unui împrumut de 10 milioane de franci francezi. România avea nevoie de deize pentru întreținerea personalului ei diplomatic în străinătate, dar și pentru alte necesități stringente. Ion I. C. Brătianu a avut surpriza ca solicitarea să-i fie refuzată inițial, cerându-i-se o declarație privitoare la petrol, de care era

condiționată aprobarea împrumutului de partea franceză. Brătianu a refuzat, ultragiāt și cu legitimă indignare. Francezii de conivență cu englezii au ținut să precizeze că motivele invocate de România în privința concesiunilor exclusive privind petrolul puteau face ca atitudinea aliaților să fie mai puțin binevoitoare față de solicitările delegației române la Conferință. În plus, americanii au amenințat la rândul lor cu „represalii” financiare dacă România ar fi acordat altor țări concesiuni în materie petrolieră, potrivit intereselor lor. Astfel aprovizionarea americană pentru România risca să fie sistată dacă anumite condiții draconice ale SUA nu erau satisfăcute, Brătianu trecându-le în revistă: „1) Vânzarea stocului de petrol acum disponibil în Serbia sau aiurea. 2) Înapoierea trezoreriei americane a cinci tratate de un milion de dolari fiecare, emise în ianuarie 1918 cu scopul de a folosi aceste tratate pentru aprovizionarea României. 3) Schimbul organizat pentru ardelenii din America, al căror dolar trebuie cumpărat cu 10 lei 4) Obligația pentru Banca Națională de a contribui la plata aprovizionării cu disponibilul ei la Londra, ce-i servește de acoperire și în special cu tratatele trezoreriei britanice, emise cam în aceeași vreme cu cele americane. Ni s-a cerut să folosim pentru aprovizionare și cele 5 milioane de dolari ale împrumutului făcut în Canada. 5) Să recunoaștem dreptul Americii de prioritate a reclamațiunii asupra creanțelor României, rezultând din despăgubirile datorate de vrăjmași asupra tuturor creditelor consimțite sau ce vor fi consimțite pentru aprovizionarea și refacerea țării. Același drept l-ar avea și celelalte țări aliante, care ne-ar fi dat credite asemănătoare”.

Ion I. C. Brătianu considera aceste cerințe americane inspirate se pare de oamenii de afaceri de la Standard Oil ca fiind grave și greu de acceptat, dar inevitabile ținând cont de situația dramatică a României după un război pustiitor.

Mai târziu, chiar Take Ionescu, un filo-aliat înclinat spre o politică oarecum concesivă în cadrul Conferinței avea să recunoască: „*Va veni ceasul când se va dovedi că în atmosfera grea ce domnește asupra României, sunt și câteva emanațiuni de petrol*”. Marile Puteri diriguitoare își exhibau fără reticențe interesele „nemărginite” și apetitul de a trage toate foloasele pe seama foștilor inamici învinși și ignorând cu superioară indiferență dacă nu aroganță problemele și cauzele celorlalți aliați. La 2 mai 1919 Brătianu scria: „*Situația creată statelor mici la Conferință este din ce în ce mai monstruoasă. Tratatările cu Germania încep iar nouă nu ni s-a comunicat încă bazele pe care se fac*”. Tratatul de Pace cu Germania interesa România doar prin prisma reparațiilor pentru pagubele suferite sub ocupație în anii 1916-1918. Dar în privința acestora nu ne puteam face prea multe speranțe și iluzii. Interesele „mărginite” ale micilor aliați nu contau. La 14 mai 1919, într-o convorbire avută cu ministrul de externe francez Pichon, Brătianu a afirmat răspicat: „*Dacă nu vom fi altfel tratați, în condițiunile de pace cu ceilalți inamici și dacă în special, nu ni se vor da fruntariile Nistrului în Bucovina și a Tisei în Banat, eu îi declar că nu voi semna tratatul*.” Totodată, întâiul delegat al României la Conferință a încercat să obțină solidarizarea micilor aliați – greci, polonezi, sârbi, cehoslovaci – pentru a cere ca și tratatele cu Austro-

Ungaria, Bulgaria și Turcia și condițiile prevăzute să nu fie stabilite fără participarea noastră. Dar la momentul dat hotărâtor Brătianu a rămas singur, ceilalți reprezentanți ai micilor aliați recuzându-se sau cedând presiunilor celor Mari.

În Tratatul cu Austria, în partea a III-a, clauze politice, secția IV art. 5, Marile Puteri își rezervau prerogativa de a insera dispozițiuni, considerate de către ele necesare în materie de minorități, cărora România și celelalte state naționale constituite erau datoare să li se supună. Într-o comunicare trimisă în țară, Brătianu își preciza fără echivoc punctul de vedere: *„Este chestiunea evreiască care apare sub această nouă formă. Voi răspunde că, hotărâtă a acorda egalitate absolută și largi libertăți politice minorităților și să asigure autonomia administrațiilor locale, România nu admite cu niciun chip controlul altor state în afacerile ei lăuntrice. Ea se poate cel mult supune condițiilor impuse tuturor celorlalte state ale Ligii Națiunilor”*.

Prin obiecțiile deplin întemeiate și legitime formulate în legătură cu pozițiile promovate de cei 3 Mari în chestiunea petrolului și în cea referitoare la minorități, Ion I. C. Brătianu, dovedit ca un interlocutor incomod, ce provoca alergii conducătorilor americani, francezi și britanici deconspirați că nu pregetă să-și impună interesele lor politice, economice de dominație și încălcarea suveranității micilor aliați încrezători în valorile promovate declarativ în contul păcii și Ligii Națiunilor, a devenit astfel un susceptibil și indezirabil exemplu contagios și eventual coagulant pentru alte delegații într-o atitudine de frondă față de scenariul prestabilit al Conferinței de Pace.

România ajunsese să fie pusă într-o situație imposibilă. Ori ceda și se plia exigențelor imperative ale Consiliului ori urma să-și vadă desconsiderate revendicările teritoriale în provinciile ce se uniseră cu Țara în 1918 prin voința suverană, unanimă a românilor. Consfințirea internațională a Marii Uniri putea fi periclitată, știrbită și pusă implicit sub semnul îndoielii și atunci și mai târziu, cum avea să se întâmple în 1940 și după cel de Al Doilea Război Mondial.

În cursul unei întâlniri cu premierul italian Orlando, el însuși frustrat de tratamentul aplicat țării sale de cei 3 Mari, Brătianu nu se sfia să afirme: *„În ceea ce mă privește, nu voi accepta niciodată clauze limitând independența țării noastre; că după ce se impusese o clasă de state cu interese mărginite, se urmărea acum să se impună o clasă de state cu independență mărginită, care ne-ar așeza astfel între Hedjaz și Panama și că în sfârșit nu credeam că se va găsi un guvern român care să primească această situație.”*

La 10 iunie 1919, Consiliul Conferinței a convocat delegațiile României și Cehoslovaciei pentru a le admonesta pentru... „calamitățile” din Ungaria, provocate de fapt de bolșevicii maghiari, Wilson, Lloyd George și Clemenceau amenințând pe Brătianu și Beneș că dacă nu-și retrăgeau trupele de pe Tisa pe linia de hotar fixată de Conferință, nu aveau să primească nici aprovizionare, nici ajutor. Dar acea linie de hotar pentru România nu fusese nici hotărâtă nici

comunicată, cel puțin României, fiind oricum mult în spatele aliniamentului pe care se afla armata ce stăvilise atacurile hoardelor lui Bela Kun.

Istoricul Seton Watson sintetizează cu profundă justețe manevra felonă, greu de înțeles și acceptat a celor 3 Mari: *„Misterioasa favoare de care s-a dat dovadă față de Bolșevici e una din tendințele încă nelămurite ale Conferinței; nicăieri ea nu apare mai bine decât în tratativele cu România. Trebuia să adăugăm la aceasta, încercarea de a smulge României concesiuni industriale foarte însemnate în folosul unui grup de financiari evrei americani sub amenințarea de a pierde sprijinul Americii la Conferință...”*

A doua zi „arbitrii păcii” s-au învrednicit să prezinte delegației române linia graniței în vest care nu ne era prea defavorabilă, dar care ne văduvea la nord și la sud de anumite porțiuni de teritoriu, mult în urma celor stabilite prin tratatul de alianță din 1918 cu Aliații. În comunicarea făcută Bucureștiului, respectiv lui Pherechide, Brătianu considera de acum că prezența sa la Conferință nu mai poate produce efecte pozitive și notabile: *„Cred că un prim răspuns ar trebui să arate că Delegația română la Paris are singură calitatea de a comunica Conferinței punctul de vedere al guvernului român. În ceea ce privește retragerea trupelor noastre de pe Tisa și securitatea frontierelor românești, guvernul trebuie, înainte de toate, să avizeze Înalțul Comandament român. Precum vezi, în afară de un refuz din partea lui Bela Kun de a-și retrage trupele din Cehoslovacia, suntem tratați ca adevărați inamici”*.

La 23 iunie 1919, Brătianu își făcea cunoscută hotărârea de a semna tratatul cu Germania alături de Aliați și de a reveni în țară: *„Prin Antonescu am avut știri de la Consiliul de Miniștri. N-am primit telegrama «ai putea veni». N-am știut că mă chemați, dar cred că nu e bine să părăsesc Parisul înainte de a semna tratatul de pace cu Germania”*.

După o ultimă întrevvedere consumată la Consiliul Miniștrilor Afacerilor Străine la Quai d’Orsay, având ca obiect drepturile României asupra Basarabiei, la 2 iulie 1919, unde Brătianu a fost cât se poate de intransigent, în aceeași seară a plecat cu trenul spre București. În cursul zilei lăsase Conferinței un memoriu în care făcea cunoscute motivele retragerii sale: *„Nevăzându-și recunoscute granițele care garantează securitatea teritoriului ei, România, atunci când în restul Europei ostilitățile au încetat de mai bine de șapte luni, se află în război deschis cu vecinii ei bolșevici, Ruși și Unguri. Iar totdeodată populațiile neromânești ale Țărilor române sunt ținute într-o neîncetată frământare de nesiguranță ce au în privința soartei care le este rezervată”*. Iar ziariștilor francezi care l-au intervievat înaintea plecării le mai declara: *„Sunt constrâns a părăsi puterea, nu din pricina problemelor Banatului și Basarabiei, care sunt încă chestiuni nerezolvate. Dar plec pentru că sunt convins că România nu va putea accepta clauzele cu privire la minorități, care vor limita suveranitatea ei și care se vor introduce în tratatul cu Austria”*.

Prestația lui Ion I. C. Brătianu a fost una peste puterile unui om obișnuit cu bătăliile politice, patriot exemplar, lucid, care nu a plătit preț

tranzacționismului cu interesele și cauza supremă a României. Iar cuvintele fiului său, istoricul Gheorghe I. Brătianu au stat chezășie în acest sens prin semnificația istorică a bătăliei pentru România purtată de către marele bărbat de stat care a fost Ion I. C. Brătianu:

„Formal, primul delegat al României fusese înfrânt de formidabila coalitie de ambiții și de interese pe care o înfruntase! Sunt însă în istorie înfrângeri mai fecunde decât unele biruințe. Izbânde n-au trăit decât o clipă; supărarea lui Brătianu, învins la Conferința Păcii, este însă temeiul cel mai sigur și mărturia istorică nediscutabilă a poziției internaționale a României de azi ” (1939, la data apariției volumului, nota ns.).

Pilduitoarea experiența trăită de Ion I. C. Brătianu la Paris în 1919 nu poate fi nici ignorată nici dramatizată, ci doar valorizată prin extrapolare peste decenii, cu atât mai mult cu cât în zilele noastre anumite împrejurări par să se repete, cu toate consecințele de rigoare recidivate.

ANALIZE POLITICO-STRATEGICE

RĂZBOIUL DINTRE ISRAEL ȘI HAMAS

Ioan C. Popa, Lavinia Guzu

La 7 octombrie 2023, un atac violent al militanților Hamas din Fâșia Gaza asupra unor zone de graniță din Israel a readus brusc în atenție un conflict care mocnea de multă vreme și care, din păcate, după zeci de ani de provocări și negocieri, nu și-a găsit încă o soluție corespunzătoare intereselor tuturor părților. Atacul, de o virulență extremă, soldat cu numeroase victime și luare de ostatici, a surprins total forțele de securitate israeliene. Deși surprinzător, atacul Hamas se înscrie în seria lungă a confruntărilor violente dintre arabi și israelieni de la proclamarea Statului Israel, disputele din relațiile israeliano-palestiniene fiind parte a acestui conflict mai larg din Orientul Mijlociu. Câteva repere ale negocierilor de pace sunt semnificative.

„Zborul frânt al unei păsări rănite”

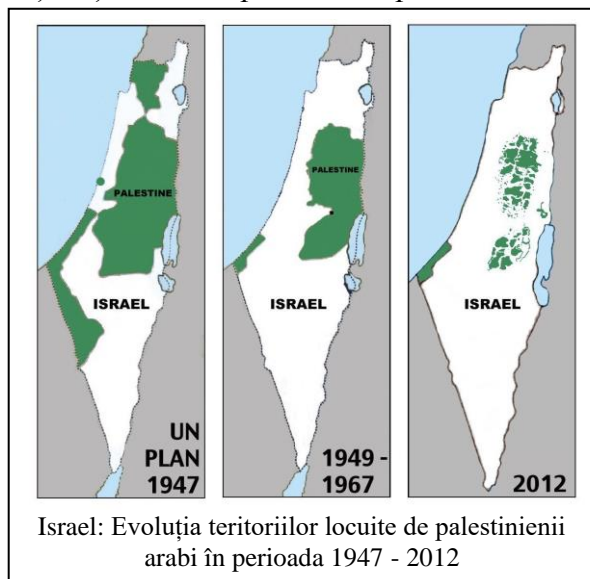
13 septembrie 1974: Yasser Arafat, președintele Organizației pentru Eliberarea Palestinei (OEP), rostea la tribuna Adunării Generale a ONU: *„Am venit, domnule președinte, având într-o mână pușca revoltatului și în cealaltă o ramură de măslin. Nu lăsați să-mi cadă din mână ramura verde!”*

1988: La Rabat, capitala Marocului are loc o sesiune a Consiliului Național Palestinian (Parlamentul palestinian). Președintele SUA, George Bush, i-a adresat un mesaj suveranului marocan Hassan al II-lea prin care îl informa: *„Începând de astăzi, Administrația va folosi formula *popor palestinian*, care susstituie pe cea de *palestinieni*”*.

13 septembrie 1993: După negocieri îndelungate, la Casa Albă se semnează *Declarația de Principii* (cunoscută și sub denumirile de *Acordurile de la Oslo*, *Acordul de la Washington*, *Acordul de Pace Israel – OEP* sau *Planul Gaza – Ierihon*), care consacra recunoașterea reciprocă a Statului Israel și a OEP ca reprezentant al poporului palestinian. La ceremonie erau prezenți președintele Bill Clinton și Hillary Clinton, ex-președinții George Bush și Jimmy Carter, vicepreședintele Al Gore, fostul secretar de stat Henry Kissinger, premierul israelian Yitzhak Rabin și ministrul de externe Shimon Perez, președintele OEP Yasser Arafat și adjunctul său Mahmoud Abbas (Abu Mazen).

Articolul IV al documentului convenit consemna: *„Părțile consideră că Cisiordania și Gaza reprezintă un tot geografic unitar, a cărui unitate și securitate trebuie menținută în toată perioada de tranziție”*. În același document dătător de speranțe, părțile semnatare își afirmau *„hotărârea de a pune capăt deceniilor de confruntări și de a trăi într-un climat de coexistență pașnică, de*

demnitate și securitate bazată pe recunoașterea reciprocă a drepturilor lor politice legitime”. Mai mult, părțile recunoșteau că „procesul de pace și noua eră pe care acesta a fundamentat-o, precum și noile relații stabilite între cele două părți sunt ireversibile, părțile semnatare declarându-și hotărârea fermă de a susține și continua procesul de pace”.

Din păcate, tranziția care era preconizată pe o perioadă de cinci ani s-a prelungit până astăzi, fără rezultate semnificative în privința instaurării unei păci durabile. Caracterizând parcursul spre îndeplinirea prevederilor documentului semnat în urmă cu trei decenii, un distins colaborator al revistei *Periscop*, unul dintre cei mai valoroși arabiști ai României, ambasador profesor Dumitru Chican, aprecia că acesta a fost „mai degrabă **descurajant și străin de ideea perspectivei și a speranței**”.

Cauzele sunt pe cât de multiple, pe atât de diverse și în general cunoscute. Cert este însă, sublinia colaboratorul nostru, că problema palestiniană a rămas „una dintre stările conflictuale majore ale geopoliticii și dezbatelor morale ale lumii contemporane”, iar drumul către împlinire a prevederilor documentului din 1993 „sugerează, mai degrabă, **zborul frânt al unei păsări rănite**” (D. Chican, Prefață la volumul lui Mahmud Abbas/ Abu Mazen, *Drumul spre Oslo. Culisele secrete ale negocierilor de pace palestinian-israeliene*, Proema, 2019).

Riposta și reacții internaționale

În mod firesc, majoritatea statelor și a personalităților politice ale lumii au condamnat atacul Hamas ca irațional și total inacceptabil și au recunoscut dreptul Israelului de a apăra securitatea cetățenilor săi. La scurt timp, cum probabil se așteptau și organizatorii atacului, a urmat riposta.

De această dată, amplexarea răspunsului Israelului a căpătat dimensiuni ce nu au asemănare cu celelalte confruntări care au marcat periodic relațiile israeliano-palestiniene. Drept urmare, pe lângă declarațiile de susținere a Israelului, au apărut mai întâi largi manifestații în favoarea palestinienilor din Gaza, cât și declarații de descurajare a acțiunilor militare israeliene apreciate ca supradimensionate și sursă de noi violențe în viitor.

Secretarul general al ONU, Antonio Guterres, a declarat că protejarea civililor din Gaza trebuie să fie „de importanță principală” în conflictul dintre Israel și teroriștii Hamas și a avertizat că enclava palestiniană se transformă într-

un „cimitir de copii”. *„Trebuie să acționăm acum și să găsim o cale de a ieși din această fundătură brutală, groaznică, agonizantă a distrugerii”.*

„Sute de fete și de băieți sunt uciși sau răniți în fiecare zi”, a spus Guterres, iar acestea reprezintă încălcări evidente ale legilor internaționale umanitare: *„Operațiunile la sol ale IDF (Forțele de Apărare ale Israelului) și bombardarea continuă lovesc în civili, spitale, tabere de refugiați, moschei, biserici și alte locuri ale ONU, inclusiv adăposturi. Nimeni nu mai e în siguranță. În același timp, Hamas și alți militanți folosesc civilii ca pe niște scuturi umane și continuă să lanseze rachete fără discernământ spre Israel”.*

Potrivit oficialilor palestinieni din domeniul sănătății, bombardamentele aeriene și invazia ulterioară a Israelului asupra Fâșiei Gaza, până la acordul din Qatar privind eliberarea reciprocă de ostatici, au ucis cel puțin 15 000 de persoane, multe dintre ele femei și copii, au redus la ruine o mare parte din enclava blocată și au împins aproape întreaga populație de 2,3 milioane de locuitori în sud, provocând o criză umanitară gravă.

O reacție amplă a venit și din partea **fostului președinte american Barack Obama** într-un interviu acordat *Pod Save America*:

„Războiul din Gaza ucide oameni care nu au nimic de-a face cu ceea ce a făcut Hamas. Ceea ce se întâmplă cu palestinienii este de nesuportat”.

Fostul șef de la Casa Albă a oferit o analiză complexă a conflictului dintre Israel și Gaza, în cadrul unei dezbateri desfășurate la Chicago, la care au participat mulți dintre foștii săi asistenți:

„Ceea ce a făcut Hamas a fost îngrozitor și nu există nicio justificare pentru asta, iar ceea ce este de asemenea adevărat este că ocupația și ceea ce li se întâmplă palestinienilor este insuportabil”.

„Toate acestea au loc pe fundalul deceniilor de eșec în realizarea unei păci durabile atât pentru israelieni, cât și pentru palestinieni. Mă uit la asta și mă gândesc înapoi: Ce aș fi putut face în timpul președinției mele pentru a merge mai departe? Oricât de mult am încercat – am cicatricile care să dovedească asta – dar există o parte din mine care încă spune: Ei bine, aș fi putut face altceva? Aceasta este conversația pe care ar trebui să o avem, nu doar să privim înapoi, ci să privim și înainte.”

Fostul președinte a susținut ca toate părțile implicate în dezbaterile asupra Israelului și Palestinei trebuie să recunoască „complexitatea” conflictului și nemulțumirile valabile ale tuturor:

„Dacă există vreo șansă de a putea acționa constructiv, de a face ceva, va fi nevoie de o recunoaștere a complexității. Există o istorie a poporului evreu care poate fi respinsă dacă bunicii tăi sau străbunicii tăi sau unchiul tău sau mătușa ta nu îți povestesc despre nebunia antisemitismului. Și ceea ce este adevărat este că în acest moment sunt oameni care mor și nu au nimic de-a face cu ceea ce a făcut Hamas. Acum, voi recunoaște, este imposibil să fii nepăsător în fața acestui carnagiu. Este greu să te simți plin de speranță. Imaginile cu

familii în doliu, cu trupuri scoase din dărâmături, ne obligă pe noi toți la o introspecție morală.

Chiar și ceea ce tocmai am spus, care sună foarte convingător, tot nu răspunde faptului că, bine, cum prevenim ca astăzi să nu mai fie uciși copii? Dar problema este că, dacă te gândești la asta, ei bine, cealaltă parte are în minte videoclipurile pe care Hamas le-a făcut sau a ceea ce a făcut pe 7 octombrie, ceea ce înseamnă că nu vom face nimic ca acei copii să nu moară.

Dacă vrei să rezolvi problema, atunci trebuie să înțelegi întregul adevăr și apoi trebuie să recunoști că nimeni nu are mâinile curate – că toți suntem complici într-o anumită măsură”.

Pe când era în funcție, fostul presedinte Obama a susținut discuțiile de pace dintre Israel și Autoritatea Palestiniană menite să asigure o soluție cu două state. Într-un discurs din 2013, el i-a îndemnat și pe israelieni să ia în considerare perspectiva palestinienilor care trăiesc sub ocupație în Cisiordania. „Pune-te în pielea lor – privește lumea prin ochii lor”, a spus Obama la acea vreme. „Nu este corect ca un copil palestinian să nu crească într-un stat propriu și să trăiască cu prezența unei armate străine care controlează mișcările părinților lui în fiecare zi”.

Fostul președinte american a mai atenționat că orice strategie militară israeliană care ignoră costul uman al războiului „poate avea în final un efect contrar”: „Decizia guvernului israelian de a opri furnizarea de alimente, apă și electricitate populației civile captive (în Gaza) amenință nu doar să agraveze criza umanitară în creștere; ar putea îndârji atitudinile palestinieni pentru generații, ar putea eroda sprijinul global pentru Israel, ar putea face jocul dușmanilor Israelului și submina eforturile îndelungate de a ajunge la pace și stabilitate în regiune”.

Dintre numeroasele demonstrații organizate în lume în favoarea palestinienilor, una a atras atenția în mod deosebit prin semnificația sa, când **câteva sute de activiști evrei progresiști americani au ocupat în mod pașnic Statuia Libertății din New York** pentru a cere Israelului încetarea focului și a „bombardamentelor genocidare asupra civililor palestinieni din Gaza”.

Purtând tricouri negre pe care erau inscripționate sloganurile „Evreii cer încetarea focului acum” sau „Nu în numele nostru”, câteva sute de tineri au desfășurat bannere pe care scria „întreaga lume privește” și „Palestiniienii ar trebui să fie liberi” la baza simbolului emblematic al orașului New York. „Celebrele cuvinte ale strămoșului nostru evreu Emma Lazarus gravate pe acest monument ne obligă să acționăm în sprijinul palestinienilor din Gaza care aspiră să trăiască în libertate”, a declarat într-un comunicat Jay Saper, de la Jewish Voice for Peace (JVP).

O declarație a Institutului pentru înțelegerea Orientului Mijlociu (Imeu) a cerut „încetarea bombardamentelor genocidare ale Israelului asupra civililor palestinieni din Gaza”. „Atâta timp cât poporul din Gaza strigă, trebuie să strigăm mai tare, indiferent de încercările de a ne reduce la tăcere”, a exclamat

fotografia americană Nancy Goldin, de asemenea, în prezența consilierilor locali din New York.

Megalopolisul american, un oraș mondial mitic al imigrației și multiculturalismului, este zguduit de o lună de zile de manifestații pro-Israel și pro-Palestina. La New York locuiesc aproximativ două milioane de evrei și sute de mii de musulmani.

O parte foarte progresistă a tineretului evreu american - a cărui mare majoritate votează pentru Partidul Democrat - se revoltă împotriva Israelului, pe care îl acuză de „genocid” împotriva palestinienilor din Gaza. Ei denunță, de asemenea, sprijinul militar și diplomatic al președintelui Joe Biden pentru Israel. Imensa gară Grand Central din Manhattan a fost, de asemenea, ocupată de mii de persoane la sfârșitul lunii octombrie, cu aceleași revendicări, iar în uriașul cartier multicultural și la modă Brooklyn au fost prezenți mii de activiști pro-palestinieni, inclusiv din partea organizațiilor evreiești americane.

Cum a fost posibil?

Primele întrebări care s-au pus imediat după atacul Hamas s-au referit la împrejurările care au permis comiterea acestuia cu aparentă lejeritate și cu atât de multe victime și persoane răpite: ce au făcut autoritățile israeliene care monitorizează non stop și la detaliu frontiera cu Fâșia Gaza? S-au emis multe ipoteze, s-au lansat acuzații, dar premierul Netanyahu și colaboratorii săi au declarat că toate aceste lucruri vor fi clarificate la încheierea intervenției armate care vizează lichidarea Hamas și eliberarea ostaticilor.

Iată însă că unele surse, invocate de mass media (*Financial Times* și televiziunea publică israeliană KAN), au relevat că santinelele de la granița Israelului cu Gaza, multe dintre ele soldați de sex feminin care urmăresc și analizează un flux constant de imagini video și alte date colectate în apropierea gardului electronic ce înconjoară enclava, au trimis un raport detaliat, cu câteva săptămâni înainte de atac, ofițerului de informații de cel mai înalt rang din Comandamentul din sud.

Raportul a fost trimis prin intermediul unui sistem de comunicații securizat și conținea avertismente specifice, inclusiv că Hamas se antrena pentru a arunca în aer posturi de frontieră în mai multe locații, pentru a intra pe teritoriul israelian și pentru a prelua kibbutzuri. Soldații de rang inferior au avertizat, de asemenea, că analiza lor asupra mai multor videoclipuri a arătat că Hamas repeta luarea de ostatici și au spus superiorilor că simt că un atac este iminent. Soldații s-au decis să întocmească acest raport în momentul în care au observat un comandant militar de rang înalt al Hamas care supraveghea antrenamentul și care a fost identificat de santinele în baza de date cu chipuri și identități păstrate de Unitatea 8200, o parte a corpului de informații israelian.

„Acesta este un scenariu imaginar”, ar fi apreciat ofițerul de informații de rang înalt israelian după ce a primit raportul cadrelor inferioare. Nu a fost luată nicio măsură, iar faptul că nu s-a luat în serios raportul a devenit o problemă de discuție, care a ajuns la acțiuni disciplinare, în cadrul comunității de informații.

Avertismentele ar fi fost respinse nu doar pentru că au venit de la soldați de rang inferior, ci și pentru că s-au lovit de încrederea guvernului israelian că a ținut Hamas sub control printr-o blocadă punitivă, prin bombardarea capacităților sale militare și prin folosirea ajutorului și a banilor ca mijloc de a liniști grupul militant palestinian.

Un atac de această natură din partea Hamas ar fi declanșat imediat un război cu statul israelian, pe care comunitatea israeliană de informații era convinsă că grupul militant căuta să îl evite.

Eșecul Israelului de a preveni atacul, care, potrivit guvernului, a ucis peste 1.200 de persoane, este considerat acum ca fiind cea mai mare greșeală a serviciilor de informații de când Egiptul și Siria au lansat un atac surpriză în 1973, în ziua de Yom Kippur, cea mai sfântă zi a iudaismului.

Ca răspuns la o interpellare din partea presei, Forțele de Apărare ale Israelului au declarat că liderii militari și soldații se concentrează acum „exclusiv și strict” pe misiunea lor de a învinge Hamas. „După război, va fi efectuată o anchetă amănunțită pentru a clarifica toate detaliile”, a menționat IDF. Declarații similare a făcut și premierul Netanyahu în urma unor interpelări ale presei.

Opiniile lui Henry Kissinger

La scurt timp după evenimentele sângeroase din 7 octombrie, **fostul consilier prezidențial pentru securitate națională și secretar de stat al SUA Henry Kissinger**, decedat recent la venerabila vârstă de o sută de ani, cunoscut în anii '70 pentru „naveta” pe care o făcea între arabi și israelieni în încercarea de a găsi soluții de pace, s-a arătat îngrijorat de mai multe aspecte.

În primul rând, el a atras atenția că agresiunea continuă a Rusiei împotriva Ucrainei împreună cu atacul militanților Hamas împotriva Israelului reprezintă un „*atac fundamental asupra sistemului internațional*”. În același timp, el a avertizat asupra riscului extinderii conflictului din Orientul Mijlociu sub presiunea opiniei publice din alte țări arabe. Adevăratul obiectiv al Hamas și al suporterilor săi nu poate fi decât acela de „*a mobiliza lumea arabă împotriva Israelului și să abandoneze calea negocierilor de pace*”.

Pe de altă parte, Kissinger a deplâns faptul că atacul grupării Hamas asupra Israelului este sărbătorit pe unele străzi din Berlin, ceea ce arată că Germania a primit pe teritoriul său prea mulți străini: „*A fost o mare greșeală să primești așa de mulți oameni cu o cultură, religie și concepte complet diferite pentru că asta creează un grup de presiune în interiorul fiecărei țări care face acest lucru*”.

Părerile lui Kissinger despre natura conflictului dintre israelieni și palestinieni sunt prezentate într-o carte publicată de fostul secretar de stat american în 2014 (***Ordinea mondială. Reflecții asupra specificului națiunilor și a cursului istoriei***), în care, la capitolul despre *problema palestiniană*, notează: „*Puține subiecte au inspirat mai multe patimi decât reconcilierea năzuinței Israelului pentru identitate și securitate cu aspirațiile palestinienilor la autoguvernare și cu dorința guvernelor arabe din țările învecinate de a contura o*

politică în consonanță cu percepția lor privind propriile imperative istorice și religioase”.

În baza negocierilor de pace ce se derulează intermitent de mai multe decenii, fostul secretar de stat a ajuns la concluzia existenței unor „concepte contradictorii” privind o ordine pașnică exprimate de negociatori: *„Două generații de arabi au crescut cu sentimentul că statul Israel este un uzurpator al patrimoniului musulman, fiind deci ilegitim. În 1947, țările arabe au respins un plan al ONU de împărțire a mandatului britanic pentru Palestina în state separate, israelian și arab. Eșecul tentativei de a împiedica formarea noului stat Israel nu a dus la încheierea unui acord politic și la inițierea de relații interstatale, așa cum se întâmplase după majoritatea conflictelor postcoloniale din Asia și Africa. Dimpotrivă, a însemnat debutul unei perioade extinse de respingeri politice și armistiții dificile, pe fondul diverselor încercări ale grupărilor radicale de a forța Israelul să se supună, prin intermediul campaniilor teroriste”.*

Victime ale unor acte teroriste în încercarea de a bloca eforturile de reconciliere între arabi și israelieni au căzut numeroase personalități din ambele tabere, cazurile cele mai reprezentative fiind cel al fostului președinte egiptean Anwar el Sadat (1981) și cel al fostului premier israelian Yitzhak Rabin (1995).

Complexitatea și dificultatea procesului de pace, afirmă Kissinger, sunt amplificate de faptul că *„Între Israel și vecinii săi există diferențe inseparabile de chestiunile geografice și istorice: accesul la apă, resursele, problemele care țin de securitate, de refugiați etc.”*, chestiuni care, în alte regiuni ale lumii, sunt de obicei soluționate prin mijloace diplomatice.

Drept urmare, conchide fostul secretar de stat american, **problema fundamentală se reduce la „posibilitatea coexistenței între două concepte de ordine mondială, prin intermediul celor două state, Israel și Palestina, în spațiul relativ restrâns dintre fluviul Iordan și Marea Mediterană”**, în care *„fiecare kilometru pătrat de teritoriu are, pentru ambele părți, o semnificație profundă”.*

Ce soluții se întrevăd?

De menționat că în vremea când era secretar de stat, **Kissinger**, adept al „pașilor mici”, nu susținea ideea unui stat palestinian, fapt mărturisit chiar de el însuși cu ocazia participării la ceremonia de semnare a Declarației de Principii dintre Israel și OEP, în septembrie 1993: *„Eu am fost și sunt și acum un adversar al statului palestinian independent. Dar acordul care se semnează astăzi a făcut din această idee o realitate care nu mai poate fi ignorată. Ați făcut o treabă bună”.*

Într-adevăr, **problema creării unui stat palestinian** este predominantă astăzi în soluțiile preconizate pentru asigurarea unui cadru care să garanteze un viitor pașnic între israelieni și palestinieni. La declanșarea operațiunii militare, **premierul Benjamin Netanyahu** a declarat că Israelul va prelua controlul asupra Fâșiei Gaza: *„Cred că Israelul va avea responsabilități de securitate pe o*

perioadă nedeterminată. Am văzut ce se întâmplă când nu avem responsabilități de securitate, avem atacuri ale Hamas de o amploare pe care nu ne-o puteam imagina”.

Ca reacție la declarațiile premierului israelian, **Administrația SUA** a dat asigurări că nu susține ocuparea Fâșiei Gaza de către Israel, subliniind însă că mișcarea Hamas nu mai poate rămâne la putere în acest teritoriu palestinian: *„Din punctul nostru de vedere, palestinienii trebuie să fie în prim-planul acestor decizii. Fâșia Gaza este teritoriu palestinian și va rămâne teritoriu palestinian. La modul general, noi nu susținem reocuparea Fâșiei Gaza, nici Israelul nu vrea acest lucru”*, a declarat Vedant Patel, un purtător de cuvânt al Departamentului de Stat de la Washington.

De altfel, încă din 18 octombrie, **președintele Joe Biden** a declarat că războiul dintre Israel și Hamas i-a întărit „determinarea” pentru o soluție cu două state, israelian și palestinian. În mod repetat, Administrația SUA a semnalat că se opune ocupației israeliene și susține unificarea Fâșiei Gaza cu Cisiordania, sub conducerea Autorității Palestiniene, pledând pentru un plan de reconstrucție durabilă și pentru acțiuni în sensul implementării soluției coexistenței a două state, israelian și palestinian.

Această poziție a fost exprimată fără echivoc de secretarul de stat **Antony Blinken**, la Tokyo, la finalul reuniunii miniștrilor de Externe din Grupul G7: *„Aspirațiile poporului palestinian trebuie să fie în centrul guvernării Fâșiei Gaza. Va trebui să existe o guvernare palestiniană unificată, în Fâșia Gaza și în Cisiordania, sub conducerea Autorității Palestiniene. Este necesar un mecanism durabil de reconstrucție a Fâșiei Gaza și o direcție în sensul soluției a două state, israelian și palestinian”*.

Antony Blinken a reiterat poziția Washingtonului, care se opune reocupării Fâșiei Gaza de către Israel: *„Israelul nu poate reocupa Fâșia Gaza după război, deși poate că va fi o anumită perioadă de tranziție”*, după cum au relatat postul *NBC News* și cotidianul *The Times of Israel*.

În ce privește **poziția UE** privind necesitatea înființării unui stat palestinian, aceasta a fost subliniată tranșant de **Josep Borrell, șeful diplomației comunitare**, la o videoconferință cu cei 27 de miniștri ai Uniunii, după un turneu în Orientul Mijlociu:

„Cea mai bună garanție pentru securitatea Israelului este crearea unui stat palestinian”. Aceasta este *„o concluzie politică fundamentală”* a discuțiilor sale din regiune, a făcut cunoscut cel mai înalt diplomat al UE. El a insistat asupra faptului că Israelul nu ar trebui să ocupe Gaza după încheierea conflictului, iar controlul teritoriului ar trebui să fie transferat către Autoritatea Palestiniană.

„În pofida provocărilor enorme, trebuie să facem să avanseze analiza noastră cu privire la stabilizarea Fâșiei Gaza și viitorul stat palestinian”, a subliniat Borrell.

Pe termen scurt, există în regiune un „sentiment de urgență” din cauza situației umanitare disperate din Gaza, a adăugat Josep Borrell după ce a vizitat o serie de state arabe. *„Rezoluția Consiliului de Securitate al ONU care îndeamnă la pauze umanitare imediate este un mare pas înainte, dar trebuie să asigurăm implementarea sa rapidă. Având în vedere creșterea violenței extremiștilor și coloniștilor împotriva palestinienilor, există un risc real de escaladare a situației”*.

Crearea unui stat palestinian este considerată și de Rusia o soluție salvatoare pentru pacea din Orientul Mijlociu, după cum a declarat **președintele Vladimir Putin**: *„Moscova continuă să pledeze pentru o soluție cu două state în problema palestiniană-israeliană, singura modalitate de a se ajunge la o rezolvare pe termen lung”*.

În privința izbucnirii conflictului, liderul rus a acuzat SUA pentru tensiunile din Orientul Mijlociu și a dezaprobat răspunsul Israelului la atacul Hamas: *„Pentru noi este clar că oamenii nevinovați nu ar trebui să fie făcuți responsabili pentru crimele comise de alții. Lupta împotriva terorismului nu poate fi condusă conform cunoscutului principiu al răspunderii colective atunci când bătrâni, femei, copii, familii întregi și sute de mii de oameni sunt lăsați fără adăpost, mâncare, apă, electricitate și îngrijire medicală”*.

La rândul său, **ministrul de externe, Serghei Lavrov**, a afirmat în mai multe rânduri că *„Moscova poate ajuta la medierea conflictului întrucât are relații bune atât cu Israelul, cât și cu palestinienii, grupările Hamas și Hezbollah, Iran și marile puteri arabe”*.

O poziție asemănătoare cu cea a Rusiei adoptă și conducătorii de la Beijing, care au învinuit SUA că, prin susținerea Israelului, au alimentat tensiunile din Orientul Mijlociu. În ce privește perspectiva, **președintele Xi Jinping** consideră că *„soluția celor două state”*, prin crearea unei Palestine independente, este *„calea fundamentală”*. El a declarat că țara sa este dispusă să colaboreze cu Egiptul și națiunile arabe pentru a *„promova o soluție cuprinzătoare, justă și de durată la problema palestiniană”*.

Poziția Chinei a fost detaliată de **ministrul de externe Wang Yi**, care a declarat că acțiunile Israelului în Gaza au mers dincolo de *„sfera autoapărării”*, iar guvernul israelian trebuie *„să înceteze pedeapsa colectivă împotriva populației din Gaza”*. El susține că taberele implicate în conflict *„nu ar trebui să ia nicio măsură pentru a escalada situația și ar trebui să se întoarcă la masa negocierilor cât mai curând posibil”*. În privința cauzelor conflictului, acesta a mai precizat:

„Rădăcina acestei probleme constă în amânarea îndelungată a realizării aspirației Palestinei privind crearea unui stat independent și în faptul că nedreptatea istorică suferită de poporul palestinian nu a fost corectată. Ambele părți, israelienii și palestinienii, au dreptul de a avea un stat. Israelul a obținut o garanție pentru supraviețuirea sa, însă cui îi pasă de palestinieni? Este o națiune

fără casă. Soluția a două state presupune construirea unuiia pentru Palestina, iar aceasta este modalitatea de a avea pace și securitate pentru ambele”.

Pauzele umanitare acceptate de Israel și schimburile de ostatici efectuate sunt semne încurajatoare spre soluții de perspectivă. Violența naște violență, iar războiul nu a fost niciodată calea de a ajunge la pace. Cu siguranță, după război, va urma un proces de negocieri lung și anevoios.

Chestiunea coexistenței pașnice rămâne fundamentală pentru viitorul apropiat și mai îndepărtat. Un cleric musulman, Habib Ali Al-Jifri, sublinia această perspectivă într-un mesaj dat publicității la 5 februarie 2015 sub titlul „Scrisoare deschisă adresată Occidentului: a venit vremea să învățăm cum să trăim împreună”:

„Noi (musulmanii, n.red.) respectăm și recunoaștem că Occidentul modern a fost edificat pe temelii unei viziuni proprii despre lume, că are propriile sale sisteme și paradigme valorice; în același timp, lumea islamică are și ea propria viziune asupra lumii și o paradigmă etică, morală și spirituală. Întrebarea pe care trebuie să ne-o punem cu toții este următoarea: suntem, într-adevăr, pregătiți să respectăm diversitatea concepțiilor asupra lumii și să coexistăm în pace și respect reciproc?” (apud Dumitru Chican, *Da'ish sau Jihadul de lângă noi*, Proema, 2015).

Întrebarea rămâne de actualitate.

PERSPECTIVELE RĂZBOIULUI DIN UCRAINA

Alexandru Botez

1. În urmă cu un an, prestigiosul think tank *Chatham House*, din Marea Britanie a publicat un studiu în care era susținută necesitatea unei abordări agresive în Războiul din Ucraina, respectiv să nu se facă niciun compromis cu Moscova și că Rusia trebuie înfrântă pe câmpul de luptă și pedepsită actuala conducere de la Kremlin. Acum, optimismul războinic al politicienilor, experților și mass-media din Occident din 2022 pare că s-a evaporat. Se discută din ce în ce mai mult despre perspectivele unei încetări a luptelor, iar asupra lui Zelenski însuși se fac presiuni de a începe negocieri, dacă nu privind încheierea unui acord de pace cu Rusia, cel puțin ajungerea la o înghețare a luptelor.

Aceiași experți care preziceau înfrângerea militară a unei Rusii nesăbuite și incompetente, și-au schimbat radical discursul. Acum susțin că războiul a ajuns într-un impas și niciunul din cei doi combatanți nu poate obține victoria. Ca urmare, este timpul cel puțin pentru o înghețare a conflictului, la fel cum s-a întâmplat în Războiul din Coreea. Ideea a fost lansată

pentru prima dată în luna mai 2023, într-un articol din publicația americană *Politico*. După eșecul contraofensivei ucrainene din vara anului 2023, aceasta a revenit în actualitate.

Condițiile prealabile ale înghețării conflictului militar din Coreea

Conform unui studiu recent al cărui autor este Matthew Blackburn, analist în cadrul *Institutului Norvegian pentru Afaceri Internaționale*, preluat de publicația *on line* americană *The National Interest*, încetarea luptelor în Războiul din Coreea a fost determinată de trei factori. Primul a fost impasul militar la care se ajunsese, respectiv luptele de uzură pozițională care se desfășurau aproape exclusiv de-a lungul paralelei 38, granița inițială dintre cele două părți. Negocierile privind încetarea focului s-au desfășurat concomitent cu continuarea luptelor, în care nicio parte nu a reușit să provoace inamicului suficiente pierderi pentru înfrângerea acestuia.

Al doilea factor a fost existența acordului dintre marile puteri (China, URSS și SUA) de a se pune capăt războiului, aceasta fiind în interesul lor. Fiecare parte dorea să scape cu fața curată. China își apărase interesele în regiune, iar America salvase Asia de Sud-Est de o posibilă expansiune comunistă. După

moartea lui Stalin, noua conducere de la Kremlin nu considera necesar ca Statele Unite să mai fie împotmolite în Coreea. Prin urmare, marile puteri au decis să înceapă negocierile între cei implicați direct. Foarte important a fost faptul că atât Coreea de Nord, cât și Coreea de Sud au primit garanții de securitate credibile, ceea ce le-a încurajat că încetarea luptelor se va menține. În timp ce Statele Unite urmau să mențină un corp expediționar format din 30.000 militari pe teritoriul Coreei de Sud și puternice grupări aeriene și navale în apropiere, URSS se angaja să furnizeze Coreei de Nord tehnologii militare și consilieri pentru asigurarea securității acestei țări.

Al treilea factor a fost de natură ideologică. Unul din cele mai importante obstacole în timpul negocierilor a fost schimbul de prizonieri de război. Coreea de Nord și China insistau ca aceștia să fie repatriați, în timp ce America dorea ca ei să poată opta între a se întoarce în țara de origine sau să dezerteze. În condițiile în care anticomunismul era în plină afirmare în Statele Unite, clauza privind prizonierii de război a dobândit o semnificație aparte în politica internă americană. Rezistența atât a republicanilor, cât și a democraților în chestiunea repatrierii prizonierilor de război a întârziat cu 18 luni procesul negocierilor privind încetarea luptelor. Alegerea președintelui Eisenhower cu un mandat de a încheia cât mai rapid negocierile a determinat în cele din urmă renunțarea la moralismul anticomunist și încetarea luptelor a fost rapid adoptată prin înghețarea războiului.

În Războiul din Ucraina nu se poate ajunge încă la un acord de încetare a luptelor

În opinia lui Blackburn, aceste trei precondiții nu există încă în ce privește Războiul din Ucraina. În primul rând, nu se poate concluziona că acest conflict se află într-un impas, doar pe baza constatării ca un teritoriu restrâns a fost cucerit de o parte combatantă. Într-un război de uzură, obiectivul combatanților este de a determina epuizarea resurselor inamicului și de a-l obliga să accepte condițiile adversarului. Teritoriul cucerit nu este principalul indicator al victoriei militare. Mai importante sunt numărul militarilor care și-au pierdut viața și cantitatea distrugerilor materiale. Din acest punct de vedere, Ucraina are la activ cel puțin o contraofensivă eșuată, ceea ce presupune pierderi considerabile umane și materiale. Resursele umane ale armatei ucrainene se apropie de un nivel îngrijorător de epuizare, iar Zelenski intenționează să apeleze la o nouă mobilizare, care în mod sigur va afecta capacitățile economice și morale ale țării. Populația Ucrainei se va confrunta cu o iarnă grea în condițiile în care forțele ruse vor ataca din nou sistemul energetic ucrainean. În plus, aliații occidentali ai Ucrainei se confruntă cu dificultăți în furnizarea de muniție, drone sau vehicule blindate. Asistența acordată Ucrainei de către Statele Unite ar putea fi afectată, cel mai probabil, de o eventuală încetare a sprijinului bipartisan de finanțare, respectiv de evoluțiile din Orientul Mijlociu.

În același timp, producția Rusiei de sisteme de artilerie și drone pare nu numai suficientă, ci și completată cu achiziții de drone iraniene și obuze nord-

coreene. Pierderile armatei ruse ar fi de cel puțin 35.780 de oameni, potrivit *Mediazona*, care a monitorizat acest lucru pe surse publice. Noile campanii de recrutare au sporit rândurile armatei ruse cu 335.000 de voluntari, din ianuarie 2023. Prin urmare, armata rusă numără în prezent în total 750.000 de militari. Rusia înregistrează o creștere economică și nu sunt semne de nemulțumiri semnificative în rândul elitei politice sau populației din această țară. Actuala operațiune de la Avdeevka reamintește de bătălia pentru Bahmut, o victorie a trupelor este un model al felului lent dar distructiv cum armata rusă abordează războiul de uzură și în cele din urmă de a obține victoria scontată.

Imaginea de mai sus nu poate fi denumită un impas. Rusia nu are niciun motiv să accepte o încetare a luptelor, care ar submina strategia sa și ar oferi Ucrainei timp să își revină și să se pregătească pentru o nouă ofensivă.

O altă condiție care lipsește este acordul marilor puteri. Ucraina nu mai luptă cu un intermediar al Rusiei, cum a făcut în perioada 2014 – 2022, ci se confruntă direct cu Rusia. Nu este clar dacă China poate determina Rusia să accepte fie o încetare a luptelor, fie un acord de pace. Alianța Rusiei cu China nu seamănă cu dependența Coreei de Nord de URSS. Moscova are un spațiu de manevră mult mai mare. Absența soldaților occidentali de pe linia frontului este o diferență importantă față de situația în care se afla Coreea de Sud și complică orice încercare de a forța mâna Kievului.

Un punct sensibil este dacă Occidentul poate oferi Ucrainei garanții de securitate acceptabile pentru Rusia. Pe de o parte, Moscova se opune vehement dobândirii de către Ucraina a calității de membru NATO, iar unul din obiectivele importante ale războiului este „*demilitarizarea*” acestei țări, ceea ce înseamnă că trupele NATO și armamentul greu nu vor putea staționa în Ucraina. Pe de altă parte, Moscova era dispusă să accepte neutralitatea Ucrainei, combinată cu „*garanții de securitate*” din partea NATO, la negocierile de la Ankara, din luna martie 2022. În orice caz, în condițiile în care evoluțiile de pe front îi sunt favorabile, Rusia nu va accepta planul de pace în 10 puncte propus de Kiev.

Referitor la a treia condiție – reducerea confruntării ideologice pentru a se putea ajunge la un acord – se pare că și aceasta este incertă. În acest domeniu, cele mai sensibile aspecte sunt pretențiile judecării și condamnării liderilor de la Kremlin pentru crime de război, precum și confiscarea bunurilor din străinătate aparținând Rusiei, estimate la aproximativ 300 miliarde de dolari. Rămâne de văzut dacă aceste obstacole vor putea fi depășite, la fel cum s-a întâmplat cu chestiunea prizonierilor de război în timpul conflictului din Coreea. Alegerile prezidențiale din America ar putea să fie un factor decisiv, în măsura în care, cel mai probabil, Partidul Democrat va adopta sau nu o poziție excesiv ideologică privind această problematică.

La ce ne putem aștepta în 2024?

Având în vedere lipsa condițiilor pentru ajungerea la un acord privind o înghețare a conflictului, precum și faptul că negocierile nici măcar nu au demarat, cel mai probabil este de așteptat în 2024 o escaladare a operațiunilor

militare. Acest lucru înseamnă pentru Ucraina să-i fie furnizate mijloace de luptă promise, în special, avioanele F-16 și efectuarea unei noi mobilizări. Pentru Rusia, ar putea fi de asemenea o nouă mobilizare a rezerviștilor sau pur și simplu continuarea operațiunilor militare planificate, până la sfârșitul anului 2024.

Generalul ucrainean Valerii Zalujnîi a recunoscut că prelungirea războiului este în favoarea Rusiei. Putin este un om pragmatic, dar nu este de așteptat ca el să-și trădeze propriile interese fundamentale, cu atât mai mult cu cât dinamica războiului este în favoarea Moscovei. Sunt puține și speranțele ca cineva din interiorul sistemului politic din Rusia să sprijine o poziție radical diferită. Orice reglementare care se va solda cu integrarea și înarmarea Ucrainei de către NATO este inacceptabilă nu numai pentru elita politică și armata Rusiei, ci și pentru zecile de milioane de cetățeni ruși care susțin cu fermitate Războiul din Ucraina.

Obiectivul primordial al oricărui război nu este ajungerea în impas, susține Matthew Blackburn, iar cel mai probabil în 2024 vom asista la o escaladare a luptelor din Ucraina. Lecția Războiului din Coreea sugerează însă că începerea negocierilor ar fi benefică chiar dacă este puțin probabil că va duce imediat la un acord. Nu trebuie trecut cu vederea faptul că abordarea „**luptă și în același timp negociază**” a durat doi ani până s-a ajuns la încetarea efectivă a luptelor din peninsula coreeană. Acest proces ar trebui demarat chiar și numai pentru a putea identifica și clarifica punctele sensibile și posibilitățile de compromis.

2. Având în vedere rezultatele contraofensivei Ucrainei din vara anului 2023, menită să contracareze efectele invaziei declanșată de Rusia în 2022, precum și faptul că voința politică de a continua sprijinul militar și economic acordat Ucrainei de către Occident pare să se diminueze, în opinia lui Richard Haass (diplomat american, fost director pentru planificare politică în cadrul Departamentului de Stat și consilier al secretarului de stat Colin Powell, în timpul Administrației Bush, președintele think tank-ului *Council on Foreign Relations*) și a lui Charles Kupchan (profesor de afaceri internaționale la Universitatea Georgetown), fost director pentru probleme europene în cadrul Consiliului pentru Securitate Națională, în timpul Administrației Obama) exprimată într-un articol din 17 noiembrie 2023, din *Foreign Affairs*, este necesară o redefinire a obiectivelor Războiului din Ucraina, atât din partea actualei conduceri de la Kiev, cât și din partea aliaților occidentali ai Ucrainei.

Cei doi autori consideră că această reevaluare este determinată de un adevăr incomod: „*Obiectivul strategic urmărit de Ucraina și de Occident se află pe o traiectorie ne-sustenabilă, caracterizată de o nepotrivire flagrantă între acesta și mijloacele disponibile.*” Obiectivul actual al Kievului în acest război, care este respingerea forțelor ruse de pe teritoriul ucrainean și refacerea integrității teritoriale a țării, rămâne valabil din punct de vedere juridic și politic dar, din punct de vedere strategic, nu este realizabil, în mod cert pe termen scurt și, cel mai probabil, nici în viitor.

Este momentul ca Washingtonul să conducă eforturile vizând elaborarea unei noi politici prin care să fie stabilite obiective realizabile și să se prevadă mijloacele transpunerii lor în practică. Statele Unite ar trebui să înceapă consultările cu Ucraina și aliații europeni referitor la o strategie centrată pe disponibilitatea Ucrainei de a negocia o încetare a luptelor cu Rusia, precum și să pună accent în domeniul militar pe apărare, renunțând la ofensivă. În același timp, Kievul nu ar trebui să renunțe la restabilirea integrității sale teritoriale sau la tragerea la răspundere juridică și economică a Rusiei pentru agresiunea comisă, dar ar trebui să înțeleagă că, pe termen scurt, este nevoită să-și schimbe prioritățile, de la tentativa de a-și elibera teritoriile ocupate la apărarea și reconstrucția a aproape 80% din teritoriul țării pe care-l mai controlează în prezent.

Chiar și în cazul intransigenței Kremlinului, opțiunea Kievului de a trece de la ofensivă la apărare ar limita numărul pierderilor umane și materiale și i-ar permite să direcționeze mai multe resurse pentru apărare și reconstrucție și să folosească mai eficient sprijinul Occidentului, demonstrând în acest fel că are o strategie viabilă și cu obiective realizabile. De asemenea, pe termen lung, această pivotare strategică ar releva pentru Rusia că nu poate îngenunchea Ucraina și determina Occidentul să nu o mai sprijine. Realizarea acestui lucru ar putea convinge în cele din urmă Moscova să se așeze la masa de negocieri, ceea ce ar fi în avantajul Ucrainei, deoarece diplomația oferă calea cea mai realistă nu numai către încetarea războiului, ci și, pe termen lung, de a se pune capăt ocupării teritoriului ucrainean.

Actuala situație de pe câmpul de luptă oferă imaginea unui pahar umplut pe jumătate. Pe de o parte, este o realitate că Ucraina a demonstrat o determinare și abilitate nu numai de a se opune încercării Rusiei de a o subjuga, ci și de a recupera o parte considerabilă a teritoriului ocupat de ruși. Pe de altă parte, tot o realitate sunt și pierderile umane și economice enorme suferite ca urmare a războiului și faptul că Rusia a reușit, cel puțin până acum, folosind forța să ocupe o parte importantă din teritoriul Ucrainei. De altfel, în ciuda contraofensivei ucrainene din vara acestui an, Rusia a câștigat mai mult teritoriu în 2023, decât Ucraina.

Ce este de făcut în această situație? În opinia lui Haas și Kupchean, „*pentru Occident, o opțiune este să facă același lucru ca și până acum. Să continue să furnizeze Ucrainei armament și alte forme de ajutor, în speranța că acest lucru va contribui la înfrângerea în cele din urmă a Rusiei.*” Problema este că armata ucraineană nu lasă să se întrevadă că ar fi capabilă să înfrângă armata rusă, indiferent cât durează și cât de înverșunate sunt luptele. Apărarea este în general mai avantajoasă decât ofensiva, iar forțele ruse s-au instalat în tranșee, capcane sau fortificații în spatele unor vaste câmpuri de mine, greu dacă nu imposibil de cucerit. Occidentul poate trimite mai multe tancuri, rachete cu rază lungă de acțiune, chiar și avioane de luptă F-16, dar acestea nu pot fi glonțul de argint capabil să schimbe deznodământul bătăliei. Recent, comandantul armatei

ucrainene, generalul Valerii Zalujnîi, a recunoscut public: „*Cel mai probabil nu va exista nicio o străpungere în profunzimea pozițiilor inamice. Ne aflăm în această situație în Ucraina pentru că în cel mai bun caz se pare că ne confruntăm cu un impas costisitor.*”

Factorul timp nu va fi nici el de partea Ucrainei dacă un război de mare intensitate se prelungește excesiv de mult. Economia Rusiei și industria ei de apărare se află în regim de război. De asemenea, Rusia importă armament din Coreea de Nord și Iran și are acces la articole de consum care conțin tehnologie ce poate fi refolosită în scopuri militare. În cazul în care Rusia este nevoită să-și consolideze prezența militară în Ucraina, dispune de rezerve mari de resurse umane pe care le poate mobiliza. De asemenea, Rusia a găsit noi piețe de desfacere pentru resursele sale energetice, în condițiile în care sancțiunile la care este supusă au avut doar un efect modest asupra economiei ruse. Din punct de vedere politic, Vladimir Putin pare a fi în siguranță și deține un control ferm asupra pârgiiilor exercitării puterii, armatei, serviciilor secrete, precum și a mass-media și a discursului public, susțin cei doi experți americani.

În același timp, în Ucraina, militarii și deopotrivă civilii continuă să-și piardă viața într-un număr semnificativ, armata își vede incendiate depozitele de armament, iar economia ucraineană s-a micșorat cu aproximativ o treime. Statele Unite rămân esențiale în furnizarea de ajutor occidental Ucrainei, dar este în creștere opoziția de a furniza în continuare cantități semnificative de asistență, în special în rândurile Partidului Republican. Faptul că Trump conduce autoritar în sondajele de opinie în fața lui Joe Biden în statele cheie în astfel de scrutinuri, adaugă un factor de incertitudine suplimentar traiectoriei politice pe care o vor urma Statele Unite, după anul 2024. O eventuală scădere în Statele Unite a disponibilității de a ajuta Ucraina, va fi urmată de un exemplu identic în Europa.

Atacul împotriva Israelului întreprins de Hamas, la 7 octombrie 2023, urmat de declanșarea conflictului din Gaza, a focalizat atenția întregii lumi, punând în umbră Războiul din Ucraina. Problema nu este doar o distragere a atenției și interesului Washingtonului, dar armata Statelor Unite dispune de resurse finite, iar industria de apărare americană are o capacitate de producție limitată. După cum releva recent un studiu RAND, „*Statele Unite nu pot face față simultan la două conflicte, deoarece în acest caz strategia națională în domeniul apărării ar fi falimentară.*” În același timp, alți experți din domeniul apărării sunt de părere că „*Statele Unite ar trebui să-și îndrepte prioritar atenția pentru contracararea amenințărilor strategice din Regiunea Indo-Pacific.*”

Din punct de vedere politic, nu va fi ușor nici Ucrainei, nici Occidentului să se confrunte cu aceste realități strategice sumbre. Dar **ar fi preferabil ca atât Kievul, cât și aliații săi să adopte o nouă strategie care să pună într-un acord echilibrat obiectivele și mijloacele** și care ar putea preventiv să împiedice declinul brusc al sprijinului occidental pentru Ucraina.

Cel mai probabil, este că Moscova va respinge o propunere de încetare a luptelor. Putin speră că va obține o victorie militară în Ucraina și este convins că

poziția sa în Rusia nu este amenințată. Chiar dacă Kremlinul va dori să evite o respingere a încetării luptelor – din motive care țin de prestigiul internațional – partea rusă va face tot ce îi va sta în putere pentru a insista pentru condiții inacceptabile atât pentru Ucraina, cât și pentru Occident.

Conform autorilor articolului din *Foreign Affairs* „*indiferent dacă un acord privind încetarea luptelor va fi adoptat sau nu, Ucraina ar face bine să pivoteze spre o strategie de apărare și să renunțe la actuala strategie. Abordarea actuală implică costuri ridicate și rezultate modeste, menținându-i pe ucraineni într-o situație nefavorabilă și presupunând asistență nelimitată din partea Occidentului într-un efort cu șanse minime de succes.*” În schimb, Ucraina ar trebui să se concentreze pe deținerea și reconstrucția teritoriului pe care îl deține în prezent, inversând ecuația ofensivă – apărare și obligând Rusia să suporte costurile exorbitante ale unor operațiuni ofensive împotriva pozițiilor fortificate ale forțelor ucrainene, consolidate cu o puternică apărare antiaeriană.

Determinarea președintelui ucrainean Volodimir Zelenski și a poporului ucrainean să schimbe cursul strategic al țării nu va fi o sarcină ușoară, având în vedere dreptatea cauzei lor și sacrificiile făcute până acum. Dar realitatea este că ceea ce a început ca un război necesar pentru Ucraina – o luptă de supraviețuire – s-a transformat într-un război cu mai multe opțiuni (war of choice), de recuperare a Peninsulei Crimeea și a celei mai mari părți din Donbas – regiunea estică a țării. „*Acesta din urmă nu numai că nu poate fi câștigat, dar implică riscul pierderii treptate a sprijinului Occidentului. Ar fi mai logic din partea Ucrainei să se asigure că restul teritoriului aflat sub controlul Kievului devine o democrație prosperă și în siguranță, decât să riște punerea sub semnul întrebării a viitorului națiunii printr-un efort militar de a recupera un teritoriu care se află încă sub controlul Rusiei*”, consideră Haas și Kupcean.

Un pariu mai bun

Prietenii Ucrainei din Occident pot și trebuie să îndulcească pilula amară care-i așteaptă pe ucraineni. Statele Unite și o parte din statele membre NATO (aliații Ucrainei din așa-zisa coaliție de voință - coalition of the willing) ar trebui nu numai să sprijine pe termen lung economic și militar Ucraina, ci să asigure de asemenea garantarea independenței acesteia. Asumarea acestui angajament ar trebui să se facă în conformitate cu Articolul 4 din Tratatul NATO, care prevede consultări imediate ori de câte ori este amenințată „*integritatea teritorială, independența politică sau securitatea*” unui stat membru. Uniunea Europeană, care de curând și-a anunțat intenția de a începe negocierile de aderare cu Kievul, ar trebui să accelereze calendarul de aderare al Ucrainei și să-i ofere un aranjament special în acest sens. Aliații occidentali ar trebui să precizeze faptul că sancțiunile economice împotriva Rusiei vor rămâne în vigoare până când forțele militare ale acesteia se vor retrage din Ucraina și că vor spijini Ucraina până la restaurarea integrității ei teritoriale la masa de negocieri.

Este foarte posibil ca perspectivele pentru ajungerea la un acord de încetare a luptelor, urmat de un acord de pace, inclusiv referitor la teritorii, să se îmbunătățească după alegerile prezidențiale din 2024 din Statele Unite.

Dacă câștigătorul acestora va fi pentru continuarea solidarității transatlantice și a eforturilor de asigurare a securității și suveranității Ucrainei, Putin ar avea puține motive să mai presupună că timpul este în favoare Rusiei. Dar alegerile de la anul pot să ducă la un rezultat care să nu fie în avantajul Ucrainei.

„Washingtonul și Kievul nu trebuie să-și permită acest risc. Statele Unite trebuie să conlucreze cu Ucraina pentru ca aceasta din urmă să pivoteze acum către o nouă strategie care să reflecte realitățile politice și militare. A face altfel, ar însemna să pariezi imprudent pe viitorul Ucrainei”, concluzionează Haas și Kupchan.

ROMÂNIA ÎNCURAJATĂ DE CHINA PUNE PROBLEMA BASARABIEI ÎN DISCUȚIILE CU SOVIETICII

Dr. Ist. Ion Constantin

După 1964, odată cu noul curs de relativă independență din politica externă a țării, liderii comuniști de la București s-au implicat în discuții cu sovieticii pe tema Basarabiei, reamintindu-le acestora nu numai de rădăcinile românești ale Republicii Socialiste Sovietice Moldovenești, dar și de dreptul istoric asupra provinciilor răsăritene răpite de URSS după cel de-al Doilea Război Mondial. Schimbările de atitudine ale Bucureștiului în această chestiune „delicată” a raporturilor româno-sovietice s-au produs într-o manieră evolutivă, graduală, fiind determinate de o serie de factori obiectivi, precum retragerea trupelor (1958) și a consilierilor sovietici, schisma chineză în cadrul lagărului socialist ș.a. Acești factori au creat premisele unei politici tot mai independente a Bucureștiului față de Moscova, încă din timpul regimului Gheorghiu-Dej, iar noul curs politic s-a accentuat după 1965, odată cu alegerea lui N. Ceaușescu în funcția de secretar general al PCR, culminând cu condamnarea invaziei trupelor unor țări membre ale Tratatului de la Varșovia în Cehoslovacia, în anul 1968.

Factorul care a permis Bucureștiului să se distanțeze de Moscova cu mai puțină teamă de reacția acesteia a fost schisma chineză, ostilitatea fățișă declanșată între atotputernica Uniune Sovietică și China comunistă, după ce, în octombrie 1961, Zhou Enlai, șeful delegației Beijingului, a părăsit lucrările Congresului al XXII-lea al PCUS din cauza atitudinii brutale a lui Hrușciiov față de comuniștii din Albania.

Așa cum arăta istoricul George Ciorănescu, „Reactualizarea litigiului basarabean și chiar fondarea premiselor diplomatice pentru o eventuală dobândire a teritoriului, ceea ce nu putea fi conceput în confruntarea bilaterală dintre România și Uniunea Sovietică, a devenit imaginabilă numai cu sprijinul unei supraputeri în stare să contracareze forța și presiunea Sovietelor”.

Evoluția graduală a apropierii româno-chineze a fost marcată de schimbul de numeroase delegații economice și politice în anii 1962-1963. Aceste contacte au fost pregătite încă de la începutul anilor 1960, când s-au pus bazele schimbului de informații și chiar a unei colaborări operative între serviciile speciale românești și cele chineze în scopul unor aranjamente politice, care au fost antamate de Emil Bodnăraș și Kang-Sheng (șeful serviciilor secrete și de securitate chineze). Cei doi fuseseră colegi la școala de agenți a OGPU (GRU) de la Moscova, în anii 1934-1935, și avuseseră o contribuție importantă la susținerea intereselor Kremlinului în perioada care a urmat. Numai că în 1964, țările lor, China și România, unde comunismul „ieșise victorios”, regimurile pe care le

serveau evoluau spre o „direcție proprie”, și utilă, și inevitabilă, adică spre „emanciparea” de sub tutela paternalistă a Moscovei. Prin acest canal informativ al lui Bodnăraș, guvernul comunist de la București a realizat primele contacte și întâlniri cu chinezii.

Relația tot mai apropiată dintre București și Beijing în această perioadă trebuie înțeleasă din perspectiva susținerii reciproce a unor interese pe plan internațional. China a sprijinit Bucureștiul, încurajându-i „decizia de a nu ceda în fața presiunilor sovietice” pe parcursul următoarelor trei decenii, în timp ce România s-a opus cu fermitate excluderii Chinei din sânul comunității statelor socialiste și a îndemnat-o să își asume pe plan internațional un rol care să consolideze poziția ambelor țări în fața Moscovei. Bucureștiul a dat cea mai grea lovitură strategiei Moscovei de a izola China prin demersurile întreprinse în Occident în numele Beijingului.

În anul 1963, România semnează un nou tratat comercial cu China, dar nu reînnoiește acordul cu URSS, care prevedea baze pentru submarinele sovietice la Mangalia și instalații militare în Insula Șerpilor. În același an, conducerea de la București nu a susținut cererea Republicii Populare Mongole de admitere în Tratatul de la Varșovia, în spatele căreia stătea interesul vădit al Kremlinului de a-și consolida pozițiile geostrategice în disputa cu China Populară.

Întâlnirea de la Pițunda – liderii sovietici sunt îngrijorați de „iredentismul românesc” în privința Basarabiei

Pentru prima dată, într-o formă explicită, problema Basarabiei a apărut în discuțiile româno-sovietice, la nivelul cel mai înalt, în urma unei vizite pe care o delegație oficială a României, condusă de Ion Gheorghe Maurer (delegație din care făcea parte și Nicolae Ceaușescu), membru al Biroului Politic al CC al PMR, președintele Consiliului de Miniștri al României, a efectuat-o în R.P. Chineză și R.P.D. Coreeană, în perioada 3-10 martie 1964. După cum va relata ulterior Maurer, vizita la Beijing a avut scopul „de a face China să înțeleagă politica noastră ca o politică de ieșire de sub hegemonia sovietică. Să câștigăm, deci, sprijinul Chinei”. Cu această ocazie, liderul chinez Mao Zedong, în discuțiile purtate cu delegația de stat a României, a abordat chestiunea teritoriilor românești ocupate de URSS, într-un context mai amplu cuprinzând problematica frontierelor și a relațiilor cu Uniunea Sovietică.

La reîntoarcerea de la Beijing spre București, delegația română, potrivit unui obicei mai vechi, a făcut o escală la Moscova, pentru a informa conducerea sovietică despre rezultatele vizitei în China. Întrucât primul secretar al CC al PCUS, Nikita Hrușciiov, nu se afla atunci la Kremlin, ci în Crimeea, delegația română s-a deplasat în regiune. În ziua de 15 martie, la Pițunda (localitate cunoscută și prin denumirea de Gagra, oraș-stațiune situat pe țărmul estic al Mării Negre, în prezent pe teritoriul actualii provincii secesioniste Abhazia, din Georgia), delegația română a avut o convorbire cu Hrușciiov asupra problematicii internaționale, a relațiilor bilaterale, dar au fost aduse în discuție și unele aspecte ale convorbirilor purtate de români cu delegația chineză, la Beijing.

Referitor la acest moment, Hrușciov notează în *Memoriile sale*: „Îmi amintesc că o delegație română a fost în China. Aceasta s-a întâmplat după ce noi înșine tocmai încetasem să vizităm pe chinezi, deoarece aceștia nu ne mai invitau. Pe drumul de reîntoarcere de la Beijing la București, delegația română a trecut prin Moscova. Am avut o discuție foarte prietenească și animată... A fost și ceva care ne-a speriat: «Chinezii ne-au spus că voi ne-ați luat Basarabia – au zis românilor. Noi n-am avut decât să ascultăm, deși, evident, nu mai avem nevoie de Basarabia». Astfel, românii ne-au redat doar ceea ce auziseră de la chinezi, dar ei nu exprimaseră nici un dezacord în legătură cu ceea ce au spus chinezii despre Basarabia. Această conversație ne-a lăsat un gust amar. Începeam să-i suspectăm pe români că ne-ar purta pică pentru retrocedarea, după război, a Basarabiei la Uniunea Sovietică”. În mod sigur, convorbirile purtate la Pițunda au fost de natură să agraveze suspiciunile liderilor sovietici în legătură cu „iredentismul românesc” în privința Basarabiei. Sesizând că Basarabia reprezintă motivul real pentru noua atitudine românească, Hrușciov își avansa propria teorie, reluând de fapt tezele lui Stalin și Molotov din vara anului 1940: „Privind lucrurile din punct de vedere istoric, Moldova n-a făcut niciodată parte din statul român, care a luat-o de la noi după revoluție, când armata noastră era prea slabă ca să ne mai poată apăra de dezmembrare. Retrocedarea Moldovei după război nu a reprezentat altceva decât refacerea hotarelor noastre, care existau înainte de revoluție”.

La patru decenii de la aceste evenimente, fostul prim-ministru al României, Ion Gheorghe Maurer a evocat împrejurările în care chestiunea Basarabiei a apărut ca temă de preocupare a conducerii chineze: „Pentru istoricii lor, lucrurile erau cunoscute. În polemica angajată cu sovieticii, ei foloseau exemplul Basarabiei ca dovadă că sovieticii sunt cotropitori de pământuri străine. Noi nu avusesem cum ști dinainte că ei cunosc problema Basarabiei”. Referitor la discuțiile purtate cu sovieticii, la Pițunda, Maurer arată următoarele: „La un moment dat, Hrușciov a adus vorba despre momentul în care chinezii au spus că sovieticii ne-au luat Basarabia. Eu am tăcut. «Ce le-ai răspuns?», m-a întrebat Hrușciov. «Ce puteam să răspund?», am zis eu. Ceea ce însemna: «Ne-ați luat-o!». Hrușciov n-a mai zis nimic. Ce să mai fi zis? Amândoi știam de partea cui este dreptatea, dar noi nu eram sub puterea dreptății, ci a lor”.

La întâlnirea de la Pițunda, discuția despre chestiunea Basarabiei a apărut în contextul dialogului mai amplu asupra dificultăților delimitării frontierei sovieto-chineze. Vorbind despre activitatea Comisiei mixte sovieto-chineze pentru definitivarea liniei de demarcație între cele două țări, Hrușciov a apreciat că „răscolirea” istoriei era contraproductivă, considerând că granițele trebuiau respectate ca atare: „Ce s-ar întâmpla dacă am revizui granițele cu Manciuria, cu Mongolia etc.? Asta nu ar constitui decât un prilej în plus de discuție. Cu atât mai mult această discuție nu-și are sensul în relațiile dintre țările socialiste”. Liderul de la Kremlin a adus ca exemplu cazul Basarabiei, spunând apoi: „Eu cred că nu trebuie să discutăm despre această problemă, că atunci în țările

socialiste ar trebui să se facă un plebiscit. Dacă românii ar ridica această problemă, eu personal aş fi pentru plebiscit şi să lăsăm popoarele să hotărască unde vor să aparţină”. În continuare, Hruşcirov a atenţionat asupra problemelor de frontieră ce ar fi existat între România şi Ungaria, precum şi a altor diferenţe teritoriale potenţiale între ţările socialiste. Liderul sovietic relua, de fapt, acelaşi mod de gândire diversionist şi provocator pe care îl expusese şi în alte ocazii, cu privire la problema frontierelor României, punând într-o legătură directă cu iz şantajist chestiunea Basarabiei cu aceea a Transilvaniei. De reţinut, de asemenea, că ideea plebiscitului era o cerinţă sovietică mai veche apărută în discuţiile româno-sovietice din anii 1920 şi care viza, de altfel, contestarea legitimităţii actului Unirii Basarabiei cu România, prin hotărârea Sfatului Ţării din 27 martie 1918. Ea fusese avansată de delegaţia URSS la conferinţa de la Viena, din 29 martie – 2 aprilie 1924, fiind respinsă de reprezentanţii diplomaţilor ai României.

Liderii comunişti români aveau şi ei părerile lor în această problemă, uneori critice faţă de poziţia sovietică, pe care şi le exprimau în reuniunile restrânse ale conducerii activului de partid. În şedinţa Biroului Politic al CC al PMR, din 23 iunie 1964, când a venit vorba de sugestia lui Hruşcirov de a organiza un plebiscit în Basarabia, avansată din proprie iniţiativă la întâlnirea de la Piţunda, Gheorghiu-Dej a făcut o serie de comentarii: „*Şi chestiunea Basarabiei, cum a putut să fie aruncată aşa? Cred că e o obsesie şi nu întâmplătoare. Sunt multe de spus aici. Ce fel de plebiscit vreţi să faceţi? (...) Poate aceasta îi preocupă: plebiscitul. Apoi dacă este aşa, trebuie să fie adusă populaţia de acolo (de după Ural, unde a fost deportată o parte considerabilă a populaţiei din Basarabia după anexarea sovietică din 1940 şi după 1944 – n.n.), dacă dv. v-aţi gândit la aceasta. Aduceţi populaţia pe care aţi izgonit-o de acolo şi să faceţi cu o comisie împărţea şi să vedem cum o să iasă?*”. Rezultă clar că liderul comunist român era la curent cu deportările întreprinse de sovietici în teritoriile româneşti ocupate, putându-se observa, în acelaşi timp, o anumită schimbare a modului său de gândire de la un profil internaţionalist habotnic, specific anilor 1940-50, la o evidentă sensibilitate naţională.

După întrevvederea de la Piţunda, relaţiile dintre România şi URSS cunosc o răcire accentuată. În RSSM urmează o nouă perioadă de represalii. La indicaţia Moscovei, începe un nou val de deportări, de data aceasta mascate, care s-au răsfânt, mai ales, asupra cadrelor cu studii superioare, trimise spre alte regiuni ale URSS şi înlocuite cu specialiştii ruşi şi ucraineni. De altfel, măsura era o continuare a politicii Centrului practică timp de mai multe decenii, întrucât „*...basarabienii erau trataţi cu neîncredere şi suspiciune, uneori chiar cu o duşmănie greu camuflată*”, după cum afirma un lider comunist basarabean. Din aceleaşi motive, secretarii II ai Comitetelor Centrale ale partidelor comuniste din republicile unionale, inclusiv RSSM, erau trimişi de Moscova, iar în Basarabia niciun secretar de partid raional nu provenea din dreapta Nistrului.

***Mao Zedong îşi exprimă sprijinul pentru
România în chestiunea Basarabiei***

Atitudinea Bucureștiului de independență față de Moscova este tot mai mult încurajată de Beijing, care încearcă să asocieze revendicările românești față de Uniunea Sovietică cu cele chineze din Orientul Îndepărtat. De menționat că oficiosul Partidului Comunist Chinez, „Jenminjibao”, publicase încă din 1960 referiri la acest subiect, pentru a indica politica constant agresivă pe care rușii au practicat-o la adresa țărilor din jur.

Poziția chineză în această chestiune a fost exprimată în cea mai dezvoltată formă de liderul chinez Mao Zedong, în aceeași zi de 10 iulie 1964 (curioasă coincidență), când la Moscova delegațiile română și sovietică se confruntau pe tema Basarabiei, așa cum am arătat mai sus. În acea zi, președintele chinez a introdus în „circuitul public” chestiunea „teritorială” dintre URSS și România, cu ocazia unei întrevederi cu o delegație a parlamentarilor socialiști japonezi, în prezența a 32 de jurnaliști niponi. La rugămintea unuia dintre membrii delegației nipone de a se pronunța în privința insulelor Kurile, pierdute după cel de-al Doilea Război Mondial de Japonia, Mao Zedong a dat un amplu răspuns, în care a arătat: *„Pământuri cucerite de sovietici sunt foarte multe. Conform Hotărârii de la Yalta, Uniunea Sovietică, sub pretextul garantării independenței Mongoliei, a ocupat în realitate această țară... În 1954, când Hrușciiov și Bulganin au fost la noi, în China, noi am pus această problemă, dar ei au refuzat să discute. Ei și-au declarat teritoriu propriu o parte a României. Despărțind o parte a Germaniei de Est, sovieticii au alungat populația locală în partea de Vest a Germaniei. Luând o parte din teritoriul Poloniei, ei au alipit-o la Rusia, iar drept compensație le-au dat polonezilor o bucată din Germania de Est. Același lucru l-au făcut și în Finlanda. Ei au despărțit și au luat tot ce au putut dezmembra. Chiar declarau că regiunea Sintzian și teritoriul din nordul bazinului fluviului Amur trebuie alipite la URSS... Uniunea Sovietică ocupă un teritoriu de 22 de milioane km², pe când populația ei constituie doar 200 milioane de oameni. Japonia având un teritoriu de numai 370 000 km² are o populație de 100 milioane de persoane. Cu aproximativ 100 de ani în urmă, teritoriul de la răsărit de lacul Baikal din Siberia a intrat în componența Rusiei și de atunci Vladivostok, Habarovsk, Kamceatka ș.a. au trecut evident și în componența Uniunii Sovietice. Noi încă nu le-am prezentat pretențiile noastre asupra anumitor teritorii. Cât privește Insulele Kurile, aici pentru noi totul e clar: acestea trebuie retrocedate Japoniei”*.

Pe 11 august 1964, presa japoneză a publicat în detaliu acest interviu, care a avut apoi un amplu ecou internațional, diferendul teritorial sovieto-chinez devenind astfel public. Tot în 1964, Ambasada Chinei de la București difuzează o hartă a României cuprinzând și Basarabia.

Aparatul de propagandă sovietic, inclusiv din RSSM, reacționează „cu revoltă și indignare” față de „declarațiile provocatoare și șoviniste” ale lui Mao Zedong

Prezidiul CC al PCUS, la ședința din 19 august 1964, a însărcinat MAE al URSS și Secția CC al PCUS pentru relații cu partidele comuniste din țările

socialiste să elaboreze teze de principiu pentru soluționarea pașnică a diferendelor teritoriale sau de frontieră între țările socialiste. Comentarii în presa sovietică pe această temă au apărut la începutul lunii septembrie 1964. Ziarul „Pravda” a publicat, pe 2 septembrie, editorialul *În legătură cu discuția lui Mao Zedong cu grupul socialiștilor japonezi*, în care se arăta că „dacă granițele Rusiei țariste se stabileau de politica acaparatorilor imperialiști, granițele Uniunii Sovietice s-au fixat în urma exprimării benevole a voinței popoarelor în baza principiului autodeterminării libere a națiunilor” și că aceste popoare „nicicând și nimănu nu vor permite să atenteze la dreptul lor de a-și alege destinul”. Aparatul de propagandă sovietic, inclusiv din RSS Moldovenească, a început o amplă campanie de „prelucrare” a acestui material. În campania din RSSM de combatere a tezelor „revizioniste” ale liderului chinez accentul era pus pe faptul că teritoriul dintre Prut și Nistru „a intrat” în componența Imperiului Rus „aproape cu o jumătate de veac înainte de formarea regatului român”, pe presupusul rapt al Basarabiei de către România la 1918 și pe actul „de justiție” din 28 iunie 1940, când Basarabia „a fost reunită pe cale pașnică la Patria Sovietică”. Aceste teze erau adresate atât președintelui Mao Zedong, care vorbise despre teritoriile adjuocate de sovietici pe seama României, dar, în egală măsură, și liderilor români, al căror nou curs politic „nu mai oferea previzibilitatea de altădată în raport cu marele vecin din Răsărit”.

La Plenara CC al PCM din 5 septembrie 1964, primul secretar Ivan I. Bodiul declara: „Poporul moldovenesc, cu revoltă și indignare a aflat despre declarațiile provocatoare, șoviniste ale lui Mao Zedong în problemele teritoriale. Fiecare elev știe că teritoriul Basarabiei a intrat în componența Rusiei aproape cu jumătate de veac înainte de formarea regatului Român. Acest teritoriu nu s-a aflat niciodată în cadrul României, cu excepția celor 22 de ani de ocupație silnică”. Pentru a „argumenta” aceste aserțiuni, liderul comuniștilor moldoveni îl invoca pe V.I. Lenin care afirmase că „ocuparea Basarabiei de România este o violare a populației basarabene”, exprimându-și „protestul vehement împotriva ocupării acestei părți a Patriei noastre”. Vorbind în numele întregii populații din RSSM, I.I. Bodiul respingea cu fermitate „clevetirea celor care își bagă nasul nu în oala lor, care vor să ne certe cu vecinii – cu oamenii muncii din Republica Populară Română”, subliniind că „poporul moldovenesc a obținut libertatea adevărată și progresul numai mulțumită victoriei puterii Sovietice, conducerii înțelepte a partidului Comunist și marelui ajutor al popoarelor frățești ale Uniunii Sovietice”. În final, el își exprima convingerea că RSS Moldovenească va rămâne „pe vecie în familia prietenoasă a popoarelor sovietice”.

Pe 12 octombrie 1964, în stânga Prutului se marcau cu fast 40 de ani de la formarea RSSM și PCM. Sosit la Chișinău, cu un mesaj de felicitare adresat de conducerea sovietică de vârf participanților la ședința solemnă a CC al PCM și Sovietului Suprem al RSSM, organizată cu acest prilej, N. Podgornîi a făcut o declarație în care, între altele, i-a înfierat pe „scizioniștii din Beijing care ridică din nou disprețuitul drapel al troțkismului”, apreciind că în acțiunile acestora „s-

au contopit aventurismul mic burghez și șovinismul de mare putere, care pricinuesc o daună enormă statului socialist, întregii mișcări comuniste și revoluționare, poporului chinez însuși”.

Așa cum observa istoricul american Robert King, „susținerea de către Mao a revendicărilor României în problema Basarabiei” a fost „puternic resimțită din punct de vedere sovietic”. Documente date de curând publicității arată faptul că organele KGB indicau drept posibil ca declarațiile lui Mao să fie inspirate de București: „Conducerea Partidului Comunist Român nu-și dezvăluie public pretențiile teritoriale; dar face totul pentru a demonstra că, istoric, etnic și în alte moduri, Moldova și regiunea Cernăuți aparțin României. Declarația făcută de Mao în conversația cu socialiștii japonezi despre acapararea ilegală de către URSS a Basarabiei a fost creația României. Ziarul francez «*Le Monde*» a publicat două articole în care erau prezentate îndoieli referitoare la legalitatea includerii Basarabiei în Uniunea Sovietică. Nu este imposibil ca inițiativa publicării articolelor să vină din România”.

Declarațiile liderului chinez vor face obiectul unor „critici aspre” din partea istoricilor de genul lui A.M. Lazarev, care se va exprima în acest mod: „La moara falsificatorilor istoriei toarnă apă și unii activiști care îndrăznesc să se autointituleze marxist-leniniști. Se știe că în anul 1964, Mao Zedong a declarat în mod ațâțător că Uniunea Sovietică, pasămite, «și-a însușit o parte din teritoriul României». Intenția dușmănoasă și absurditatea acestui atac sunt atât de evidente, încât nu merită, pur și simplu, să depunem eforturi și să acordăm spațiu pentru infirmarea lui”.

Nu întâmplător, documentele de partid sovietice consemnau că, „prin ațâțarea pasiunilor naționale, conducătorii chinezi au reușit să lase amprenta lor asupra politicii României care s-a definit acum în lagărul socialist ca un stat care, sub pretextul apărării suveranității sale, la care nimeni și niciodată nu a atentat, provoacă discordie în comunitatea țărilor socialiste, se abate tot mai mult de la acțiuni coordonate în politica internațională, dă uitării principiile de clasă în relațiile cu țările capitaliste”.

Absența trupelor sovietice și schisma chineză – premise de bază ale noului curs politic al Bucureștiului

Premisa de bază a cursului nou promovat de liderii de la București în raporturile cu Moscova a fost fără îndoială absența trupelor sovietice din țară. Cu armată străină pe teritoriul său, „nici-un alt «stat frățesc» n-ar fi putut repeta experimentul românesc”, afirmă un istoric. Fostul consilier american pentru securitate națională Z. Brzezinski arată că numai acolo unde se aflau trupe sovietice nu se putea forma o rezistență eficientă față de Moscova. Aceasta era posibilă acolo unde nu se aflau aceste trupe. Ca exemple, el dădea Iugoslavia, Albania, China, Coreea de Nord, Vietnamul de Nord și România.

Pe lângă schisma sovieto-chineză și situația geopolitică a României, un rol important în înțelegerea resorturilor profunde ale noului curs îl reprezintă tradițiile comune ale celor două popoare. Ca și Rusia, România aparține ritului

bizantin ortodox. Comunismul a fost pentru ea „forma laică a religiei orientale bizantine. Bucureștiul înțelegea intuitiv mai bine decât capitalele catolice Budapesta, Varșovia, Praga sau Berlinul protestant ceea ce se petrecea la Kremlin și și-a adaptat relațiile în mod fascinant. Niciodată, Bucureștiul n-a pus Moscova într-o situație atât de jenantă”, afirmă un alt analist, astfel încât să determine o intervenție armată, cum s-a întâmplat în RD Germană (1953), Ungaria (1956) și Cehoslovacia (1968).

La Plenara CC al PCUS, din 14 octombrie 1964, N.S. Hrușciov a fost demis din funcția de prim-secretar al partidului și membru al Prezidiului, precum și din cea de președinte al Consiliului de Miniștri al URSS. Principala acuzație adusă lui Hrușciov a fost faptul că a revigorat anumite practici staliniste, precum cea a asimilării rapide a popoarelor sovietice, prin mijloace neconforme cu principiile leniniste, în cadrul așa-zisei „fuziuni accelerate a naționalităților sovietice”.

Între argumentele invocate pentru destituirea lui Hrușciov au figurat și declarațiile jignitoare la adresa lui Dej (ca o dovadă a neștiinței de a avea un dialog normal, respectuos cu liderii partidelor „frățești”). După cum spunea M. Suslov la Plenara sus-amintită, „considerăm corectă linia partidului nostru în probleme internaționale. Dar nu trebuie să închidem ochii la faptul că tov. Hrușciov a avut declarații, în care absolut inutil se pune în poziția unui fel de moralizator, îi plăcea mult să dea lecții conducătorilor țărilor frățești, când acest lucru nu era deloc necesar. De exemplu, merge în străinătate și dă lecții acolo cum să se semene porumbul, cum să se obțină recolte mari la culturi agricole. De ce să facă acest lucru? Și se făcea acolo, unde recoltele adesea erau mult mai mari decât la noi. E jignitor pentru tovarăși. O asemenea lipsă de tact era comisă aproape public, de exemplu, față de tovarășii români. Acest lucru nu poate să nu-i supere pe conducătorii partidelor frățești. Sunt oameni cu experiență, căliți, nu au nevoie de asemenea sfaturi nelalocul lor”. „De ce trebuia să-i spuneți cuvinte jignitoare lui Dej?” a fost admonestat atunci N. Hrușciov.

Noua conducere de la Kremlin va fi asigurată de troika Brejnev, Kosîghin și Podgornîi. Acest lucru îi va fi adus la cunoștință lui Gheorghiu-Dej de către ambasadorul URSS la București, I. K. Jegalin, în cadrul întrevederii avute în ziua de 16 octombrie 1964. Reacția conducerii de la București, și în special a lui Gheorghiu-Dej față de schimbările de la Moscova, a fost prudentă: „Vă rog să transmiteți tovarășului Brejnev, și tovarășului Kosîghin, din partea noastră toată înțelegerea pentru necesitatea măsurilor luate și sperăm ca lucrurile să se îndrepte spre bine.”

La puțin timp după instalarea noii conduceri sovietice, pe 21 octombrie 1964, Gheorghiu-Dej va cere, prin intermediul ambasadorului sovietic, retragerea totală a tuturor consilierilor sovietici din România, lucru care se va întâmpla în decembrie același an.

*Accentuarea cursului definit prin Declarația din aprilie,
sub noua conducere a lui Nicolae Ceaușescu*

În aprilie 1965, când, în urma dispariției lui Gh. Gheorghiu-Dej (19 martie 1965), Nicolae Ceaușescu devine lider al partidului, politica externă și, într-o anumită măsură, și cea internă a României erau angajate pe o direcție autonomistă, diferită de calea pe care mergeau celelalte țări est-europene, partidul refuzând să secondeze Moscova în dorințele ei de hegemonie asupra mișcării comuniste internaționale, apropiindu-se, în același timp, de China și de țările occidentale. În acel moment, liderii sovietici se declarau, de formă, mulțumiți de evoluția relațiilor româno-sovietice, dar în realitate ei își doreau „normalizarea relațiilor cu România”, lucru recunoscut de L. Brejnev în cadrul discuției cu N. Ceaușescu la recepția de la Snagov din 25 iulie 1965, cu ocazia finalizării lucrărilor Congresului al IX-lea al PMR.

Rămânând pe cursul definit prin *Declarația din aprilie*, regimul comunist sub conducerea lui Ceaușescu va specula la maximum disensiunile ideologice și de mare putere dintre URSS și China, pentru a-și lărgi marja de manevrabilitate în lumea comunistă; pe de altă parte, va căuta să dezvolte relații cu blocul advers. Este ceea ce în epocă s-a numit „politica omnidimensională” sau „politica la toate azimuturile” a guvernului comunist de la București.

Faza tranziției puterii de la N.S. Hrușciov la Leonid Ilici Brejnev a fost folosită de noua conducere de la București pentru întărirea *Declarației din aprilie*. Aceasta avea loc în condițiile unei anumite stabilizări a situației politice în lume. La douăzeci de ani după cel de-al Doilea Război Mondial, „Războiul Rece” se transforma tot mai mult în coexistență pașnică.

Vizita delegației României în URSS, la 3-11 septembrie 1965, a reprezentat un „adevărat cutremur oferit de către partea română a conducerii sovietice”, fiind abordate o serie de probleme considerate „tabu” până atunci, referitoare la colaborarea economică și politică între România și URSS, precum și în cadrul Tratatului de la Varșovia. Cel mai mult i-au iritat pe liderii sovietici cererile României privind restituirea tezaurului românesc, depozitat la Moscova în timpul Primului Război Mondial, a arhivei PCR din perioada ilegalității, îmbunătățirea activității Comitetului Politic Consultativ al Tratatului de la Varșovia.

La întâlnirea de la Kremlin din 4 septembrie 1965, Alexandru Bârlădeanu, vicepreședinte al Consiliului de Miniștri al RSR, a „reîmprospătat câteva elemente esențiale” ale circumstanțelor în care tezaurul Băncii Naționale a României și bijuteriile Casei Regale, totalizând 93 452 kg aur fin, au ajuns, la sfârșitul anului 1916 – prima jumătate a anului 1917, la Moscova și ale sorții lui ulterior. Bârlădeanu a subliniat importanța economică și politică a restituirii tezaurului românesc, precizând că acest act „ar ilustra relațiile de înaltă principialitate pe care se bazează prietenia și colaborarea frățească dintre popoarele noastre”.

O altă temă discutată atunci a fost cea referitoare la restituirea arhivei Partidului Comunist Român din perioada interbelică. Paul Niculescu-Mizil, secretar al CC al PCR, expunând fondul problemei, menționa că „toate

materialele trimise din țară, către secția română a Internaționalei Comuniste, constituie fonduri de arhivă ale partidului nostru și ele trebuie să fie organizate și gospodărite de partidul nostru”.

Liderul sovietic L. Brejnev și-a exprimat „nedumerirea” față de „punerea problemei tezaurului de tov. Bârlădeanu” și s-a arătat indignat de faptul că „după 50 de ani, deodată, două state socialiste încep să-și amintească de relațiile dintre guvernul țarist și guvernul regal”, cu toate că după cel de-al Doilea Război Mondial se părea că problema fusese „înmormântată”. Respingând cererile delegației române de restituire a tezaurului românesc, sub pretextul dispariției lui în timpul războiului civil din Rusia, L. Brejnev a declarat că URSS este în posesia unui document din care „reiese că România Regală are datorii față de Rusia țaristă pentru livrări de armament și alte lucruri în sumă de 300 mil. dolari, ceea ce corespunde cu 274 tone de aur”, L. Brejnev a invocat și faptul că pagubele pricinuite de trupele române în cel de-al Doilea Război Mondial pe teritoriul URSS „depășeau de 100 ori ceea ce discutăm noi azi”. În general, nu era cazul să se discute „de 900 kg aur sau 300 mil. dolari”, ci să se țină cont de aspectul politic.

L. Brejnev a propus ca problema tezaurului românesc să fie „închisă”, însă delegația română nu a fost de acord. Luând cuvântul, Ion Gh. Maurer a arătat răspicat: „Nu suntem de acord cu închiderea problemei; problema trebuie să rămână deschisă; nu ne-am înțeles astăzi, vom discuta mâine. Și va trebui să ne înțelegem asupra acestui capitol, în conformitate cu angajamentele asumate, în conformitate cu dreptul și interesele ambelor părți”.

Deși problema privind tratarea relațiilor ruso-române în istoriografia românească nu a figurat în mod expres pe agenda de lucru a întâlnirii, L. Brejnev nu a ezitat să-i amintească lui N. Ceaușescu despre unele publicații din România, în care ar fi fost „prezentate în mod tendențios unele probleme ale istoriei”. „În ultimul timp – menționa L. Brejnev – într-o serie de lucrări care au apărut în România, îndeosebi în lucrări cu caracter istoric, au început să fie interpretate în mod tendențios unele probleme ale istoriei, se scot în evidență unele aspecte negative ale relațiilor ruso-române”. Comentând cartea lui K. Marx, *Însemnări despre români*, editată de Academia Română, L. Brejnev a reproșat autorilor studiului introductiv că au „criticat aspru politica externă a țarismului rus”, uitând însă să spună că popoarele balcanice „datoresc existența lor Rusiei”. Liderul sovietic s-a arătat deranjat de faptul că lucrarea a avut un larg ecou în Occident și că a fost editată de trei ori. Apariția „pe scară largă în multe reviste” a extraselor din această lucrare a fost calificată de către conducerea sovietică drept „acțiuni cu caracter tendențios”, care „determină îngrijorare în rândul opiniei publice sovietice”.

Chestiunea teritoriilor cedate URSS, în iunie 1940, nu a fost discutată la această întâlnire, N. Ceaușescu avertizându-i ulterior pe membrii Comitetului Executiv al CC al PCR că a convenit cu Brejnev să nu discute cu partenerii din Tratatul de la Varșovia decât „despre lucrurile acestea unde suntem de acord,

asupra celorlalte să ne înțelegem să nu informăm”. Cu toate acestea, Oficiul de studii și documentare din cadrul MAE a întocmit pentru informarea delegației române un cuprinzător material documentar cu privire la aspectele istorice și politico-diplomatice referitoare la Basarabia, Bucovina, ținutul Herța, Brațul Chilia și Insula Șerpilor, conținând și șapte anexe (document publicat în revista *Periscop* nr. 2/62, 2023, pp. 70-89 – n.red.).

Discuțiile cu delegația română de la Kremlin din septembrie 1965 au impulsionat reconsiderarea politicii URSS față de România. La sfârșitul anului 1965, au fost adoptate primele decizii ale CC al Partidului Comunist din RSSM pentru contracararea noului curs politic „antisovietic” și „naționalist” al conducerii de la București și pentru cultivarea sistematică printre românii de peste Prut a sentimentului de patriotism sovietic și antipatie proletară față de „naționalismul burghez” din RSR.

Momente importante ale politicii autonome față de Moscova

Martoră a unor spectaculoase inițiative ale diplomației românești, care au adus României „respectabilitate în ochii comunității internaționale și un statut special în cadrul comunității socialiste”, perioada 1965-1970 avea să cunoască momente importante în ceea ce privește linia politică autonomă distinctă de cea a Moscovei, promovată de conducerea de la București. Dintre aceste momente, menționăm stabilirea de către România, în aprilie 1967, a relațiilor diplomatice cu RF Germania. Faptul se întâmpla într-un moment în care nici un alt stat socialist nu întreprindea demersuri în acest sens.

De asemenea, liderii comuniști de la București se mențineau în continuare pe poziția refuzului ca trupe ale URSS sau ale altor „state frățești” să efectueze manevre militare comune pe teritoriul țării în cadrul Pactului de la Varșovia. Colaborarea se limita la schimbul de informații, acțiuni și întâlniri consultative la nivelul statelor majore. România cerea totodată desființarea concomitentă a blocurilor militare.

În timpul războiului arabo-israelian „de șase zile” (1967), conducerea de la Kremlin a trimis în Marea Neagră nave de război în vederea unei eventuale intervenții în favoarea arabilor. În aceste condiții, România rămânea singurul stat socialist care nu rupea relațiile diplomatice cu Israelul, permițând totodată comunității evreiești din țară să se alăture Congresului Mondial Evreiesc.

În vara anului 1967, un grup de activiști și ofițeri în frunte cu Petre Borilă și generalul de Securitate Mișa Levin – ambii absolvenți ai Academiei sovietice „Frunze” – adresa conducerii sovietice un memoriu în care-l acuzau pe Ceaușescu de „poziție ostilă față de URSS”. Acesta ar fi adus „prejudicii Pactului de la Varșovia, existând pericolul ca România să iasă din lagărul socialist”. Liderul de la București a luat măsuri pentru izolarea complotiștilor și înlăturarea altor „moscoviți” din structurile de putere ale statului.

Poziția insolită a României în problema conflictului din Orientul Apropiat găsea o largă recunoaștere internațională; în toamna anului 1967, ministrul român de Externe, Corneliu Mănescu, va fi primul reprezentant al unei țări comuniste

ales președinte al Adunării Generale a ONU (sesiunea a 22-a). Ceea ce era, desigur, un mare succes al politicii externe românești. Principiul universalității, ca fundament al ONU, se afla în contradicție cu pretențiile Moscovei de reprezentare a comunității țărilor socialiste. Teza de bază a lui Brejnev era: „Suveranitatea unui stat socialist din blocul de Est își găsește limitele în interesele comunității socialiste”. Unde se aflau aceste limite hotăra, evident, URSS.

Datorită poziției sale tot mai deosebite în cadrul „lagărului” socialist, România „se bucura” la începutul anilor 1960 de o atenție sporită din partea serviciilor secrete sovietice. Țara noastră era luată din punct de vedere informativ prin diverse forme, inclusiv așa-numitele operațiuni „Baikal”, care aveau ca regulă folosirea metodei acoperirii sub steag străin, adică agenți ai KGB ori GRU – sub identitatea unor cetățeni occidentali, care vizitau România.

Odată cu instalarea la putere a lui Nicolae Ceaușescu, politica de autonomie a Securității românești față de serviciile secrete sovietice s-a accentuat. De exemplu, în primăvara anului 1965 au fost „demascați” câțiva ofițeri din rândurile armatei române cu activitate în slujba serviciilor de spionaj sovietice, punându-li-se în vedere să întrerupă orice legătură. De asemenea, în iulie 1967, cu ocazia întâlnirii de la Budapesta a ofițerilor superiori ai direcțiilor de spionaj din serviciile de securitate est-europene, delegația română s-a opus propunerilor reprezentanților KGB de a se intensifica măsurile specifice „împotriva Vaticanului în strânsă legătură cu cea desfășurată contra inamicului principal [SUA – n.a.]”.

DEVINE EUROPA IRELEVANTĂ GEOPOLITIC?

Alexandru Botez

Mult timp, până în a doua jumătate a secolului XX, intelectualii, artiștii și oamenii de stat din întreaga lume au avut ca model Europa. Conservatorii se simțeau atrași de percepția europenilor de continuitate și tradiție, precum și de atașamentul acestora față de creștinism. Mai recent, progresiștii au considerat social-democrația europeană și pacifismul globalist ca fiind un exemplu de urmat. Cu toate acestea, în prezent, Europa nu mai este așa ceva, cu excepția muzeelor și catedralelor încântătoare sau a felurilor de mâncare gustoase și sofisticate.

„Eșecul Uniunii Europene” – analiză publicată de think tank-ul american Hoover Institution, în 2014

În opinia profesorului universitar Joel Kotkin, de la universitatea americană *Chapman*, membru al think tank-ului *Claremont Institute*, ideile că Europa înseamnă viitorul, susținute de Jacques Attali – cu al său utopic *Vis European* sau de ziaristul american T.R. Reid, care în 2005 a scris celebrul său articol „*Statele Unite ale Europei: Noua superputere și sfârșitul supremației americane*”, par acum pur și simplu de domeniul *science fiction*.

Pe măsură ce crizele globale se înmulțesc și intensifică, continentul european devine din ce în ce mai mult un spectator marginal pe scena internațională. După cum remarca recent corespondentul pentru Europa al publicației americane *Politico*, Matthew Karnitschnig, acum europenii nu mai trebuie nici măcar să suporte glume de felul celor făcute cu decenii în urmă de Henry Kissinger, când se întreba retoric: „*pe cine ar trebui să sun la telefon, dacă vreau să vorbesc cu Europa?*”, Acum, nimeni nu mai acordă atenție Europei.

Europa în reflux

O temă recurentă în primii ani ai noului mileniu a fost că Europa era pe cale de a renaște la nivel global, în timp ca America era în declin. După cum susțin mulți conservatori, stagnarea Europei se datorește parțial expansiunii politicilor sociale promovate, care implică un nivel ridicat de taxe și impozite (*high-tax welfare state*), evaluate ca fiind ca pondere în PIB cu aproximativ 10% mai mare decât în Statele Unite. Nu este însă singura cauză. Unele din țările europene care din punct de vedere economic nu se confruntă încă cu fenomenul stagnării, cum sunt Danemarca sau Suedia, practică totuși un sistem de impozitare ridicat.

Problema reală este una civilizațională. Europenii doresc să-și păstreze baza industrială și să mențină controlul frontierelor, lăsând însă continentul să fie din ce în ce mai slab și în mare măsură fără apărare. Poate că America este deficitară

la capitolul leadership, dar Europa se prezintă într-o situație mult mai proastă, asediată de o taxare ridicată, reguli sufocante și o birocrație înrădăcinată, susține Kotkin.

Declinul Europei este evidențiat de reducerea accentuată a ponderii pe care o deține în economia globală. Este greu să găsești vreun indicator care să releve sporiri ale cotei deținute pe piața globală, atâta timp cât banii continuă să se îndrepte spre Statele Unite. În ultimii 15 ani, salariile europenilor au scăzut, în timp ce în Statele Unite au crescut. Conform datelor furnizate de FMI, în aceeași perioadă, economia zonei euro a crescut cu 6%, comparativ cu 82% - cea a Statelor Unite.

Calitatea vieții în Europa scade, baza sa industrială se erodează și după cât se pare există puține perspective de îmbunătățire în viitor. În prezent, Europa a rămas în urmă aproape în toate industriile majore avansate, de la software și aerospațiale, până la automobile. În topul primelor 50 de firme avansate tehnologic, doar trei sunt europene, lista fiind dominată în mare măsură de companii americane, urmate de cele chinezești.

O mare parte din acest declin este autoprovocat, este de părere Kotkin. O problemă critică o constituie politicile UE privind mediul înconjurător, care au tendințe din ce în ce mai excesive de pus în practică, comparativ cu Statele Unite. Acestea afectează deja producția de alimente și provoacă creșterea prețurilor. Țările în curs de dezvoltare au nevoie din ce în ce mai mult de produse alimentare, dar Europa îngreșează sau chiar interzice folosirea îngrășămintelor și restrâng sacrificarea animalelor. Aceasta se întâmplă în timp ce fostele colonii din Africa sau America de Sud ale Franței și Marii Britanii își îndreaptă atenția spre alte azimuturi, în special spre China și Rusia, pentru a obține capital, bunuri și resurse naturale necesare pentru dezvoltare.

Catastrofismul climatic afectează de asemenea Europa din punct de vedere al aprovizionării cu resurse energetice. Pentru alinierea la niște standarde utopice, Europa este pe cale să se „sinucidă energetic.” Războiul din Ucraina a afectat deja prețurile la gazele naturale, iar în cazul prelungirii acestuia consecințele vor fi și mai dureroase. Acum, Statele Unite au devenit cel mai mare exportator de gaze naturale lichefiate din lume, în timp ce politicile ecologice lasă Europa din ce în ce mai expusă din punct de vedere al aprovizionării cu resurse energetice. De la 6 octombrie 2023, prețul de referință la gaze naturale din Olanda a crescut la 51 de dolari/milion BTU. Pentru aceeași cantitate de gaze naturale, în statul Louisiana din Statele Unite prețul de referință era 2,90 de dolari. Unde să se îndrepte europenii pentru a se aproviziona cu gaze naturale? Unii cochetează cu Qatar, dar acesta este un aliat al Iranului, așa că mai devreme sau mai târziu europenii vor trebui să apeleze la americani.

Bastionul competenței europene, Germania, este pe cale să se prăbușească. Strategia acesteia de a se baza pe armata americană în domeniul apărării, pe importurile din Rusia de resurse naturale (în special energetice) și pe clienții din China s-a dovedit falimentară. Aceasta în condițiile în care Statele

Unite se confruntă cu noi obligații militare la nivel global, resursele energetice ale Rusiei se îndreaptă spre China și alte piețe, iar chinezii – altădată clienți ideali pentru mărfurile și tehnologiile avansate germane – au devenit mai reținuți și chiar competitori. Germania se află acum în pericol de a-și pierde o mare parte din baza sa industrială, în special în domeniile industriei chimice și automobilelor, precum și al mult-lăudatei forțe de muncă calificate, în mare parte din cauza prețurilor mari la energie, diminuării și îmbătrânirii populației.

Industria germană trebuie acum să facă față concurenței produselor avansate tehnologic și vehiculelor electrice. Puterea transformatoare a tehnologiei sau rămânerea în urmă în acest domeniu este de asemenea evidentă atunci când comparăm traiectoriile Germaniei și Statelor Unite din ultimii 15 ani. În această perioadă, economia americană, impulsionată de boom-ul din Silicon Vallley, a crescut cu 76%, ajungând la 25,5 trilioane de dolari, în timp ce economia germană a crescut cu 19%, ajungând la 4,1 trilioane de dolari, Astfel, în acest interval, economia Statelor Unite a adăugat la economia sa echivalentul a trei economii germane, atrage atenția profesorul universitar de la *Universitatea Chapman*.

Cu toate acestea, mult mai îngrijorătoare este experiența Europei cu imigrația. *Bătrânul continent* este inundat de refugiați, majoritatea din țări în curs de dezvoltare. În plus, există ceea ce *Le Figaro* denumește „amenințarea islamistă”, în mare măsură săracă, rasistă și infracțională. Chiar înainte de izbucnirile manifestărilor pro-Hamas de la Paris, protestele violente deveniseră deja ceva obișnuit și din ce în ce mai frecvente în Franța. Acum este clar că unii din acești nou-veniți au adus cu ei trăsături ale islamismului fundamentalist și de antisemitism.

Pe termen scurt, opoziția față de Israel, a formațiunilor politice de stânga, de la neo-marxiști la ecologiști, par să stimuleze afirmarea puterii politice a islamismului în toată Europa, în special în Franța, slăbind în același timp instituțiile naționale și europene. Pe întreg continentul, se poate observa înmulțirea gheto-urilor, care conțin acum permanent o subclasă infracțională și nihilistă, caracteristici agravate de infestarea cu ideologia islamistă. Orașele europene care erau altădată predominant sigure și curate, sunt acum murdare, urâțite cu graffiti înspăimântătoare, deși încă mai puțin periculoase decât orașele americane.

Pentru un popor civilizată, obișnuit cu un anumit grad de bunăstare și respect pentru lege, scenele cu polițiști francezi agresati în afara serviciului constituie un afront. Dominanța crescută în marile orașe a tinerilor adesea violenți și întotdeauna furioși, majoritatea provenind din țări musulmane, pune la grea încercare întregul continent. Chiar și Suedia, care găzduiește de mult timp fanteziile progresiste, a fost obligată să apeleze la armată pentru a reprima violențele din zonele dominate de emigranți și unde nativilor suedezi, practic, le este interzis accesul.

Opoziția față de imigrația neîngrădită are implicații teribile pentru centru-stânga, în condițiile în care ideologia multiculturală se destramă, este de părere Kotkin. Visul postbelic, conform căruia imigranții vor rezolva deficitul de forță de muncă, asimilându-se treptat în cultura localnicilor, nu s-a adevărit. Muncitorii din rândul imigranților fie sunt incompetenți profesional, fie nu reușesc să se acomodeze cu mediul de reglementări, specific continentului. Chiar țări renumite pentru liberalismul lor, cum este Danemarca, impun integrarea și acționează deschis pentru destrămarea grupărilor formate predominant din imigranți. De asemenea, imigrația a provocat o puternică renaștere a dreptei. Victor Orban, cândva oaia neagră (*bete noire*) a unei Europe progresiste, are acum aliați în persoana premierului Italiei Georgia Meloni și probabil a viitoarei președinte al Franței, Marine Le Pen. Aceeași imigrație a determinat o creștere a manifestărilor de extremă dreapta în Germania, unde numărul refugiaților continuă să fie în creștere.

Afirmarea dreptei naționaliste este pe larg denunțată de mass-media, dar în general exprimă mai puțin un șovinism expansiv, cât mai ales o încercare disperată de a reveni la valorile tradiționale și religie. După cum remarcă *The Guardian* în urmă cu 5 ani, majoritatea tinerilor adulți din 12 țări europene nu au nicio credință religioasă. Un cadru didactic remarcă recent că mulți tineri europeni „*probabil că au fost botezați, dar apoi nu s-au apropiat de o ușă de biserică. Identitatea cultural religioasă nu se mai transmite de la părinți la copii.*” Conform unor sondaje de opinie făcute de Centrul de cercetări sociologice Pew, de exemplu, până în anul 2050, creștinismul va fi o credință minoritară în Marea Britanie și într-o serie de alte țări europene.

Mai mult decât Statele Unite, Europa este nepotrivită pentru diversitate, deoarece țările europene sunt strâns legate de populațiile lor indigene și de tradiții. Conceptul „*Oala de contopire*” (*melting pot*), care este atacat acum în Statele Unite, nu a funcționat niciodată într-adevăr în Europa, după ce a început să crească imigrația musulmanilor din Orientul Mijlociu. Iar în condițiile unei natalități extraordinar de scăzute a europenilor indigeni, această populație neintegrată – factorul determinant al actualei creșteri a antisemitismului – în mod cert că va crește ca procent din populația totală.

Dacă există totuși o speranță, aceasta va consta atât în reprimarea (pushback) politicilor de protejare a mediului înconjurător dintr-o serie de țări unde „s-a sărit peste cal” și a politicii de imigrare neîngrădite, mai ales în Germania, dar și în statele situate la frontiera de est a UE.

Având în vedere frământările din Europa determinate de consecințele progresismului contemporan, americanii ar trebui să se gândească de două ori înainte de a adopta „*soluțiile*” acestuia. Fără o reajustare radicală europenei se vor confrunta cu un viitor sumbru, pe care nu este de dorit să-l vedem repetat de cealaltă parte a Oceanului Atlantic, concluzionează Noel Kotkin într-un amplu articol publicat la 11 noiembrie 2023, în *The American Mind*, intitulat *Europa în flăcări*.

Nepuțința Europei

În opinia corespondentului pentru Europa al publicației americane *Politico*, Matthew Karnitschnig, dintre nenumăratele iluzii geostrategice care s-au pulberat în ultima perioadă, cea mai evidentă, dar și cea mai îngrijătoare pentru cei care locuiesc pe „*Bătrânul continent*” este faptul că nimănui nu-i mai pasă de ce cred europenii. Într-o serie de puncte fierbinți la nivel global, de la Nagorno-Karabah, Kosovo sau evenimentele din Israel și Fâșia Gaza, Europa a fost retrogradată la rolul unor ONG-uri - bine intenționate și ale căror contribuții umanitare sunt binevenite, dar pe care toată lumea le ignoră.

Uniunea Europeană și cei 27 de membri ai săi au aspirat întotdeauna să articuleze o politică externă coerentă, dar care să țină neapărat cont de interesele naționale ale acestora. Chiar și așa, a continuat să aibă un cuvânt de spus în plan internațional, datorită în principal dimensiunilor pieței sale. Cu toate acestea, influența globală a UE se diminuează, pe fondul declinului economic relativ și incapacității de a proiecta o putere militară, în aceste vremuri de creștere a instabilității globale.

Președinta Comisiei Europene, Ursula von der Leyen, când și-a preluat mandatul în 2019, a promis că va promova conceptul de „*putere geopolitică*” pentru ca UE să devină un fel de forță paneuropeană, spre stupefacția jucătorilor reali care contează pe scena internațională și pe fondul jenant al cacofoniei generate de contradicțiile interne.

Dacă afirmația pare dură, să privim numai ce s-a întâmplat ca urmare a masacrului comis de Hamas și soldat cu peste 1.000 de victime din rândul cetățenilor israelieni majoritatea civili. Comisarul european pentru extindere, Olivér Várhelyi, s-a grăbit să anunțe că UE ar trebui să suspende „*imediat*” ajutorul de 691 milioane Euro acordat Autorității Palestiniene. Câteva ore mai târziu, comisarul sloven Janez Lenarčič l-a contrazis pe colegul său maghiar, insistând că ajutorul „*va continua atâta timp cât va fi nevoie.*”

Josep Borrell

Biroul de presă al Comisiei a făcut apoi o declarație din care rezultă că UE va efectua o „*evaluare urgentă*” a programelor de ajutor, pentru a se asigura că nu sunt folosite în scopuri teroriste. În ce-l privește pe Înalțul Reprezentant al Uniunii pentru Afaceri Externe și Politica de Securitate, Josep Borrell, referitor la o eventuală revizuire a asistenței pentru palestinieni a

declarat ulterior că „*inevitabil, acestea vor trebui să crească, nu să scadă.*” Prin urmare, pe parcursul a doar câteva ore, membrii Comisiei Europene au anunțat că se intenționează fie suspendarea tuturor ajutoarelor pentru palestinieni, fie sporirea acestora.

Reacția UE la evenimentele de pe teren din Israel nu a fost mai puțin confuză. Chiar în timp ce israelienii își numărau victimele celui mai îngrozitor masacru din istoria țării lor, Borrell, un politician spaniol și critic cu ștate vechi al

Israelului, care de altfel l-a și declarat la un moment dat *persona non grata*, a încercat să-și nuanțeze poziția. După ce a condamnat „*atacul terorist barbar*” al Hamas, nu s-a sfiit să critice Israelul pentru că blocada preconizată împotriva Fâșiei Gaza provoacă „*suferințe*” palestinienilor, inclusiv celor care au sprijinit venirea la putere a Hamas.

Abordarea oficialului UE a fost în contrast cu cea a președintei Comisiei Europene, Ursula von der Leyen, care a condamnat fără echivoc atacurile teroriste din Israel, este adevărat că doar într-o serie de tweet-uri pe blogul personal, iar pe fațada clădirii în care se află biroul ei a fost proiectat steagul israelian.

Aceste poziționări și inițiative au determinat imediat o serie de proteste pe întreg cuprinsul UE, semnificativă fiind declarația europarlamentarei irlandeze Clare Daly, care a pus sub semnul întrebării legitimitatea lui von der Leyen de a vorbi în numele UE, îndemnând-o să „*tacă din gură*.”

În acest timp, într-un mesaj special transmis de la Casa Albă, Joe Biden a afirmat: „*În acest moment trebuie să fim foarte clari. Suntem alături de Israel. Vom face în așa fel ca Israelul să aibă tot ce are nevoie pentru a avea grijă de cetățenii săi, să se apere și să răspundă la acest atac*.” Președintele american a mai menționat că a vorbit la telefon cu omologii săi din Franța, Germania, Italia și Marea Britanie pentru a discuta cu aceștia criza din Orientul Mijlociu. De remarcat că din această enumerare lipsesc „*liderii*” Uniunii Europene.

Borrell a organizat apoi o reuniune de urgență a miniștrilor de externe din statele membre UE în Oman pentru discutarea situației din Israel, dar ministrul israelian de externe, Eli Cohen, a refuzat invitația ce i-a fost adresată.

Acest lucru nu este deloc surprinzător, având în vedere evoluția relațiilor Europei cu Iranul și faptul că a sprijinit timp de decenii Hamas. Deși Iranul a negat o implicare directă, mulți analiști consideră că astfel de atacuri bine planificate și executate nu ar fi fost posibile fără instruirea și sprijinul logistic din partea Teheranului.

„*Hamas nu ar exista dacă nu ar fi sprijinul Iranului*”, a declarat senatorul democrat american Chris Murphy, într-o ședință a comisiei pentru relații externe din Senat. „*Nu trebuie să despicăm firul de păr în patru pentru a afla dacă iranienii sunt implicați în organizarea acestor atacuri sau dacă pur și simplu au finanțat timp de decenii Hamas. Nu există nicio îndoială că Iranul are mâinile pline de sânge*.”

În ciuda semnalelor persistente privind activitățile rău intenționate ale Teheranului din regiune, Borrell a încercat în mod repetat să stabilească un dialog cu regimul aflat la putere în această țară, în speranța revigorării așa-zisului acord nuclear cu marile puteri globale, din care fostul președinte american Donald Trump s-a retras în 2018.

Anul trecut, Borrell a efectuat o vizită în Iran, încercând să reia negocierile pe această temă, în ciuda obiecțiilor vocale ale ministrului israelian de atunci, Yair Lapid. Lui Borrell nu i se poate reproșa că nu este consecvent. În

2019, când era ministru spaniol de externe, într-un interviu acordat POLITICO, acesta a afirmat: „Iranul vrea să distrugă Israelul. Aceasta nu este nimic nou. Trebuie să ne obișnuim cu așa ceva.”

Un alt exemplu edificator al incompetenței geopolitice a Europei menționat de *Matthew Karnitschnig*, în articolul său intitulat *Deconectarea Europei*, din 12 octombrie 2023, este Nagorno-Karabah, locuit preponderent de etnicii armeni din Azerbaidjan. Acest conflict mocnește de mulți ani și era aproape uitat de toți, dar nu și de președintele Consiliului European, Charles Michel, care – la începutul acestui an - a găsit că ar fi înțelept să demareze un proiect diplomatic ambițios în această regiune.

Charles Michel.

În luna iulie 2023, Michel i-a găzduit la Bruxelles pe liderii celor două state. A fost a 6-a reuniune de acest fel. Liderul UE a descris discuțiile avute cu acest prilej ca fiind „fără menajamente, oneste și pline de conținut”. I-a invitat chiar pe liderii armean și azer să participe la un summit special, în luna octombrie 2023, în insula Granada și la care urmau să participe

omologi din Germania și Franța. Nu a fost să fie. Până atunci, Azerbaidjanul a atacat și ocupat Nagorno-Karabah și a expulzat peste 100.000 de refugiați în Armenia. Europa, care are nevoie stringentă de gaze naturale din Azerbaidjan s-a văzut în situația de a nu putea face nimic, doar să privească. Michel a acuzat Rusia, aliatul și protectorul tradițional al Armeniei în regiune, de acest fiasco. „Este clar pentru toată lumea că Rusia a trădat poporul armean”, a afirmat Michel la *Euronews*.

Un scenariu similar îl găsim și în Kosovo, unde europenii încearcă de ani de zile să negocieze o pace durabilă între locuitorii albanezi și sârbi. Mărul discordiei este statutul părții nordice a Kosovo, locuită majoritar de circa 40.000 de etnici sârbi. Borrell a numit chiar un „*Reprezentant Special pentru Dialogul dintre Belgrad și Priștina și Problemele Regionale din Balcanii de Vest*.” Actualul deținător al acestei funcții este Miroslav Lajčák, fost ministru de externe al Slovaciei. Deși a fost onorat cu acest titlu grandios, de mai bine de trei ani, cele două părți sunt mai departe decât oricând să ajungă la vreo înțelegere. UE a cheltuit milioane de euro încercând să stabilizeze regiunea, a finanțat înființarea și funcționarea de organizații ale societății civile, școli și chiar forțe de poliție.

Cu toate acestea, atunci când tensiunile au amenințat să se transforme în lupte deschise, ca urmare a incursiunilor unor milițieni sârbi în nordul Kosovo, UE a fost forțată să recurgă la verificatul și singurul mecanism de care dispune pentru soluționarea crizelor: Unchiul Sam.

„*Suntem criticați pentru implicare (leadership) insuficientă în Europa, iar apoi pentru implicare excesivă*”, afirma în 1998 diplomatul american Richard Holbrooke, după ce Washingtonul a făcut presiuni asupra aliaților europeni să participe la efortul comun de a se pune capăt campaniei de „*purificări etnice*”,

declanșate de liderul iugoslav Slobodan Milošević în Kosovo. „*Realitatea este că europenii nu intenționează să-și edifice în viitorul apropiat o politică de securitate comună. Noi am făcut tot ce am putut să-i determinăm să se implice în acest sens. Dar vă puteți imagina ce s-ar fi întâmplat dacă ar fi să merg la Milošević și să-i spun: Scuzați domnule președinte, revin după 24 de ore pentru că trebuie să mă consult cu fiecare din aliații europeni.*”

Nu trebuie să ne uităm mai departe decât în Ucraina, pentru a vedea că acest lucru este valabil și în zilele noastre. Deși UE a făcut tot ce i-a stat în putință pentru a furniza zeci de miliarde de dolari sub formă de sprijin financiar, umanitar și militar, se pare că acesta nu este suficient pentru a contracara agresivitatea Rusiei. Dacă nu ar fi fost sprijinul Statelor Unite, trupele ruse ar fi ajuns de mult la frontierele estice ale UE, de la Marea Baltică până la Marea Neagră, consideră *Karnitschnig*.

Războiul din Ucraina evidențiază diferența dintre aspirațiile geostrategice ale Europei și realitate. Chiar dacă Europa nu a anticipat invazia Rusiei din Ucraina, ani de zile s-a vorbit de necesitatea sporirii capacităților ei de apărare. „*Trebuie să luptăm pentru viitorul nostru, pentru destinul nostru*”, spunea în 2017 cancelarul de atunci al Germaniei, Angela Merkel. Nu s-a întâmplat însă nimic.

Realitatea este că europenilor întotdeauna le-a fost mai ușor să apeleze la sprijinul Washingtonului decât să ajungă la un consens în ce privește politica externă și de apărare. În ciuda retoricii despre necesitatea ca Europa să joace un rol global mai important, nici măcar liderii din țări importante cum sunt Germania și Franța nu par că tratează cu seriozitate această problemă.

În timp ce Biden se afla în *Situation Room* de la Casa Albă pentru a discuta cu colaboratorii săi criza din Israel, președintele francez Emmanuel Macron și cancelarul german Olaf Scholz se aflau la Hamburg. După ce au convenit să reducă birocrăția în UE, cei doi lideri au făcut o croazieră prin port și apoi s-au cinstit cu o bere și au servit un sandviș cu pește. Chiar și soarele a ieșit din nori în acel moment, relatea mass-media de la Bruxelles.

Dar lucrul cel mai important, nimeni nu a sunat pe niciunul la telefon, constată ironic ziaristul american

ARHIVA PERISCOPULUI**1970: UN MOMENT DE RĂSCRUCHE ÎN RELAȚIILE ROMÂNNO-SOVIETICE (II)****Dr. Ioan C. Popa**

Continuăm publicarea în acest număr a părții a doua a convorbirilor de la Moscova, din 19 mai 1970, dintre delegațiile conduse de N. Ceaușescu și L. Brejnev.

În intervenția sa, Ceaușescu invocă o serie de argumente și justificări pentru poziția României în relațiile cu URSS și față de o serie de probleme internaționale care i-au deranjat serios pe sovietici.

Mai întâi, liderul român subliniază că PCR și România aparțin comunității statelor socialiste și apără interesele socialismului, încercând astfel să respingă o acuzație gravă a lui Brejnev, acuzație care, în mod public dar mai ales în documente secretizate, a dăinuit totuși până în decembrie 1989.

Apoi, Ceaușescu reia explicațiile privitoare la motivele care au stat la baza deciziilor în chestiuni privind stabilirea de relații diplomatice cu R.F. Germania, atitudinea în conflictul arabo-israelian și ridicarea nivelului relațiilor diplomatice cu Israelul, vizita președintelui Nixon la București și războiul din Vietnam, „cochetăria cu imperialismul” și acuzația că „România dorește să se reorienteze spre Occident”, colaborarea în cadrul Tratatului de la Varșovia, raporturile cu R.P. Chineză, probleme de istorie („rolul eliberator al URSS”). Spre stupoarea liderilor moscoviți, Ceaușescu reia aprecierea privitoare la intervenția în Cehoslovacia („considerăm și acum că această intervenție nu trebuia să aibă loc”). Mai mult, în chestiunea privitoare la credite și la restituirea lor, Ceaușescu subliniază răspicat că „România nu acceptă din partea nimănui condiții politice în relațiile economice”, teză ce a stat și la baza respingerii proiectului hrușciovist despre „așa-zisa integrare economică, politică, militară” ce implica cedarea de suveranitate („suntem împotriva a ceea ce se numește integrare, care presupune organe supranaționale în diferite domenii de activitate. Aceasta este, de fapt, problema fundamentală”).

Surprinzătoare pentru sovietici a fost și referirea lui Ceaușescu la activitatea informativă desfășurată ilegal de URSS pe teritoriul României, subiect pe care liderul român îl cunoștea bine încă din perioada anilor 1962-1964 când, ca membru al Biroului Politic și al Secretariatului CC al PMR, fusese desemnat să coordoneze măsurile de contracarare a activităților de spionaj sovietice pe teritoriul României (vezi Periscop nr. 4/44/2018, pp. 80-83): „noi avem unele date din care reiese că unii oameni sovietici desfășoară o anumită activitate

informativă în România. Noi - vă aduceți aminte - și în 1964 am ridicat problema și apoi de câteva ori. Eu aș ruga să ajungem la o înțelegere ca să se pună capăt acestei activități. Altfel, puneți într-o situație proastă oameni care au sentimente nobile față de Uniunea Sovietică. Apoi, noi v-am mai spus, tovarăși, dacă vă interesează ceva, vă spunem noi; nu trebuie să căutați pe alte căi să aflați aceste lucruri. Nu e normal ca între țări socialiste să existe asemenea lucruri”.

Firește că Brejnev a ripostat pe loc: „Dar nici nu se pune o asemenea problemă. Nu numai în România, dar în nicio țară socialistă nu se desfășoară vreo activitate informațională. Există un singur lucru: interdicția Biroului Politic de a se desfășura o asemenea activitate. Nici măcar în China nu se admite o asemenea activitate. Așa că respingem asemenea afirmații”.

Realitatea crudă era însă alta decât ce afirmau Brejnev și colaboratorii săi, iar lucrurile s-au agravat în timp în așa măsură încât România a fost nevoită să înființeze o unitate specială anti-KGB (UM 0110), caz unic în rândul țărilor socialiste.

În cuvântul de răspuns, Brejnev a respins toate alegațiile liderului român și a repetat reproșurile referitoare la vizita lui Nixon în România („o primire atât de fastuoasă”), relațiile cu Israelul și China, vizita lui Maurer în Finlanda (depunerea unei coroane la Mausoleul mareșalului Mannerheim), intervenția în Cehoslovacia. La un moment dat, iritarea lui Brejnev atinge cote înalte: „În ce privește Tratatul de la Varșovia, nu ai dreptate în tot ce ai spus”.

La finalul convorbirilor, în încercarea de a mai atenua asperitățile, Brejnev este invitat la București pentru semnarea noului Tratat de prietenie, colaborare și asistență mutuală dintre cele două state, iar Podgornii se arată nostalgic după relațiile sovieto-române din anii ‘50: „Trebuie să spunem că relații călduroase ca cele dintre țările noastre nu au existat cu nicio altă țară”.

Vremurile erau altele, iar relații de subordonare precum cele invocate de Podgornii nu vor mai reveni niciodată până în 1989. Dimpotrivă, „dosarul României” la Moscova se îngroșă de la an la an, iar țara noastră era inclusă de sovietici în rândul inamicilor URSS, alături de statele occidentale și Israel.

Oricum, discuțiile tensionate de la Moscova și reproșurile brutale ale lui Brejnev la adresa politicii României au provocat preocupare la nivelul conducerii de la București. Imediat după revenirea delegației din capitala sovietică, la 20 mai 1970, Ceaușescu a convocat o ședință lărgită a Comitetului Executiv al CC al PCR în care a informat cu lux de amănunte despre controalele cu Brejnev, fiind prezentată și stenograma convorbirilor avute.

În perioada care a urmat, relațiile sovieto-române au continuat să se răcească, L. Brejnev și-a anula vizita în România, iar A.N. Kosîghin, președintele Consiliului de Miniștri al URSS, a fost desemnat să se deplaseze la București pentru semnarea noului Tratat dintre cele două țări, vizită efectuată la începutul lunii iulie 1970.

Ca de obicei, lăsăm la latitudinea cititorilor să aprecieze pozițiile celor două părți în principalele probleme ale unei epoci în care confruntarea din

relațiile Est-Vest se mențineau la cote ridicate. De altfel, ele nici nu ar putea fi înțelese în adevărata lor semnificație fără a ține seama de contextul istoric și spiritul timpului. Dincolo de orice controversă, diferență de vederi sau de limbajul de lemn folosit de protagoniști, rămâne un fapt stabilit că poziția independentă a României în raporturile cu URSS era atunci bine primită în cancelariile occidentale, ca și în multe alte țări ale lumii.

Stenograma

discuțiilor între delegațiile conduse de N. Ceaușescu și L.I. Brejnev

- Moscova, 19 mai 1970 -

după pauză

Tov. Nicolae Ceaușescu: Stimați tovarăși,

În cuvântul său, tovarășul Brejnev a abordat o serie de probleme, atât în ce privește relațiile dintre țările noastre, dintre partidele noastre, cât și unele probleme internaționale.

Trebuie să spun de la început că delegația noastră nu înțelege felul în care s-au făcut o serie de aprecieri, acuzații și insinuări la adresa Partidului Comunist Român și a României.

Există, desigur, o serie de probleme care trebuie discutate pentru ca să le înțelegem. Trebuie să spun deschis și sincer și nu avem nimic împotriva acestui lucru; dimpotrivă, suntem partizanii unor asemenea discuții, deoarece noi considerăm că trebuie să clarificăm lucrurile pentru a fi bine înțeleși și pentru a putea pași în direcția normalizării relațiilor noastre. Dar de aici și până la aceste acuzații și insinuări la adresa politicii noastre este totuși mult.

În numele delegației noastre, al conducerii partidului nostru, al partidului, trebuie să spun că resping un asemenea mod de a aborda aceste probleme. Dacă se merge pe această cale, cu insinuări, cu acuzații, nu se poate ajunge la clarificarea problemelor. De altfel, eu consider că pentru a discuta principal problemele se cere o anumită încredere, un anumit respect, fără de care este greu, într-adevăr, să mergem la soluționarea problemelor în mod corespunzător. Desigur, dacă analizăm istoria relațiilor dintre partidele și țările noastre, se pot aduce multe fapte pozitive, așa putea spune că trăsătura caracteristică a acestei istorii o constituie tocmai relațiile de colaborare, de prietenie dintre partidele și țările noastre. La acest lucru m-am referit pe larg la București cu ocazia aniversării centenarului Lenin (aprilie 1970, n. red.). Relațiile dintre partidele și țările noastre s-au desfășurat în mod corespunzător și au fost perioade întregi în care relațiile au fost dintre cele mai bune. Trebuie să spun că noi considerăm că există toate condițiile ca și în viitor ele să se desfășoare în același sens.

Nu doresc nici eu să mă opresc asupra acestor momente, pentru că nu pentru asta ne-am întâlnit astăzi.

În cuvântul său, tovarășul Brejnev s-a referit la relațiile dintre Uniunea Sovietică și România, la faptul că, chiar în anul trecut, ele au cunoscut o dezvoltare continuă, la numărul însemnat de delegații pe linie de partid și de stat.

Aceasta este realitatea. Dacă m-aș referi numai la felul în care a fost aniversat la noi centenarul lui Lenin, aș putea spune că aceasta oglindește nu modul formal, cum s-a exprimat de câteva ori tovarășul Brejnev, ci politica reală și preocuparea permanentă a partidului nostru de dezvoltare a relațiilor cu P.C.U.S. și Uniunea Sovietică, de educare marxist-leninistă a partidului și poporului nostru. Poate nu este întâmplător faptul că, în afară de Uniunea Sovietică, România este singura țară care a editat complet opera lui Lenin în limba română și nu în tiraje - să zicem - simbolice, ci în tiraje de masă, care sunt folosite larg în întreaga activitate a partidului și se află la dispoziția întregului nostru popor.

Dacă trebuie să discutăm despre fapte, atunci să luăm faptele, iar nu niște lucruri întâmplătoare din care să tragem concluzii politice.

Este adevărat că și în ceea ce privește schimburile pentru documentare și pregătirea cadrelor relațiile dintre partidele noastre sunt la un nivel ridicat, dar mă miră că, dacă la început tovarășul Brejnev a evidențiat acest lucru, pe parcurs și spre sfârșit a ajuns la cu totul alte concluzii, care vin în contradicție tocmai cu aceste fapte. Deci, schimburile au crescut într-un ritm pe care noi am dori să-l menținem și în continuare, dar asupra acestui lucru voi mai reveni.

Și eu dispun de date, de documente oficiale, dar nu cred că trebuie să le discutăm acum. În mare, se poate vedea că România a dorit ca, în multe domenii de activitate, colaborarea cu Uniunea Sovietică și cu alte țări socialiste să fie mult mai largă. Este un fapt că, pentru o serie de utilaje sau mașini, România s-a adresat altor țări numai după ce au avut loc discuții îndelungate cu țările socialiste și, în final, ni s-a răspuns că utilajele respective nu se pot livra. Uneori aceste discuții au durat câte doi ani. Pentru ce subliniez acest lucru? Pentru că nu corespunde realității ceea ce s-a spus aici, că România ar avea o altă orientare în relațiile economice, iar nu spre dezvoltarea colaborării cu țările socialiste.

Anul trecut și anul acesta noi am înaintat organelor economice sovietice lista tuturor obiectivelor economice pe care vrem să le construim, pentru a vedea ce se poate face de către Uniunea Sovietică, fie direct de către întreprinderile sovietice, fie în cooperare. Unele lucruri, într-adevăr, și-au găsit rezolvarea. În alte cazuri organele sovietice au spus că nu pot să livreze aceste utilaje. Desigur, înțelegem această situație, eu nu ridic problema pentru a face într-un fel vreo acuzație, ci pentru a arăta că nu este reală și nu corespunde faptelor afirmația făcută în informarea tovarășului Brejnev cu privire la orientarea României spre Occident în relațiile sale economice.

Este adevărat că în multe probleme ale construcției socialiste există poziții comune. Desigur, nu știu cum cunosc tovarășii sovietici activitatea Partidului Comunist Român; sper că delegațiile sovietice care au vizitat România și care la plecare ne-au spus că au rămas impresionate de felul în care P.C.R. își

îndeplinește rolul său de conducător al societății socialiste, v-au vorbit despre acest lucru. În orice caz, România, P.C.R., conducerea sa, stau ferm pe poziția întăririi rolului partidului de conducător al clasei muncitoare și nu există sector al societății noastre unde partidul să nu acționeze, să nu se străduiască să asigure îndrumarea întregii activități; de asemenea, și în ce privește întărirea generală a rolului statului. Desigur, unele probleme concrete, ale perfecționării conducerii, se pot rezolva într-o formă sau alta, corespunzător situației; în domeniul industriei, agriculturii, al metodelor de conducere a activității economice, în participarea maselor la conducerea societății și așa mai departe. Dar esențial este - după părerea mea - așa cum a subliniat și tovarășul Brejnev - că există o identitate de păreri în acțiune.

Se pune totuși problema, de unde totuși existența unor deosebiri de păreri? Tovarășul Brejnev a găsit că aceasta constă în faptul că poziția românească într-un șir de probleme este contrapusă comunității socialiste. Este de înțeles că delegația noastră nu poate să accepte acest fel de a pune problema, fără să jignesc prin aceasta pe cineva.

Noi reprezentăm aici un partid care în întreaga sa poziție, în întreaga sa istorie, în politica sa actuală se situează pe poziția întăririi unității țărilor socialiste, a mișcării comuniste și muncitorești și acționează cu toată priceperea în această direcție. Nu numai că poziția Partidului Comunist Român și a României nu este contrapusă acestei unități, dar ea corespunde pe deplin intereselor comunității țărilor socialiste, ale socialismului, ale luptei antiimperialiste, cauzei comunismului. Desigur, este dreptul fiecărui partid - și așa procedează, de altfel, fiecare partid - de a-și elabora linia politică generală, politica externă, și de a acționa pentru împlinirea ei. Faptul că toate partidele comuniste din țările socialiste, și în general toate partidele comuniste, au la bază ideologia marxist-leninistă, concepția materialist dialectică despre lume le ajută ca în elaborarea liniei lor politice generale să se întemeieze pe aceste principii generale, să-și aducă contribuția la cauza generală a socialismului.

Considerăm, de asemenea, necesar ca între partidele comuniste, între guvernele țărilor socialiste să existe o consultare; am participat și participăm la toate acele consultări pe care le apreciem ca necesare pentru a ne putea uni bine eforturile în vederea realizării scopurilor noastre comune; dar, - așa cum s-a întâmplat în practică - la aceste consultări au apărut și unele deosebiri de păreri, în cuvântul său tovarășul Brejnev a spus, de altfel, că nu se poate exclude apariția acestor deosebiri de păreri. Fără îndoială că este necesar ca în problemele mari, principale, să facem totul pentru a ne pune de acord și a căuta să acționăm în aceeași direcție. Așa a apreciat și așa apreciază și în prezent România, și așa va proceda și în viitor! În definitiv nu există în toată această perioadă - în afară de câteva cazuri care nu pot fi imputate de altfel României, cazuri când România nu a participat la consfătuirea organizațiilor din care face parte - mă refer la C.A.E.R. și Consiliul Politic Consultativ al Tratatului de la Varșovia; de asemenea, nu se pot aduce fapte care să justifice în vreun fel cele spuse aici de

tovarășul Brejnev, că în unele probleme România a luat o altă poziție decât aceea a celorlalte țări socialiste membre ale acestor organizații sau chiar a acționat în mod demonstrativ împotriva celorlalte țări.

Pentru că tovarășul Brejnev a început cu problema relațiilor cu R.F. a Germaniei voi începe și eu cu aceasta. Trebuie să vă spun cinstit, tovarăși, că atât eu cât și tovarășii mei nu am crezut că unele probleme asupra cărora am mai discutat în trecut va trebui să le discutăm și astăzi, că ele vor fi ridicate din nou. Dar, dacă ele au fost prinse într-un inventar general, suntem obligați să revenim asupra lor. Oare România s-a abătut de la ceea ce am căzut de acord în ce privește stabilirea de relații cu R.F.G.? În Declarația din 1966 de la București se spune că țările socialiste vor acționa pentru a ajunge la normalizarea relațiilor cu ambele state germane, atât cu Republica Democrată Germană - statul muncitorilor și țăranilor - cât și cu Republica Federală a Germaniei; se arată că statele socialiste sunt gata să meargă în direcția normalizării relațiilor lor cu R.F. a Germaniei. Se dau acolo multe alte aprecieri. Dar, în afară de Declarație, noi am căzut de acord la această consfătuire că trebuie să acționăm în această direcție. În noiembrie, când am fost la Moscova și am vizitat poligonul acesta de rachete am avut, de asemenea, o scurtă consfătuire la Kremlin, unde, pe lângă alte probleme, s-a ridicat și problema tratativelor pe care România le duce cu R.F.G. pentru stabilirea de relații diplomatice. Noi am arătat atunci că ducem asemenea tratative și considerăm că, dacă vom ajunge la un acord favorabil, vom stabili relații diplomatice cu R.F.G.

Niciodată și în nicio împrejurare, tovarășe Brejnev, decât după ce România a stabilit relațiile cu R.F.G., s-au întâlnit miniștrii de externe, arătându-se că în viitor ar fi bine ca să se pună în prealabil de acord în această problemă. Există documente, tovarăși, așa că nu trebuie să spunem aceste lucruri din cap. În orice caz, în niciun document de la București și nici în discuții nu s-a spus vreodată că nu se pot stabili relații diplomatice cu R.F.G. Dimpotrivă.

Dacă iau din punct de vedere practic - dacă România a încălcat un angajament -, apoi trebuie spus că un asemenea angajament nu există. În ce privește propriu-zis fondul problemei, noi v-am mai spus, nu o dată, și considerăm și acum că România a procedat just stabilind relații cu R.F.G.; aceasta nu numai că nu a dăunat comunității socialiste, dimpotrivă, a adus un folos comunității socialiste, inclusiv Republicii Democrate Germane. De fapt, nu doresc să fiu înțeles în sensul că vreau să mă scuz în fața unei acuzații, dar Uniunea Sovietică avea mai de mult relații cu R.F.G. și nimănui nu i-a trecut prin minte să spună că aceasta a adus vreo daună cuiva, sau să punem întrebarea: de ce nu s-a discutat aceasta în cadrul Tratatului de la Varșovia?

Noi însă nu am spus acest lucru. Și nu l-am spus pentru că am considerat că este un lucru normal, un act al politicii externe a Uniunii Sovietice, că stabilirea relațiilor diplomatice este normală și necesară. Așa am apreciat atunci și apreciem și astăzi; tot așa apreciem și faptul că și alte țări socialiste pot avea

relații cu R.F.G. Considerăm că ar fi util dacă s-ar ajunge la o normalizare cât mai bună, dacă toate statele socialiste din Europa ar avea relații cu R.F.G.

Tov. N. V. Podgornii: Și cu R.D.G.?

Tov. Nicolae Ceaușescu: Inclusiv cu R.D.G. Am spus acest lucru și milităm pentru aceasta.

Tov. A.A. Gromîko: Conform Tratatului de la Varșovia și tratatelor bilaterale existente între țările socialiste, acțiunile de politică externă trebuie să fie întreprinse în mod coordonat. Despre stabilirea relațiilor dintre România și R.F.G. noi am aflat din presă.

Tov. Nicolae Ceaușescu: În ce privește Tratatul de la Varșovia - îl putem citi, tovarășe Gromîko - nu se prevede și nu se poate prevedea o asemenea obligație de a se face consultări în această privință. Articolul 4 din Tratatul de la Varșovia prevede obligația consultării numai în cazul când un stat, membru al Tratatului, va fi atacat de un alt stat din Europa. Avem textul Tratatului și îl putem citi.

În ce privește tratatul bilateral româno-sovietic, el nu prevede nicăieri și nici nu poate prevedea obligația ca România și Uniunea Sovietică să se consulte dacă să stabilească relații diplomatice cu un stat sau cu altul. Astea sunt probleme normale și nici nu pot fi puse în discuție; nu există și nici nu poate exista un asemenea document. România nu va semna niciodată asemenea documente, pentru că ele nu pot fi normale nici în cadrul Pactului de la Varșovia și nici în cadrul relațiilor între state în general. Una este problema consultării asupra problemelor mari și alta sunt problemele operative - de a stabili sau nu relații diplomatice, și când.

Tov. N.A. Suslov: Aceasta nu este o problemă mare?

Tov. Nicolae Ceaușescu: Deci, în ceea ce privește această problemă, eu apreciez că punerea ei din nou în discuție nu are niciun sens (...).

Tovarășii care au participat la consfătuirea din decembrie își amintesc că noi am arătat atunci cum apreciem schimbările intervenite în R.F.G. Și în comunicatul comun s-au apreciat aceste schimbări în mod pozitiv. În acest spirit le apreciem și acum. Desigur, noi avem în vedere că, într-adevăr, Germania Federală este un stat imperialist, că acolo există cercuri revanșarde; dar considerăm că este necesar ca între state să găsim căi de apropiere și să acționăm în direcția sprijinirii tendințelor sănătoase din R.F.G. Așa cum se spune în comunicatul din decembrie, guvernul actual prezintă unele tendințe mai pozitive decât vechiul guvern și ele trebuie încurajate și sprijinite - bineînțeles, fără să pierdem din vedere că nu s-a schimbat esențial regimul din R.F.G.; dar acesta nu este încă singurul stat care are această situație și cu care noi colaborăm și vom colabora și în viitor.

În ce privește felul cum România prezintă poziția R.D.G. eu aș fi mulțumit dacă R.D.G. ar prezenta în proporție de a zecea parte poziția României în presa germană, așa cum o prezentăm noi. Nu există comunicat pe care l-am semnat cu vreun partid comunist, cu vreun stat străin, chiar cu state capitaliste, în

care să nu fie exprimată poziția noastră în legătură cu recunoașterea R.D.G. De altfel ne miră că tovarășii sovietici ridică această problemă când reprezentanții lor au adresat de nenumărate ori, atât la Ministerul Afacerilor Externe, cât și la conducerea partidului nostru, mulțumiri pentru felul în care România susține recunoașterea R.D.G. Considerăm că facem bine procedând așa - și în felul acesta vom acționa și în viitor. Noi suntem convinși că recunoașterea Republicii Democrate Germane constituie o necesitate, este în interesul securității europene, al cauzei socialismului și de aceea facem acest lucru. Vom acționa la fel și în viitor, spre a se ajunge la recunoașterea R.D.G. și la normalizarea relațiilor cu R.D.G. Aceasta este poziția care corespunde în întregime cu ceea ce ne-am înțeles în Declarația comună din 1966 și pe care noi o vom susține și în continuare.

În ce privește problema războiului din Orientul Apropiat, îmi pare rău că trebuie să revin la această problemă, mai cu seamă că tovarășii știu că la consfătuire am expus pe larg poziția noastră, că ea a devenit publică în aceeași zi când am plecat din Moscova. Mă refer la declarația comună în care se condamnă acțiunile militare, se cere încetarea acțiunilor militare, retragerea trupelor Israelului și rezolvarea tuturor problemelor pe calea tratativelor pașnice, corespunzător intereselor suveranității tuturor statelor și a popoarelor din această zonă, inclusiv în ce privește problema palestiniană. Este adevărat că singurul punct care a apărut ca o neconcordanță în cadrul discuțiilor de la Moscova a fost cel referitor la caracterizarea acțiunii Israelului ca agresiune. Noi am explicat atunci că lucrurile sunt ceva mai complicate, ținând seama de tot ceea ce s-a întâmplat în această zonă. Nu aș dori să revin asupra acestui lucru; trebuie însă să spun că poziția noastră a rămas constantă. Cei care au fost la O.N.U. știu bine că reprezentanții României au avut un rol activ în elaborarea și adoptarea rezoluției Consiliului de Securitate din noiembrie 1967. De altfel, țările arabe ne-au adresat mulțumiri pentru contribuția pe care am adus-o la obținerea acestei rezoluții a Consiliului de Securitate. De atunci până astăzi poziția noastră a rămas constantă. Această poziție a fost expusă public în repetate rânduri, inclusiv recent, când am condamnat unele acțiuni militare ale Israelului. Nu vreau să fac totuși o chestiune din aceasta. Noi stăm ferm pe această poziție, în fond pe aceeași poziție pe care stă și Uniunea Sovietică și alte țări socialiste: aplicarea rezoluției Consiliului de Securitate, retragerea trupelor israeliene din teritoriile ocupate, rezolvarea problemei populației palestinene corespunzător intereselor sale naționale și de acord cu reprezentanții acestei populații și garantarea securității tuturor statelor din zonă, în spiritul rezoluției Consiliului de Securitate.

În ce privește problema relațiilor României cu Israelul și ridicarea lor la rang de ambasadă, anumite lucruri sunt de asemenea prezentate într-o formă deformată; aproape că nu mai necesită să vorbesc pe larg despre ele. Dacă am merge pe linia aceasta, de a rupe relațiile diplomatice atunci când, într-o zonă sau alta, se ivesc conflicte militare între state, atunci ar trebui să facem acest lucru în multe zone ale lumii. Considerăm că nu am face bine și nu procedăm astfel.

Tovarășul Brejnev și-a pus întrebarea: ce a avut de câștigat România, dacă nu cumva este adevărat că România primește credite de la Israel, că România trimite tineri de vârstă militară în Israel? Am înțeles că așa au vorbit arabii, dar vorbesc alții mai mult decât arabii. Toate acestea sunt însă de domeniul fanteziei. Dacă în relațiile dintre Partidul Comunist al Uniunii Sovietice și Partidul Comunist Român trebuie să pornim de la tot felul de fantezii și de la ceea ce spun oamenii despre unii sau alții, atunci desigur că ar fi într-adevăr greu de descifrat acest ghem de probleme. De altfel, și aici faptele sunt câteodată cele mai bune.

Relațiile economice ale României cu Israelul sunt mai reduse decât ale altor state socialiste, chiar ale unora care au rupt relațiile diplomatice, dar noi considerăm aceasta ca ceva normal și nu dorim să punem în discuție această problemă. În orice caz, relațiile noastre cu Israelul nu reprezintă nici 20 la sută din relațiile pe care le avem cu țările arabe și nici jumătate din relațiile noastre cu Republica Arabă Unită-R.A.U. (R.A.U. a fost o uniune politică de scurtă durată între Egipt și Siria, înființată la 22 februarie 1958. A încetat să mai existe la 28 septembrie 1961 – n. red.).

Deci, din acest punct de vedere, consider că nu ar trebui să judecăm lucrurile după zvonuri, după ceea ce se spune în diferite cercuri, câteodată răuvoitoare României. Dacă există anumite îndoieli, să mergem la cei în cauză și să discutăm frățește. Să nu uităm că cercurile arabe nu sunt nici comuniste și nici progresiste, că și în cercurile arabe sunt destule elemente reacționare, care au un anumit interes în ce privește deteriorarea relațiilor dintre țările socialiste. Trebuie să vă spun cinstit că este greu să trageți concluzii reale dacă țineți mai mult seama și acordați mai multă încredere unor cercuri arabe decât P.C.R. și guvernului român.

Tov. Emil Bodnăraș: Ce interese comune are socialismul cu Feysal sau cu Hussein?

Tov. Nicolae Ceaușescu: Dvs. știți bine că în problema evreilor s-au spus multe lucruri. Aveți și dvs., au și alte țări socialiste o populație evreiască mai numeroasă decât noi. Practic, de la noi în ultimii ani de zile nu au emigrat decât bătrânii și alte persoane care au plecat în alte părți, nu în Israel. Sigur, nu vă ascund că avem probleme în ce privește populația evreiască, ca și dvs., de altfel.

Tov. N. V. Podgornî: Noi nu avem asemenea probleme. La noi nu mai există de mult asemenea probleme.

Tov. A.A. Gromîko: Mai sunt unele probleme care se creează în călimară.

Tov. Nicolae Ceaușescu: Noi știm că mai sunt probleme. Mă refer la ce am citit în presa sovietică despre această treabă.

Tov. N.V. Podgornî: Atunci nu ați citit cum s-au prezentat de fapt lucrurile. Reiese clar că evreii ruși s-au pronunțat împotriva sionismului.

Tov. Nicolae Ceaușescu: La noi a ajuns și un asemenea zvon: că evreii din Uniunea Sovietică vin în România și de aici pleacă în Israel. Noi am spus că

nu luăm în considerație aceste zvonuri. Cred că nu după asemenea lucruri trebuie să ne luăm în relațiile noastre în rezolvarea problemelor.

Am spus și repet încă o dată că, în ce privește Orientul Apropiat, noi stăm ferm pe poziția la care m-am referit și vom acționa și în viitor în acest sens. Desigur, suntem îngrijorați de evoluția situației, dorim să se evite reizbucnirea unui conflict în această zonă. Am dori să se ajungă la o rezolvare cât mai grabnică a situației, pentru că de aici se pot naște greutăți pentru întreaga lume.

În continuare, tovarășul Brejnev s-a referit la faptul că România - dacă am reținut bine - se îndepărtează de la poziția de clasă în susținerea mișcării de eliberare națională și într-un șir de probleme. În acest context, dânsul s-a referit la vizita lui Nixon, cu o serie de calificative la adresa României. Firește, tovarăși, este oricând posibil să încercăm ca dintr-o vizită să facem o problemă. Această vizită se înscrie în cadrul relațiilor generale ale României, ea nu are nimic deosebit și nimic ascuns - cum s-a spus aici. Nici chiar avantaje economice, tovarășe Brejnev, pentru că și aici faptele arată că sunt țări socialiste, inclusiv membre ale C.A.E.R., ale căror relații cu Statele Unite sunt mult mai mari decât cele ale României; este vorba, inclusiv, de Republica Democrată Germană. Dar nimeni nu și-a pus întrebarea - cel puțin noi nu am făcut-o - ce se ascunde în spatele acestor relații? Tot așa cum alte țări - inclusiv din cadrul C.A.E.R. - au primit credite și nimeni nu și-a pus - sau cel puțin la noi nu s-a pus întrebarea - întrucât considerăm un lucru normal în relațiile dintre state.

În ce privește aprecierile făcute de delegațiile străine la Congresul P.C.R., trebuie să vă spun că lucrurile ar trebui văzute în mod real. În primul rând, trebuie să vă spun că, deși nu intră în practica relațiilor noastre de până acum, cu trei zile înainte de a publica oficial despre vizita lui Nixon în România, deci în momentul în care s-a căzut, în principiu, de acord cu această vizită, am informat guvernul Uniunii Sovietice. Mai mult chiar, l-am căutat pe tovarășul Brejnev la telefon pentru a discuta acest lucru, dar nu a fost posibilă această convorbire telefonică. Sper însă că informarea a ajuns și la conducerea partidului. De altfel, este prima dată când se ridică problema aceasta ca o problemă a relațiilor româno-sovietice. Și trebuie să vă spun că nu văd sensul; în ce măsură problema aceasta poate fi o problemă a relațiilor româno-sovietice? Desigur, doar în contextul la care s-a referit aici tovarășul Brejnev, și anume: de a pune sub semnul întrebării politica României și de a manifesta neîncredere față de felul în care acționează România pe plan internațional.

În ceea ce privește războiul din Vietnam, știți bine că România nu numai că a acordat ajutor în trecut, dar ea acordă și astăzi; după Uniunea Sovietică și China, România este prima țară în ce privește volumul ajutorului acordat, deși ea nu se numără printre cele mai mari țări. Cunoașteți bine ajutorul politic și diplomatic pe care l-am acordat și îl acordăm pentru a pune capăt acestui război. Știți bine care este poziția noastră față de intervenția americană și nu ne-am sfiit deloc să o spunem și lui Nixon, nu numai în discuțiile directe, pentru că acest lucru îl cunoașteți, dar și în toasturi publice, așa cum nu am văzut să facă alte țări

socialiste, nu numai cu Nixon, dar nici cu alte țări capitaliste. Prin urmare, nu pot să admit că în vreun fel se poate pune sub semnul întrebării poziția României în problema Vietnamului și consecvența cu care România a ajutat și ajutat Vietnamul. Cred că declarațiile recente ale României legate de evenimentele din Indochina, de intervenția americană în Cambodgia sunt, de asemenea, foarte evidente și vorbesc despre felul cum judecă și acționează partidul și guvernul nostru.

Nu știu dacă am înțeles eu bine, am reținut o asemenea formulare că „România cochetează cu conducătorii țărilor imperialiste”. Tovarășe Brejnev, tovarăși, fiecare poate avea orice păreri dorește, dar ele trebuie să se bazeze pe fapte; altfel, dacă am merge pe linia unor asemenea acuzații și insinuări, s-ar putea spune multe. Atunci multe acțiuni ale Uniunii Sovietice s-ar putea pune sub semnul întrebării. Am putea oricând să spunem: ce se discută acum la Viena între Uniunea Sovietică și Statele Unite? Se cere, deci, o anumită încredere reciprocă. Dv. ați criticat faptul că China v-a adus critici. Și noi i-am criticat pe ei și le-am spus public că nu suntem de acord cu ei; dar asemenea lucruri cu care veniți dv. pot fi oare considerate ca normale fiind între partidele și statele socialiste? Este de înțeles că dacă dv. aveți părerea că România cochetează cu imperialismul va fi greu să găsim o cale pentru a dezvolta colaborarea și relațiile, deoarece aceste lucruri deschid calea ca fiecare să pună sub semnul întrebării o acțiune politică internațională sau alta. Desigur, eu înțeleg că aceasta este o discuție deschisă, tovarășească; însă chiar și în acest cadru se presupune că trebuie să se respecte anumite norme și principii de relații între comuniști.

În legătură cu prestigiul României, eu mulțumesc conducerii PCUS pentru preocuparea sa de a nu slăbi prestigiul României, dar, trebuie să vă spun tovarăși, că relațiile pe care le avem noi arată că nu se poate vorbi de o slăbire a prestigiului internațional al României, ci, dimpotrivă, o creștere a acestuia. Și trebuie spus că sporirea prestigiului internațional al României reprezintă, totodată, o contribuție la creșterea prestigiului țărilor socialiste, a socialismului în lume.

În ce privește participarea unor partide la Congresul al X-lea al PCR (6-12 august 1969, n. red.)... În ce privește ce au spus unele partide la Congres, trebuie să discutăm deschis. Noi avem textele pe care ni le-au înmănat unii delegați ai acestor partide când au venit la Congres; avem și textele pe care le-au dat după ce au fost adunați la ambasada sovietică și li s-a impus să introducă în cuvântări anumite modificări. Acest lucru ni l-a spus de altfel un șir de reprezentanți ai unor partide care ne-au dat alte texte. Noi considerăm că a acționa în felul acesta și a influența alte partide pentru a adopta o altă poziție față de un alt partid este complet nejust și nu corespunde relațiilor dintre partidele comuniste (...).

Tov. K.F. Katușev: Cine s-a ocupat de acest lucru la ambasada sovietică?

Tov. Nicolae Ceaușescu: Nu am participat la această adunare și nici nu m-am preocupat să aflu (...). În orice caz tovarăși, trebuie să spun un lucru, că acțiunile de politică externă ale României, inclusiv în problemele la care v-ați

referit, nu sunt acțiuni care să demonstreze o izolare a ei de celelalte țări (...). Același lucru se poate spune și în ce privește problema securității europene (...).

Legat de aceasta revin la problema pactelor militare și a Pactului de la Varșovia. Tovarășul Brejnev și-a pus întrebarea dacă felul în care pune România problema desființării blocurilor militare nu înseamnă cumva că țara noastră dorește în vreun fel să se izoleze de Pactul de la Varșovia. Tovarăși, ca să răspund la aceasta trebuie să revin iar la consfătuirea din 1966, ba chiar ca să merg cu mai mulți ani în urmă și să mă refer la diferite propuneri ale Uniunii Sovietice și la alte înțelegeri comune ale țărilor noastre privind necesitatea desființării blocurilor militare, inclusiv a Pactului de la Varșovia, odată cu desființarea NATO. Sunt documente oficiale de unde se vede cum caracterizăm noi aceste blocuri, cum apreciem NATO și alte blocuri militare și cum apreciem Pactul de la Varșovia. Nu aș dori să repet aceste aprecieri. Desigur, am spus nu o dată, că România nu pune pe același plan blocul NATO și Pactul de la Varșovia. Știm cum s-a creat Pactul de la Varșovia și știm că, odată cu crearea lui, am înscris într-un articol al acestui Tratat că odată cu desființarea NATO țările noastre au declarat că vor trece la desființarea acestui pact. Deci poziția noastră în această problemă corespunde cu poziția de principiu adoptată în declarații comune, inclusiv la consfăturile partidelor comuniste și muncitorești din 1957, din 1960 și din 1969, inclusiv de la Karlovy-Vary. Deci nu este o poziție care iese din cadrul pozițiilor generale ale țărilor socialiste și ale mișcării comuniste și muncitorești. Dimpotrivă este o poziție consecventă în acest spirit.

În ce privește relațiile cu partidele comuniste și muncitorești s-a spus aici că România are poziții deosebite în problemele mișcării comuniste și muncitorești. Referindu-se la câteva aspecte, în expunerea tovarășului Brejnev s-au tras niște concluzii cu care, fără îndoială, nu putem să fim de acord. Care sunt în primul rând aceste probleme ale mișcării comuniste și muncitorești, tovarăși? Ele sunt legate de problemele construcției socialiste în țările noastre, sunt legate de problemele luptei pentru cucerirea puterii politice în celelalte țări, sunt legate de problemele luptei antiimperialiste, sunt legate de problemele luptei pentru pace; dacă într-adevăr vrem să discutăm dacă România sau altă țară are poziții deosebite, apoi trebuie să pornim de la aceste probleme. Desigur, în niciun fel nu pot să fiu de acord cu modul în care s-a vorbit aici despre aceste lucruri și niciun tovarăș din cei prezenți - și sunt convins că nici Comitetul nostru Central, partidul nostru - nu vor putea admite acest fel de a prezenta lucrurile, deoarece România stă pe poziții ferme în ce privește construcția socialistă, stă pe poziții ferme în ce privește lupta revoluționară pentru cucerirea puterii politice, lupta antiimperialistă, stă pe poziții ferme în toate problemele de bază ale mișcării comuniste și muncitorești. Desigur, pot exista păreri deosebite în ce privește aprecierea dacă o problemă practică sau alta se rezolvă bine; poți să fii sau să nu fii de acord, cu o problemă, să consideri de exemplu că e justă sau nu concepția trecerii pe cale pașnică la socialism sau a trecerii numai pe cale armată la socialism. Acestea sunt probleme care se pot discuta, deși pentru noi problemele

acestea au importanță mai mult teoretică, nu practică, pentru că în România problema aceasta a fost rezolvată. Din punct de vedere al solidarității internaționale, al colaborării cu alte partide comuniste, firește, are importanță ca noi, atunci când ni se cere, să arătăm cum judecăm un lucru sau altul. Dar, să nu intrăm în aceste probleme, pentru că ne-ar cere timp și nu este locul aici. Dar nouă ni se pare cu totul nejust ca din faptul dacă România este sau nu pentru participarea la o consfătuire a partidelor comuniste și muncitorești să se tragă anumite concluzii.

Cu atât mai mult nu putem accepta ceea ce spuneti aici, că România urmărește probabil nu interesele comune și generale, ci unele interese speciale. E adevărat, România urmărește unele interese speciale, deosebite - și anume este preocupată de situația grea, gravă care s-a creat în mișcarea comunistă și muncitorească; este preocupată de faptul că această situație dăunează mult unității partidelor comuniste și muncitorești, luptei generale împotriva imperialismului; am fost și suntem preocupați de dorința de a se pune capăt acestei stări de încordare, de ascuțire a divergențelor, de a se restabili unitatea mișcării comuniste și muncitorești. Dar acestea nu sunt interese naționale, nu sunt chemate să servească numai interesele Partidului Comunist Român sau ale României; ele servesc atât României, cât și tuturor țărilor socialiste, mișcării comuniste și muncitorești internaționale. Este adevărat, sunt probleme unde noi am avut și avem alte păreri. Ele s-au reflectat și în legătură cu convocarea și pregătirea consfătuirii, și aceasta nu pentru că noi am fi împotriva unei consfătuiri internaționale sau pentru că noi nu am dori să dezvoltăm relații cu alte partide. Recent, noi am publicat un raport al Comitetului Central, din care reiese că avem relații cu peste 90 de partide comuniste, cu mai toate mișcările de eliberare națională; nu numai că avem legături cu aceste mișcări, dar le acordăm și ajutor. Multor mișcări de eliberare națională care luptă cu arma în mână le dăm ajutor material și, în măsura în care putem, chiar ajutor militar.

Deci, din acest punct de vedere, nu numai că partidul nostru nu ar urmări în niciun fel să se izoleze de vreun partid comunist, dar, dimpotrivă, acționează și dezvoltă relații foarte largi cu toate partidele. Avem legături chiar cu partidele din țările unde s-au creat două partide cum ar fi în India. Am discuta cu conducerea ambelor partide și până la urmă și unii și alții au apreciat că este just să se procedeze în felul acesta (...). De aici decurge și poziția noastră față de consfătuire, față de faptul că în pregătirea ei s-au întreprins o serie de acțiuni nejuste. Nu doresc însă să fac istoria acestei consfătuiri. Noi am participat la această consfătuire pe măsură ce pregătirea ei s-a îmbunătățit, după ce în prealabil s-au luat hotărâri comune că nu vor fi atacate alte partide (...). E adevărat, tovarăși, că am relatat în presă din consfătuire ceea ce a fost pozitiv (...).

Tov. N.V. Podgornii: De ce nu ați publicat tot ce au spus și ceilalți participanți la consfătuire?

Tov. Nicolae Ceaușescu: Am publicat cuvântările foarte pe larg.

Tov. N.V. Podgornii: O prezentare se poate face în diferite feluri. Însă majoritatea absolută a delegațiilor a criticat P.C. Chinez, iar dumneavoastră n-ați publicat niciun cuvânt despre aceasta.

Tov. Nicolae Ceaușescu: Așa cum alte partide n-au publicat ce au spus alții. Am publicat însă documentele pe care le-am adoptat împreună.

Tov. M.A. Suslov: Noi am publicat toată stenograma.

Tov. Nicolae Ceaușescu: Dumneavoastră ați fost gazdă. În orice caz, cuvântarea mea nu a fost publicată integral în Pravda, ci doar numai o relatare.

Tov. N.V. Podgornii: Așa s-au publicat cuvântările tuturor delegațiilor, însă problemele mai deosebite au fost publicate.

Tov. M.A. Suslov: Integral au fost publicate în stenogramă.

Tov. Nicolae Ceaușescu: Stenograma are caracter intern. Eu mă refer la publicarea în presă. În ce privește revista Probleme ale păcii și socialismului, trebuie să vă spun că într-adevăr ea ne creează multă bătaie de cap, nu pentru problemele ideologice pe care le-ar publica, deoarece noi suntem pentru o dezbatere largă în problemele ideologice, ci datorită atacurilor și injuriilor care se aduc altor partide. Noi nu considerăm că e just să contribuim la promovarea unor asemenea practici și de aceea suntem obligați să facem prescurtările respective (...).

În ce privește congresul mondial antiimperialist, ar trebui să mă mir de faptul că se ridică problema că România nu dorește să participe, când România, încă de când s-a discutat la Moscova, în timpul pregătirii consfătuirii, s-a pronunțat pentru a participa. Atunci s-a făcut însă o propunere de a se crea o comisie din 13 partide, între care România nu era inclusă. România s-a ridicat împotriva acestei comisii și a spus: de ce să nu creem o comisie largă, la care să participe toate partidele care doresc. La această întâlnire nu s-a luat o hotărâre clară, ci s-a spus că se va mai discuta între partide, Cu două zile înainte ni se spune că va avea loc o ședință a comisiei. Atunci tovarășii noștri au întreat: ce fel de comisie, când nu există o asemenea comisie? Cine mai participă? S-a spus: comisia. Atunci am arătat că noi nu facem parte din nicio comisie. Așa s-a spus. Neștiind despre ce e vorba, nu puteam să ne ducem la ședința unei comisii din care știam că nu facem parte. Aceasta însă este folosită ca un motiv în plus pentru a se spune: iată ce poziție are România față de un congres al luptei împotriva imperialiștilor! Aceasta înseamnă că România nu este pentru o consfătuire consacrată luptei împotriva imperialismului. Este o prezentare a poziției României cu totul denaturată și neconformă cu realitatea. Noi suntem pentru discutarea problemei pregătirii acestui congres, dorim să participăm la pregătirea lui și vom participa.

Am ajuns la relațiile cu Republica Populară Chineză. Nu aș dori din nou să expun poziția noastră în această problemă. Noi v-am expus nu o dată, tovarăși, îngrijorarea noastră față de relațiile foarte încordate la care s-a ajuns, inclusiv preocuparea noastră față de tensiunea dintre Uniunea Sovietică și Republica Populară Chineză. Am spus aceste probleme nu o dată și conducătorilor chinezi și

le-am expus poziția și preocuparea noastră de a se face totul pentru a se evita înăsprirea situației și pentru a se ajunge la normalizarea relațiilor între toate țările socialiste, între toate partidele comuniste și muncitorești. Desigur, pot exista păreri deosebite despre multe procedee ale tovarășilor chinezi. Și noi avem părerile noastre în problemele politice; noi le-am spus nu o dată că avem alte păreri și nu suntem de acord; i-am criticat chiar public pentru amestec în treburile interne ale altor partide. Le-am spus aceste lucruri în discuțiile cu ei. Dar una este aceasta și alta este de a căuta căile pentru a se ajunge la colaborare și la rezolvarea problemelor litigioase. Nu este vorba de neutralitate; noi nu am adoptat și nu adoptăm o poziție de neutralitate, ci ne situăm pe poziția de a face totul pentru a contribui la lichidarea divergențelor și refacerea unității. Aceasta nu este o poziție de neutralitate; dar nu dorim să contribuim la înăsprirea lucrurilor, la agravarea lor, pentru că aceasta nu servește nimănui, nici țărilor socialiste, nici cauzei socialismului, nici mișcării comuniste în general și nici luptei antiimperialiste; dimpotrivă, ea servește dușmanului nostru - imperialismului; de aceea vrem să facem totul pentru a contribui la găsirea căilor pentru unitate. Avem convingerea că se va ajunge la aceasta, că, mai de vreme sau mai târziu, va fi apreciată această poziție a României, inclusiv de către Partidul Comunist al Uniunii Sovietice.

Tov. Emil Bodnăraș: Tovarășe Brejnev, tovarăși, eu nu pot decât să confirm ceea ce ambasadorul dv. la București v-a informat ca urmare a unei conversații cu mine. Însă, ceea ce lipsește în redarea făcută de dv. este că am exprimat în același timp satisfacția noastră pentru hotărârea dumneavoastră de a trimite pe tovarășul Kuznețov, după vizita tovarășului Kosîghin la Pekin, să înceapă tratativele în problemele cunoscute. Am salutat aceasta și considerăm că e bine pentru cauza generală a socialismului, pentru cauza relațiilor țărilor socialiste cu China.

Vă aduceți aminte, că în noiembrie 1964, când chinezii au luat inițiativa să vină la Moscova, în frunte cu Ciu En-lai, în conversația avută aici la Comitetul Central, la care a participat și tovarășul Podgornîi, am exprimat părerea de a se merge în întâmpinarea acestui mic pas făcut de chinezi. Noi avem convingerea că dacă se mergea în întâmpinare, astăzi aveam mai puțin de discutat. Iată ce a exprimat tovarășul Ceaușescu când s-a referit la înțelegerea aceasta pe baze principiale.

Așa cum anumite articole din „Jenminjibao” și „Hunți” nu întrunesc condițiile de a întări prietenia, tot așa am citit ieri, nu cu puțină amărăciune, articolul din „Pravda”, care nici el, de asemenea, nu contribuie la prietenie. Noi vom spune acest lucru și chinezilor ce credem și vom acționa neabătut înainte pe linia care a fost arătată aici de către tovarășul Nicolae Ceaușescu. Totuși, este un mare avantaj că avem o Chină socialistă și nu o Chină a lui Cian Kai-și; o Chină așa cum este ea, cu lipsurile ei.

Tov. N.V. Podgornîi: Aceste păreri nu le auzim pentru prima dată de la tovarășul Bodnăraș. Eu și mulți tovarăși participanți aici auzim mereu că trebuie

să avem răbdare, că va veni vremea ș.a.m.d. Și noi suntem convinși că va veni vremea, însă nici noi nu suntem Iisus Christos ca atunci când cineva te lovește pe un obraz, să-l dai și pe celălalt. Ei să ne înjure, iar noi să răbdăm.

Tov. K.F. Katușev: Din nou tovarășul Bodnăraș pune pe același plan articolele din „Jenminjibao” și „Hunți”, în care P.C.U.S., partidele comuniste sunt împroșcate cu noroi, în care Uniunea Sovietică e declarată dușmanul nr. 1 al Chinei.

Tov. Nicolae Ceaușescu: (zâmbind și uitându-se la tov. Brejnev).

Eu fac apel la președinte să mă lase să vorbesc!

Desigur, tovarăși, nu este vorba de a pune pe același plan și nici ca cineva să fie Iisus Christos, ci e vorba de a acționa și a face totul pentru a găsi căi pentru unitate. Iar noi tocmai de la acest lucru pornim.

S-a ridicat aici în treacăt o problemă. Nu m-aș fi oprit deloc asupra ei, dar s-a vorbit de niște fotografii, din sursă chineză, înfățișând conflictul de la graniță, care s-ar fi publicat în România. Eu v-aș mulțumi dacă mi-ați da și mie ziarul sau revista în care au fost publicate aceste fotografii. Noi n-am publicat nicio fotografie în România. În orice caz, noi nu am publicat și nu vom publica lucruri care prezintă denaturat problemele sau să contribuie la înăsprirea situației.

Doresc încă o dată să afirm că noi vom face tot ce ne va sta în putință pentru a se ajunge la normalizarea relațiilor (...).

Am vorbit de Tratatul de la Varșovia. Tovarășul Brejnev a revenit spre sfârșit, referindu-se la duplicitatea României în această problemă. Trebuie să spun că problemele ridicate de noi legate de manevre și toate celelalte măsuri sunt în strânsă concordanță cu acordurile, cu înțelegerile noastre comune. La sfârșit însă tovarășul Brejnev și-a pus întrebarea: dacă România dorește să mai participe la Tratatul de la Varșovia?

Însuși felul de a pune această întrebare ni se pare cu totul nefiresc. Desigur, mergând pe acest drum, fiecare poate să pună orice fel de întrebare. Noi nu o dată am precizat poziția noastră față de Tratatul de la Varșovia. Chiar tovarășul Brejnev a subliniat aici că salută aceste declarații. Dar pe urmă pune totuși la îndoială sinceritatea acestei poziții. Eu nu pot să consider normal ca în relațiile dintre partidele noastre să se pună problema în felul acesta și, în general, nimeni nu poate să pună astfel problemele. Desigur, noi înțelegem răspunderile, înțelegem că în rezolvarea diferitelor probleme practice pot fi deosebiri de păreri. Dar punând astfel problema se ajunge la alte concluzii. Ar fi, deci, de prisos, având în vedere acest fel de a pune problema, să vin și să arăt din nou cum privim noi problema Tratatului de la Varșovia. Noi ne-am asumat obligații - așa cum și-au asumat toți cei care au semnat acest tratat - și trebuie să ne achităm de ele. Tocmai aceasta face și România. Dacă însă manevrele militare sau diferitele demonstrații de forță sunt utile sau nu, aceasta este o altă problemă. Încă în 1966 ne-am pronunțat în deplină unitate asupra acestor probleme, arătând că manevrele nu sunt necesare.

Noi avem datoria să ne preocupăm de pregătirea armatelor noastre. Și România face și ea acest lucru; în cadrul acesta intră și problema diferitelor aplicații și manevre. Propunerea României însă și acordul la care am ajuns în 1966 au în vedere nu o renunțare unilaterală, ci în general, realizarea unui acord între statele europene în această privință. Or, acestea sunt tocmai probleme legate de dezarmarea generală.

Tov. K.F. Katușev: Nici comandamentul dvs. nu v-a înțeles precis, întrucât România nu a fost de acord nici măcar cu jocuri pe hărți, cu participarea unor unități de stat major.

Tov. Nicolae Ceaușescu: Nu corespunde cu realitatea nici această informație pe care o aveți. Să discutăm lucrurile pe bază de fapte reale (...).

În ce privește aplicațiile militare, România nu numai că nu a refuzat ci, dimpotrivă, a făcut și face asemenea aplicații. Numai în această lună au fost vreo trei aplicații comune - în domeniul marinei, în domeniul aviației și apărării antiaeriene, inclusiv pe teritoriul României. Și vă pot prezenta în acest sens documente, tovarășe Katușev. Deci și aici se prezintă lucrurile într-un mod denaturat. Nu știu, îmi pun încă o dată întrebarea: pentru ce o serie de lucruri sunt prezentate într-un fel care nu corespunde realității? De ce, cui servește acest lucru? Este adevărat că, într-o problemă, a unei aplicații la care trebuiau să vină comandamentele, România, în conformitate cu ceea ce am discutat încă din 1966 și anul trecut la Budapesta când s-a semnat Statutul Tratatului, că pentru aplicații mari trebuie să se ajungă la înțelegeri între guverne, a propus Statului Major planul pentru această aplicație și a venit cu propunerea ca și din partea Uniunii Sovietice să fie împuternicit cineva care să semneze un asemenea acord. Noi am împuternicit atunci, din partea guvernului român, pe șeful Statului Major. Nu s-a ajuns la o înțelegere în această privință. E un lucru normal și nu e ceva nou ca în problemele acestea să se ajungă la înțelegeri clare și ferme, nu între militari, ci între state, înțelegeri care să reglementeze obligații și drepturi pentru o parte și pentru alta (...).

Sper că așa cum România e hotărâtă să-și îndeplinească obligațiile care decurg din Tratatul de la Varșovia, vor face și celelalte state, că Statutul pe care l-am adoptat în unanimitate va constitui într-adevăr o bază bună pentru dezvoltarea colaborării între armatele noastre. Aceasta presupune inclusiv cooperarea în ce privește înzestrarea cu armament a armatelor noastre. Noi ne vom preocupa în permanență atât cât timp va fi nevoie de armată - și se pare că încă vreme îndelungată - de a întări armata, de a o înzestra, de a dezvolta cooperarea și colaborarea cu celelalte țări socialiste, cu statele cu care suntem în Tratatul de la Varșovia, în spiritul acordurilor pe care le-am adoptat.

Tovarășul Brejnev s-a referit, vorbind de C.A.E.R., la problemele unor organizații internaționale și la faptul că România nu ar dori să participe la o serie de asemenea organizații. S-au dat aici ca exemplu organizații internaționale în domeniul tehnicii de calcul și INTERCHIM. În ce privește INTERCHIM-ul, noi am avut o serie de obiecții, însă ele au fost rezolvate în mod corespunzător și

România s-a declarat gata să participe la această organizație încă cu șase luni în urmă. După câte știu, încă nu a fost constituită definitiv; era în curs de definitivare și nu s-a primit răspuns la această aderare a României.

În ce privește INTERMETAL-ul - organizație constituită mai de mult și unde România are o serie de alte obiecții - țara noastră s-a declarat gata, în condițiile prevăzute în înțelegerea din aprilie acum un an, să participe la activitatea acestei organizații, nu cu toate drepturile, ci cu cele care se prevăd și pentru alte state.

În ce privește înființarea organizației privitoare la fabricarea tehnicii de calcul, lucrurile ajunseseră până la final. Cunosc în amănunt aceste probleme și trebuie să spun că, din cauza unor probleme organizatorice, România nu a putut adera la această organizație, deși în problemele de fond s-a ajuns la înțelegeri precise în domeniul tehnicii de calcul, al informaticii ș.a.m.d. Noi considerăm că pe această bază se putea - și se poate, într-adevăr - participa la această organizație internațională, ca și la alte organizații.

De altfel, România a făcut tuturor țărilor socialiste, inclusiv Uniunii Sovietice, propuneri privind înființarea unor organizații de colaborare într-un șir de domenii. Se discută, e adevărat, de doi ani în Comisia mixtă de colaborare, dar, practic, nu s-a realizat nimic (...). le-am propus tovarășilor polonezi, de exemplu, să participăm la exploatarea minereului de cupru la ei, inclusiv cu investiții. Ne-au răspuns că duc tratative cu francezii și deci nu pot realiza colaborarea cu România. Le-am propus să colaborăm, într-o formă acceptabilă și pentru ei, inclusiv cu investiții, în producția de cărbune cocsificabil. Ne-au răspuns acum opt luni că duc tratative cu japonezii (...).

E adevărat că avem asemenea acțiuni și cu un șir de țări capitaliste. Am făcut într-adevăr cu Chile o întreprindere de exploatare a cuprului, însă pe principiul deplinei egalități, proprietatea fiind a chilenilor. Pentru noi e avantajos acest lucru pentru că ne asigură procurarea de minereu de cupru (...). Suntem obligați să căutăm aceste materii prime acolo unde găsim. Am fi preferat să găsim soluții pentru a avea cupru din țările noastre socialiste, de asemenea cocs și cărbune cocsificabil; ar fi fost și mai aproape și din toate punctele de vedere pentru noi mai avantajos, inclusiv să participăm cu investiții (...).

Tovarășe Brejnev, cel puțin pe mine mă bucură faptul că vă preocupați ca asemenea relații economice ale României să nu dăuneze intereselor naționale ale țării noastre. Este cu totul adevărat că creditele sunt întotdeauna dezavantajoase, pentru că oricât de mică ar fi dobânda, tot trebuie să plătești ceva în plus pentru aceste credite.

Vreau însă să vă spun că nu trebuie să existe vreo îngrijorare că România nu va putea să-și rezolve problemele. Toate creditele pe care le-am primit le-am putea plăti chiar mâine în întregime, afectând, desigur, într-o anumită măsură, ritmul de investiții pe un an; considerăm însă că am greși dacă am proceda așa, pentru că aceasta ar afecta dezvoltarea viitoare a economiei noastre.

Tov. N.V. Podgornî: E imposibil să lichidați creditele astăzi. Apoi, nici nu este necesar.

Tov. N. Ceaușescu: Nici nu ne propunem, dar eu m-am referit la volumul lor.

Același lucru și cu balanța comercială. Este adevărat că avem o debalanță, pe care însă am acceptat-o și o acceptăm în mod deliberat. Noi am putea, de asemenea, rezolva problema aceasta oricând, reducând puțin importurile și punând un accent mai mare pe exporturi. Avem un asemenea program, însă vrem să-l realizăm în așa fel încât totuși să asigurăm un ritm înalt de dezvoltare a construcției socialiste. Această chestiune nu ne pune probleme deosebite.

Nu spun acestea ca răspuns la preocupările dv. pe care, de altfel, le găsesc neîntemeiate, dar vreau să vă informez tovărășește. Cred că dacă am fi avut posibilitatea să discutăm v-ați fi dat seama și ați fi înțeles mai bine care e situația.

Dacă am putut însă înțelege această preocupare, nu pot înțelege însă nicicum afirmațiile cum că „partea română dorește să se reorienteze spre Occident”. Poate n-am înțeles bine traducerea. Într-un limbaj mai deschis, reorientarea înseamnă că poate România dorește să se reorienteze spre capitalism.

Tov. L.I. Brejnev: Să nu exagerăm. În stenogramă sunt formulate precis toate afirmațiile mele.

Tov. N.V. Podgornî: Sensul era că în schimburile comerciale ponderea țărilor socialiste se micșorează. Or, acestea sunt lucruri deosebite.

Tov. L.I. Brejnev: Nu e o acuzație, ci doar ca un considerent.

Tov. Nicolae Ceaușescu: Nici ca un considerent nu putem accepta, pentru că sub nicio formă nu se poate accepta un asemenea fel de a pune problema. Am putea spune multe lucruri: de ce se face așa și nu se face altfel. Nu doresc să mă refer la nimic concret pentru a nu da naștere la interpretări. V-am explicat cum am procedat noi cu utilajele: deoarece n-am găsit în țări socialiste; sigur, ne-am dus să le cumpărăm din Occident. Știu că și Uniunea Sovietică și alte țări cumpără o serie de utilaje din țări capitaliste.

Tov. N. V. Podgortm: Și noi cumpărăm.

Tov. Nicolae Ceaușescu: Ne-am adresat dv. în problema minereului de fier și a cărbunelui cocsificabil, arătând că suntem gata să participăm și cu investiții. Pentru noi este mai avantajos și din punct de vedere politic și din punct de vedere economic să importăm din Uniunea Sovietică, dar aceasta nu depinde numai de România, ci și de Uniunea Sovietică, de posibilitățile acesteia. Noi înțelegem aceste lucruri. Ne-am adresat recent Uniunii Sovietice, întrebând dacă nu ne poate da ceva gaz metan prin conducta pe care o construim pentru Bulgaria. La nivelul C.S.P. s-a spus că va fi greu acest lucru; inclusiv pentru petrol. Noi importăm astăzi petrol, nevoile de petrol ale României vor crește, iar rezervele noastre sunt mici, și atunci trebuie să căutăm să importăm din altă parte. Noi am fi bucuroși să primim petrol din U.R.S.S., dar dacă dv. nu ne puteți livra, trebuie totuși să cumpărăm de undeva.

Vedeți, problemele acestea trebuie într-adevăr puse în balanță și bine cântărite. Desigur, în momentul în care trebuie să cumperi minereu de fier, cocs, cupru, bauxită din alte țări decât din țări socialiste, aceasta schimbă într-un fel balanța comerțului exterior. Acest lucru este clar. Noi am saluta și suntem gata să rezolvăm aceste probleme cu țările socialiste, însă pentru aceasta trebuie să ajungem la înțelegeri, la acorduri. Dar, în momentul în care nu găsim această rezolvare, trebuie să mergem și în America Latină și în Asia ș.a.m.d.; și, deși e mai scump, să aducem minereu de fier din India sau din Brazilia, sau cocs din China. Repet, costă scump, dar dacă nu găsim în altă parte, ce să facem. Dacă e vorba să discutăm problema raporturilor economice și a volumului de schimburi, apoi trebuie să luăm toate aceste probleme, să le vedem așa cum sunt și pe baza lor să tragem concluzii. Eu aș putea trage altă concluzie. Dumneavoastră, totuși, dați gaz metan bulgarilor și altor țări. De ce nu dați și României? La fel cu petrolul și altele. Dar nu pun asemenea probleme. E dreptul Uniunii Sovietice, ca în raport cu relațiile pe care le consideră necesare, să dezvolte schimburi cu cine vrea. Dar nici nu pot fi de acord să se tragă niște concluzii și să se ajungă la niște acuzații care, vă spun, vor crea o impresie foarte, foarte neplăcută în partidul nostru. Suntem pe deplin gata, așa cum am spus nu o dată, să găsim soluții pentru dezvoltarea economiei românești pe baza colaborării cu țările din C.A.E.R., cu celelalte țări socialiste, în condiții reciproc avantajoase. Însă noi dorim să dezvoltăm economia României și, dacă nu putem rezolva o serie de probleme în cadrul acestor relații, atunci, firește, trebuie să apelăm - cum fac și alte țări socialiste - la acele surse unde găsim ceea ce avem nevoie.

Trebuie să fie clar că România nu acceptă din partea nimănui condiții politice în relațiile economice. În acest domeniu relațiile noastre cu toate țările sunt așezate pe baze clar economice și așa vom proceda și în viitor.

Revenind la problemele relațiilor bilaterale, dv. v-ați referit la unele probleme de istorie și la unele chestiuni actuale. Repet încă o dată, tovarăși, noi am apreciat și apreciem în mod pozitiv relațiile dintre partidele și țările noastre, faptul că armata și poporul sovietic au dat o contribuție însemnată la înfrângerea fascismului, inclusiv la eliberarea României. Am spus aceasta nu de complezență, și nu o spunem de complezență, cum s-a încercat să se afirme aici. Dacă tovarășii au urmărit felul în care s-au sărbătorit la noi diferite date jubiliare, inclusiv Ziua victoriei, și vor examina materialele noastre, vor vedea aprecierea pe care o dăm noi rolului și contribuției Uniunii Sovietice. N-aș putea spune însă că în aceeași măsură sunt prezentate faptele în alte țări socialiste, chiar în Uniunea Sovietică, în ce privește poziția Partidului Comunist Român și a României după eliberare.

Nu avem în niciun fel intenția de a scuza, acoperi ori diminua în vreun fel răspunderea burgheziei române, a dictaturii fasciste, pentru actul împotriva Uniunii Sovietice. Documentele noastre sunt, în această privință, foarte clare și vorbesc de la sine. Am condamnat, condamnăm și vom condamna rolul burgheziei și fascismului român. Această condamnare a început atunci când comuniștii s-au ridicat împotriva războiului, când comuniștii au luptat împotriva

pregătirilor de război, pentru prietenia cu Uniunea Sovietică. Această atitudine s-a concretizat în luptele duse de comuniști în timpul războiului și a primit o confirmare definitivă prin răsturnarea dictaturii fasciste, ieșirea României din război și alăturarea ei de partea Uniunii Sovietice și a coaliției antihitleriste, la războiul antifascist. Este, totuși, un fapt că peste 500 mii de ostași români au luptat alături de armata sovietică, până la Praga. Numele „Debrețin” acordat unei divizii românești în timpul războiului nu a fost dat de complezență, ci pentru rolul pe care l-a avut. De asemenea, „Ordinul Victoriei”, ordin care s-a decernat numai câtorva șefi de stat, s-a dat și regelui României, tocmai pentru contribuția la războiul împotriva Germaniei. De ce oare se spune atunci că România încearcă să diminueze în vreun fel răspunderea burgheziei, dacă subliniază poziția fermă a comuniștilor și a poporului român împotriva acestui război? Tocmai aceasta înseamnă condamnarea poziției burgheziei românești.

S-a referit tovarășul Brejnev la faptul că unii cercetători științifici pun în discuție unele probleme de istorie. Tovarăși, istoria se scrie, se va mai scrie, însă ea trebuie să se bazeze pe fapte. Relațiile dintre România și Rusia sunt cunoscute; faptele sunt de mult publicate și studiate. Sigur, ele pot fi interpretate într-un fel sau altul, dar nu pot fi negate în niciun fel. Firește, nimeni nu poate, de exemplu, să nege contribuția Rusiei la războiul din Balcani, dar tot nimeni nu poate nega nici participarea României la acest război în momente grele. Există și o telegramă a țarului, prin care cere ajutor armatei române. Exista, încă de pe atunci, o recunoaștere unanimă a acestor fapte.

Tov. Paul Niculescu-Mizil: Există și morminte ale soldaților români, care au căzut în Bulgaria.

Tov. Nicolae Ceaușescu: Din faptul că un istoric sau altul studiază în mod deosebit un anumit moment nu se poate să se tragă niște concluzii politice. Nu cred că cineva poate fi acuzat pentru că critică anumite politici ale țarismului, deoarece nimeni altul decât Lenin a făcut aceasta într-o formă foarte, foarte ascuțită. Nu vreau să vin cu citate din Lenin în această privință.

Trebuie să vă spun cinstit, tovarăși, că la noi provoacă nedumerire în rândul istoricilor, al oamenilor de știință, accentul care se pune pe așa-zisul rol progresist al Rusiei țariste, pentru că aceasta vine totuși în contradicție cu aprecierile lui Lenin în această direcție. Orice orânduire socială a avut, la un moment dat, un rol progresist, dar trebuie ținut seama de caracterul de clasă, de condițiile respective.

Tov. M.A. Suslov: În cazul de față este vorba de ceva concret, de rolul Rusiei în acest război.

Tov. Nicolae Ceaușescu: Eu am înțeles că este vorba de o apreciere generală. Chiar și acest război are limitele sale de clasă, tovarăși.

Tov. M.A. Suslov: Este adevărat că într-un anumit stadiu poate avea un rol progresist, în alte condițiuni poate juca un alt rol. E vorba de un lucru concret.

Tov. Nicolae Ceaușescu: În fine, doresc să mă refer la câteva lucruri pe care tovarășul Brejnev le-a reluat, deși ele au mai fost discutate. Aș dori să-i

mulțumesc pentru citatul pe care l-a dat din cuvântarea mea la plenară. E adevărat că noi ne preocupăm de a îndruma întreaga activitate de reconsiderare, de a prelua tot ceea ce este înaintat, progresist - și, firește, criticăm o serie de lipsuri care mai există în această privință. Am creat o Academie specială de Științe Sociale tocmai pentru a asigura o conducere mai bună a acestei activități. Ne preocupă și ne vor preocupa foarte multă vreme aceste probleme, dezvoltarea marxist-leninistă a întregii ideologii. Știți bine că asemenea probleme nu se pot rezolva peste noapte, că e nevoie de o activitate îndelungată în această direcție.

V-ați referit la faptul că unele instituții care au existat în trecut la noi au fost reorganizate, sau, cum ați spus, au fost închise. Ați amintit printre acestea, Muzeul româno-rus, Institutul „Maxim Gorki” și „Librăria Rusă” („Cartea rusă”, n. red.). Am mai discutat aceste probleme. Noi am reorganizat o serie de activități. În cadrul muzeului nostru de istorie (inaugurat în mai 1965 la București, care preluase majoritatea documentelor expuse la Muzeul Româno-Rus, desființat în anul 1963, n. red.) își găsește expresie și dezvoltarea relațiilor dintre România și Uniunea Sovietică; am căutat să încadrăm aceste relații în contextul general al muzeului, spre a da o imagine mai clară, mai justă asupra lor. De asemenea, Institutul „Maxim Gorki” a fost încadrat în Universitatea noastră din București, unde limba rusă se predă la un nivel superior, mult mai bine decât în cadrul unui institut izolat.

A interpreta unele măsuri care au dus la o îmbunătățire a relațiilor noastre ca niște lucruri care ar încerca să diminueze importanța Uniunii Sovietice este nejust și nereal. Dumneavoastră singur ați arătat că în România s-au tipărit 20 milioane de cărți din literatura rusă și sovietică și ele se găsesc la noi în toate librăriile. Uniunea Sovietică, pentru o populație cu mult mai mare, a tipărit doar 17 milioane de cărți din limba română.

Organizația de prietenie A.R.L.U.S. dispune de un palat în București și de un șir de case proprii în alte orașe din România (11 la număr, n. red.), inclusiv de o revistă specială („Veac Nou”, n. red.) Nu cunosc dacă în Uniunea Sovietică există ceva de acest gen. După câte am fost informat, nu există. Dacă ar trebui să discutăm aceste probleme, să le punem într-un mod deschis, tovărășesc, spre a putea trage concluziile cele mai juste. Aceasta este ceea ce facem noi.

Ne-am adresat Uniunii Sovietice și tuturor țărilor socialiste cu propunerea de a deschide reciproc case de cultură sau biblioteci, adică Uniunea Sovietică la București și noi la Moscova. Nu am primit răspuns decât de la tovarășii unguri. Pe aceeași direcție am ajuns la înțelegeri cu Franța, Italia și Statele Unite. Noi suntem interesați să deschidem acolo case de cultură, pentru că în Franța și Italia avem populație numeroasă de limbă română și, în același timp, prin aceste biblioteci noi reușim să avem informații și cărți tehnice; ele sunt organizate pe bază de deplină reciprocitate. Noi în Italia avem chiar o Academie care se numește Academia Română și pe care am transformat-o într-un centru de cultură; este una dintre cele mai frumoase case - o casă veche din Roma. Deci, nu avem predilecție, cum s-a încercat aici să se prezinte lucrurile, pentru case de cultură și

biblioteci din țări occidentale. Dorim să avem asemenea case de cultură - și sperăm că vom ajunge la înțelegere - cu țările socialiste, inclusiv în Uniunea Sovietică, în afară de ceea ce avem organizat direct de către noi.

Îmi este cu totul de neînțeles problema mazăgălelilor de pe pereții Ambasadei sovietice la București.

Tov. L.I. Brejnev: Nici noi nu înțelegem.

Tov. N. Ceaușescu: În primul rând că în jurul ambasadei este un gard de fier.

Tov. N.V. Podgornîi: În Uniunea Sovietică nici nu se poate admite așa ceva.

Tov. Nicolae Ceaușescu: În primul rând că pe pereții Ambasadei sovietice ar fi greu de scris, pentru că ambasada este împrejmuită de un grilaj de fier. Dar să lăsăm la o parte aceasta.

Tov. A V. Basov: Este într-adevăr un gard care împrejmuiește ambasada, dar acest lucru s-a făcut în dreptul secției consulare. Avem la Ambasadă fotografii.

Tov. Nicolae Ceaușescu: Nu știu de ce au apărut aceste inscripții cu creionul tocmai acum 15-20 de zile. Este de neînțeles. Pentru că asemenea lucruri nu se întâmplă la noi. Asemenea manifestări nu se pot întâlni în România decât la oameni de clasă. Dar chiar dacă admitem că se poate întâmpla ca cineva să scrie cu un creion mic pe un perete, se pot oare trage de aici concluzii politice? Noi nu am dori să tragem concluzii politice din unele manifestări directe la adresa reprezentanților României, deoarece considerăm că acestea sunt manifestări individuale ce trebuie tratate ca atare și lichidate. Sper că vom avea în vedere probleme generale și nu vom căuta lucruri mărunte, pentru ca din eventuale întâmplări să tragem concluzii care nu pot fi de natură să ducă la lucruri bune. În orice caz, noi așa am privit unele lucruri care ni s-au adus la cunoștință.

Nu știu de ce tovarășul Brejnev a lăsat la sfârșit problema Cehoslovaciei.

Tov. N.V. Podgornîi: De ce dv. ați început cu Banca de Investiții? (râsete în sală).

Tov. Nicolae Ceaușescu: Eu nu aș dori să începem acum din nou să discutăm despre această problemă, mai cu seamă că noi am mai avut prilejul să vorbim despre ea în două rânduri și v-am spus părerea noastră. Nu v-am putea spune nimic în plus astăzi, decât faptul pe care l-am mai repetat, că tocmai în perioada aceea România a fost ocolită, nu a fost invitată la câteva consfătuiri care au avut loc; de aici și poziția României, care nu putea admite să se vorbească de o angajare a tuturor statelor participante la Tratatul de la Varșovia în această problemă.

E adevărat că a trecut multă vreme de atunci, că se pot trage deja unele concluzii. Trebuie să vă spun cinstit că, în ce privește partidul nostru, considerăm și acum că această intervenție nu trebuia să aibă loc.

Despre faptul dacă s-au rezolvat sau nu problemele nu aș dori să spun nimic, pentru că este o problemă care privește Cehoslovacia, nu am dori să ne

amestecăm în aceste probleme. Din păcate, după câte cunoaștem noi, stările de lucruri nu s-au ameliorat, dimpotrivă, s-au complicat. Noi am fi primii care am saluta normalizarea atmosferei din Cehoslovacia, din rândul partidului, dar, din păcate, nu putem spune - din ce cunoaștem noi, poate nu cunoaștem prea bine - că o asemenea normalizare a avut loc. De aceea, nici nu dorim să ne spunem părerea, să ne amestecăm în aceste probleme, pentru a nu face nimic care să influențeze bunul mers al lucrurilor în Cehoslovacia.

Tov. N. V. Podgornii: Nici nu mai este posibil să mai complicați ceea ce este acolo.

Tov. Nicolae Ceaușescu: Nici nu am făcut nimic pentru a complica, nici nu dorim să facem acest lucru.

Este adevărat - și aici sunt de acord cu tovarășul Brejnev - că toate aceste lucruri complică relațiile și ridică un șir de probleme, că trebuie văzut care este cauza acestor divergențe și ce trebuie făcut pentru a le depăși.

Eu nu cred că putem să reducem totul la faptul că în trecut Hrușciov a avut unele manifestări sau unele ieșiri; noi nu acordăm întotdeauna atenție tuturor acestor elemente și nici nu căutăm să facem din ele probleme care să afecteze relațiile noastre. Dv. știți că noi, ceea ce am avut de spus, i-am spus deschis tovarășului Hrușciov, și nu o dată, atât asupra problemelor bilaterale cât și asupra problemelor internaționale.

În 1962, la București (Hrușciov a vizitat România în perioada 18-25 iunie 1962 – n. red.), am discutat 3-4 zile asupra acestor probleme și, de fapt, acolo am ajuns la concluzia că este vorba de cu totul altceva, și anume de orientarea de a așeza relațiile dintre țările socialiste pe alte baze, pe ideea așa-zisei integrări economice, militare și politice. De fapt, de aici s-a pornit și acestea sunt cauzele care au dus și duc la dificultățile actuale.

Tov. L.I. Brejnev: Nu știu de ce tovarășul Ceaușescu vorbește așa. Și eu am fost la discuții. Am mâncat, am băut, am discutat.

Tov. Nicolae Ceaușescu: Există scrisoarea pe care eu am adus-o la Moscova înainte de întâlnire și i-am dat-o în mână tovarășului Hrușciov. În scrisoare tocmai despre aceasta era vorba. O aveți și dv., o avem și noi.

Deci, problema care se pune este, într-adevăr, pe ce baze și în ce spirit trebuie dezvoltate relațiile. Noi v-am spus-o nu o dată și dorim să repetăm acest lucru: suntem partizanii unei largi cooperări și colaborări în toate domeniile; suntem împotriva a ceea ce se numește integrare, care presupune organe supranaționale în diferite domenii de activitate. Aceasta este, de fapt, problema fundamentală, tovarăși, iar, pentru a găsi, într-adevăr, căile de dezvoltare a relațiilor trebuie ca asupra acestei probleme să ajungem la o înțelegere deplină (La 24 mai 1963, o delegație condusă de N. Podgornii s-a aflat la București pentru a impune principiul integrării economice, respins însă de liderii români – n. red.).

Mie mi se pare că în domeniul economic hotărârea de acum un an a sesiunii C.A.E.R. oferă o bază clară pentru aceasta; noi suntem gata să acționăm

în spiritul acestei hotărâri, dorim să ne conducem după ceea ce am stabilit de comun acord.

În domeniul militar avem Statutul pe care l-am adoptat tot acum un an, în martie, la Budapesta; dorim ca pe această bază să avem în continuare o colaborare și cooperare largă cu țările membre. Dorim să găsim căile pentru a asigura consultări asupra problemelor de bază, de a găsi mijloacele pentru a acționa în strânsă unitate în problemele principale.

Tov. M.A. Suslov: Probleme politice și economice?

Tov. Nicolae Ceaușescu: În spiritul documentelor pe care le-am adoptat de comun acord.

În acest context, nu înțeleg de ce trebuie să punem întrebarea: ce gândește Occidentul despre evoluția politicii românești? Pentru că, dacă luăm ceea ce gândește Occidentul despre politica țărilor socialiste, apoi, firește, că găsim multe, multe aprecieri, inclusiv despre Uniunea Sovietică. Dar noi considerăm că nu după ceea ce gândesc țările occidentale, presa occidentală, trebuie să ne conducem și să discutăm atunci când dorim să analizăm problemele relațiilor bilaterale.

Mi-e greu să trec peste un lucru căruia nu aș dori să-i dau o anumită interpretare. Nu am înțeles ce s-a intenționat să se spună prin aceea că „românii vor aprecia răbdarea Uniunii Sovietice” în aceste probleme?

Tov. L.I. Brejnev: Nu în acest sens trebuie înțelese cele spuse de mine.

Tov. K V. Rusakov: Aceasta era în legătură cu poziția Chinei.

Tov. Nicolae Ceaușescu: Desigur, tovarăși, fiecare din noi trebuie să căutăm soluții și să pornim de la dorința de a nu agrava situația, ci de a o îmbunătăți. În acest spirit noi am privit aceste discuții, cu această dorință am venit la Moscova.

Salut și cred că toți tovarășii, Comitetul nostru Central, vor saluta cele spuse de tovarășul Brejnev privind așezarea relațiilor dintre țările noastre pe principiul egalității, al avantajului reciproc, al suveranității naționale și al respectării intereselor naționale, ale României și Uniunii Sovietice. Sunt complet de acord că trebuie să găsim, să căutăm căi și să acționăm în așa fel încât interesele naționale să corespundă intereselor solidarității internaționale. Aceste două probleme nu se pot considera a fi opuse și, dimpotrivă, tocmai luarea în considerare a intereselor solidarității internaționale, cât și a intereselor naționale constituie baza trainică a dezvoltării relațiilor de colaborare, a manifestării din plin a marxism-leninismului în toate domeniile de activitate.

Suntem de acord și ne pronunțăm hotărât pentru găsirea căilor de dezvoltare, a respectului, a încrederii reciproce (...). Nu dorim să pretindem ca noi să primim lucruri de valoare și să nu plătim sau să plătim cu mărfuri care nu sunt de aceeași valoare... Suntem de acord ca tovarășul Maurer și Kosîghin să se întâlnească și sper că vor găsi o serie de soluții pentru dezvoltarea relațiilor economice dintre țările noastre.

Tot îmi spun tovarășii că am uitat ceva. De fapt, noi am mai spus aceasta în 1964, dar numai în treacăt și îmi pare rău că mi-au adus aminte abia la sfârșit. Este vorba, tovarăși, de faptul că noi avem unele date din care reiese că unii oameni sovietici desfășoară o anumită activitate informativă în România. Noi - vă aduceți aminte - și în 1964 am ridicat problema și apoi de câteva ori. Eu aș ruga să ajungem la o înțelegere ca să se pună capăt acestei activități. Altfel, puneți într-o situație proastă oameni care au sentimente nobile față de Uniunea Sovietică. Apoi, noi v-am mai spus, tovarăși, dacă vă interesează ceva, vă spunem noi; nu trebuie să căutați pe alte căi să aflați aceste lucruri. Nu e normal ca între țări socialiste să existe asemenea lucruri. Vă închipuiți, ce s-ar întâmpla dacă noi am trimite în judecată pe acei tovarăși români care se ocupă de această activitate.

Tov. L.I. Brejnev: Despre ce se are în vedere când se spun aceste lucruri? Sunt fapte concrete? Despre ce este vorba?

Tov. Nicolae Ceaușescu: Se apelează la unii cetățeni români și li se cer informații.

Tov. L.I. Brejnev: Cine apelează?

Tov. Nicolae Ceaușescu: O serie de cetățeni sovietici.

Tov. L.I. Brejnev: Este prea general pentru o asemenea discuție.

Tov. Nicolae Ceaușescu: Tovarășe Brejnev, o să vă trimitem concret aceste lucruri. Noi am dori să se pună capăt acestor lucruri.

Tov. L.I. Brejnev: Dar nici nu se pune o asemenea problemă. Nu numai în România, dar în nicio țară socialistă nu se desfășoară vreo activitate informațională. Există un singur lucru: interdicția Biroului Politic de a se desfășura o asemenea activitate. Nici măcar în China nu se admite o asemenea activitate. Așa că respingem asemenea afirmații. Dacă este vorba despre vreun caz particular vom vedea. Eu nu știu ce vorbesc tovarășii români în piață. Asemenea discuții de piață nu ajung la noi, la Biroul Politic. Este oare vorba de agentură? Nu putem admite acest lucru. Nu avem așa ceva. Dacă aveți fapte, vă rog să le spuneți. Dar dacă un cetățean spune ceva, cândva și greșește - este o problemă. Pot fi și greșeli. Dar dacă dv. ridicați acest lucru la nivel oficial, atunci este cu totul altceva. Acesta e nejust. În discuția noastră eu nu mi-am permis să arăt cum discută oamenii dv. oficiali cu oameni de stat sovietici.

Tov. Nicolae Ceaușescu: Eu nu mă refer la faptul că se discută și ce se discută în piață, pentru că nu m-aș preocupa de asemenea lucruri.

Tov. L.I. Brejnev: Aceasta se referă mai mult la sfera suspiciunilor, decât la sfera concretă. Nu există agenți la Ambasada sovietică.

Tov. A. V. Basov: Dacă vine vreun agent român și-l provoacă, este altceva.

Tov. Nicolae Ceaușescu: De ce am ridicat această problemă? Deoarece e posibil, într-adevăr, să fie cazuri întâmplătoare. Unii oameni consideră că fac bine. Ar trebui să le atragem reciproc atenția că, dacă doresc să afle ceva, să nu meargă pe căi ocolite, ci să vină să întrebe. Noi v-am spus, tovarăși, că nu avem secrete și suntem gata să discutăm oricând.

Tov. L.I. Brejnev: Eu v-am spus punctul nostru de vedere și felul cum ne comportăm noi.

Tov. Nicolae Ceaușescu: Doresc, tovarăși, să închei cu speranța că cele spuse aici vor fi înțelese în mod just. Am făcut aceasta cu dorința sinceră de a înfățișa problemele așa cum le vedem noi. Poate asupra unor probleme datele de care noi dispunem nu sunt suficiente. Dar, ceea ce dorim să fie reținut este că Comitetul nostru Central, partidul nostru, doresc să depășim starea de lucruri actuale, să restabilim încrederea reciprocă deplină, respectul reciproc deplin, să dezvoltăm o colaborare în toate domeniile de activitate. Desigur, și noi am fi fost mulțumiți - și considerăm că așa trebuie să facem - să ne întâlnim nu numai când avem probleme de acest fel, ci și la o vânatoare, la odihnă, să avem relații cu adevărat frățești, ca între două partide comuniste care au același fel de a gândi și aceeași ideologie.

Aceasta este dorința noastră și scopul pentru care am venit la Moscova; în acest spirit am discutat duminică în Comitetul nostru Executiv; acesta este, de altfel, spiritul aprobat de Congresul partidului, de Comitetul Central, de întregul partid și în acest spirit noi vom acționa în viitor.

Tov. L.I. Brejnev: Poate să mai facem o pauză?

Tov. Nicolae Ceaușescu: Să mai facem.

- după pauză -

Tov. L.I. Brejnev: Ce aș dori să vă spun? Cred că nu este necesar să răspund la toate problemele asupra cărora s-a pronunțat tovarășul Ceaușescu, pentru că o să deschidem o nouă discuție. În general aș dori să fac o observație.

Unele probleme le-ai tratat, tovarășe Ceaușescu, într-un mod imprecis, pornind de la imprecizia notițelor pe care le-ai luat. Stenograma, probabil, consemnează în mod precis fiecare cuvânt al nostru și de aceea când vă veți arunca o privire pe stenogramă sunt convins că va apare necesitatea de a face unele corecturi la răspunsurile dumneavoastră. Aceasta în primul rând.

În al doilea rând, aș vrea să mă refer la un caz particular; tovarășul Ceaușescu s-a mirat de expresia mea cu privire la răbdare. Vă citesc ceea ce v-am citit și mai înainte; era acolo vorba despre China, de ceea ce a spus Ciu En-lai - poate rețineți același lucru - că amenințarea unei intervenții străine planează, de asemenea, deasupra României. În legătură cu aceasta am spus următoarele: „Într-o atmosferă de nervozitate, care a fost stimulată de partea română, a trebuit să dăm dovadă de nu puțină reținere pentru a nu permite răcirea relațiilor sovieto-române și nu a da posibilitatea ca anumite tendințe nedorite să iasă de sub control”. Dacă rugăm acum stenografele, ele vor citi același lucru. De aceea, nu știu, poate a fost vorba de o interpretare mai liberă a spuselor mele și a trebuit să precizez aceasta, întrucât tovarășul Ceaușescu a reacționat într-un mod destul de original față de acest lucru.

Mi se pare că acum ne apropiem de încheiere. Când am ridicat o serie de probleme în expunerea noastră, am pornit de la ideea că Comitetul nostru Central privește această întâlnire ca o expresie a dorinței comune, reciproce, a partidelor

noastre de a găsi căile pentru îmbunătățirea relațiilor (...). Pentru a ne apropia de aceasta trebuie să ne spunem cinstit unul altuia tot ceea ce din punctul nostru de vedere afectează relațiile noastre (...).

Însă, în discuția noastră am spus că fiecare dintre partidele noastre privește aceeași problemă în mod diferit și o să-mi permit să mă opresc asupra unora din aceste probleme. Poate nu în aceeași ordine în care am dus discuția, însă în esență aș vrea să mă opresc asupra lor, pentru a sublinia în ce constă diferența de interpretare a aceluiași fenomen.

Dv. spuneți că primirea lui Nixon în România este o acțiune de protocol obișnuit, acceptată în practica internațională, iar noi spunem că aceasta este politică. Nixon conduce statul cel mai reacționar, imperialist, iar o primire atât de fastuoasă, o asemenea demonstrație într-un asemenea moment nu poate fi calificată drept o acțiune de protocol. Aceasta este diferența! Trebuie să ne gândim, și noi și dv. Dacă asemenea lucruri vor fi apreciate ca simple acțiuni protocolare, atunci e greu de găsit punctul de contact în conceptul de politică. Doar și Nixon în mesajul către parlament și în discursul politic pe care l-a rostit a apreciat aceasta ca o acțiune politică. Natural că nu numai noi, dar multe partide, fără a mai vorbi de țările socialiste, au văzut în aceasta o acțiune politică.

Să luăm al doilea exemplu: conflictul din Orientul Apropiat. Știți cum au decurs toate aceste lucruri; toate partidele frățești au considerat necesar să acționeze asupra agresorului și au rupt relațiile diplomatice cu Israelul, iar dv., în acel timp ați ridicat nivelul relațiilor. Dv. considerați acesta un act diplomatic normal, noi considerăm aceasta ca o obstrucție. Deci, iată diferențe de aprecieri.

Am mai spus deja, când a mers tovarășul Maurer în Finlanda, el știa cine era Mannerheim. Sigur, se poate spune că era o acțiune protocolară și trebuia depusă o coroană. Poate așa se consideră la dv., însă noi considerăm aceasta o acțiune politică.

Sunt multe asemenea probleme și n-ar trebui să ne eschivăm de la ele, pentru că dacă se califică așa, e imposibil să se creeze acele relații prietenești, acea căldură pe care am dori-o în relațiile noastre. Aceasta se referă nu numai la astfel de probleme.

Există probleme asupra cărora partidele pot avea păreri deosebite; acestea sunt probleme care nu afectează alte partide - cum sunt, de exemplu, părerile partidului român cu privire la un fenomen sau altul - însă sunt probleme care nu permit ca fiecare dintre partidele noastre să aibă o atitudine așa de liberă față de o acțiune sau alta.

Să luăm din nou problema Chinei, fără a intra în detalii. Este destul de evident ce se petrece în China, ce politică duc conducătorii chinezi față de țările socialiste și în special față de Uniunea Sovietică; în hotărârile congresului lor se consacră în mod oficial aceste poziții. Aceasta este și politică, și ideologie, și tot ce doriți. Cum apreciază România și P.C.R. această politică a Chinei?

Să luăm și alte probleme. Dv. spuneți că mențineți relații cu toate partidele, de pildă, cu cele două partide din India... Dar aceasta nu este o divizare

mecanică, scindarea lor s-a produs pe probleme ideologice. Sau să luăm partidul israelian; și acesta s-a scindat pe o platformă politică, ideologică.

Se pune întrebarea sau ne gândim și noi: cu cine este Partidul Comunist Român, de ce are relații bune și cu unul și cu celălalt? Trebuie să existe un principiu (...).

Dv. spuneți că cineva a scris ceva acolo, pe ambasadă. Se poate spune așa: „a scris cineva”? Păstrând respectul unul față de celălalt, să nu simplificăm lucrurile. Nu s-a întâmplat ca în țările socialiste să se scrie pe ambasade tot felul de lucruri de felul acesta. Noi am știut să aruncăm și cu cerneală și cu ouă în ambasada S.U.A., așa am făcut și cu ambasada Angliei, a Belgiei. Însă în țările socialiste aceasta nu e normal.

Suntem de acord că în Partidul Comunist din Cehoslovacia mai sunt încă multe lucruri de făcut, multe complicații. Într-un an și jumătate de dezlănțuire a contrarevoluției și oportunismului de dreapta s-au făcut multe și nu puține vor fi eforturile care vor mai trebui depuse de partid. Însă sarcina noastră este de a ajuta partidul comunist să iasă din această situație. Desigur, pot fi anumite diferențe de păreri, însă când vorbește Partidul Comunist din Cehoslovacia, guvernul și poporul cehoslovac despre ajutorul dat de țările socialiste, este o altă chestiune. Iar dumneavoastră, tovarăși români, și acasă și în altă parte, în străinătate, continuați să faceți propagandă propriului dumneavoastră punct de vedere. Deci, acestea sunt lucruri cu totul diferite.

Aș dori să subliniez încă o dată în mod categoric inconsistența afirmației făcute, insinuării că noi am desfășura o anumită activitate informativă în România. Vă rog să luați act de declarația noastră: nimeni, niciun lucrător nu a avut alte indicații, în afară de interdicția Biroului nostru Politic de a se duce o asemenea activitate. Dacă există asemenea fapte, vă rog să luați măsuri împotriva provocatorilor, fie că e vorba de provocatori sovietici, fie de provocatori români. Și acesta este un fapt de respect, de neamestec. Noi ne-am menținut și ne vom menține în continuare pe această linie.

Nu am atins și cred că nu e nevoie să dezvolt prea mult problemele economice (...). Dacă nu ne-am fi condus de bune sentimente și dacă nu am fi avut dorința, intenția, ca divergențele politice să nu le folosim pentru presiuni asupra României, atunci nu am acționa așa cum acționăm (...). Prin urmare, din această poziție a noastră ar fi trebuit să trageți alte concluzii și anume că Uniunii Sovietice nu i s-a răcit inima de prieten (...).

Tov. N.V. Podgornî: E o tendință spre prietenia de altă dată, așa cum a fost în trecut!

Tov. L. I. Brejnev: În expunerea noastră am menționat faptul că comerțul trebuie dezvoltat pe o bază reciproc avantajoasă. Dacă noi vă dăm mărfuri care se vând pe valută, atunci dumneavoastră să ne dați la fel mărfuri ce se dau pe valută; deși suntem o țară mare avem și noi nevoie de asemenea mărfuri. Am menționat acest lucru întrucât această reciprocitate a început să nu fie respectată. Am spus aceasta nu pentru ca să ne certăm, ci pentru ca să îndreptăm situația – și din

partea noastră și a dumneavoastră. Așa că nu e bine să vedeți numai lucrurile neplăcute pe care le-am spus, să credeți numai faptul că noi am fi împotriva (...).

În ce privește Tratatul de la Varșovia, nu ai dreptate în tot ce ai spus. Nu vreau și nici timpul nu ne permite acum să vorbim mai mult despre aceste probleme pentru ca să nu se dezlănțuie dispute care nu ne pot aduce foloase. Citește mai atent Tratatul, adu-ți aminte de discuțiile noastre la Comitetul Politic Consultativ și, desigur, diferențe între cuvinte și fapte sunt.

Iakubovski (I. I. Iakubovski, mareșal, prim adjunct al ministrului Apărării al URSS, comandant al Forțelor Armate Unite ale statelor participante la Tratatul de la Varșovia în perioada 1967-1976, n. red.) ne-a scris o notă la Comitetul Central și a vrut să facă o prezentare oficială pe această temă privind părerile părții române în legătură cu manevrele, aplicațiile, jocurile de stat major ș.a.m.d., însă noi n-am fost de acord, pentru a nu înăspri situația. Știam că va avea loc această întâlnire și că, într-o formă tovarășească, o să vă putem spune aceste lucruri, mai bine decât să facem o prezentare oficială. Desigur, lucrul acesta este de neînțeles nu numai pentru noi, ci și pentru celelalte țări frățești care fac parte din Tratatul de la Varșovia. Cred că nu e nimic rău dacă tovarășii români se vor gândi la aceste probleme, dacă vor lăsa la o parte acele îndoieli de care în mod fals sunt cuprinși. Situația poate fi ușor îndreptată, fără a uita, desigur, scopurile pentru îndeplinirea cărora există acest pact, conținutul lor principial, de clasă. De aceea am exprimat aceste lucruri! Din expunerea ta am înțeles că orice problemă care e pusă în discuție pentru a îndrepta lucrurile căutați s-o puneți într-o asemenea formă, ca și cum în România totul e just și că nimic din cele spuse de mine nu este just. Și în legătură cu bibliotecile, cu librăria, puneți pe același plan relațiile cu noi și cele cu Nixon. Dar între ele nu există nimic comun. Noi suntem țări socialiste, avem alte relații și pe linie culturală. Însă dv. acolo faceți lucruri noi cu un stat imperialist.

Noi nu am spus atunci nimic, n-am făcut niciun fel de declarații, însă acum v-am spus că nu înțelegem de ce se îngustează cadrul relațiilor noastre. Ce e rău, imprecis, îndoielnic în aceasta? Noi n-am fi început să țopăim de bucurie dacă ne-ați fi spus: „S-a întâmplat, a fost o neînțelegere”. Să nu credeți că am fi considerat aceasta ca o victorie a noastră, ci am fi înțeles că tovarășii, în mod partinic, au înțeles situația.

Dar așa, de faptul că s-a închis o universitate, un institut, se pare că tot noi suntem vinovați. Să privim obiectiv, calm și să gândim mai profund la toate aceste lucruri.

La sfârșit, îmi pare rău că nu te-ai oprit asupra ideilor cu care mi-am încheiat eu expunerea. Eu n-am încheiat cu Cehoslovacia; de fapt, nici nu are importanță cu ce începi și cu ce termini. Am terminat, spunând că întâlnirea noastră va constitui un pas bun în direcția îmbunătățirii relațiilor noastre. Noi așa credem și așa vom raporta Biroului Politic. Vom spune că am expus tovarășilor punctul nostru de vedere, că sunt lucruri cărora trebuie să le dăm atenție, sunt și lucruri pe care tovarășii le interpretează în mod nejust. Probabil că n-a trecut

suficientă vreme, că n-au fost analizate până la capăt. Nu intenționez să introduc în expunerea mea, fără a avea, desigur, o bază, nimic care să poată înrăutăți relațiile noastre, ci, dimpotrivă.

Tocmai pentru că este vorba despre aceasta, cred că trebuie să rezolvăm astăzi această problemă care trenează de atâta timp, cu privire la semnarea Tratatului de prietenie. Să nu discutăm cui îi aparține vina; au fost și multe motive obiective.

Noi avem acum o campanie destul de încordată. Poate să facem în felul următor: termen 22-23 iunie. Luni e 22. Dv. veți avea o călătorie în Franța, însă până atunci vă întoarceți.

Tov. Nicolae Ceaușescu: Eu abia atunci mă întorc din Franța.

Doream ca în discuții neoficiale să mai discutăm unele probleme. Mi se pare, dacă nu mă înșel, că în perioada respectivă nu va fi Maurer în București. El trebuie să facă o vizită în R.F. a Germaniei în iunie.

Tov. L.I. Brejnev: Chiar în zilele acelea?

Tov. Nicolae Ceaușescu: Până la 26 iunie, iar pe 26 iunie vine la noi șahul Iranului pentru vreo patru zile.

Tov. L.I. Brejnev: Noi ne-am gândit așa: în zilele următoare vom avea congresul Comsomolului, apoi trebuie să apărăm în fața alegătorilor, în preajma alegerilor pentru Sovietul Suprem. Toți tovarășii, și eu, trebuie să mergem să stăm de vorbă cu alegătorii: Pe data de 14 sunt alegerile în Sovietul Suprem.

După aceea, am ținut seama de faptul că dv. veți fi în Franța și astfel am considerat că zilele de 22-23 ar fi cele mai potrivite.

Tov. Nicolae Ceaușescu: De ce nu s-ar putea pe 1-2 iunie, înainte de alegeri?

Tov. L.I. Brejnev: E prea strâns programul.

Tov. Nicolae Ceaușescu: Atunci pe 8-9 iunie, înainte de a merge în Franța.

Tov. N.V. Podgornii: Sunt întâlnirile cu alegătorii.

Tov. Nicolae Ceaușescu: Rămâne numai începutul lunii iulie.

Tov. L.I. Brejnev: În primele zile ale lui iulie: la 2-3 iulie, marți și miercuri.

Tov. Emil Bodnăraș: 3-4 sau 6-7 iulie.

Tov. L.I. Brejnev: Pe 6-7 iulie, în principiu suntem de acord dacă nu va mai interveni ceva.

Tov. Nicolae Ceaușescu: 6-7-8 iulie. Poate mai vedeți ceva în România, că n-ați mai fost de mult.

Tov. L.I. Brejnev: Știți ce an este acesta.

Tov. Nicolae Ceaușescu: Poate vizitați și o fabrică.

Tov. L.I. Brejnev: Poate o lună o să reușim să ne odihnim și ne mai rămân două luni și jumătate până la congres.

Tov. Nicolae Ceaușescu: Dacă Leonid Ilici dorește să se odihnească, să vină în România și acolo se odihnește sigur.

Tov. L.I. Brejnev: Știi cum e odihnă pentru noi, ca și la dv.: tot timpul la telefon; jumătate zi citești hârtii, jumătate rămâne pentru baie.

Tov. Nicolae Ceaușescu: Păcat că atunci nu se pot împușca urși.

Tov. M.A. Suslov: După noul tratat nu se mai poate împușca.

Tov. N. V. Podgornî: Atunci să ne consultăm.

Tov. Nicolae Ceaușescu: Miniștrii de externe pot să se consulte, dacă se pot împușca urși sau nu.

Tov. M.A. Suslov: Cu dreptul unei trageri preliminare.

Tov. L.I. Brejnev: O singură problemă vreau să mai ating. Ea se referă la relațiile cu R.F.G. E drept că în Declarația de la București am spus atunci despre faptul că trebuie să tindem spre normalizarea relațiilor, însă am vorbit și despre condiții. Dv. scoateți numai o parte din această declarație și îi dați o interpretare din care reiese că totul este just și util, chiar și pentru R.D.G.

Tov. Nicolae Ceaușescu: Leonid Ilici, așa sunt declarațiile comune, fiecare ia ce-i convine.

Tov. L.I. Brejnev: Acum când am ascultat observațiile critice dintr-o parte și din alta, mi se pare că, dacă suntem pătrunși de dorința de a stabili relațiile bune - iar noi spre aceasta tindem - atunci noi tragem concluzia pentru noi: să ne mai gândim încă o dată la toate lucrurile; poate nu ne mai întoarcem privirea și spre trecut, însă trebuie să privim mai ales spre viitor, pentru a nu permite nici măcar vreun pas întâmplător care să lezeze în vreun fel un partid frățesc, partidul român. Și reciproc: tovarășii români să nu mai taie în mod arbitrar din raportul tovarășului Brejnev la centenarul nașterii lui V.I. Lenin publicat ca supliment la revista care se publică la dv. Să nu ne mai lovim de asemenea lucruri.

Tov. Nicolae Ceaușescu: Exact cum „Pravda” a scos din raportul lui Ceaușescu o serie de lucruri.

Tov. N. V. Podgornî: A fost reciprocitate.

Tov. M.A. Suslov: Din raportul dv., în suplimentul la „Orizonturi românești” (buletin al Ambasadei României la Moscova, n. red.) și altele noi n-am tăiat nimic.

Tov. L.I. Brejnev: Raportul lui Brejnev e publicat în arabă, franceză, engleză și difuzat peste tot. Numai în limba română nu se poate publica. De aceea am dori, tovarășe Ceaușescu, ca acest timp pe care l-am petrecut azi să nu fie irosit în zadar. Dacă vom adopta numai poziția unei încăpățănări simple și nu vom avea gânduri pline de bunăvoință, atunci e greu de crezut că relațiile vor fi atât de călduroase cât am dori noi. Poate că elementul de ambiție personală la acest nivel să fie lăsat de o parte, căci în politică toate lucrurile își au însemnătatea lor.

Poate, cu aceasta, să încheiem. Considerăm că aceste ore n-au fost irosite în zadar. Dacă considerați că ar fi acceptabil să facem un comunicat pentru presă. Nu știu ce au scris tovarășii aici.

Tov. Nicolae Ceaușescu: Vreau să spun și eu câteva cuvinte.

Tov. L.I. Brejnev: Trebuie să facem un regulament, Nicolae.

Tov. Nicolae Ceaușescu: Nu doresc să revin asupra niciunei probleme, deși, sigur, asupra unora din cele afirmate de tovarășul Brejnev așa avea ceva de spus.

Eu sunt de acord că nici problema Orientului Apropiat, nici alte probleme nu sunt probleme de protocol, ci chestiuni politice. Și noi înțelegem să nu simplificăm deloc lucrurile, dar consider că asupra acestei probleme s-a spus totul și nu are rost să mai revin. Ceea ce am spus aici este tocmai din dorința de a explica și de a face să se înțeleagă mai bine cum concepem noi o serie de probleme.

Am ascultat cu plăcere declarația tovarășului Brejnev privind ultima problemă la care m-am referit (chestiunea activității informative sovietice în România, n. red.). Și noi dorim să vă asigurăm că asemenea lucruri nu au ce să caute între partidele și statele noastre și dorim să considerăm închise asemenea probleme.

Când m-am referit la unele probleme economice se pare că lucrurile nu au fost suficient de clare. Eu am subliniat și subliniez încă o dată acum, că considerăm că asupra a ceea ce s-a căzut de acord, principiile pe care să se bazeze aceste relații, sunt pentru noi unanim acceptabile. Nu ne gândim în niciun fel să socotim că cumpărarea dintr-o țară sau alta a vreunei uzine ar putea fi socotită o manifestare de neprietenie. Nu așa am considerat această problemă și nici nu o vom considera astfel în viitor. Am subliniat și subliniez și acum ca organele noastre economice, pornind de la principiile unanim acceptate, să găsească căi de dezvoltare a acestor relații.

Și noi considerăm că discuțiile vor fi folositoare și utile. Desigur, trebuie să reflectăm și la trecut și mai cu seamă la ce să facem pentru a asigura buna desfășurare a relațiilor în viitor. Noi suntem hotărâți să acționăm - așa cum am spus - în direcția dezvoltării acestor relații; dorim ca în problemele care apar să existe consultări între partide, între reprezentanții țărilor noastre, pentru a găsi împreună căi de colaborare și de acțiune comune, atât cu Uniunea Sovietică, cât și cu celelalte state — mă refer la cele care fac parte din C.A.E.R.

Tov. L.I. Brejnev: Și să nu existe discrepanțe între vorbele și faptele noastre. Asta este foarte important.

Tov. Nicolae Ceaușescu: Sigur că nu trebuie să reluăm aceste probleme. Eu sunt sigur că ele se vor rezolva.

Noi apreciem că, deși s-au spus unele lucruri și într-o formă acceptabilă, și mai puțin acceptabilă, și dintr-o parte și din cealaltă parte, ceea ce s-a spus s-a spus cinstit. Am dori, desigur, să nu mai ajungem la asemenea discuții; este bine să discuți deschis și sincer, dar poate că vom ajunge să discutăm și deschis și sincer, dar nu în forma aceasta.

Am dori ca, într-adevăr, să plecăm de aici și să acționăm în comun pentru ca - așa cum a spus tovarășul Brejnev - să marcăm o cotitură și să ajungem la relații bune, așa cum erau în trecut între partidele și statele noastre. Asta este tot.

Tov. Emil Bodnăraș: Cum a spus tovarășul Podgornîi.

Tov. N.V. Podgornîi: Trebuie să spunem că relații călduroase ca cele dintre țările noastre nu au existat cu nicio altă țară.

Tov. Nicolae Ceaușescu: Hai să acționăm în această direcție.

Tov. L.I. Brejnev: De aceea ne-am și pronunțat.

Tov. N. Ceaușescu: Sper că ne-am pronunțat și vom acționa în această direcție.

Tov. L.I. Brejnev: În ce privește comunicatul (Se dă comunicatul în limba rusă pentru a fi tradus).

Tov. N.V. Podgornîi: Dacă vreți să adăugați ceva?

Tov. Nicolae Ceaușescu: E foarte bine.

Tov. L.I. Brejnev: Ce planuri aveți? Poate luăm masa? Cum facem, care este starea de spirit?

Tov. N. Ceaușescu: Noi vrem să plecăm în seara aceasta. Putem să luăm masa și după aceea plecăm direct la avion. Asta, bine înțeles, dacă ne dați de mâncare.

Tov. L.I. Brejnev: Atunci plecăm peste 5-10 minute la Kremlin. Ne întâlnim în sala Ekaterina.

Fond C.C. al P.C.R./Secția Relații Externe, dosar nr. 19/1970.

The logo consists of a rectangular box with a decorative border, containing the text "MOZAIC CULTURAL" in a bold, serif font.

DIN ZIARE ADUNATE...

Petru Neghiu

Presă din ultima vreme este preocupată, în mod explicabil, de principalele două evenimente ce se derulează pe plan internațional: războaiele Israel - Hamas și Rusia - Ucraina. Încât, noi vom încerca să „adunăm” și alte aspecte din câteva publicații, care ni se par de interes pentru cititorii noștri.

Și, totuși, nu putem să nu reluăm o idee pe care o tratează Viorica Marin în „**Adevărul**”: „Eșec istoric” al serviciilor secrete israeliene.

„Israelul are unele dintre cele mai bune servicii secrete din lume, dar au fost luate prin surprindere de atacurile Hamas. În ciuda rețelei sofisticate de spioni, drone și tehnologie de supraveghere, Israelul nu a putut detecta și anticipa atacul. Nici Shin Bet, serviciul de informații interne israelian, nici Mossad-ul, agenția de spionaj extern, și nici toate forțele de Apărare ale Israelului nu au reușit să prevină un dezastru venit dinspre Fâșia Gaza, scrie BBC. Ofensiva a surprins țara complet nepregătită și reprezintă un „eșec istoric” pentru serviciile de informații israeliene.

Un fost consilier adjunct pentru securitate națională, Chuck Freilich, a declarat că există o anumită dezordine în rândul forțelor armate și al serviciilor de informații israeliene. Serviciile secrete din Israel au informatori și agenți în interiorul grupurilor militante palestiniene, precum și în Liban, Siria și în alte părți. Iar în trecut, forțele israeliene au reușit să anihileze mișcările palestiniene fie numai prin drone, fie chiar prin telefoane mobile care au explodat. Analizii militari spun că pentru pregătirea unui astfel de atac masiv, cu mii de rachete lansate înspre Israel, membrii organizației islamiste Hamas trebuie să fi avut niveluri extraordinare de securitate operațională, iar serviciile secrete israeliene, dar și cele partenere, mai ales cele americane, nu au „mirosit” nimic.

Atacul masiv al organizației Hamas vine pe fondul unei situații politice critice din ultimele luni, cu noul guvern Netanyahu. Luni la rând, sute de mii de oameni au ieșit în stradă să protesteze față de reforma sistemului judiciar, care ar urma să restrângă drepturile Curții supreme de justiție și ar da un caracter autoritarist guvernului.”

În „**National**”, Bogdan Borcea încearcă să deslușească „De ce calea spre pace este mai scurtă în Gaza decât în Ucraina”. Cităm: „Odată ce un război la scară largă este în curs de desfășurare, înclinația este de a insista ca să se oprească doar atunci când cealaltă parte se recunoaște învinsă.

Este posibil ca acest punct să nu fie atins niciodată, iar războiul continuă din cauza fricii de a pierde, la fel de mult ca și din cauza speranței de a obține un câștig. În cazul războiului ruso-ucrainean, care durează de mai bine de 20 de luni, țările occidentale sunt reticente în a impune Kievului o pace. A face acest lucru în condițiile Moscovei ar însemna să-i recompenseze agresiunea inițiată. În schimb, în cazul războiului dintre Hamas și Israel, părțile externe vor juca un rol important în determinarea momentului și a modului în care se va încheia. Israelul acționează în legitimă apărare, dar luptă într-un mod care provoacă prejudicii grave populației palestinieni, ceea ce înseamnă că este supus presiunilor pentru a reduce drastic atacurile. În plus, Israelul nu poate rezolva conflictul de unul singur. Indiferent de ceea ce se obține pe plan militar, nu va putea dicta o soluție politică. Pentru aceasta are nevoie de sprijin internațional și va necesita propriile concesii. Este posibilă o soluționare postbelică, în care nici Hamas, nici Israelul nu sunt la conducere. Provocarea constă în crearea condițiilor, inclusiv al unei încetări a focului. În cel mai bun caz, o înțelegere politică ar rezolva disputa. Obiectivele Israelului sunt de a înlătura Hamas de la putere în Gaza și de a dezmembra infrastructura militară a grupului terorist.

Liderul politic al Hamas, Ismail Haniyeh, a declarat că se va angaja în "negocieri politice pentru o soluție cu două state, cu Ierusalimul drept capitală a Palestinei", odată ce va exista o încetare a focului și vor fi deschise coridoarele umanitare. Cu toate acestea, el nu se află în poziția de a stabili ordinea de zi a oricăror discuții. Aceasta înseamnă că nici rezistența Hamas și nici amenințările Hezbollah nu impun limite majore strategiei Israelului. Statul ebraic poate câștiga mult mai repede un război în Gaza, chiar dacă scenariul postbelic rămâne încurcat. În plus, Israelul luptă întotdeauna știind că, de îndată ce SUA decide că este timpul să se oprească, nu va mai putea continua mult timp.

În Ucraina, războiul cu rușii poate continua la nesfârșit. Rezervele și capacitățile Rusiei par nelimitate. Vine iarna pe front, iar timpul este de partea lui Vladimir Putin. Contraofensiva ucraineană s-a împotmolit. Armele trimise de Occident sunt insuficiente, se poartă un război de tranșee. Volodimir Zelenski stă cu ochii pe SUA, deoarece Uniunea Europeană este copleșită de cererile Ucrainei.

Dar administrația Biden ar putea să nu obțină cel mai recent pachet de sprijin propus în Congres. Dacă unele dintre sistemele militare occidentale livrate în 2023 ar fi fost disponibile în 2022, atunci Ucraina ar fi putut face mai mult, subliniază *New Statesman*. Însă au venit prea târziu.

Concluzia: spre deosebire de conflictul Hamas - Israel, unde presiunile indică o încetare rapidă a luptelor și este posibil să ne imaginăm o cale politică de urmat, conflictul din Ucraina nu are un punct de oprire evident. Niciuna dintre părți nu este mulțumită. Putin nu va accepta o țară vecină care să adere la UE și NATO, iar ucrainenii nu vor tolera ca bucăți din teritoriul lor să ajungă sub stăpânirea Rusiei. Până la urmă, nu toate războaiele se pot încheia cu o „pace dreaptă și durabilă”.

Tot în „*National*”, Radu Jacotă încearcă, la rândul său, să învedereze „Cum și-a pierdut lumea încrederea în ONU”:

„Dezbaterea în săptămânile de după atacul Hamas din 7 octombrie asupra Israelului a urmat în mare parte acest model familiar. Statele Unite au împiedicat Consiliul de Securitate să ceară o încetare a focului în Fâșia Gaza, dar nu au putut opri o rezoluție adoptată de o majoritate în Adunarea Generală care cerea un „armistițiu umanitar”. Cu toate acestea, diplomații de la birourile ONU din New York și Geneva spun că această criză este diferită – și că efectele sale s-ar putea extinde dincolo de Israel și Fâșia Gaza, până la ONU însăși. Într-adevăr, a crescut scepticismul cu privire la eficacitatea unei instituții concepute pentru a reflecta relațiile de putere din secolul XX și pentru a face față problemelor postbelice. Nici nu e de mirare: Națiunile Unite au devenit o alcătuire de care nu mai ascultă nimeni. Au fost incapabile să răspundă la crize de la izbucnirile violente din Sudan și Nagorno-Karabakh până la lovitura de stat din Niger. Diplomații Consiliului de Securitate spun că tensiunile dintre Rusia și Occident în legătură cu Ucraina – subiectul a zeci de dezbateri inutile la ONU de la invazia rusă în Ucraina în februarie 2022 – subminează discuțiile despre probleme fără legătură cu acestea din Africa și Orientul Mijlociu. Secretarul general al ONU, Antonio Guterres s-a umplut de penibil: critică Israelul că nu respectă „dreptul internațional” în războiul cu Hamas, de parcă o organizație teroristă ar fi un stat în sine. Acest război amenință să dea lovitura de grație credibilității ONU. Dacă Rusia stârnește rumoare la ONU, sprijinul necondiționat al Statelor Unite pentru Israel a provocat daune diplomatice și mai mari. Efectele sunt cele mai clare în Adunarea Generală, unde coaliția de state care anterior susținea Ucraina s-a divizat în legătură cu Gaza. Adunarea Generală a adoptat o rezoluție care solicită un „armistițiu umanitar” între Israel și Hamas, cu 120 de voturi pentru, 14 împotriva și 44 de abțineri. Statele Unite au votat împotriva rezoluției, invocând faptul că textul nu condamnă Hamas pentru atrocitățile sale.

Țările europene au fost împărțite, unele votând pentru, altele împotriva iar altele abținându-se. Repercusiunile au fost previzibile. Diplomații din țările în curs de dezvoltare au indicat în privat că ar putea respinge viitoarele rezoluții ale ONU în sprijinul Ucrainei, ca răspuns la lipsa de solidaritate occidentală cu palestinienii. Această ultimă divizare este posibil să submineze eforturile recente ale Statelor Unite de a-și îmbunătăți relațiile cu Sudul global în cadrul ONU. Administrația Biden a solicitat reforme ale Consiliului de Securitate care ar putea oferi unor puteri precum Brazilia și India o voce mai puternică în cadrul acestui organism și a promis să colaboreze cu Banca Mondială și Fondul Monetar Internațional pentru a oferi finanțarea atât de necesară economiilor emergente. Guterres nu e în stare să gestioneze conflictele din Ucraina și din Orientul Mijlociu, agravând fricțiunile diplomatice dintre statele membre ale ONU.

Indiferent cum se vor încheia aceste conflicte, tendințele la ONU indică probleme viitoare. Tensiunea, dezbinarea diplomatică și vulnerabilitățile operaționale vor persista pe măsură ce crizele globale se vor extinde”.

Și, după toate aceste „necazuri”, „un nou val de antisemitism amenință o lume deja instabilă”, constată Viorica Marin în același cotidian:

„Valul de ură globală îndreptat împotriva evreilor – intensificat de răspunsul Israelului din Gaza la crimele teroriste ale Hamas împotriva civililor israelieni, pe 7 octombrie – nu ar trebui privit doar ca o reacție la prăbușirea din nou a Orientului Mijlociu în război. Este, de asemenea, o reflectare a forțelor distructive care distrug societățile americane și vest-europene, unde stabilitatea și democrația sunt deja sub presiune, potrivit CNN.

Atacurile Hamas au inițiat o serie de evenimente care i-au făcut pe evreii din întreaga lume să se simtă amenințați. Și când guvernul israelian a trecut la operațiuni militare în Gaza care vizează Hamas, scenele dezastrului umanitar din comunitățile palestinieniene amenință să secătuiască și mai mult de simpatia publicului din străinătate față de Israel...

În ultimii ani, antisemitismul a fost adesea condus în Statele Unite de către grupuri de extremă dreapta. La aproape un secol după ascensiunea nazismului și începutul Holocaustului, descendenții morților sunt din nou amenințați din cauza istoriei lor și a modului în care se închină. Națiunile care au jurat adesea: „Niciodată din nou” după Holocaust se confruntă acum cu responsabilitatea de a aborda antisemitismul acasă, așa cum au fost forțate să se mobilizeze împotriva retoricii anti-musulmane după atacurile teroriste din 11 septembrie din 2001 ale al-Qaeda...

Totuși, politica din ce în ce mai tensionată și divizată din națiunile occidentale deja zdruncinate de extremism face ca abordarea nuanțată a problemei israeliano-palestinieniene să fie aproape imposibilă, dialogul toxic pe rețelele de socializare și un val de informații false agravează problema.

Chestiunea israeliano-palestiniană este una de o asemenea complexitate istorică, geografică și politică, încât este ușor pentru politicienii din Occident să se agațe de orice aspect al conflictului în timp ce încearcă să-și avanseze propriile scopuri politice"...

* *

*

Întorcându-ne la problemele noastre interne și externe, constatăm tot mai multe luări de poziție în legătură cu evoluția situației economice și sociale a României. Titluri ca : „Dezastru în raportul privatizărilor din România...”, „România vândută pe nimic...” apar aproape în fiecare zi în ziare. Spicuim câteva citate:

„Privatizarea în România a fost un eșec total. Marile întreprinderi, cele mai multe dintre ele profitabile și viabile, s-au vândut pe nimic, iar noii proprietari, în special străini, le-au băgat repede în faliment. Chiar și Curtea de Conturi, în Auditul performanței managementului general al privatizării, vorbește despre un capitalism edificat în România post-decembristă nenatural și în contratimp, funcționând în perioada de tranziție ca un model economic propriu asimetric.”...

„Curtea de Conturi a constatat un haos generalizat în actele Autorității pentru Administrarea Activelor Statului, ale Agenției Domeniilor Statului, ale Agenției Naționale pentru Pescuit și Acvacultură, ale Ministerului Economiei, Ministerului Energiei, Transporturilor, Culturii și ale Ministerului Finanțelor, care nu aveau o evidență a activelor deținute, vândute și a banilor încasați din privatizări”.

„Nereguli grave au fost constatate la Ministerul Finanțelor, unde, în cazul a opt societăți comerciale privatizate, nu au existat dovezi privind banii încasați de la acestea. La AAAS, din cele 185 de societăți vândute aflate în monitorizare din cauza neachitării prețului, mai erau în funcțiune doar 25, iar din 119 societăți monitorizate din cauza nerealizării investițiilor tehnologice asumate prin contract, mai existau doar 24. Din cele 2.313 contracte de vânzare aflate în monitorizare pentru neîndeplinirea condițiilor contractuale, 64,21% erau dizolvate sau în proceduri de dizolvare”.

- Dar, apar și vești bune - „Undă verde pentru construcția celor 10 hidrocentrale”:

„Curtea Constituțională a respins ca neîntemeiată, obiecția de neconstituționalitate formulată de Avocatul Poporului, constatând că Legea privind aprobarea OUG nr. 175/2022 pentru stabilirea unor măsuri privind obiectivele de investiții pentru realizarea de amenajări hidroenergetice în curs de execuție, precum și a altor proiecte de interes public major care utilizează energie regenerabilă, este constituțională în raport cu criticile de neconstituționalitate formulate”.

„Tocmai această exceptare, și nu instituirea de situații excepționale *per se*, a fost elementul determinant care, pentru a se asigura promovarea investițiilor și impulsivitatea proiectelor energetice aflate în stadiu avansat de execuție, a impus adoptarea unui instrument de reglementare mai energic, respectiv a unui act normativ cu putere de lege în locul unuia care să provină de la autoritatea publică centrală pentru protecția mediului”, se mai precizează în Decizia Curții Constituționale”...

Și încă: "România și-a atins acum cinci ani ținta de decarbonizare pentru 2030":

„Închiderea termocentralelor pe cărbune, care, efectiv, a prăbușit economia, din cauza lipsei capacităților de producție, a fost un act de trădare națională. În Raportul de țară privind clima și dezvoltarea în România, din octombrie 2023, Banca Mondială arată, cu subiect și predicat, că România și-a atins ținta de decarbonizare pentru 2030 încă de acum cinci ani. Presiunile care se fac în prezent asupra țării sunt pentru obiectivele care trebuie îndeplinite peste 27 de ani ”.

Sau "Un tânăr român se află în topul celor mai mari poeți din Spania" („Adevărul ”):

„În această toamnă, Mihai Gane a lansat un nou volum de poezii, ce se bucură de mare succes. Cunoscuta revistă spaniolă "El Cultural" plasează cel mai

nou volum de poezii al lui Mihai, ce are titlul „Puedes hacerme lo que quieras” (n.red. – Poți să-mi faci ce vrei), pe locul al doilea pe lista celor mai bune cărți de poezie, pe primul situându-se „Antologia Poetica” a renumitului poet Federico Garcia Lorca ”.

„În pofida imensului succes din Spania și din America Latină, fiind apreciat deopotrivă de mulți cititori și critici literari, Mihai Gane nu este băgat în seamă, deocamdată, de editurile din România, cu toate că până acum au fost câteva tentative de a realiza o colaborare.

Originar din comuna argeșeană Lerești și stabilit în Spania cu familia de când avea nouă ani, Miguel (Mihai) Gane (30 de ani) este acum cel mai bine vândut poet în Spania. În 2017 a fost nominalizat la Premiul Național de Poezie din Spania, fiind la un pas de a primi premiul pentru cea mai bună carte de poezie a anului. A fost publicat și în țări din America Latină și America de Sud, iar pe rețelele sociale are 243.000 de fani pe Facebook, 378.000 de urmăritori pe Instagram și peste 62.000 de urmăritori pe Twitter.

„Vești bune despre România” ne dă și „Formula As” în rubrica ce poartă același titlu. Cităm:

„După Cluj-Napoca (2021), Iașiul devine a doua localitate din România care se poate mândri cu titlul de membru al prestigioasei rețele a orașelor creative UNESCO... Iașiul primește onoranta recunoaștere internațională la categoria Literatură, grație Festivalului Internațional de Literatură și Traducere - FILIT...”

- „238 de cercetători de top din România se regăsesc în cel mai nou clasament Top World Ranking of Scientists 2%. realizat de Universitatea Stanford din California (SUA) împreună cu Editura Elsevier și cu Organizația de cercetare științifică SciTech Strategies. Clasamentul a fost stabilit în urma analizei lucrărilor a peste 10 milioane de oameni de știință din 22 de domenii și 176 de subdomenii, în perioada 1996 – 2022, oferind astfel o bază de date cuprinzătoare a celor mai importante articole scrise la nivel mondial”.

- De ce nu? ...,Lovitură pentru austriecii de la OMV. PSD cere triplarea redevențelor”.

„După ce și-a vândut pe nimic, compania strategică Petrom, statul român a stabilit un nivel extrem de scăzut al redevențelor pentru extracția de petrol și gaze din resursele naturale ale țării. Redevențele sunt neschimbate din 2004, fiind chiar prevăzute prin lege ca acestea să rămână țepene timp de 10 ani. Iată că au trecut 20 de ani și redevențele au rămas la același nivel, adică la o medie infimă, de 6%. Inițial, s-a încercat timid, o actualizare cu inflația, însă nu s-a mișcat nimic în această direcție...”

„Mai îndrăzneț, PSD a plusat și a elaborat un proiect de lege prin care media redevențelor efectiv se va tripla. "Dreptul guvernelor de a percepe redevențe de la companiile de petrol și gaze derivă din proprietatea asupra resurselor naturale. Guvernele dețin și gestionează resursele subsolului în numele cetățenilor lor. Prin plăți de redevențe, guvernele sunt compensate de companiile

de petrol și gaze pentru extracția resurselor naturale publice. În România, redevența a fost fixată la valori între 3 și 13,5% pentru țiței și între 3,5 și 13% pentru gaze naturale. Inclusiv în Legea nr. 555 din 2004 privind unele măsuri pentru privatizarea Societății Naționale a Petrolului „Petrom SA”.

Cotidianul „*Lumina*” al Patriarhiei României abordează pe lângă teme strict religioase și probleme de interes imediat nu doar pentru credincioși, ci pentru întreaga societate:

„Sfintele moaște, cele mai de preț odoare ale creștinilor”:

„Moaștele, adică trupurile întregi sau fragmente din trupurile nesticăcioase ale sfinților, suntenerate de creștini ca semne ale prezenței lor continue în lume, dar și ca prezență a harului Duhului Sfânt în ele. Noi le cinstim pentru că prin sfintele moaște lucrează harul dumnezeiesc prin atingerea de ele și prin rugăciunile stăruitoare adresate sfinților, lângă moaștele lor înfăptuindu-se vindecări și multe alte fapte minunate. Așadar, cele mai de preț odoare ale creștinilor din toate timpurile au rămas sfintele moaște. Le găsim în așezămintele monahale, în catedrale și biserici, care le păstrează cu cinste pentru că aduc binecuvântarea lui Dumnezeu...”

„Cultul sfinților și al sfințelor moaște a căpătat o așa mare importanță în Biserică încât Canonul 7 al Sinodului al 7-lea Ecumenic interzice sfințirea bisericilor fără sfinte moaște puse în piciorul Sfintei Mese a Sfântului Altar și în Sfântul Antimis. Creștinii au prețuit încă dintru început moaștele sfinților. În martiriul Sfântului Policarp, Episcopul Smirnei, se spune că *am dobândit osemintele lui, mai cinstite decât pietrele prețioase și mai scumpe decât aurul și le-am așezat la un loc cuvincios*. (Actele martirice XVII, 2). Iar Sfântul Ioan Gură de Aur, în Omiliile la mucenici, concluzionează că: *cele mai de preț odoare ale creștinilor din toate timpurile au rămas sfintele moaște*.

Capitala României a fost binecuvântată în anul 1774, pe timpul Mitropolitului Grigorie al II-lea al Țării Românești (1760-1787), cu moaștele Sfântului Cuvios Dimitrie cel Nou, care au fost primite cu multă bucurie și evlavie de poporul cel dreptcredincios. Acestea au fost așezate cu cinste în biserica cea mare a Sfintei Mitropolii a Munteniei, astăzi Catedrala Patriarhală din București.”

„*Sfaturi ale Sfinților Părinți despre boala persoanelor vârstnice*”

„După înaintarea în vârstă, după 80 de ani, boala este starea firească a omului și cu toții primim cercetările ei mai rar sau mai adesea. Pentru omul în vârstă foarte important este modul în care înfruntă boala. Acest lucru are o mare însemnătate. Felul omului bătrân cum înfruntă boala vădește starea lăuntrică, iar pe de altă parte, îl călăuzește către sănătatea duhovnicească a sufletului. Sfinții Părinți nu ne opresc să cerem ajutorul medicilor și să primim tratamente și doctorii, însă, pe de altă parte, energia nezidită a lui Dumnezeu ne dă viață prin intermediul mâncărilor și al vitaminelor, iar pe de altă parte, când organismul își istovește puterile și omul este călăuzit spre moarte, hrana nu îi este de nici un ajutor. În același chip lucrează și Dumnezeu prin intermediul medicilor, al

medicamentelor și al injecțiilor. Pe de o parte, ele ne ajută, dar terapia nu se reduce la acestea. Sfântul Diacon al Foticeii spune: *Nimic nu te împiedică pe tine omul în vârstă să chemi medicul la vreme de boală. Căci trebuia ca experiența omenească să dea odată naștere acestui meșteșug. De aceea au existat leacurile, mai înainte de a fi aflate. Dar nu trebuie să ne punem nădejdea vindecării în ei, ci în Iisus Hristos și doctorul nostru cel adevărat. În ciuda căutării ajutorului la medici și întrebuițării doctoriilor, toată încrederea trebuie să o avem în Dumnezeu, să avem credință în Pronia Sa. De altfel, El este Cel care ocârmuiește istoria și viața noastră."*

- *Citat din cunoscutul teolog și mitropolit Ierotheos Vlachos: „Boala la persoanele vârstnice este ca un destin comun tuturor oamenilor, bărbați și femei, păcătoși și sfinți, boala este legată de hainele de piele ale stricăciunii și ale morții, pe care le-am moștenit. Progresul biologiei moleculare a arătat că există gene responsabile de boli, după cum există și gene responsabile de procesul îmbătrânirii. Unul dintre sfinții care s-au confruntat cu boala este Sfântul apostol Pavel care, pătimind din pricina unei boli, L-a rugat pe Hristos să-l slobozească de ea, dar această cerere nu i-a fost împlinită, așa cum descrie, așa cum scrie în a doua sa Epistolă către Corinteni. Apostolul Pavel vorbește despre marile descoperiri care i-au fost dăruite de Dumnezeu, dar și de faptul că, deopotrivă, i s-a dat de la Dumnezeu un ghimpe în trup care să-l chinuiască, ca să nu se trufească. Cei care s-au ocupat cu tâlcuirea scrierii spun despre acest ghimpe în trup că, după toate probabilitățile, era o boală și presupun, fără a cunoaște cu exactitate, că este vorba despre dureri de cap sau despre o boală de ochi” (Ierotheos, Mitropolit al Nafpaktosului, *Hainele de piele – Viața, bolile, bătrânețea, moartea și ceasul morții*).”*

Un spațiu amplu acordă „Lumina” prezentării unei lucrări deosebit de importante pentru cultura română, dar, mai ales pentru identitatea românească. Este vorba despre exegeza „*Secretul bine păzit: latina prisca*” a autoarei Aurelia Bălan Mihailovici, cercetător științific principal la Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan” al Academiei Române, lucrare apărută la *Editura Eikon*, în 2023. Redăm aprecierea mai amplă, reținută de publicația Patriarhiei:

„Doctor în bizantinologie și autoare a mai multor volume de lingvistică, istorie, cultură și spiritualitate ortodoxă, Aurelia Bălan Mihailovici a adunat cu multă acuratețe dovezi științifice pentru a demonstra în noua lucrare că limba vorbită de geto-daci era aceeași cu a latinilor înainte de întemeierea Romei. Această limbă este cunoscută în limbajul specialiștilor drept *latina prisca* sau *vetusta*.

Distinsa doamnă mărturisește deschis că deceniile în care a zăbovit asupra cunoașterii tainelor lexicului limbii române a fost contrariată de faptul că „toate dicționarele noastre explicative, dar și cele etimologice ale limbii naționale, ale limbii materne, sunt pline de împrumuturi, de cuvinte luate din limbile popoarelor ce ne înconjoară sau ale celor care vremelnic au cucerit acest pământ al geto-dacilor, în timp ce limba acestor strămoși ai noștri a dispărut fără urmă”.

Pentru deplină credibilitate a apelat la metoda cercetării interdisciplinare, întrucât tema necesită nu doar demonstrații lingvistice, ci și argumente de natură istorică, precum și dovezi din sfera arheologiei, antropologiei și a istoriei religiilor și a creștinismului.

Autoarea aduce în discuție teorii insuficient luate în seamă, unele neputând fi verificate la momentul emiterii, dar între timp demonstrate prin metoda datării cu carbon 14.

„Extrem de interesantă în argumentarea temei propuse este pentru cercetătoarea Aurelia Bălan Mihailovici dezvăluirea făcută recent de Miceal Ledwith, un mare diplomat, care a avut în grijă tezaurul Bibliotecii Secrete a Vaticanului și a fost consilier al Papei Ioan Paul al II-lea. Autoarea citează un fragment extrem de lămuritor din declarația acestuia rostită într-o emisiune din 2013, la TVR Cluj: „Chiar dacă se știe că latina e limba oficială a Bisericii Catolice, precum și limba Imperiului Roman, iar limba română este o limbă latină, mai puțină lume știe că limba română dar și latina clasică vin din locul din care se trage limba latină, **latina prisca**, și nu invers. Cu alte cuvinte, nu limba română este o limbă latină, ci mai degrabă limba latină populară este o limbă vorbită de strămoșii românilor...”

„În cuvântul-înainte, acad. Ioan-Aurel Pop, președintele Academiei Române, ne spune: „Chestiunile controversate nu vor fi șterse nici după publicarea acestei redutabile lucrări – controversese sunt motorul cercetării -, dar ipotezele rezolvării lor, propuse de autoare, vor oferi material de lucru important investigațiilor viitoare. Pentru mine, concluzia latinității (romanității) limbii române este fundamentală și aceasta este susținută și motivată în carte. Argumentația lingvistică foarte complexă, încercată de autoare, va fi coroborată cu încheierile istoricilor și arheologilor și va conduce la un nou impuls dat preocupărilor științifice privind formarea poporului român și a limbii române”.

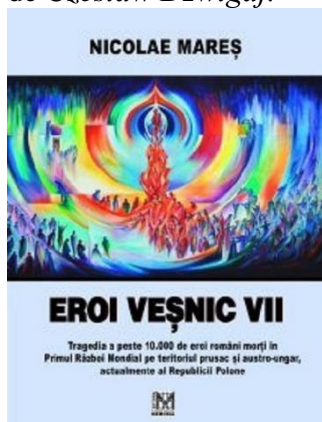
În concluzie, ideile din volumul „*Secretul bine păzit: latina prisca*” pot constitui o lectură pasionantă pentru cei care doresc să cunoască mai multe lucruri despre latinitatea limbii noastre văzută dintr-o altă perspectivă.

O CARTE DE REFERINȚĂ ÎNCHINATĂ EROILOR ROMÂNI CĂZUȚI ÎN TIMPUL PRIMULUI RĂZBOI MONDIAL

Dr. Ist. Ion Constantin

Sub semnătura distinsului diplomat și publicist Dr. Nicolae Mareș, a apărut de curând la Editura Fundației Culturale Memoria volumul *Eroi veșnic vii. Tragedia a peste 10.000 de eroi români morți în Primul Război Mondial pe teritoriul prusac și austro-ungar, actualmente al Republicii Polone*, cu ilustrații de Czesław Dźwigaj.

Cartea reînvie epopeea dramatică prin care au trecut eroii români din timpul primei mari conflagrații mondiale care își dorm somnul de veci în aproape 40 de necropole risipite pe întreg teritoriul polonez, de la Marea Baltică până în Tatra. Aceste victime nevinovate, moarte la datorie, n-au fost cinstate așa cum se cuvenea o vreme îndelungată, motiv pentru care, începând din anul 2013, societatea civilă românească a inițiat prin Asociația *Eroii Neamului – Eroi veșnic vii* o serie de demersuri remarcabile pentru revigorarea memoriei acestor Eroi morți pentru Patrie.

Autorul investighează împrejurările în care, pe timpul Primului Război Mondial, armata austro-ungară și cea germană au trecut la deportarea masivă a militarilor din toate țările ocupate în locuri de detenție pentru muncă forțată, precum cele de la Łambowice (Lamsdorf), în Pomerania de Est, la *Gdańsk*, Tuchola, Czersk, în Vest, la Lidzbark Warmiński și în alte zeci de lagăre. În cazul României este vorba de circa 40.000 de prizonieri deportați în condiții deosebit de grele, cu încălcarea flagrantă a tuturor normelor de drept internațional cu privire la tratamentul prizonierilor, adoptate la Haga în anul 1907. Din perspectivă istorică, modul în care au fost tratați prizonierii de diferite naționalități în lagărele prusace amintite prevestesc crimele ce vor fi comise peste ani la Auschwitz – Birkenau (*Oświęcim*), *Maidanek* și *Dachau*, lucru recunoscut de mulți cercetători ai crimelor de război, cât și de Crucea Roșie internațională din acele timpuri.

Cu aceleași litere au rămas întipărite în conștiința umanității masacrele săvârșite în primăvara anului 1940, de agenții NKVD-ului sovietic, la ordinul lui Stalin, în pădurea de la Katyń și în alte locuri, unde au fost uciși peste 23.000 de ofițeri și civili polonezi, oameni de știință, creatori, latifundiați, practic elita societății poloneze din acele timpuri. Începând cu anii '90, soarta ofițerilor polonezi omorâți de către NKVD și, în sens mai larg, a populației poloneze

supuse represiunii în URSS, a reprezentat subiectul cercetărilor sistematice în arhivele rusești. Pe lângă volumele de documente, în ultimii ani au fost publicate mai multe lucrări și studii de specialitate referitoare la masacrele de la Katyń, în primul rând în Republica Polonă, dar și în alte țări. Tema a fost abordată în diverse reuniuni internaționale, dar și în lucrări științifice apărute inclusiv în România.

După o analiză critică minuțioasă a modului în care a fost tratată în decursul vremii chestiunea militarilor români căzuți pe câmpurile de luptă poloneze ale Primului Război Mondial, autorul constată nivelul scăzut al interesului autorităților române față de acest subiect, cât și faptul că timp de un secol istoriografia românească n-a pomenit despre Eroii români uitați pe meleagurile poloneze.

În Polonia, cultul eroilor, cinstirea celor căzuți la datorie cunoaște o reliefare cu dimensiune de simbol național, până la nivel de șef al statului. Autoritățile de stat, Biserica și societatea civilă poloneză sunt implicate într-o multitudine de acțiuni comemorative, iar „creatori din toate domeniile s-au întrecut și concurează acerb în abordări diversificate și în viziuni artistice noi a tematicii respective, inclusiv în plan internațional”. O întreagă literatură beletristică și documentară este consacrată evenimentelor tragice din istoria poloneză.

Muzee de largă anvergură, unele inaugurate în ultimul deceniu, evocă martirajul eroilor din spațiul polonez. Franța, Rusia, Anglia, Italia și alte țări, de asemenea, n-au rămas indiferente față de proprii eroi morți în Polonia.

Pe bună dreptate, autorul apreciază că aceasta este „o temă prea nobilă pentru a fi lăsată uitării”, prezentând în partea finală a volumului o serie de demersuri pe care domnia sa și Asociația *Eroii Neamului – Eroii veșnic vii* le-au întreprins la nivelul forurilor competente din România, dar și din Republica Polonă, pentru cinstirea cuvenită și necesară a acestor eroi.

Valoarea documentară a volumului este considerabil sporită de informațiile și datele rezultate ca urmare a cercetărilor făcute de autor cu privire la: cimitirele din *Gdańsk – Przeróbka (Troyl) – respectiv Brodnica*, lista eroilor români din Primul Război Mondial, identificați nominal și înhumați la *Gdańsk, lagărul de la Tuchola (Tuchel), lagărul de la Czersk, cimitirul din Łambowice (Lamsdorf) și evidența militarilor români care au murit în acest lagăr, evidența militarilor români înhumați în Cimitirul din Myslowice, cimitirul din Markajmy (Markeim-Lidzbark Warminski), cimitirul militar nr. 384 din Łagiewniki – Cracovia, lista olografă cu datele celor 506 prizonieri români îngropați la Markajmy, întocmită de prof. *Sławomir Skowronek* și de elevii Școlii elementare nr. 1 din *Lidzbark Warmiński*.*

Lucrarea are la bază o amplă bibliografie cuprinzând surse arhivistice, documente publicate și lucrări de referință, precum studiul monografic socio-istoric privind orașul Potcoava, având coautor pe redactorul-șef al revistei

Periscop, dl. Ioan C. Popa, care se referă, între altele, la eroii potcoveni căzuți în lagărul Tuchola din Polonia.

Cartea domnului Nicolae Mareș, *Eroi veșnic vii. Tragedia a peste 10.000 de eroi români morți în Primul Război Mondial pe teritoriul prusac și austro ungar, actualmente al Republicii Polone*, este extrem de utilă pentru cunoașterea unui capitol dureros din istoria României de la care au trecut peste o sută de ani.

Lectura cărții ar trebui să trezească pe toți cei responsabili cu privire la datoria sfântă de a conștientiza și cinși așa cum se cuvine memoria și suferințele eroilor căzuți pentru Patrie.

GAZETA VÂLCEANĂ: REVISTA PERISCOP, A VETERANILOR DIN SIE, FACE LUMINĂ ÎN PROBLEME CONTROVERSATE

În numărul din 8 noiembrie 2023, sub semnătura domnului Crișu Popescu, *Gazeta Vâlceană*, publicație online, a apărut o recenzie a numărului 3/2023 al Revistei *Periscop*:

„Veteranii din Serviciul de Informații Externe (SIE) ne propun o nouă apariție publicistică de anvergură. A apărut numărul trei, anul 2023, al periodicului *Periscop*, revistă a Asociației Cadrelor Militare în Rezervă și în Retragere (ACMRR) din SIE.

Editorialul de început este semnat chiar de președintele României, Klaus Iohannis. În fapt, este vorba despre redactarea alocuțiunii lui Iohannis rostită la cea mai recentă întâlnire a șefilor de stat la ONU. Apoi, se intră direct în subiectele predilecte, pe teme de spionaj și contraspionaj. Generalul (r) Petru Neghiu, președintele ACMRR SIE, semnează un articol despre cum mai mulți șefi de servicii britanice, ucrainene și rusești au dat declarații publice, contrar uzanțelor profesiei lor. În alte articole sunt dezbătute și probleme ale spionajului israelian, dar și școala de spionaj din Polonia care a dat cadre excelente la începutul anilor 1990.

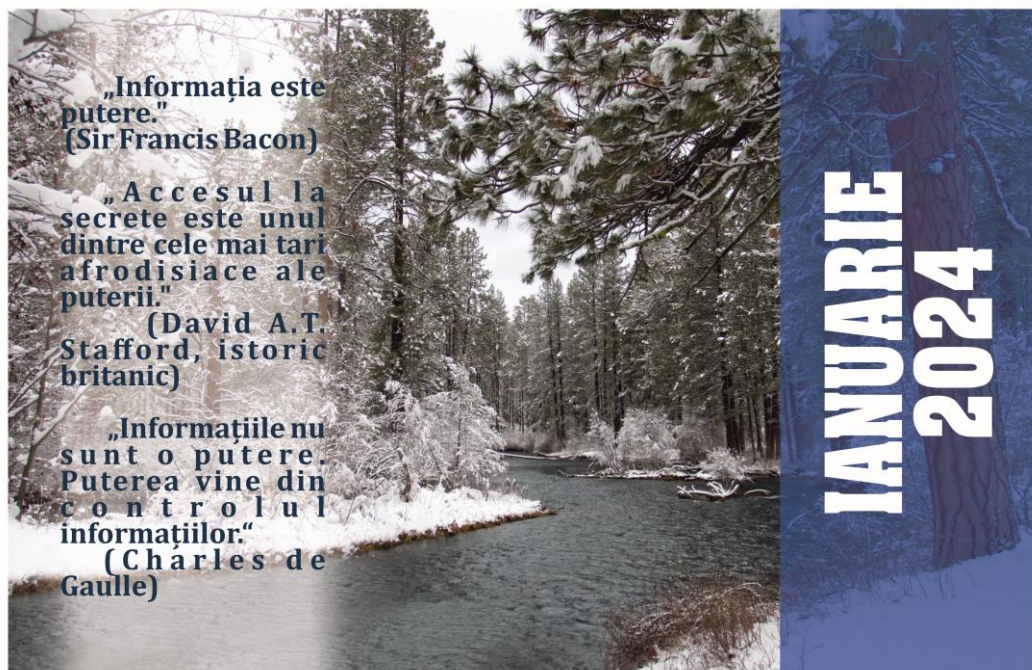
Cultura de securitate și cultura politică au fost mereu prezente în paginile *Periscop*. Sunt redatate evenimente de după Primul Război Mondial și despre cum s-a construit, atunci, România Mare. De asemenea, e propus un articol și despre Banca centrală a României și rolul ei în unitatea națională. Se trece rapid la analize politico – strategice printr-un articol despre Summit-ul NATO de la Vilnius din 2023, și prin altele despre vasalizarea Europei și evoluția economiei naționale în ultimii 33 de ani. Revista atinge și puncte extrem de fierbinți, ca de exemplu sabotarea gazoductului Nord Stream. Stenograma unor convorbiri istorice incendiare poate fi citită sub semnătura generalului (r) Ioan Popa, redactorul șef al *Periscop*. Este vorba despre întâlnirea dintre reprezentanții României și cei ai URSS din 1970.

Spre final, *Periscop* propune un mozaic de ziare și cărți apărute recent, ce au ca temă spionajul și intelligence-ul. Ca de obicei, nu este uitată nici religia: „De la nedreptate la mântuire” și un sumar al misiunilor ortodoxe române din Columbia, Ecuador și Mexic”.

CALENDAR 2024

Lavinia Guzu

Pentru anul 2024, Asociația noastră a editat un frumos calendar care, ca și primul realizat în 2022, pe lângă semnalarea datelor calendaristice, inclusiv a sărbătorilor legale și religioase, încearcă să deschidă și o fereastră spre lumea serviciilor secrete.

Dacă în primul caz, fiecare pagină avea ca fundal sediul unui serviciu de informații din principalele state ale lumii, de această dată fundalul este asigurat de o imagine de sezon specifică fiecărei luni, jalonată de o serie de citate relevante despre importanța serviciilor de informații și despre oamenii acestora. Se regăsesc astfel gândurile exprimate despre această muncă sensibilă și complexă, de la primul președinte american George Washington la șefi de guvern sau de servicii secrete din ultimele decenii, de la gânditori celebri din antichitate la istorici și jurnaliști de investigații care s-au dedicat studiului și analizei activităților de intelligence.

Spre exemplificare, prezentăm câteva din aceste gânduri:

„Serviciile de informații sunt ochii și urechile unei națiuni.”

(George Washington, primul președinte american)

„Accesul la secrete este unul dintre cele mai tari afrodisiace ale puterii.”

(David A.T. Stafford, istoric britanic)

„Acțiunile clandestine, această a treia cale între război și diplomație, au exercitat asupra președinților americani o atracție remarcabilă. Niciunul nu a pus în discuție relevanța și utilitatea acestui instrument în politica externă, în pofida scandalurilor, a problemelor politice și diplomatice antrenate de acțiunile clandestine.”

(Franck Daninos, „C.I.A. O istorie politică”)

„Națiunea americană are multe căi prin care mulțumește forțelor sale armate, dar foarte puține pentru bărbații și femeile din comunitatea serviciilor de informații. Nu există niciun fel de parade în onoarea spionilor veterani sau fanfare care să-i întâmpine atunci când se întorc în țară din misiune.

Totuși, profesioniștii serviciilor de informații se angajează entuziast și convingător în misiuni importante, cu conștiința faptului că lupta de partea binelui va compensa lipsa unei recunoașteri publice.”

(George J. Tenet, fost director al CIA)

"Informațiile și analizele furnizate de serviciile secrete sunt cruciale pentru luarea deciziilor guvernamentale și pentru asigurarea securității naționale. Serviciile noastre de informații reprezintă un activ național neprețuit în lumea complexă a securității internaționale. Misiunea lor este de a aduce lumina în întuneric, de a anticipa amenințările și de a proteja țara de riscuri și pericole."

(Margaret Thatcher, fost Prim-ministru al Marii Britanii)

„Domeniul informației constituie prima noastră linie de apărare împotriva terorismului și a amenințărilor din statele care ne sunt ostile.”

(The National Security Strategy of the USA, sept. 2002)

„Războiul în care suntem acum implicați e posibil să dureze la fel de mult ca Războiul Rece și îl vom câștiga sau pierde în funcție de forțele noastre de spionaj.”

(Tim Weiner, jurnalist la The New York Times, autorul cărții „CIA: o istorie secretă”).

CUVÂNT DE ÎNVĂȚĂTURĂ

NAȘTEREA DOMNULUI DUMNEZEU ȘI MÂNTUITORULUI NOSTRU IISUS HRISTOS

Pr. dr. Mirea Vîrtejanu

Pentru o mai bună cunoaștere a întrupării Domnului nostru Iisus Hristos, voi reda în cele ce urmează explicația nașterii. Pentru început, ce înseamnă Iisus Hristos.

IISUS, în limba iudeilor, înseamnă **MÂNTUITOR**. Fiindcă El este Mântuitorul lumii, de aceea s-a numit Iisus, după cuvântul prorocului Isaia, care zice: *„Pentru Sion El va veni ca Mântuitor, pentru cei care din Iacob se vor căi de păcatele lor, zice Domnul”* (Isaia LIX,20).

Maica Domnului și pruncul.

HRISTOS înseamnă **UNS**, pentru că Iisus, ca un om, s-a uns nu cu untdelemn, cum se ungeau preoții și împărații, ci cu Duhul Sfânt, precum a prorocit despre El Isaia, zicând: *„Duhul Meu pe care L-am turnat peste Tine și cuvintele Mele pe care Le-am pus în gura Ta, să nu se depărteze din gura Ta, nici din gura neamului Tău, zice Domnul, de acum și până în veac”* (Isaia LIX,21).

Iar **FIU** L-a numit pe Iisus Hristos, adică strănepot al lui David și al lui Avraam, pentru că dintr-înșii se trăgea neamul Preasfintei Născătoare de Dumnezeu, din care Hristos a luat trup și s-a făcut om.

Bunul Dumnezeu, văzând neamul omenesc chinuit de diavol, I s-a făcut milă de el. A trimis pe Arhanghelul Gavriil să zică Născătoarei de Dumnezeu: *„Bucură-te ceea ce ești plină de har, Domnul este cu tine!”* Și îndată S-a zămislit Domnul nostru Iisus Hristos, Fiul și Cuvântul lui Dumnezeu, în preacuratul ei pântec.

Nașterea Domnului nostru IISUS HRISTOS astfel a fost: Fiind logodită Preacurata Maica Lui, Fecioara Maria, cu Iosif, bărbat drept și bătrân cu anii - căci era de 80 de ani și, sub chipul însoțirii, după mărturia Sf. Grigore de Nisa și a Sf. Epifanie al Ciprului, a fost dată lui pentru paza fecioriei și pentru purtarea de grijă pentru dânsa, mai înainte până a nu se aduna ei. Iosif era numai cu părerea bărbat Mariei, iar de fapt era păzitor al fecioriei ei celei sfințite lui Dumnezeu, martor cu ochii și văzător al vieții ei celei fără prihană.

Căci așa a vrut Dumnezeu, să tăinuiască înaintea diavolului taina întrupării Sale din Preacurata Fecioară, acoperind prin logodire fecioria Preasfintei Maicii Sale, ca să nu cunoască vrăjmașul că aceasta este fecioara aceea, despre care a zis Isaia mai înainte: „Iată Fecioara va lua în pântece.” Acest lucru îl mărturisește și Sf. Atanasie, arhiepiscopul Alexandriei, zicând: „De trebuință era Iosif spre slujirea tainei, să se socotească ca și cum Fecioara ar avea bărbat; iar cu lucrul să se tăinuiască de diavol, ca să nu știe cele ce vor să fie, anume că Dumnezeu voiește a petrece cu oamenii.” Sf. Ioan Damaschin zice: „Se logodește Maria cu Iosif ca și cu un bărbat, ca nu cumva, cunoscând diavolul nașterea lui Hristos din fecioară fără de bărbat, să se dea în lături, adică să înceteze a-l mânâia pe Irod și a îndemna pe iudei spre zavistie. Pentru că diavolul încă de atunci de când a prorocit Isaia: Iată fecioara în pântece va lua și va naște, pândește pe toate fecioarele, când va zămisli vreuna din dânselle fără de bărbat și să nască fiind fecioară. Deci a iconomisit purtarea de grijă a lui Dumnezeu, să se logodească Fecioara Maria cu Iosif, pentru ca să se tăinuiască de către domnul întunericului, fecioria Preacuratei Născătoare de Dumnezeu și întruparea Cuvântului lui Dumnezeu.

Deci, mai înainte de săvârșirea însoțirii prin cunoștința trupească, Preacurata Fecioara s-a aflat având în pântece de la Duhul Sfânt și creștea sfântul ei pântece după ce a încăput în sine pe Dumnezeu cel neîncăput. Mai ales după ce s-a întors la casa ei, după o ședere de trei luni la Elisabeta, s-a cunoscut că este îngreuiată, din zi în zi crescând demnezeiescul rod și, apropiindu-se de nașterea Sa, prin împlinirea vremii celei obișnuite. Acest lucru, văzându-l Iosif, a căzut în nepricepere și în mare întristare, căci o socotea că este furată de nuntă. Și, tulburându-se bătrânul foarte, zicea în sine: *De unde i s-a făcut ei aceasta? Eu pe dânsa nu am cunoscut-o și nici măcar cu gândul nu am greșit și iată că se vede îngreuiată, vai mie, ce s-a făcut, cu cine a căzut? Cine a înșelat-o pe dânsa? Și ce voi face eu? Nu știu! O voi vâdi pe ea, ca pe o călcătoare de lege sau voi tăcea rușinea ei și a mea? Pentru că de o voi vâdi pe dânsa, apoi cu adevărat, după legea lui Moise, o vor ucide cu pietre, și eu mă voi socoti ca un tiran, dând-o spre moarte cumplită. Iar dacă, nevădind-o pe dânsa, voi tăcea, apoi voi lua parte la a ei desfrânare. Deci, ce voi face? Nu mă pricep! Voi izgoni-o pe ea în taină, ca să se ducă oriunde va vrea sau eu să mă duc de la dânsa într-altă parte depărtată, ca să nu mai vadă ochii mei o rușine ca aceasta.”*

Astfel gândind Iosif întru sine, s-a apropiat și a zis către Fecioara, precum vorbește de aceasta Sf. Sofronie, patriarhul Ierusalimului: *„Maria, ce este lucrul acesta pe care-l văd întru tine? Nu mă pricep și mă minunez și cu mintea mă înspăimântez. Ascunde-te de la mine degrabă. Marie, ce este lucrul acesta care-l văd întru tine? În loc de cinste, rușine; în loc de bucurie, întristare; în loc să mă laud, ocară mi-ai adus mie; te-am luat de la preoți din biserică, fără prihană, și acum ce este ceea ce se vede?”* Acestea și multe altele zicând Iosif către dânsa, o, cât se rușina fiind nevinovată mielușeaua și porumbița cea fără

prihană, Fecioara cea curată, rumenindu-se la față la auzirea unor asemenea cuvinte ale lui Iosif! Nici nu îndrăznește a-i spune Buna Vestire a Arhanghelului și prorocirea Elisabetei despre dânsa, ca să nu se arate măreață în deșert, laudându-se. De acest lucru adeverește și Sf. Atanasie al Alexandriei, că ea a zis către Iosif: **„De voi mărturisi eu singură despre mine, apoi voi fi măreață în deșert; rabdă puțin Iosife, și păstorii te vor încredința pe tine.”**

Fecioara Maria nimic altceva nu răspundea lui Iosif, decât numai acestea: **„Viu este Domnul Cel ce m-a păzit întreagă întru feciorie până acum, că nu am cunoscut păcat și nimeni nu s-a atins de mine; iar ceea ce este întru mine, din voia și din lucrarea lui Dumnezeu este.”** Iosif, ca un om cugeta cele omenești, socotind că din păcat este ceea ce s-a zămislit. Însă, ca un drept ce era, n-a voit s-o vădească pe dânsa, ci voia să o lase pe ascuns și să se ducă de la dânsa undeva departe. Acestea gândind el, iată îngerul Domnului i s-a arătat în vis, zicând: **„Iosife, fiul lui David, nu te teme a lua pe Maria, femeia ta.”** Aici îngerul numește pe Fecioara, femeie a lui Iosif, înlăturând părerea acestuia despre desfrânare - căci Iosif socotea că Maria prin desfrânare a zămislit: **„femeia cea logodită este a ta, iar nu a altui bărbat”**.

Fecioria a fost aleasă, deci, ca una ce era de trebuință spre sfințire; iar logodirea, ca ceea ce este începătura nunții, s-a rânduit ca legiuită, să nu se socotească că acel născut este născut din fărădelege. Apoi, ca Iosif să fie martor adevărat al curăției, și ea să nu fie sub defăimare, ca una ce și-ar fi întinat fecioria, pentru că avea chiar pe logodnic martor al vieții sale și păzitor. Deci, zice îngerul: **„Nu te teme a lua pe Maria, femeia ta.”**, ca și cum ar fi zis: **„Primește pe femeia ta după logodire, iar fecioară după făgăduința ei, cu care s-a făgăduit lui Dumnezeu; că în neamul evreiesc numai această Fecioară s-a făgăduit lui Dumnezeu, cea dintâi ca să-și păzească fecioria neîntinată până la sfârșit. Nu te teme, că cel ce s-a zămislit într-înșea de la Duhul Sfânt este: Va naște fiu și-i vei chema numele Lui ca un tată, deși nu ești părtaș la nașterea Aceluia. De vreme ce este obicei ca părinții să dea nume fiilor lor, precum Avraam a dat nume fiului său Isaac și tu, măcar că nu ești tată firească, însă după părere, fiindu-i tată, îi vei sluji părintește punându-i nume; iar numele ce vei da va fi IISUS, care înseamnă MÂNTUITOR, pentru că Acesta va mântui pe poporul Său de păcate”**.

Sculându-se Iosif din somn a făcut după cum i-a poruncit îngerul Domnului: a luat pe femeia sa cea logodită, pe Fecioara cea fără prihană, care, prin făgăduința fecioriei, era sfințită Domnului, ca să fie Maica Stăpânului și care de la Duhul Sfânt a zămislit pe Mântuitorul lumii. Pe aceasta a primit-o ca pe o logodnică a sa, iar ca pe o Fecioară a Domnului, cinstind-o foarte mult și slujindu-i ca Maicii Mântuitorului, cu bună credință și cu frică, n-a cunoscut-o până când a născut; și, după mărturia lui Teofilact, nu s-a atins de dânsa niciodată. Iosif fiind drept, nu putea să se atingă de aceea care nu pentru nuntă îi fusese dată din biserica Domnului, ci, după obiceiul nunții, spre paza fecioriei. Cum putea să se atingă de o Fecioară a Domnului, care făgăduise feciorie veșnică

lui Dumnezeu? Cum putea să se atingă de Maica Domnului, Ziditorului Său, de aceea care era fără prihană?

Despre Sf. Iosif se scrie: „**Nu a cunoscut-o pe ea, până ce a născut.**” Nu se înțelege că după aceea avea să o cunoască, precum au socotit unii dintre eretici, care este lucru străin de credința bisericii. Dar după nașterea unui Fiul ca Acela, care este Dumnezeu întrupat și după atâtea minuni ce s-au făcut în vremea nașterii - pe care Iosif singur le văzuse -, nu numai că nu a îndrăznit a se atinge de dânsa, dar și mai mult o cinstea ca un rob pe doamna sa, slujindu-i ca unei Maici a lui Dumnezeu, cu frică și cu cutremur. Adică, nici mai înainte de naștere, nici după naștere n-a cunoscut-o; precum și Domnul și în veacul acesta și după sfârșitul veacului va fi cu noi. Deci, cum putea să se atingă de cea Preacurată, după înștiințarea negrăitei nașteri?

Când același înger s-a arătat lui Iosif, care acum se încredințase despre curătenia Mariei și despre Cel născut din Duhul Sfânt, după nașterea lui Hristos - înger care s-a arătat și în Betleem și în Egipt - după aceea nu mai numește pe Preacurata Fecioara Maria, femeie a lui, ci numai Maica Celui născut. Că așa se scrie: *Ducându-se magii, iată îngerul Domnului s-a arătat în vis lui Iosif, zicând: „Scoală-te, ia Pruncul și pe mama Lui - iar nu pe femeia ta - și fugi în Egipt.”* Și în Egipt iarăși îi zice: *„Scoală-te, ia Pruncul și pe Maica Lui și du-te în pământul lui Israel.”* Aici se arată că nu spre nuntă rânduia pe Iosif, ci spre a sluji Pruncului și mamei sale. Deci nu numai până ce a cunoscut pe Fiul său cel Întâi născut, Maria nu a fost cunoscută de Iosif ca femeie, ci și după nașterea Aceluia, asemenea a rămas fecioară, precum despre aceasta într-o unire mărturisesc toți Sfinții Părinți și dascălii cei mari ai Bisericii creștine.

Cezarul August a dat poruncă ca să se înscrie toată lumea. Și mergeau toți de se înscriau, fiecare în a sa cetate. S-a dus și Iosif ca să se înscrie cu Maria cea logodită cu el, ea fiind însărcinată. Și mergând Iosif, cale de trei zile, din Galileea, din cetatea Nazaret, în Iudeea, în cetatea lui David, care se numește Betleem, și când s-a apropiat de cetate, s-au împlinit zilele ca să nască Mireasa cea neispitită de nuntă și căuta casă de odihnă, în care ar putea avea loc ca să nască. Dar nu au găsit gazdă, din pricina mulțimii poporului care venise să se înscrie, căci se umpluse toată cetatea de mulțime. Deci, s-au întors la peștera de lângă Betleem, care servea ca grajd de dobitoace, unde Preacurata și Preabinecuvântata Fecioară, în miezul nopții, rugându-se lui Dumnezeu cu înfierbințea și cu totul fiind cu mintea la Dumnezeu, arzând de dorirea și dragostea Lui, a născut fără durere pe Domnul nostru Iisus Hristos, în **douăzeci și cinci ale lunii decembrie**. Pentru că astfel se și cuvenea să nască, fără durere, aceea care a zămislit fără păcat. **„Nu am cunoscut, plăcerea nunții, fiind neînsoțită”**.

Precum a zămislit curată, tot așa a și născut fără de stricăciune, după cum grăiește Sf. Grigorie al Nissei: **„Fecioară a zămislit, Fecioară a purtat, Fecioară a rămas și nici o minune din cele ce s-au făcut pe pământ nu a fost mai mare ca aceasta.”** Iar Sf. Ioan Damaschin zice: **„O minune mai nouă decât toate**

minunile cele de demult. Căci cine a cunoscut să fi născut maică fără de bărbat? Da, fără de bărbat, adică asemenea lui Adam, din care s-a făcut Eva, fără femeie.” De care grăiește și Sf. Ioan Gură de Aur, astfel: „*Că precum Adam fără femeie a adus în lume femeie, pe Eva, tot astfel și Fecioara astăzi, fără de bărbat a născut bărbat, plătind pentru Eva datoria bărbaților. Și precum Adam a rămas nevătămat, după luarea coastei trupești, tot așa a rămas și Fecioara după ieșirea Pruncului dintr-însa.”*

Astfel s-a împlinit Scriptura cea de mai înainte, despre rugul cel nears și despre Marea Roșie. „**Căci precum rugul n-a ars fiind aprins, cum cântă biserica, astfel Fecioara a născut și Fecioară ai rămas”**. Astfel, fără vătămarea fecioriei sale, pururea Fecioara Maria a născut pe Dumnezeu întrupat, fără ajutor și fără slujba cea obișnuită a moașei. **A născut pe Fiul său Cel întâi născut, L-a înfășat și L-a pus în iesle!** După aceasta, Născătoarea de Dumnezeu cea fără de prihană și singura slujitoare a nașterii sale, înfășând pe dulcele său Fiu cu scutece albe, curate și subțiri, ce erau pregătite mai înainte și aduse cu sine din Nazaret, și punându-l în ieslea ce era în aceeași peșteră, s-a închinat Lui ca lui Dumnezeu, Ziditorul Său. **Îngerii înconjurau ieslea ca pe un scaun de heruvimi, căci vedeau peștera ca un cer, fiind culcat într-însa Stăpânul.** Lângă iesle erau legați un bou și un asin ca să se îplinească Scriptura: *Cunoscut-a boul pe cel ce-l are pe el și asinul ieslea Domnului său.* Boul acela și asinul erau aduși de Iosif din Nazaret. **Asinul** se adusese pentru Fecioara cea îngreuiată ca s-o ducă deasupra sa pe cale, iar pe **bou** îl adusese Iosif, ca să-l vândă și să plătească datornicul bir împărătesc și ca să cumpere cele de trebuință. Acele dobitoace necuvântătoare stând lângă iesle, cu aburul lor încălzeau pe Prunc în frigul iernii și așa slujeau **Stăpânului și Făcătorului.**

Cu cuviință era a Se naște Hristos în ziua Duminicii, căci în care zi Dumnezeu a zis să se facă lumină și s-a făcut lumină - întru aceea Însuși El fiind Lumina cea neapropiată să răsară lumii. **S-au făcut și minuni mari în vremea nașterii Domnului** în toată lumea, **căci în acel ceas prin care a trecut Domnul nostru prin poarta fecioriei cea pecetluită cu curăția, tot în acela, în peșteră a izvorât din piatră izvor de apă. În Roma a ieșit din pământ un izvor de untdelemn și a curs în râul Tibrului. O capiște idolească, ce se numea veșnică, a căzut și idolii s-au sfărâmat și tot acolo s-au arătat pe cer trei sori. În Spania, în aceeași noapte s-a arătat un nor mai luminos decât soarele. În pământul Iudeii au odrăslit viile cele din Engadi, fiind iarnă. Iar, mai ales, după cum se scrie în Evanghelie, cu cântare s-au coborât îngerii din cer și s-au arătat oamenilor în vederea ochilor.**

În preajma peșterii acelea, în care S-a născut Hristos, era un turn ca la o mie de stâneni departe, ce se numea Ader, slujind de locuință păstorilor. Acolo în acea noapte s-a întâmplat că nu dormeau trei păstori, care își străjuiau turma lor; și iată, cel mai întâi stătător între puterile cerești - binevestitorul Gavriil - s-a arătat lor în mare lumină, strălucind cu mare slavă cerească, și cu aceeași lumină, strălucindu-i și pe dânșii, iar ei, văzându-l, s-au înfricoșat foarte, spunându-le să

nu se teamă și să vestească bucuria ce venise la toată lumea prin nașterea Mântuitorului: „*Veți afla, zice, un Prunc înfășat culcat în iesle.*”

Acestea vorbind îngerul către dâșii, îndată s-a auzit în văzduh cete îngerești, laudând pe Dumnezeu și zicând: „*Slavă întru Cel de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace, între oameni bunăvoire.*” După vederea aceea a îngerului și după cântările auzite, sfătuindu-se păstorii, s-au dus degrabă până la Betleem ca să vadă de sunt adevărate, cele ce li s-au spus lor de către înger. Și au aflat pe Preacurata Fecioara Maria, Născătoarea de Dumnezeu, pe Sfântul Iosif, logodnicul ei, precum și Pruncul înfășat și pus în iesle. Crezând, fără îndoială, că Acela este Hristos Domnul, Mesia cel așteptat, Care a venit în lume să mântuiască neamul omenesc, s-au închinat Lui, și au spus toate cele ce au auzit și ceea ce li s-a spus de înger, despre Pruncul Acela. Atunci toți cei ce auzeau, adică Iosif, Salomeea și cei ce se întâmplaseră de veniseră în acea vreme acolo, se mirau de cele grăite de păstori. Mai ales Preacurata Fecioară Maria, care născuse fără stricăciune, păstra toate graiurile acestea, punându-le în inima sa. Și s-au întors păstorii, laudând și binecuvântând pe Dumnezeu.

Așa a fost Nașterea Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia, și de la noi păcătoșii, să-i fie cinste și slavă, închinăciune și mulțumire, împreună cu Cel fără de început al Lui Părinte și cu Cel pururea de o ființă, Sfântul Duh, acum și pururea și în vecii vecilor! **Amin!**

DIN ACTIVITATEA ASOCIAȚIEI

La data de 13 decembrie 2023 a avut loc ședința Consiliului director al Asociației, la care au fost dezbătute și aprobate:

- probleme organizatorice – pregătirea PROGRAMULUI DE ACTIVITĂȚI pentru anul 2024; încasarea cotizației pentru anul 2024; vizarea legitimațiilor de membru;

- pregătirea formularelor 230 ANAF pentru redirecționarea a 3,5 % din impozitul plătit pe anul 2023;

- discutarea schiței pentru monografia Asociației – 2024;

- referatul Comisie de analiză privind situația financiară până în luna octombrie 2023;

- participarea la activitățile (memorii, scrisori adresate instituțiilor, documentare etc.) inițiate de președinția executivă a Acordului-Cadru al Asociațiilor semnate; inițierea unui memorandum explicativ privind pensiile militare;

- comemorarea foștilor președinți ai Asociației;

La data de 14 decembrie 2023 a avut loc a doua Conferință semestrială a președinților structurilor asociative ale rezerviștilor din SNAOPSN, care a avut următoarea *ORDINE DE ZI*:

1. Informare privind situația la zi a demersurilor, pe probleme de interes comun, întreprinse în raport cu decidenții politici.

2. Analiza privind acțiunile concrete desfășurate, în perioada 16 iunie 2023 - 13 decembrie 2023, pentru aplicarea prevederilor Planului comun de acțiune pe anul 2023, de către structurile asociative semnate ale Acordului-Cadru.

3. Definitivarea, aprobarea și semnarea Planului comun de acțiune pe anul 2024.

Secretar general,
Gl.bg. (rtr) Gh. Iordache...

